תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · רבינו יהונתן מלוניל

# רבינו יהונתן מלוניל על עירובין

רבנו יהונתן מלוניל

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# רבינו יהונתן מלוניל על עירובין

רבנו יהונתן מלוניל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רבינו-יהונתן-מלוניל-על-עירובין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף א. 5
דף א: 7
דף ב. 9
דף ב: 11
דף ג. 13
דף ג: 15
דף ד. 18
דף ד: 20
דף ה. 22
דף ה: 23
דף ו. 26
דף ו: 28
דף ז. 29
דף ז: 31
דף ח. 34
דף ח: 37
דף ט. 38
דף ט: 41
דף י. 43
דף י: 45
דף יא. 47
דף יא: 49
דף יב. 50
דף יב: 53
דף יג. 55
דף יג: 57
דף יד. 59
דף יד: 61
דף טו. 63
דף טו: 65
דף טז. 67
דף טז: 69
דף יז. 72
דף יז: 74
דף יח. 75
דף יח: 77
דף יט. 79
דף יט: 81
דף כ. 82
דף כ: 84
דף כא. 87
דף כא: 89
דף כב. 92
דף כב: 94
דף כג. 96
דף כג: 98
דף כד. 99
דף כד: 102
דף כה. 104
דף כה: 106
דף כו. 109
דף כו: 111
דף כז. 112
דף כז: 115
דף כח. 117
דף כח: 120
דף כט. 121
דף כט: 124
דף ל. 126
דף ל: 129
דף לא. 131
דף לא: 133

**דף לב.** ..... 135
**דף לב:** ..... 137
**דף לג.** ..... 140
**דף לג:** ..... 142
**דף לד.** ..... 143
**דף לד:** ..... 145
**דף לה.** ..... 148
**דף לה:** ..... 151

## דף א.

**מבוי שהוא גבוה וכו'**. מבוי מלשון (שופטים א) מבוא העיר והוא החלל המוקף ג' מחיצות ואין בו כותל רביעי ומדאורייתא רה"י גמורה היא אבל חכמים חששו כיון שראשו אחד פתוח לרשות הרבים או לכרמלית דילמא אתי למיטעי ולמשרי רה"ר גמורה אי נמי כי היכי דלא ליתו לטלטולי מרשות הרבים לתוכו דכיון שנפרץ במילואו לרשות הרבים ושוה היא לרה"ר אמרי דין רה"ר יש לו לפיכך הצריכו לעשות היכרא לבני רה"ר ולבני רשות היחיד שלא יטלטלו מזה לזה ותקנו להניח קורה רחבה טפח על כותל המבוי להודיע ששתי רשויות הן וקים להו לרבנן דעד עשרים אמה שלטא ביה עינא לפיכך אמרו שאם המבוי גבוה עשרים אמה לבד כלומר החלל שיש מן הקרקע עד הקורה כשר המבוי ואם יש לחלל כ' אמה ומשהו צריך להמעיט גבהו ולהעמידו על עשרים דיותר מזה לא שלטא ביה עינא ור' יהודה פליג ואמר דאינו צריך למעט דסבירא ליה לאו לשום היכרא בעלמא הותקנה קורה אלא לשם מחיצה דאמרי' פי תקרה הפנימי יורד וסותם וכיון דהכי הוא שאין רגל הנכנסת והיוצאת תחתיה יכולה לבטל המחיצה מה לי תוך כ' מה לי למעלה מעשרים הכל דין אחד וא"צ למעטו. ואזיל רבי יהודה לטעמיה דאמר בפרק כל גגות העיר (דף צה.) ועוד אמר רבי יהודה מערבין במבוי המפולש וחכמים אוסרים. דס"ל דאף ע"פ שהוא מפולש מערבין ומטלטלין בתוכו כיון דיש לו קורה לשני ראשיו דאמרינן פי תקרה יורד וסותם ויש לו ד' מחיצות ורגלי הנכנסים והיוצאין תחתיהן [דף כב סוף ע"ב] אין מבטלין מחיצה ורבנן סבירא להו דקורה משום היכרא ולא משום מחיצה ובעינן שלש מחיצות ולחי או קורה לרביעית להיכר וכיון שהוא מפולש ואין לו אלא שתי מחיצות אפי' יעשה לו לחי שהוא משום מחיצה אתו רגלי הנכנסים והיוצאים [שם] ומבטלי המחיצה:

**הרחב מעשר אמות ימעט**. דכיון שהוא רחב כל כך לא מיחזי פתח אלא כפרצה ולא יועיל בו היכרא דקורה אא"כ יש לו צורת פתח שהוא עמוד מכאן ועמוד מכאן ראויין להחזיק [ד' יא:] דלת של זמורות או של הוצין והדומה לו ומגיעין עד הקורה אבל לר' יהודה דסבירא ליה דקורה משום מחיצה אע"פ שהוא רחב מעשר ואין לו צורת פתח אינו צריך למעט ואע"ג דלא פליג במתני' פליג בברייתא ולית הלכתא כוותיה לא בגבהו ולא ברחבו ואם הוא רחב עד עשרים אמה עושין פס גבוה י' במשך ד' אמות שהוא שיעור מבוי ומעמידו לארכו של מבוי דכיון שזה הפס עשוי כמשפט הזה אין כח לאוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא לבטלו דהא מיחזי כשני מבואות אבל בלאו הכי מבטל ליה. ואמת

מבוי הנזכרת במתני' ואמת סוכה באמה בת ששה טפחים כרבא משמיה דרב נחמן דאמר בגמ' [דף ג:] ששה עציבות כלומר מצומצמות:

**גמ' כיצד ממעטו כו'**. כיצד משפטו שיהיה ממועט:

**נותן הקורה מעשרים אמה ולמטה**. כלומר שלא יהיה בחלל הפתח עשרים אמה שכל עובי הקורה יכנס להשלמת עשרים אמה :

**ואם** היתה מקצת עובי הקורה בתוך עשרים ומקצתה למעלה מעשרים וכן סוכה שאם היתה מקצת עובי הסכך בתוך כ' ומקצתו למעלה מכ' [אמה] אמר רבה במבוי כשר דאמרינן קליש כלומר נחשוב כל אותו קצת מהעובי העולה למעלה מעשרים כאילו הוא נגדע ונחתך ממנו שהרי די לנו במה שנשאר אבל בסוכה פסולה שאם תחשוב כל אותו עובי הסכך כאילו הוא ניטל לא ישאר בסוכה סכך שיגן על האדם בחמה. והוי חמתה מרובה מצלתה ובגמרא פריך אם תאמר בקורה קליש הוי הנשאר קורה הנטלת ברוח ורבנן לית להו רואין דהא בעי שתהא בריאה:

**חלל סוכה תנן וכו'**. לא הקפידו חכמים כי אם על החלל שלא יהא יותר מעשרים ומה לנו לחוש בעובי הסכוך ובעובי הקורה העולה למעלה מעשרים הרבה לפי שעיקר ההיכר הוא למי שעומד תחת הסיכוך או תחת הקורה וכיון שאין בחלל עשרים שלטא ביה עינא:

**ממעטו בקורה שרחבה טפח ודיו**. לפי ההלכה משמע דלא צריך למעט בקורה כגון שישים למטה קורה שרחבה טפח ועוביה טפח או פחות למעט חללה אלא די לו בעפר שיגביה בקרקע מה שתחת הקורה שהיא טפח ולא חיישינן גזירה שמא יפחת אותו עפר ע"י דריסת הרגלים ולא יהיב דעתיה לתקוני דהכי ס"ל [דף ד:] לרב יוסף דסגי ליה בטפח [דף ה.] ולא חיישינן שמא יפחת והלכה כרב יוסף שהוא רבו של אביי אלא הרב אלפסי שכתב שממעט בקורה להחמיר נקט קורה או אבן והדומה להם שאין דרכן ליפחת:

**היה גבוה פחות מעשרה טפחים חוקק בו ד' אמות על ארבע אמות**. כאביי דפליג בהדי רב יוסף רבו ואע"ג דלמעט מגבהו סגי בטפח [דף ד:] לרב יוסף ולאביי בד' טפחים הכא בעיא לרב יוסף ד' טפחים ולאביי ד"א כשיעור מבוי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דהתם דאיתיה לדופן כלומר שכבר נקרא דופן אלא שצריך למעטו קצת בהיכר בעלמא סגי לרב יוסף בהיכר טפח ולאביי בהיכר ד' אבל הכא דהשתא הוא דמשוי ליה דופן דכל פחות מי' לא מיקרי דופן בין לרב יוסף בין לאביי בעי' דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם הלכך לרב יוסף דס"ל שיעור משך מבוי בד' טפחים חוקק בו ד' טפחים (על ארבע טפחים) במשך המבוי וכשיעור רחבו ולאביי דסבירא ליה שיעור משך מבוי בארבע אמות חוקק בו נמי ארבע אמות במשך המבוי וברחבו והלכתא כוותיה דאביי

בהא אע"ג דפליג בהדי רביה כיון דאשכחן הרבה מן האמוראים כגון רב הונא ורב אשי דס"ל דמשך מבוי בד' אמות:

**מבוי שנפרץ מצדו**. מצד אחד מן הכותלים כנגד ארכן:

**וכלפי ראשו**. סמוך לקורה ולא [כלפי ראשו] ממש שהרי נשאר שם קצת מן הכותל מפסיק בין פתח מבוי שהקורה נתונה עליו ובין הפרצה שנפרצה עכשיו כגון זה:

## דף א:

**אם יש שם פס ד'**. אם נשתייר מן הכותל סמוך לקורה פס חשוב שהוא רחב ד':

**מתיר** פרצה אע"פ שכל כך היתה גדולה שיש לה עד עשר אמות דכיון שיש הכשר אורך מן הקורה עד הפרצה לא בטיל ליה תורת פתח מקמא ובמלתיה קאי וקורתו מתירתו ופרצה הנותרת כיון דלא הויא יותר מעשר הויא תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה ואי נמי דשבקי בני מבוי פתחא קמא ונפקי ועיילי בההיא פרצה משום דדרך קצרה היא להם אפ"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון דהוי פתח לד' הסמוכים לו הואיל וד' אמות הן ראויין לקורה דיש בה הכשר מבוי:

**ואם** לאו דאין שם פס ארבעה:

**פחות משלשה**. אם הפרצה פחותה מג':

**מתיר**. תיקון המבוי את המבוי שהרי כלבוד דמי ואין כאן פרצה ואם הפרצה שלשה אינו מתיר דכיון דממעטי בני מבוי בהילוכם ומקצרין את דרכם דרך אותה פרצה חיישינן דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי בההיא פרצה ובטיל ליה פתחא קמא ובטלה קורה דידיה דהא אין בו הכשר מבוי ואין קורה למבוי זה והאי טעמא מפרשי ליה לקמן ואף על גב דקבעינן לעיל כאביי דמשך מבוי [ארבעה אמות והכא קתני דמשך מבוי] סגיא בפס ד' [טפחים] ל"ק [דף ה.] דהא דלעיל תחלת מבוי הוי דהשתא בחקק זה משוינן ליה מבוי אבל הא דרב אמי ורב אסי דסוף מבוי הוא שכבר היה מבוי אבל [אם] אירע בו פסול ומהדר לשויה ליה מבוי סגי בד' טפחים:

**נידון משום לחי**. אפי' לא הועמד לכך אבל לא מיירי בהאי מילתא דרב הונא מה דינו של אותו עובי הלחי אם מותר לטלטל כנגדו אם לאו ולקמן [דף י'] בלחי המושך מדפנו של מבוי אמר רב הונא גופיה דבין הלחיים אסור להשתמש:

**ואם יש בו ד' אמות שיעור וכו' עד ולפיכך צריך המבוי לחי אחר להתירו**. ואם תאמר הא אמר רב הונא בלחי המושך אע"פ שיש לו ד' אמות א"צ לחי אחר להתיר למבוי הראשון שהוא המבוי הגדול לפי שהוא ניתר בנראה מבפנים ושוה מבחוץ וגם לאותו משך של

ד' אמות שמושך בדפני המבוי שהוא נקרא מבוי קטן כנגד המבוי הגדול גם הוא אינו צריך לחי לפי שהוא ניתר בנרא' מבחוץ ושוה מבפני' ואם כן הכא בלחי הבולט כשיעור ד' אמות אמאי צריך לחי אחר להתירו הלא הוא נראה מבפנים הבליטה אף ע"פ שאינו נראה מבחוץ:

**לא קשיא**. דהיינו טעמא דבעינן בלחי הבולט ד' אמות דאינו מתיר משום דנראה מבפנים שכבר יצא מתורת לחי כיון שהוא ארוך (ורחב) כל כך אבל בלחי המושך אע"פ שהוא מושך ד"א לאורך המבוי מצד ראשו הסמוך לפתח המבוי אינו בולט לרוחב המבוי כי אם אמה או ב' אמות ואותה הבליטה דין הוא שתתיר המבוי הגדול שהרי אין לה ד"א ולא יצא מתורת לחי לפיכך ניתר בנראה מבפנים ושוה מבחוץ אותו מבוי גדול ואותו מבוי קטן נמי אין צריך לחי דניתר [בנראה] מבחוץ ושוה מבפנים שאם לא היה לאותה משיכה לאורך המבוי אלא פחות מד' אמות היה נידון משום לחי והותר המבוי הגדול אבל הוה נאסר לטלטל כנגד אלו פחות מארבע אמות דסבירא לרב הונא דבין הלחיים אסור להשתמש וצורת לחי הבולט כזה שסוגר מדופן הרביעי אמה או שתים עד ד' אמות (ושיעור) [ועובי] אותה הבליטה הוא משהו כשיעור לחיים בעביין ורחבן שהוא משהו וכנגדו [אותו עובי] עצמו בין כשאין שיעור ארכו אלא פחות מד"א דנידון משום לחי בין כשאורך בליטתו ד"א דנדון משום כותל אסור להשתמש כנגד עוביו:

**ואותו** לחי מעמידו לאידך גיסא אצל הכותל האחר כנגד אותה הבליטה שאם יניחנו סמוך לבליטה לא יהיה ניכר כלל אי נמי דמוקי ליה בהדי ההוא קמא ומטפי ביה כלומר שיעשו עב יותר ויוצא לחוץ או דמבצר ביה שלא יהיה עב כעובי הכותל הבולטת ויש מפרשין גבוה ממנו כי היכי דליהוי ליה היכרא:

**דהוה ליה פרוץ שבו כעומד שבו**. ומשום הכי צריך לחי אחר להתירו ואע"ג דקי"ל פרוץ כעומד מותר יש לומר דרב הונא בריה דרב יהושע לטעמיה דאמר [דף טו:] פרוץ כעומד אסור אבל אי קשיא לי הא קשיא לי אמאי אצטריך לרב אשי למימר מאי אמרת כי הדדי נינהו הוי ספק דדבריהם וספק דדבריהם להקל הא קיימא לן [דף טז:] דפרוץ כעומד שרי אפילו בדאורייתא במחיצות כלאים ובסיכוך של דבר המקבל טומאה שהוא פסול מדאורייתא:

**ומסקנא** דשמעתא בפירצת מבוי דהיכא דלא בקעי בה רבים באותה פרצה אע"ג דליכא גידודי כשר עד יותר מעשר כרב חנן בר רבא. ואי בקעי בה רבים ביתר מד' דמיא כמבוי עקום דמצריך רב בעקמימותו צורת פתח אע"ג דאין בו יותר מעשר או לחי וקורה

לשמואל וצ"ע אמאי לא הביא הרב אלפסי ז"ל מילתיה דרב חנן בר רבא דבעי פרצת מבוי עד יותר מעשר ומודה היכא דבקעי בה רבים בארבעה:

**איתמר מבוי עקום**. ושני פתחים שלו לרה"ר או לכרמלית כזה. רב אמר תורתו כמפולש. ומבוי המפולש לרה"ר צריך צורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן כדלקמן ואף זה צריך לשני פתחיו לצד רה"ר לחי לכל א' ובעקמימותו צריך צורת הפתח דאותו פילוש שהוא מפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר:

**ושמואל אמר תורתו כסתום**. וא"צ בעקמימותו כלום אלא אלו עושין לפתחן לחי ואלו עושים לפתחן לחי דלא מצרכינן צורת פתח אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרה"ר:

## דף ב.

**והלכתא כרב דקי"ל הלכתא כרב באיסורי**. ואע"פ שיש רשות לכל אחד ואחד מאלו המבואות העקומות לדרוס על חבירו ואין לעכב בידיהם אפ"ה אם עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן לא אסרי אהדדי לפי שהרי יש להם פתח פתוח לרה"ר לכל אחד ואחד וכיון שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן גלו דעתייהו שסלקו דריסתן זה מזה וכגון זה כופים על מדת סדום שלא יעברו זה על זה בשבת אע"פ שדרכן בחול לעבור כיון שיש להם דרך אחרת קרובה ממנה וכענין זה אמרי' בפרק מי שהוציאוהו נכרי או רוח רעה [דף מט.] בחצר שבין שני מבואות ויש להם דרך על זה ועל זה כדאי' התם:

**כיצד מערבין מבואות המפולשי' לרה"ר**. כלומר מבוי שרה"ר עוברת לפני' משני צדדי' אך אין דריסת הרבים על המבוי כי אם מיושבי המבוי שלפעמי' יוצאים מפתח זה לרה"ר ופעמים מזה לבית שמאי אליבא דחנניה צריך דלתות ושיעמדו נעולות כל היום חוץ משעה שיוצא לרה"ר ולב"ה סגי בדלת אחד ואע"פ שא"צ לנעול צריך שלא יהיה עפר או צרורות לפני הדלת [דף ו:] שאם ירצה לנעול ינעול:

**אבל** בדלתות מכאן [ומכאן] וננעלות בלילה מיערבא משו' דמשוי ליה כחצר שהרבים נכנסין בזו ויוצאין בזו דרשות היחיד היא לשבת אפי' לטלטל וירושלים נמי מיערב' כיון דדלתותיה נעולות בלילה ואע"פ [שכל זמן] שלא עירבה הויא ככרמלית כדאמרינן בסוף מסכתין [דף קא.] דקרי לה כרמלית דקא מקשינן לרבנן אמר ר"מ רה"ר וקא מייתי אינהו ראי' מכרמלית דירושלים כרמלית היא דא"ר יוחנן אלמלא וכו'. וצ"ע גדול היכי מיערבא בדלתות לבדן כיון שנקרא כרמלית וכי עירוב מפיק לה מכרמלית אבל אם בנה לו עמוד מכאן ועמוד מכאן בשני ראשי המבוי אפשר לומר דמיערבא דהוה כחצר שיש לה ד' מחיצות ובדלתות נעולות בלילה:

**וההוא מבוי עקו' דהוה בנהרדעא**. בתמיה כלומר שהיה מפולש לרה"ר משני צדדיו ואין דרך רשות הרבים עוברת בו:

**ורמו** עליה חומריה דרב דאמר תורתו כמפולש ואע"ג דלדעת רב סגי בצורת הפתח דהא פסק הלכה כת"ק דבצורת הפתח סגי אפי' יהיה מפולש לרה"ר הם החמירו עליו חומרא דשמואל דאמר הלכה כחנניה ואצרכוה דלת אחד מכאן ולחי וקורה מכאן ולאו דוקא קאמר בדלתות ש"מ דהלכתא כשמואל לא קשיא מידי משום דנהרדעא וכו' ואע"פ שבגמ' [דף ז.] מתרץ דכולה כרב עבדוה דלרב נמי דפסק הלכה כת"ק ואין מורין כן קאמר סמך הרב אלפסי ז"ל על (רבא) [רב שיזבי] שמתרץ בענין אחר וסמך נמי אהא דמייתי לקמן [דף ח:] במבוי העשוי כנדל שהורה רבא להו למעבד להו צורת פתח לכולהו מחד גיסא ואידך גיסא מישתרי בלחי וקורה ש"מ דהלכה ומורין כן קאמר דס"ל לרב אלפסי ז"ל שפתוח היה לרה"ר שיש מי שאומר שאין ראיה משם דשמא פתוח לכרמלית הוה ולדברי הכל סגי בצורת פתח:

**מבוי שנפרץ וכו'**. חצר מותרת דהא איכא גידודי מכאן ומכאן שהרי החצר היתה רחבה יותר הרבה מן המבוי ומבוי אסור וכו' לא מיבעיא אם לא עירבו בני חצר עם בני מבוי דמבוי אסור שהרי נפרץ במילואו למקום האסור לו אלא אפילו עירבו בני חצר עם בני מבוי אסור כיון דנפרצה חצר כנגדו נראה דהוה ליה כמבוי המפולש לרשות הרבים:

**מבוי** העשוי כנדל כזה שרץ שיש לו רגלים הרבה כדתניא מרבה רגלים זה נדל והמבוי עשוי כנדל שפתוחין לו מבואות הרבה וראשיהן פתוחין לרה"ר וראשי המבוי הגדול פתוחין לרה"ר מזה ומזה עושה צורת פתח לגדול באחד משני ראשי' ובשני לחי וקורה ואינך כולהו המבואות הקטנים מישתרו בלחי וקורה בראשיהם על פני רה"ר אבל בעקמימותם אין צריכין כלום דכסתומין דמו במקום עקמימותם שהרי אינם רואים רה"ר בעודם באמצע המבוי הקטן:

**כמאן כשמואל דאמר**. מבוי עקום תורתו כסתום דלא בעי שום תיקון בעקמומותו וחשו ליה לדרב דמצריך צורת פתח למקום העקמימות:

**אלא אמר רבא**. עושה צורת פתח לכולהו עקמימות ואידך גיסא הסמוכה לצד רה"ר משתרי בלחי וקורה והמבוי גדול כמשפט הראשון שאמר צורת פתח מהאי גיסא ובראשו השני לחי וקורה כיון שהוא מפולש לרה"ר משני צדדיו ולא מהני ליה צורת פתח העשוי בעקמימות כל אחד וא' ממבואות הקטנים כיון שיש לו פילוש א' לרה"ר מחמת עצמו:

**מבוי שצדו א' ארוך**. ונמשך כותלו לרה"ר יותר מכותל צדו השני כזה דס"ל דקורה משום מחיצה ובאלכסון נמי הוי מחיצה:

**ואם** יש באלכסון יותר מעשר לפי שהוא רחב הרבה יותר מה' אמות [לז' אמות ומחצה הוי אלכסון י' ומחצה] ואע"פ שאין בכותל העודף על חבירו ד"א יהיה באלכסון יותר מעשר דכל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא נמצא שיש לאלכסון יותר מי' וכיון שיש בו יותר מעשר הוי פתח רחב יותר מעשר ותנן הרחב מי' אמות ימעט וצ"ע אמאי אצטריך לרב אלפסי ז"ל לכתוב ואם יש באלכסון יותר מי' וכו' כיון דהלכה כרבא דס"ל דבאלכסון ליכא היכרא ובלחי כ"ע מודו שאין משימו אלא כנגד הקצר אע"פ שלחי משום מחיצה כיון שהוא יוצא חוץ למבוי מצד אחד:

## דף ב:

**משום דמצא מין את מינו וניעור**. כלומר לפי שהכרמלית קל הוא בעיני המשתמשין במבוי שהרי אין בו אלא איסורא דרבנן ודומה [לו] תוך הפתח אליו שהרי יש לו ג' מחיצות כמו שיש לכרמלית חיישינן אי שרית לטלטולי בתוך הפתח דילמא יטלטל בכרמלית הסמוך לו:

**והלכתא מותר להשתמש תחת הקורה ובין הלחיים נמי מותר כרבא כו'**. כדכתיבנא בהל':

**העתקה** מספר המאור נ"ל שאין דברי הרב נכונים בזה אלא תחת הקורה מותר ובין הלחיים אסור כאביי דאפסיק הלכתא כוותיה ביע"ל קג"ם ואזדו לטעמייהו דלחי משום מחיצה לאביי ומשום היכר לרבא ולית הלכתא [כרבא] כדמפרש לקמן בגמ' בשמעתא דלחי העומד מאליו וכיון דקי"ל כאביי דלחי (העומד מאליו) משום מחיצה הוא אסור להשתמש בין הלחיים ומדליתא לדרבא ליתנהו נמי לשינויי דשנינן אליבא דידיה ובין לחיים ותוך הפתח אסורין ל"ש דפתיחי לכרמלית גיורא ול"ש דפתיחי לרה"ר יציבא ותו לא :

**נראה מבפנים ושוה מבחוץ**. כלומר שהעמיד רחבו של לחי לצד ארכו של מבוי ולא משך קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא השוה חודו החיצון לעובי כותלי המבוי ודומה כמו שהוסיף על רוחב הכתלי'. ואינו נרא' מבחוץ כלחי אבל חודו הפנימי נראה מבפנים שעוביו בולט לתוך רוחב המבוי כזה:

**נראה** מבחוץ ושוה מבפנים שמבפנים נראה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ נראה שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל כזה וכשנראה מבפנים דברי

הכל דנידון משום לחי שהרי עיקר ההיכרא לבני מבוי נעשה והא איכא אבל בנראה מבחוץ ושוה מבפנים שההיכר לבני רה"ר בהא פליגי דחד אמר מועיל שהרי בני רה"ר לא יחשדו אותן בראותם שמטלטלין בתוך המבוי. והלכתא דמועיל כיון דאיכא היכרא לרה"ר והם גם הם בצאתם לרה"ר רואין אותם הלכך די להם בזה:

**והיכא דנעץ שתי יתידות וכו'**. והניח קורה עליהם אע"פ שנדבקות לכותלי המבוי לא כלום הוא לא מיבעיא למ"ד דס"ל מותר להשתמש תחת הקורה דלא מועיל כלום שמא ישתמש תחת הקורה והתם ליכא מחיצות כלל אלא אפילו לדברי האומר שאסור להשתמש תחת הקורה דליכא למיגזר בה מידי אפ"ה אסור משום דבעינן קורה שתהא מונחת ע"ג כותל מבוי וליכא שהרי אינו עשוי כתיקון חכמים:

**מבוי שהוא רחב כ' אמה וכו' עושה פס גבוה י' טפחים במשך ד"א**. כשיעור מבוי ומעמידו באמצע ואיכא מבוי מכאן ומבוי מכאן אבל בפחות מזה אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה:

**מרחיק שתי אמות ועושה פס שלש**. דהא עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ומותר אף כנגד הפרוץ והיכא דאיכא רוחב כ' אמה עביד כי האי גוונא מרחיק ב' אמות מכאן ועושה פס שלש וכן מאידך גיסא ונשארו עשר והקורה מתירתן:

**וליחוש דלמא שביק פתחא רבה ועייל בפתחא זוטא**. דהיינו באותו פרוץ שתי אמות וביטל תורת פתח מפתחא רבה ובטיל הלחי או הקורה המתוקנים בו ונמצא מבוי זה בלא שום תיקון דאע"ג דמשום פרצה לא יכלינן לפסולי ליה דהא עשר הוא אפ"ה נפסל משום שאין שם לא לחי ולא קורה:

**צורת פתח שעשאה מן הצד**. כגון קנה מכאן וקנה מכאן באמצעיתן ולא על גביהם ובהלכות מפורש פירוש אחר:

**ואפי' דלת של קשין**. של שבולין כלומר [אפי' קנה העליון] כיון דאיכא צורת הפתח שיש לו עמוד מכאן ועמוד מכאן סותמין במבוי קצת והקורה דקה מן הדקה מונחת עליהם אע"פ שאינה בריאה לקבל בנין אריח עם הטיט הצריך לו ואינה רחבה טפח סגי בהכי. אבל כשהקורה נכנסת בחורי הכותל שבצפון ודרום וכל רוחב המבוי מפולש בזה אנו קפדינן שתהא רחבה טפח ובריאה להכיר לכל שלשם קביעות הושמה שמה ולא לפי שעה:

## דף ג.

**מתני' הכשר מבוי וכו'**. מבוי שיש לו שלש מחיצות ודופן [רביעית] מפולשת לרשות הרבים כיצד הכשירו:

**בית שמאי אומרים לחי וקורה**. דסבירא להו לבית שמאי דאסור לטלטל בלא ארבע מחיצות שלמות מן התורה ואתא הלכתא למשה מסיני דקיימא לן דמחיצות הלכה למשה מסיני ואוקימתיה לרביעית אלחי וקורה. ובית הלל סבירא להו דמן התורה סגי בשלש מחיצות ואתא הלכתא להוסיף גם הרביעית או בלחי משהו או בהיכר מחיצה אע"ג דלאו מחיצה היא:

**ורבי** אליעזר נמי ס"ל כב"ש ובעי לחי מכאן ומכאן וצריך שיהיו הלחיים לרבי אליעזר או הלחי לב"ה סמוך לכותל המבוי בלא הפסק שלשה טפחים שאם היו מרוחקים מן הכותל שלשה אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי להו אבל בפחות משלשה אמרינן לבוד וכמאן דמיחבר דמי וצריך נמי שתהא הקורה עומדת על גבי כותלי המבוי מבפנים ולא שיהיו יתדות יוצאות מן המבוי לחוץ ותהיה הקורה עליהם נוגעת בצד האחד אל כותלי המבוי משום דבעי' [דף ח:] קורה על גבי מבוי [וליכא. וסתם מבוי] הם כותלי המבוי שקורה נשענת בהם או נכנסת בתוכם בחור מכאן וחור מכאן:

**משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד**. מפרש בגמרא [דף יג.] שאותו תלמיד רבי מאיר היה שלמד מתחלה בילדותו לפני רבי ישמעאל וגמר גמרא והדר בא לפני רבי עקיבא וסבר סברתו וחדודו של רבי עקיבא שלא נמצא כמותו בתלמידי בית הלל:

**על מבוי שהוא פחות מארבע אמות**. כלומר ברחבו דסגי בלחי או קורה אפי' לבית שמאי דהא קורה משום מחיצה נמי היא ומינכרא מחיצתא כיון שאינורחב כל כך אבל כשהוא רחב יותר לא מינכרא מחיצתא עד שיסייעהו הלחי לסתום וב"ה סבירא להו דסגי אפילו בקורה כדפרישית דמן התורה אפילו קורה לא צריך כיון דאיכא ג' מחיצות אלא אתאי הלכתא לאוסופי קצת היכרא לדופן רביעית:

**ורבי** עקיבא השיב לתלמיד דבשניהם נחלקו ב"ש וקיימא לן כב"ה בשניהם דסגי בלחי או קורה עד רוחב עשר כסתמא דמתניתין אע"ג דסתם ואח"כ מחלוקת היא:

**ובגמ' [דף יג.] מקשינן רבי עקיבא היינו תנא קמא דמתניתין דקתני הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וכו'** ולא קאמפליגבין רחב לקצר ומתרץ איכא בינייהו מבוי שאינו רחב ד' טפחים אם צריך לחי וקורה לבית שמאי או לחי לב"ה דת"ק דלא מפליג בין רחב וקצר ס"ל דלב"ה צריך לחי ולר' עקיבא דמפרש מלתיה דנקט פחות מד' אמות דוקא

מבוי שהוא קצת רחב אבל במבוי שהוא צר כל כך אינו צריך כלום אליבא דבית הלל אי נמי איפכא דת"ק מיקל ורבי עקיבא מחמיר:

**גמ' כמאן לא כחנניה וכו'**. קס"ד דמתני' בעי לתת שיעור הכשר לכל מבוי שבעולם אפי' מפולש לרשות הרבים משני ראשים אם כן לא כחנניה דלחנניה [דף ו ע"א וע"ב] דלתות בעי לבית שמאי ולבית הלל דלת אחת:

**ולא כתנא קמא**. דהא בעי צורת פתח מראש אחת ולחי וקורה בצד השני ומתרץ הכשר מבוי סתום קאמר שיש לו שלש מחיצות שלימות משלש רוחותיו וברוח הרביעית לבדה היא מפולשת לרשות הרבים דדי לו בלחי או קורה לב"ה:

**חצר צריכה שני פסין**. כלומר חצר שנפרצה למקום האסור לה אע"פ שאין בפרצה יותר מעשר כיון שהיא נפרצה במילואה נאסרה החצר לטלטולי בכולה אבל אם לא נפרצה כולה [אלא] שנשתייר מכותל רביעית בנוי כשיעור ארבעה טפחים במקום אחד ניתרת בכך אבל לא בפחות או אפילו בפחות שיעור זה אם מכל צד אותו כותל נשאר טפח מכאן וטפח מכאן בגובהו של כותל או עד עשרה טפחים ואע"פ שלא ישים קנה על גביהן נחשב אותה פרצה כפתח אבל ביותר מעשר אע"פ שנשאר מן הכותל בנוי בעשר [ואפילו] ביותר מעשר אינו מועיל כלום וכאילו נפל כל הכותל דמי ונאסרה החצר לטלטל בתוכה עד שיעשה לאותה פרצה צורת פתח דצורת פתח מהניא לחצר ברחבה ולמבוי בגבהה וברחבה:

[**דף** ג.] ואמלתרא אי מהניא בה בגבהה וברחבה בעיא [דף יא.] ולא איפשיטא וכל תיקו דאיסורא לחומרא ופירוש אמלתרא [דף ג.] קורה של ארז ארוכה ורחבה תחובה בכותל ומצויירת בציורין ומתוך חשיבות הקורה עצמה שהיא מעץ חשוב ומתוך שהיא מצויירת מביטין בה כל בני אדם בעברם שם ואיכא היכרא אפי' בגבוה מעשרים אמה:

**לשון ים שנכנס**. בכח לחצר דרך פרצת הכותל ובשלא נפרץ במילואו עסקינן מדמפליג בין י' ליתר מי':

**אין ממלאין**. בני החצר מאותו לשון ים בשבת לפי שאותו לשון ים הוא כרמלית והחצר רשות היחיד:

**אלא** אם כן עשו לו מחיצה גבוהה עשרה כלומר שגדרו מאותה פרצה כולה עד שלא נשאר מן (החריץ) [הפרוץ] אלא עשר לבד שהם נחשבים כפתח כיון שיש בעומד הנשאר שם שיעור ארבע טפחים או שיור כל שהוא מכאן ומכאן אבל אם לא היתה הפרצה מתחלה אלא עשר אין צריך כלום שהרי יש שיור מכאן ומכאן או מצד אחד פס ארבעה:

**ממלא הוא דלא ממלינן**. משום דמטלטל מכרמלית לרשות היחיד:

**הא טלטולי מטלטלינן**. בהאי חצר:
**והלא נפרצה למקום האסור לה**. כלומר והלא נפרצה יותר מעשר וכאילו נפרצה במילואה חשיבה:
**הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי**. יש מפרשים שנשאר מן הפרצה מלמטה בגובה י' אלא שהים כסהו לפיכך בחצר מותר לטלטל שהרי לא נפרצה כלל אבל מימלא לא ממלינן מיניה כיון שהמים מכסין אותו:
**וצריך** עיון אמאי לא מהני ללשון הים מחיצה שהרי יש תחתיו מחיצה גבוהה עשרה אע"פ שהמים עולין למעלה מן הגדר דהא מהני מחיצה תלויה במים ובבור בין מלמעלה בין מלמטה ואמרי' [דף פו.] למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים ויש מפרשים דאית ליה גידודי שיוצאין אבנים מן פינת הכותל מכאן ומכאן והם חשובין מחיצה לענין טלטול לפיכך אפי' ביתר מעשר מטלטלינן לתוכה שהרי אותו יתר מעשר אינו שוה בכל הפרצה שהרי אבן יוצא ואבן נכנס ומעכבין לאדם ליכנס לאותו מקום שהוא רחב יותר מעשר אבל אותן גידודין אינם מהנים כלום שיוכל לשאוב מים מן לשון הים דמכל מקום הפרצה בהרבה מקומות הוא יתר מעשר והגידודין אין מעכבין כניסת המים כלום לפיכך אין ממלאין ממנה עד שתהא הפרצה פחותה מי' אמות:
**מבוי וכו'**. אינו ניתר . בלחי משהו אלא בפס ד' כדין חצר:
**אינו ניתר בקורה טפח**. כשאר מבואות אלא בפס ד' או בשני פסין של שני משהויין ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:
**מכוונן** שמעתא דסבי לסיועי הוא בא:

## דף ג:

**ובתים וחצרות פתוחים לתוכו**. כלומר שתי חצירות ובכל חצר צריך שני בעלי בתים כדי שיצטרכו לעירובי חצירות וצריך שתי חצרות במבוי כדי שיצטרכו לשיתוף מבוי דהא קי"ל [דף עא:] שאין סומכין לשיתוף במקום עירוב ולעירוב במקום שיתוף ולכל חצר וחצר צריך היכרא שאין לו לסמוך [זה] ע"ז על כן לא סגי בבעל הבית אחד בחצר אחת בצד אחד ובשני בעלי בתים בחצר אחת מצד השני או ברוח אחת שאם היה כאן אותו בעל הבית שהיה יחיד אין נודע לו אם צריך (שתוף) [עירוב] אם לא שהרי הוא משתתף עמהם ולא עירב ואם היו בחצר אחד ארבעה בעלי בתים לא סגי בהכי להתיר המבוי שהרי אינן צריכין אלא עירוב ואינן צריכין שתוף:

**ואיזהו חצר כו'**. שאם היה ארכה יתר על רחבה אפי' משהו הוה ליה כמבוי ומבוי בלחי וקורה סגי צריך שנפרש דכי סגי ליה בלחי וקורה הני מילי שפתוחין לאותו חצר בתים וחצרות כענין שפירשנו למעלה:

**מתני' קורה שאמרו וכו' רחבה כדי לקבל אריח**. שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין רחב כשיעור האריח כדי שלא יתליע מפני הגשמים:

**והאריח הוא חצי לבינה של ג' טפחים**. נמצא אריח טפח ומחצה רחב:

**ודיה לקורה ברחב טפח כדי לקבל אריח זה לרחבו**. ובגמרא [דף יד.] פריך טפח ומחצה בעיא ומתרץ כיון דאיכא רחבה טפח מלבן לה בטינא כלומר ממרח בטיט על רחבה של קורה ומניח האריח על הטיט ומוציא מהאריח מלא אצבע [מצד אחד] וכן מצד שני וקאי ואינו זז ממקומו והבליטה מועלת לקורה להגן מפני הגשמים:

**ובריאה כדי לקבל אריח**. כלומר אריחין הרבה כשיעור רוחב פתח המבוי מדובקים שם בטיט כפי מה שצריך להם שאל"כ לא תהא בה היכרא דסבורים בני רה"ר דלפי שעה נתנה שם אבל כשהיא בריאה ועבה וראויה לקבל בנין כזה ניכר ומפורסם לכל שלקביעות הושמה שמה ואית בה היכרא ור' יהודה ס"ל רחבה אע"פ שאינה בריאה דאזיל לטעמיה דקורה אינה אלא משום מחיצה:

**היתה של קש וכו'**. ר' יהודה קתני לה ובא להוסיף שאע"פ שהיא ממין שאינה בריאה לקבל בנין כזה אפ"ה כשר:

**עקומה**. מפרש בגמ' שעקמימותה חוץ למבוי ואפילו הכי אמרינן רואין כאילו היא פשוטה וכולה תוך המבוי עומדת ולרבנן דלית להו רואין אם היה עקמימותה חוץ למבוי ומשך העקמימות יותר משלשה טפחים שאם היה נחתך כל אותו עקמימות ממנה היה בין קורה לקורה שלשה טפחים המבוי פסול ור' יהודה דאית ליה רואין אף על פי שיש בין קורה לקורה שלשה טפחים כשר המבוי:

**ענולה**. ואין אריח יכול לנוח עליה אבל עבה היא שאם תחלק תהיה רחבה טפח רואין אותה כאילו היא מרובעת ואי זו היא מדת ענול שלה להכשירה כל שיש בהיקפה שלשה טפחים כלומר שצריכה חוט של ג' טפחים להקיפה סביב בידוע שיש שם רוחב טפח אם תחלק וכולה מתני' זו דאית ליה רואין רבי יהודה קתני לה:

**גמ' צריכה שתהא בריאה כדי לקבל אריח**. כמו שמפורש בפירוש המשנה:

**אבל מעמידי קורה**. כלומר אם סמך הקורה ע"ג יתדות נעוצין בקרקע או שכותלי המבוי הם מקורים וקורה נסמכת עליהם אין צריכין שיהיו בריאים לקבל אריח וקורה אלא ראוין לקבל אריח לבדה דהא לא יהבי' אריח עליה לגמרי אלא בעינן קורה בריאה

להראות שהיא לשם קביעות נקבעה לשם כי היכי דתיהוי היכר מעליא אבל במעמידי הקורה לא צריך היכר:

**ורב חסדא**. ס"ל אם לא יהיה היכר במעמידי הקורה מה יועיל היכר הקורה והלא המעמידים יכחישו ההיכר:

**פחות מג' א"צ להביא קורה אחרת**. דאמרי' לבוד ורשב"ג סבר דאמרי' לבוד עד ד':

**שתי קורות המתאימות**. שהניחן זו אצל זו אע"פ שהניחן בתוך ג' טפחים לא אמרי' בהו לבוד ויצטרפו זה עם זה לשיעור טפח דלא לקביעות הושמו שם שניהם אא"כ הם כל כך סמוכין בתוך טפח שאם ינתן האריח שרחבו טפח ומחצה בין תוך שני הקורות ולא יפול לארץ שיסמוך באצבע מכאן ובאצבע מכאן נמצא שאין ביניהם אלא טפח מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין ויש שגורסין לארכו דהיינו שיעור דאמרינן בעלמא דפחות מג' אמרינן לבוד [ורשב"ג אתי לאפלוגי שאפילו אינן חלוקות אלא קורה אחת היא צריכה שתהא רחבה לקבל אריח לארכו ל' ודוחה הגירסא ואמר לא נהירא דא"כ רשב"ג במתני' הוה ליה לאיפלוגי] ולא נהירא שהרי מצינו שר"גלאפליג במתניתין דס"ל דמתני' דסגי לקורה ברוחב טפח וכשהן חלוקות בעי ג' טפחים:

**היתה אחת למעלה ואחת למטה**. כלומר זו אצל זו הן אלא שהאחת ממעמידיה גבוהין משל חברתה על כן היא גבוהה ממנה:

**רואין את העליונה וכו'**. ואע"ג דהכא משמע שלעולם מצטרפין שתיהן עד כל זמן שהעליונה במקום כשר דהיינו למטה מעשרים והתחתונה נמי במקום כשר דהיינו למעלה מי' טפחים אע"פ שיש ביניהם כמה אמות והטעם משום דאמרינן חבוט רמי ולא משום לבוד. הא פרכינן להאי סברא במס' סוכה בפ' הישן תחת הסוכה [דף כב:] ואמרינן דלא אמרינן חבוט רמי לדבר שהוא פחות מטפח ומתרץ לה להאי ברייתא דכי אמרינן לבוד מצטרפין הקורות שתיהן בעוד שאין ביניהם ג' טפחים א"נ טפח לבדו כמו שמפורש למעלה ה"מ ששתיהן במקום כשר כגון שהעליונה בתוך כ' ותחתונה סמוכה לה בתוך ג' או פחות מרוחב טפח אבל יתר מג' לא דלא אמרי' חבוט רמי דבר שהוא פחות מרוחב טפח אבל אם היתה התחתונה בתוך כ' והעליונה למעלה מכ' אע"פ דאמרינן לבוד להשפילה למטה ולהכשירה אע"ג דשאר רואין אמרינן האי רואין לא אמרינן ואם היתה התחתונה למטה מי' טפחים ועליונה למעלה מי' אע"פ שהיא לה בתוך ג' לא אמרינן לבוד ונראה אותה כאילו היא גבוהה למעלה כדי להכשירה דאע"ג דשאר רואין אמרי' האי רואין לא אמרי' כיון שמקצתן במקום שאינו ראוי:

**ור'** יוסי בר יהודה ס"ל כאבוה דהיינו ר' יהודה דאית ליה רואין ופליג עליה דר' יהודה דמכשיר כל הקורה למעלה מכ' והוא לא מודה ליה בהאי וכי האי רואין לא אמרינן:
**היא בתוך מבוי עקמימותה חוץ למבוי וכו'**. צ"ע אמאי הביא הרב אלפסי ז"ל מילתיה דרבי זירא דהא מילתיה דרבי זירא למאן דאית ליה רואין אתאמרת ולמאן דאית ליה רואין לא מפליג בין ג' לפחות מג' ועוד דר' יהודה אפי' למעלה מכ' מכשיר וי"ל דלדעת ר' יוסי קתני לה דלית ליה רואין היכא שאין הקורה מונחת במקום כשר ופסקינן כותיה כיון דקאי [רבנן] בשיטתיה כדפסקינן [דף טז:] במחיצה של שתי בלא ערב וערב בלא שתי כוותיה כיון דקאי אבוה בשיטתיה:

## דף ד.

**מתני' לחיים שאמרו גובהן וכו'**. לחיים שנחלקו ר"א ורבנן כמה שיעורן. גבהן י' טפחים. כשיעור גובה מבוי שבפחות ממנו לא מיקרי מחיצה וכן נמי קורה שהניחה למטה מי' טפחים שצריך להגביה והא דלא תני בקורה למטה מי' כדקתני בגבוה למעלה מכ' משום דקא סמיך על משנה זו של לחי ששיעורו י' כשיעור מבוי:
**ר' יוסי אומר רחבן ג'**. י"ל דדעתיה דר' יוסי דבעי דבר חשוב במחיצה שאפי' יפליגנו מן הכותל בג' לא ליתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא וליבטליה כדאשכחן במדה אמצעית של ג' מדות במחיצות כלאים [דף טז.] כל שהוא ג' [ומג' עד ד'] צריך שלא יהא בין זה לזה במלואו ומוקמינן לה במלואו נכנס ויוצא ומש"ה מחמיר ר' יוסי ואפי' בסמכו לגמרי בכותל בעי ג' טפחים ברחבו. והלכה כסתם משנה אע"ג דקי"ל בעלמא (כאן יד: וגיטין סז.) דר' יוסי נימוקו עמו ובלבד שלא ירחיקנו מן הכותל ג' טפחים ואפי' לחי העומד מאליו כגון תל או עמוד או אילן שלא נטעו [שם] אדם לשם לחי הוי לחי וכן קבעינן בגמרא:
**בכל עושין לחיים** (**וכו'**) **אפי' בדבר שיש בו רוח חיים**. כגון אדם או בהמה ולא חיישינן שמא תמות דמיתה לא שכיחא ולשמא תברח נמי ליכא למיחש דבקשורה מיירי ולשמא תרבץ תחתיה וליכא מחיצה עשרה נמי ליכא למיחש דמיירי דמתוחה באשלי מלעיל כלומר שקשורה בחבלי' לכותלי המבוי ביתדות שיוצאות מן הכתלים או מן התקרה ואינה יכולה לרבוץ תחתיה והכי מפרשינן בסוכה [דף כג.]:
**ור"מ אוסר**. דחייש למיתה ואע"ג דמתוחה באשלי מלעיל דזימנין דמתה וכווצה [ולא] הות גבוהה י' ולא יהיב אדעתיה וסמיך עלה:

**ומטמא משום גולל**. אם עשה ממנה גולל לקבר כלומר מצבה או דופק שסומך עליה נסר העליון המושם על פני המת מטמאין אדם וכלים דילפינן (חולין דף עב.) מדכתיב וכל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק:

**ר"מ מטהר**. דמוקים ליה להאי קרא (להוציא) [לרבות] עובר שמת במעי אשה:

**וכותבין עליו גיטי נשים**. דהא דכתיב וכתב לה ספר כריתות האי ספר לספירת דברים בעלמא הוא דאתא ור' יוסי ס"ל דספר דוקא ואי לאו וכתב לה דאתי לרבויי כל דבר ה"א ספר אין מידי אחרינא לא קמ"ל וכתב וספר דרשינן הכי מה ספר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל וכו' וצריך לפרש [לרבנן] שכותב לה גט על קרן פרה ונותן לה את הפרה שאם לא נתן אלא את הקרן כיון שצריך קציצה אחר שנכתב לא מיגרשה דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר קציצה ונתינה:

**גמ' יש לו חצי מבוי**. ולא גזרינן אי שרית ליה חצי מבוי אתי לאשתמושי בכוליה וקמ"ל דלא גזרינן:

**הילמי**. במסכת שבת בפ' שמונה שרצים (דף קח.) הילמי שלמוירא:

**לחי העומד מאליו**. שלא הוקבע לשם תיקון מבוי:

**היכא דלא סמכי עליה מאתמול**. שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ונשאר שם האילן (שסומך עליו מאתמול) סמוך ללחי ורבא לטעמיה דלחי משום היכר הוא וכיון שאינו נעשה בידים ליכא היכרא לא לבני רה"ר ולא לבני המבוי. ואביי אמר הוי לחי דהא סמכי עליה מאתמול. (צ"ע אמאי לא אמר) אביי אמר הוי לחי אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הוי מחיצה:

**מתני' שיירא שחנתה בבקעה (וכו') והקיפוה**. מע"ש:

**כלי בהמה**. כגון מרדעות ואוכפין של בהמה והיא מחיצה שהרבה ממנה פרוץ כגון החלל שבין אוכף לאוכף אעפ"כ הויא מחיצה ומותר לטלטל בכל הבקעה שהיתה מתחלה כרמלית שהרי עכשיו היא מוקפת לדירה ובלבד שיהא עומד שבמחיצה כשיעור הפרוץ כלומר שיהא עומד כפרוץ דהכי קבעינן הלכה בגמ' [בדף טז:] דעומד כפרוץ אף כנגד הפרוץ מותר שאם היה הפרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור אע"פ שאין כל פרצה ופרצה יותר מי' אמות ואם היתה שם פרצה יותר מי' אמות אף כנגד העומד אסור אע"פ שהעומד מרובה על הפרוץ דלגמרי נחשבת אותו דופן כאילו אינו וחצר שנפרצה במילואה למקום האסור לה דין הוא שתאסר שהרי אין לה ד' מחיצות ובגמרא דקבעינן [דף יב.] דחצר ניתרת בפס ד' טפחים מיירי שאין בפרצה י' אמות דחשבינן ליה כפתח כדאמרי' הכא במתני' כל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת מפני שהיא כפתח

ובלבד שיהיה העומד שלה ד' טפחים אבל בפחות מכן אתי אויר הפרצה ומבטל לה אע"פ שאין יותר מעשר:

**יותר מכן אסור**. אע"פ שהעומד מרובה על הפרוץ דכנפרץ במילואה דמי ואף כנגד העומד אסור:

**גמ' פרוץ כעומד**. וכל ההיקף סביב עשוי כן:

## דף ד:

**אגמריה רחמנא למשה**. כדאמרי' בריש פירקין [דף ד.] מחיצות והלכותיהן הלכה למשה מסיני:

**לא תפרוץ רובה**. לא הקפידה תורה אלא על הנפרץ שלא יהיה רוב:

**מתני' מקיפין ג' חבלים וכו'**. אשיירא קאי דשרינן להו להקיף בקעה גדולה במחיצה גרועה כזו אע"פ שמגיע לכל אחד ואחדמבני השיירא יותר מסאתים או מיירי ביחידובלבד שלא יקיף אלא עד בית סאתים דכל מחיצה שהיא ערב בלא שתי כמחיצה של חבלים או של שתי בלא ערב כגון מחיצת הקנים האמורה בסמוך במשנתנו אינו מחיצה להתיר יותר מבית סאתים ליחיד ובית [ד'] סאתים לשני יחידים או לשיירא להתיר להם כל צרכן ושלשה נעשו שיירא ומתירין להם עד שבע סאים או שמונה ובלבד שיהיו צריכין להם:

**מקיפין שלשה חבלים**. כלומר נועצין שני פסין לכל רוח ורוח אחד בראש הדופן ואחד בסוף וקושרין ג' חבלים מפס זה לפס שני ואותן החבלים נחשבין לדופן אע"פ שרובה פרוץ מעומד לפי שכל פחות משלשה טפחים כלבוד דמי וכעומד חשיב ליה שאם היה בין חבל לחבל שלשה טפחים אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לחבלים דכל עומד שהוא פחות מג' אין בו כח לעמוד כנגד הפרוץ שבשני צדדיו או למעלה ממנו או למטה ממנו ועוד שהרי פרוץ מרובה על העומד הוא:

**שיעור** חבלים צריכין שיהא עוביין טפח ושלש משהויין שיהא הכל עשרה טפחים שהרי בין חבל לחבל שהן שלשה אוירים לכולן תשעה טפחים פחות שלשה משהויין שלשה טפחים פחות משהו לכל אחד ואחד מאוירין:

**מקיפין בקנים**. כל הבקעה לצורך השיירא וזאת המחיצה שהיא של שתי בלא ערב בשיירא התירוה ולא ביחיד אלא עד בית סאתים לבדם אע"פ שיש לו כלים מרובין שצריך להם יותר אבל לשיירא כל צרכם ורבנן סבירא להו אפילו ליחיד כל צרכו ובלבד במדבר אבל לא ביישוב ולהכי נקט שיירא דלא משכחת יחיד שילך במדבר אלא בחבורה רבה:

**כל מחיצה שאינה שלשתי וכו'**. שכשהיא עשויה משתי וערב היא חזקה ובריאה ויכולה לעמוד הרבה אבל מחיצה של שתי בלא ערב כגון מחיצת קנים או ערב בלא שתי כגון מחיצת שלשה חבלים בפחות פחות משלשה אינה מחיצה כלומר להתיר להם כל צרכן אלא בית סאתים לכל אחד ואחד ופליג בה אאבוה דהיינו רבי יהודה שמתיר לשיירא כל צרכה אבל ליחידים לא פליגי דשניהם שוין שאין נותנין ליחיד אלא בית סאתים במחיצה פחותה כזו והכי שמעינן להו דתנן בברייתא [ד' טז:]:

**וחכ"א אחד משני דברים**. בין רבים בין יחיד מהני ומועיל שתי בלא ערב או ערב בלא שתי נותנין להם כל צרכן ובגמרא [ד' יז.] פריך חכמים היינו חכמים דפליגי עליה דרבי יהודה אבוה דר' יוסי בר' יהודה דהכא ומתרץ יחיד ביישוב כלומר אם נתיר ליחיד העומד ביישוב לעשות לשדהו שהוא יתר מבית סאתים או מבית כור מחיצה של שתי בלא ערב או ערב בלא שתי דלרבנן קמאי דוקא במדבר הוא דשריא ליה ולא ביישוב שהרי דומיא דשיירא קאמר שלא דברו בשיירא אלא בהווה וחכמים בתראי שאינן מזכירין שיירא מתירין אפילו ליחיד ביישוב מחיצה כזו:

**ארבעה דברים** (**פוטרין**) [**פטרו**] **במחנה וכו'**. (פוטרין) [פטרו] התירו להם חכמים למחנה היוצא להלחם אפי' למלחמת הרשות וכל שכן למלחמת מצוה אע"פ שהוא אסור לכל אדם ואפי' לשיירא ההולכת ממקום למקום שדין שיירא בד' דברים אלו כדין יחיד העומד בביתו:

**מביאין עצים מכל מקום**. ולא חיישינן לגזל בין שהם עצים חשובין שמצאן בתוך השדות של בעלי בתים ואפי' מצאן תלושין שלא תאמר דוקא כשמצאן מחוברין בתוך הזרעים הוא שהתירו להם חכמים שהרי נהנה בעל הבית בעקירתם מתוך תבואתו אבל אם מצאן תלושין לא קא משמע לן ואפי' הן תלושין ויבשין הכל התירו להם חכמים לפי שאי אפשר למחנה להיות בלא עצים לאפות תבשילם ופתם:

**והתירו** להם לאכול בלא רחיצת ידים ולהתפלל בקנוח ידיהם בעפר לבדו ואם הם רחוקים ממים אפילו מיל דליחיד היינו מצריכין אותו לילך למעיין או לבור ומקוה מים עד ארבע מילין ולמחנה לא הצריכו:

**ומדמאי**. אם עמי הארץ מביאין להם לחם ויין לקנות כמנהג לא מצרכינן לחכמים שבמחנה שיעשרו ממה שקונין מהן אלא תלינן לקולא דרוב עמי הארץ מעשרין הן דלא גרעי מאכסנאים דתניא [דף יז:] מאכיליו את העניים ואת האכסנאים דמאי:

**ומלערב**. מפרש בגמ' בעירובי חצירות שאם הקיפו בקעה אחת במחיצה ובתוך הבקעה תקעו אהליהם כל אחד ואחד נמצא שהבקעה היא להם כחצר שיש בה בעלי בתים הרבה

ונחמיר עליהם שיאסרו לטלטל בבקעה אא"כ עירבו עירובי חצרות קמ"ל מתני' דלא נחמיר עלייהו ושרו לטלטולי בכל הבקעה בלא עירוב אבל בעירובי תחומין הצריכום חכמים שאסור להם לצאת חוץ מאלפים אמה ממקום ששבתו בו בשבת אא"כ הניחו עירובי תחומין כדין כל יחיד העומד ביישוב דמה צריך להם להתיר לצאת [חוץ לתחום] בעוד שאין נלחמים ואין האויבים יוצאין לנגדן:

**גמ' חצר שתשמישה לאויר ואינה מוקפת שתי וערב אלא שתי בלא ערב או ערב בלא שתי וכו'**. וצ"ע מה שפירש הרב אלפסי ז"ל שתשמישה לאויר שתי בלא ערב או ערב בלא שתי דהא במסכת סוכה (דף כד:) מפרש אילן המיסך על הארץ וכו' דמוקים ליה דעביד ליה בהוצא ודפנא שהוא שתי וערב ופריך התם אי הכי דמחיצה מעלייתא היא אמאי אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים ותו לא ומתרץ משום דהוה ליה מחיצה שתשמישה לאויר אלמא אע"ג דאיכא שתי וערב לא הוי מחיצה לטלטל בו יותר מבית סאתים ועוד איכא ראיה אחרת דתניא [דף כב.] כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל כל אויר שתשמישה לדירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר אפי' בית חמשת כורין ובית עשרה כורין מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור. והפירוש שקבלנו מרבינו כך הוא כל (חצר) [אויר] שתשמישה לדירה אפילו מקום שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם כלומר לכניסתו וליציאתו והם תמיד כגון דיר וסהר וכו' מטלטלין בו אפי' ארוך כור או כורים שהרי הוקף לדירה. וכל דירה שתשמישה לאויר אע"פ שהיא מכוסה והיא עשויה כגג העשוי לדירה כיון שאינו נעשה לדירה אלא לשמירת אויר שהוא חוצה לה כלומר השדות והכרמים שלא תעבור בה רגל אדם ורגל בהמה כגון אלו הבורגנין והן יושבי צריפין והן עשויין בשתי וערב אע"פ שהן עשויין כשאר כל בתים כיון שאין תשמישן (לתשמיש) [לדירה] בית סאתים מותר אם אין בין תוך כל אלו המחיצות אלא בית סאתים מותר דבזה השיעור מועיל כל מחיצה ויותר מבית סאתים אסור לטלטל בו אלא בארבע אמות:

## דף ה.

**ולא חיישי' לזה שמת**. דכיון שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת כולה:

**לוקין על עירובי תחומין**. דכתיב אל יצא איש ממקומו ומהכא ילפינן בפרק מי שהוציאוהו [דף נא.] וכי לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת. בית דין דקסבר אל יוציא רוצה לומר דנפקא לן מיניה אזהרה להוצאה מרשות לרשות שהיא אב מלאכה וממיתין עליה וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד שלא יעשה כן שאם יעשה כן מחחייב עליו

מיתת ב"ד אין לוקין עליו אפי' לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטל אפ"ה לא לקי דהא לאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות:
**אל יצא כתיב**. ואין כאן לכון הוצאת משוי:
**סליקו** להו מבוי

## דף ה:

**עושין פסין לביראות וכו'**. לביראות שברשות הרבים וביראות עצמן רה"י הן שעמוקים עשרה ואין יכול למלאות מהן ועושין להן פסין אלו להכין להם היקף שיהו הפסין הללו עושין לאותו סביבות הבור רה"י וימלא ויוציא שם ותכנס בהמתו כולה או ראשה ורובה וישקנה שם:
**דיומדין**. כלומר דו עמודים והוא עמוד הנראה כשנים שעשוי כמרזב וכשנועצו בקרקע לפאת מזרחית צפונית שנוטה דפנו אחד למזרח ודפנו אחד לצפון והשני לפאת מזרחית דרומית שנוטה דפנו אחד למזרח ודפנו אחד לדרום והשלישי לפאת מערבית צפונית שנוטה דפנו אחד למערב ודפנו אחד לצפון והרביעי לפאת מערבית דרומית שנוטה צדו א' למערב וצדו א' לדרום וכשנותן ארבעתן לד' הפאות נמצא לכל רוח ורוח רוחב אמה ונמצא שהארבע' דיומדין הן כשמונה ומפורש לקמן במשנתנו שבין דיומד לחבירו מתיר ר' יהודה עד שלש עשרה אמה ושליש וא"צ שם פשוטין דזהו פס ו' טפחים בין דיומד לדיומד ורבי מאיר אינו מתיר אלא עד עשר אמות. וא"ת אמאי מצריך ר' מאיר פשוטים בין דיומד לדיומד הכי מקשו בגמרא [דף יט:] ומתרץ בבור שמונה כ"ע לא פליגי דלא צריך פשוטין ובבור שתים עשרה כ"ע לא פליגי דצריך פשוטים כי פליגי מח' ועד י"ב דלר"מ בעינן פשוטין ולר"י לא בעי' פשוטים הכי פירושו בבור ח' וכו' אם רוחב הבור ח' אמות לבדן אפילו לרבי מאיר דאינו מתיר בין דיומד לדיומד אויר אלא עד י' אמות בבור שאין בו אלא שמונה אמות לבדן אין צריך להשים פשוטין בין דיומד לדיומד למעט אויר מאי טעמא דכי מניח ב' אמות שצריך אויר לראשה ורובה של פרה שתעמוד שם בעת שתשתה אכתי ליכא אלא עשר אמות בין דיומד לדיומד ולא מיבעיא אם ישים הדיומד של מזרחית צפונית רחוק מן הבור אמה א' לבדה והדיומד של מזרחית דרומית ירחיק אותו מן הבור ג' אמות ותוכל כל הפרה כולה לעמוד מצד מזרחית דרומית באותו אויר שבין חצי דיומד המועיל במקום כותל דרום דאפילו הכי ליכא אלא אויר שתי אמות מסוף חצי דיומד שהוא מועיל לכותל מזרחית מכאן עד הבור והבור יש בו ח' הרי עשר אמות של פרוץ עד תחלת הדיומד שהוא בראש האחד ולעשר אין צריך כלום א"נ

שירחיק דיומד של כותל מזרחית צפונית ב' אמות מן הבור ודיומד של כותל מזרחית צפונית כמו כן שתי אמות מן הבור ויכול להשקות בהמתו מכל צד שהרי איכא שתי אמות כשיעור של ראשה ורובה של פרה בכל הצדדין וליכא מפרוץ אלא עשר אמות ולעשר אין צריך מיעוט בפשוטין שעביין אמה וכ"ש לר' יהודה שהוא מתיר פרצה עד י"ג אמות ושליש אמה:

**ובבור** שתים עשרה אפילו לר' יהודה צריך פשוטים למעט הפרוץ שאם הרחיק שני הדיומדין מן הבור מכאן ומכאן בשוה ב' אמות כשיעור ראשה ורובה של פרה אפ"ה צריך דיומד למעט הפרצה דהא יש בפרצה ארבע עשרה אמות שנשאר חוץ מן הדיומד אמה אחת מכאן ואמה אחת מכאן ורוחב הבור י"ב הרי לך ארבע עשרה וכ"ש לר"מ שהוא אוסר פרצה יותר מי' אמות וצריך שישים פשוט אחד רחב אמה באמצע האויר כדי שלא יהיה בין דיומד לפשוט אלא שש אמות ומחצה מכאן ושש אמות ומחצה מכאן או ידביקנו לדיומד וצריך פשוטים הרבה וכל זה אליבא דר' מאיר ואליבא דר' יהודה סגי כשישים פשוט אחד אע"פ שידביקנו אל הדיומד שהרי אינו נשאר אלא שלש עשרה אמות של פרוץ. ודוקא בבור י"ב צריך פשוטים בין לרבי מאיר בין לרבי יהודה כשהרחיק הדיומדין מן הבור מכאן ומכאן שתי אמות בשוה אבל אם הדביק הדיומד הא' לבור לגמרי או הרחיקו ממנה אמה אחת לבד ומהצד השני הרחיק הדיומד שתי אמות כשיעור ראשה ורובה של פרה אין שם פרוץ אלא שתים עשרה [או אם הרחיק הדיומד מצד אחד אמה אחת ומצד השני הרחיק הדיומד ב' אמות כשיעור ראשה ורובה אין שם פרוץ אלא י"ג אמות] ואין צריך פשוטים אליבא דרבי יהודה. כי פליגי ר"מ ורבי יהודה במשנתנו דלרבי מאיר צריך פשוטים ולר"י לא צריך פשוטים בבור ט' וכגון שהרחיק כל שני הדיומדין בשוה מן הבור כשיעור ראשה ורובה של פרה ונמצא שיש לפרוץ אחת עשרה אמות לרבי מאיר צריך פשוטים ולרבי יהודה לא צריך אבל אם הדביק הדיומד לגמרי לבור מצד אחד ומצד השני הרחיק הדיומד האחד שתי אמות לבדן ליכא פרוץ אלא עשר אמות לבדן ואפילו לרבי מאיר לא צריך. ובבור עשרה אם הרחיק בשוה כדפרישית יהיה הפרוץ שתים עשרה ולרבי מאיר צריך פשוטין ולרבי יהודה לא צריך ובבור אחת עשרה אם הרחיק בשוה כדפרישית יהיה הפרוץ שלש עשרה ולרבי מאיר צריך פשוטים ולרבי יהודה לא צריך:

**גבהן עשרה**. שאין נקראת מחיצה בפחות מעשרה ורחבן שש טפחים דזהו אמה שאע"פ שבמחיצת (עשר) [חצר] סגי בפס ארבעה לא דמי דהתם בחצר איכא ג' מחיצות שלמות אבל בפסי ביראות שרובו פרוץ מכל צד מצרכינן פס של ששה טפחים:

**ועביין כל שהוא**. דמה לנו ולעביין כי אם לרחבן:

**וביניהם כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר**. כלומר אנו מתירין בין דיומד לדיומד אויר כל כך שיוכלו ו' פרות ליכנס בתוכה בבת אחת כדמפרש ואזיל אחת נכנסת ואחת יוצאת כלומר שלש פרות המושכות בעול הרוצות ליכנס שם לשתות וימצאו שלש אחרות יוצאות משם ששתו כבר והוא שיעור יותר גדול משיכנסו ו' כולן בבת אחת וזה השיעור הוא עשר אמות לפי שרחבה של פרה החורשת אמה ושני שלישי אמה נמצאו לשש פרות שש אמות ושש פעמים שני שלישים הם שנים עשר שלישים והם ארבע אמות הרי עשרה ונמצא שר"מ מתיר עד עשר ולא יותר ור"י מתיר כשיעור שמונה פרות שהם שמנה אמות וט"ז שלישים שהחמשה עשר מהן הן חמש אמות צרף אותם עם שמונה אמות הן שלש עשרה אמות ושליש אמה ואע"פ שאין הפרות מושכות בעול בשבת אפ"ה משערין בהו לפי שגם בימות החול נכנסת שם לשתות ופעמים שכשהצמד הא' נכנס לשתות מוצא השני ששתה משם ורוצה לצאת ואם יהיה בין הדיומדין פחות מזה השיעור יבואו הפרות ויפילו הדיומדין לארץ ומחלוקת דרבי מאיר ורבי יהודה שזה משער בצמד של ג' ג' פרות וזה משער בארבע משמע שיש מקומות שאין חורשין בלא ארבע פרות או מפני שהארץ קשה לחרוש או מפני שהבהמה גסה שלהן אינה חזקה כשאר פרות דעלמא:

**קשורות ולא מותרות**. מקשינן בגמרא [דף יט.] כיון דתנא קשורות פשיטא דלא מותרות ומתרץ אי לא תנא אלא חדא הוה אמינא מאי קשורות כעין קשורות שהן סמוכות זו לזו קצת ואם יהיה בענין זה יהיה השיעור יותר גדול להכי תנא ולא מותרות דדוקא קתני שכן דרכן בחול להוליכן לבור להשקותם:

**אחת נכנסת ואחת יוצאת**. כדפרישית להגדיל השיעור לפי שהרבה פעמים מזדמן לאדם בחול כזה הענין:

**מותר להקריב לבור וכו'**. כלומר יכול להקריב הדיומדין ולנעצם סמוך לבור אם ירצה ובלבד שישאר שתי אמות מן המחיצה עד הבור וזהו שיעור ראשה ורובה של פרה כדפרישית שאם יקריבם כל כך לבור שלא יהיה בו כשיעור הזה כשירצה להשקות בהמתו בדלי שבידו גזרינן שמא יוציאנו לרה"ר דזהו חוץ הדיומדין אבל כיון שהאויר רחב כשיעור ראשה ורובה של פרה ליכא למיגזר כדאמרינן בהמוצא תפילין [ד' צט.] לא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י אא"כ הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה ובשיעור הקרבה זו שהיא ראשה ורובה של פרה הוי פלוגתא דר' מאיר ור' יהודה דרבי מאיר אינו מתיר אלא פרוץ של י' אמות ורבי יהודה מתיר עד י"ג אמה ושליש:

**מותר להרחיק כל שהוא**. כלומר כל מה שהוא רוצה ד' או ה' אמות או יותר ובלבד שיהיה זריז להרבות פשוטים בענין שלא יהיה בין דיומד לפשוט יותר מעשר לר"מ או לר' יהודה מי"ג אמה ושליש וכן יזהר שלא יהיה בין פשוט לפשוט יותר מזה השיעור אפילו יהיה ממזרח ועד מערב משך שלש וארבע סאין [או יותר] שרינן במחיצות גרועות כאלו ור"י פליג ואמר דלא שרינן אלא כשיעור בית סאתים בלבד דזהו שיעור חצר המשכן כמו שנאמר לקמן במשנתנו [אבל יותר לא] דלא מיקרי תו חצר:

## דף ו.

**אמרו לו חכמים לא אמרו**. חכמים זה השיעור של בית סאתים אלא בגנה וקרפף שהם דברים שלא הוקפו לדירה אלא מאיליהן נעשו מחיצותיהן דהתם הוא דלא מהני יותר מבית סאתים משום דלא רצו חז"ל להקל בדבר שהמחיצות נעשו מאיליהן אבל בפסי ביראות שנעשו הדיומדין והפשוטין ע"י בן אדם דין הוא שיהנה אפילו ביותר מבית סאתים:

**אבל אם היה שם דיר וכו'**. דיר שיש לו מחיצות ובית בתוכו לרועה שלהן וכל אלו שמונה הכא בענין זה ואפילו יש להן באורך יותר מחמשה כורין דין הוא שמותר לטלטל בהם כל מה שירצה שהרי נעשה על ידי בן אדם והוקף לדירה:

**ומותר להרחיק כל שהוא וכו'**. הא דקא מהדר למתני הא י"ל דלמסתם הלכתא כרבי מאיר דפליג בהדי רבי יהודה דשרי כל שהוא רוצה אפילו ביותר מבית סאתים דהוי מחלוקת ואחר כך סתם והלכה כסתם:

**גמ' אמר ר' יצחק בר אדא לא הותרו וכו' לעולי רגלים**. דוקא לפי שהם עוסקים בדבר מצוה וצריכין למי גשמים הרבה כדכתיב (דברים י"א:י"א) למטר השמים תשתה מים ואין מעיינות מים נמצאין בכל מקום אבל בזמן הזה שאנו בגלות שאין רוב ישראל יוצאין מבתיהם לילך בשיירות ועוד דשכיחי בדקי דמיא לא שרינן לטלטל בתוכה במחיצות אלו שפרוץ מרובה על העומד:

**בהמת עולי רגלים**. אבל אדם אפי' לעולי רגלים לא הותר לו לדלות ולשתות שהרי יכול ליכנס לפנים ואם היה [דף כא.] רחב כ"כ שאינו יכול לירד בתוכו אף לאדם מותר והרב אלפסי ז"ל לא חשש לסיים דבריו לפי שבעונותינו חרב בית מקדשנו:

**מתני' ר' יהודה אומר אם היתה דרך הרבים וכו'**. דס"ל דאתו רבים ומבטלי מחיצות כאלו שהפרוץ מרובה על העומד מארבע רוחותיה שאם היו שתי המחיצות שלמות בהא הוה מודה רבי יהודה שאין כח ברבים לבטל מחיצות כדחזינן בפרק כל גנות (דף צה.)

דתניא מי שיש לו שני בתים משני צדי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן וקורה מכאן או קורה מכאן ונושא ונותן באמצע דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין מערבין רה"ר בכך שמע מינה דהיכא דאיכא שתי מחיצות שלמות מודה רבי יהודה דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא:

**וחכ"א אינו צריך**. כלומר דלא אתו רבים ומבטלי שם ארבע מחיצות דפסי ביראות יש מכל מחיצה ומחיצה פס ששה מכאן ופס ששה מכאן שאם לא מחמת הפסין שהם כל כך רחבים מכאן ומכאן בהא הוו מודו רבנן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא כדחזינן בפלוגתא דלעיל דמי שיש לו שני בתים בשני צדי רשות הרבים והכי מיתרצי בגמ' דר' יהודה אדר' יהודה ודרבנן אדרבנן:

**אחד באר הרבים וכו'**. שהוא נובע ולא עביד דפסיק:

**או בור הרבים**. אע"ג דעביד דפסיק כיון דשל רבים הוא שרינן ליה למימלא בשבתא ע"י פסין או אפי' באר של יחיד כיון דלא עביד דפסיק אבל לבור היחיד דאיכא תרתי לגריעותא חדא דשל יחיד הוא ועוד דעביד דפסיק ואי שרית ליה לטלטל בו שמא יבא לטלטל במחיצות אלו אחר שיבשו המים ועיקר היתרא לא התירו חכמים [אלא משום צורך הרבים או ליחיד לשתות מים בדרך] ור' יהודה בן בבא סבירא ליה שלא התירו חכמים לטלטל במחיצות גרועות כאלו שהן פרוץ מרובה על העומד בכל מחיצותיו אלא היכא דאיכא תרתי למעליותא כגון באר הרבים:

**ולשאר**. (שלא ידענו אם הוקף לדירה אם לאו) כגון באר של יחיד אע"ג דלא עביד דפסיק א"נ בור של רבים שהן מים מכונסין:

**עושין להם חגורה וכו'**. וחגורה ומחיצה דבר אחד הם ומפני שמצריכין מחיצה מד' רוחותיה קורא לה חגורה:

**גמ' הלכה כר' יהודה בן בבא**. דאמר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד ולא לבאר היחיד אע"פ שהוא באר דלא עביד דפסיק:

**אין בורגנין בבבל**. כדאמרינן בכיצד מעברין את הערים (דף נה:) אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושיריים מתעברין עמה ומודדין תחום העיר משם ולהלן אפילו עשר פרסאות יכול לילך בשבת אם מצויין בורגנין קרובים זה מזה בשיעור הזה ובורגנין הם סוכות שעושין שומרי שדות וקמ"ל ר"י דדין בורגנין אינו נוהג בבבל ואינן מתעברין עם העיר לפי שאינם דבר של קיימא שבא שבולת מים ושוטפת אותם ובשאראצות שאין שם שפע מים כבירים שוטפין אפ"ה לא:

**דשכיחי גנבים**. וגנבי להו בלילה כל מה שבתוך הבורגנין נמצא שאינם עשויין לדירת קבע:
**דשכיחי מיא**. שאם לא כן היה מותר בעבור שיירות שהולכות לדבר מצוה ללמוד תורה דומיא דעולי רגלים ובחו"ל ליכא בעלי ישיבות ואפילו איכא ארץ עוני ודלדול הוא וכל העם רצים אחר פרנסתם ואינן מגיעים:

## דף ו:

**מתני' ועוד אר"י בן בבא הגנה והקרפף וכו'**. כלומר שלא ידענו אם הוקפולדירהאם לאו: **שהן שבעים אמה ושיריים וכו'**. שהן ע' אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים ועוד דבר מועט שהוא י"ט אמות פחות שליש דילפינן [דף כג:] מחצר המשכן דכתיב אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים ואי הוית מרבע ליה הוה כי האי שיעור כשתקח חמשים אמה שארכו יתר על רחבו ותסבב מהם החמשים הנותרים [והוו להו שבעים אמה וד' טפחים מרובעים] כיצד עשה מהם רצועות של י' אמות רוחב וארכן חמשים השכב אותם אחת למזרח ואחת למערב הרי רחבה ע' וארכה נ' שים אחת לדרום ואחת לצפון הרי ע' על ע' אלא שהקרנות פגומים לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת טול מן הנ' אמה מ' אמות כלומר ד' חתיכות של י' י' ושים על ארבעה קרנות ונתמלאו טול י' על י' הנותרים שהם ק' אמות ועשה אותן רצועות של ב' טפחים הרי ג' רצועות אורך כל אחת מאה אמות שהן ג' מאות אמה תן ע' לכל רוח הרי שבעים אמה וארבעה טפחים על ע' אמה וד' טפחים אלא שהקרנות [פגומים] ב' טפחים על ב' טפחים ונשארים לך כ' אמות מן הג' מאות אמה טול מהם אמה ושני טפחים שהן שמונה טפחים להשלים פגימת ד' הקרנות ישארו בידך י"ט אמות פחות שליש שהן י"ח אמות וד' טפחים והוא הנקרא דבר מועט בגמרא דאיכא בין ר"ע ור' יהודה בן בבא נמצא דכשיעור הזה נקרא חצר שהוא [רה"י] לטלטל בו:
**ובלבד שיש שם שומירה**. כעין סוכה של שומרי הצאן או השדות או הכרמים בקביעות יומם ולילה כל השנה:
**או בית דירה**. לבעל הבית אע"פ שאינה תדירה אלא לפרקים:
**או** שתהא סמוכה לעיר:
**בתוך** אלפים אמה כגון דיכול בעל הבית ללכת ולטייל בה הא לאו הכי נקראת כרמלית כדין בקעה ואסור לטלטל בה אלא בתוך ארבע אמות. ורבי יהודה פליג ואמר דסגי אם יש בה בור או שיח להתקבץ בהם מי גשמים שנראה שלצורך אדם הוקפה ובור ושיח

אחד הם אלא שבור בחפירה ושיח בבנין כדאמרינן (בב"ב סד.) בבור ודות א"נ (ב"ק דף נ:) האחד מרובע והשני עגול:

**או מערה**. להסתופף תחתיה מפני החמה ולהתענג בה אבל אם אין בה זו או זו אסור לטלטל בכולה ור"ע פליג ואמר דאע"ג דאין בה אחד מכל אלו מותר לטלטל בה כיון דאין בה יותר מבית סאתים על בית סאתים ואפי' שלא הוקפה לדירה שאם הוקפה לדירה בודאי אפי' בבת י' כורין מותר לטלטל בכולה:

**ר"א אומר אם היה ארכה וכו'**. דר"א ס"ל דמרובעת בעינן כר"ע ור' יהודה בן בבא דדריש ורחב חמשים בחמשים הכי טול חמשים וסבב חמשים כדפרישית ורבי יוסי לא קפיד בריבוע אלא אפילו מאה על חמשים כחצר המשכן שהיה כזה השיעור בין בנוי ושאינו בנוי ופרכינן והא תניא רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יתר על שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה ומתרצינן במתני' נמי הכי תנן אי הכי היינו רבי יוסי ומתרץ איכא בינייהו ריבוע דרבעוה רבנן רבי אליעזר סבר ארכה יתר מב' על רחבה אין מטלטלין ומיהו עיקרה ומשפטה לכתחלה ארכה פי שנים ברחבה ולית ליה ריבוע דדרשינן טול חמשים וסבב חמשים אבל אם מרובעת לא מיתסרא בהכי כדקתני אם היתה ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין הא בציר מפי שנים ברחבה מטלטלין ורבי יוסי סבר מרובעת עיקר ולכתחלה אורויי מורינן הכי ומיהו אפילו ארכה פי שנים ברחבה שריא ומדקאמר אפילו מכלל דעיקרה ומשפטה לאו הכי הוא והלכה כרבי עקיבא [דף כג.] דלא בעי לא שומירה ולא בית דירה ולא סמוכה לעיר ולא בור ושיח ומערה כיון שאין בו יותר מבית סאתים ואף על פי שלא הוקף לדירה ולית הלכתא כוותיה דבעי מרובעת דוקא אלא הלכה כרבי יוסי דאפילו ארכה פי שנים ברחבה שריא:

**גמ' איכא בינייהו רבוע דרבנן**. פירשנו במשנה בענין אחר:

## דף ז.

**אריך וקטין**. כגון מאה על חמשים:

**קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה**. אלא שהיו מחיצות עומדות מאליהן מסעיפי ההרים ונקיקי הסלעים או שלא היתה כוונתו לדור בתוכו ואע"פ שאחר כן בנה דירה בתוכו ואמרי' לקמן הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח בתוכו לא מהני ליה ולא מידי [דף כה.] עד שיעשה לו מחיצה אחרת מבפנים רחוק ממחיצות הראשונות ארבעה טפחים וכיצד יעשה שלא יצטרך למחיצו' אחרות כל סביבות הקרפף פורץ בה פרצה שהוא יותר מעשר ונתבטלו כל המחיצות שאפילו היה מוקף לדירה היה אסור לטלטל

בו אף כנגד העומד אף על פי שהעומד מרובה על הפרוץ וגודר וסותם אותה פרצה לשם דירה אם ירצה כולה או אם ירצה אמה אחת היתרה על עשר והוי כפתוח ולבסוף הוקף ואותן י' אמות הנשארות פתח הן ואפילו כנגדן מותר לטלטל:

**מתני' אמר רבי אילעאי שמעתי מר' אליעזר אפי' היא בית כור**. ואע"ג דלא הוקף לדירה דלא דמי לבקעה דבקעה לא מסיימי מחיצותיה אלא בדרך מדרון נכנס לה ויוצא ממנה אבל גנה וקרפף יש להם מחיצות מעלייתא אך לא נעשו על דעת שידורו בהם:

**וכן שמעתי ממנו אנשי חצר וכו'**. כלומר ששכח ולא עירב עם בעל הבית חברו או שהיו שם רבים וכולם עירבו חוץ ממנו ואם ביטל את רשות חצרו להם שאומר כל רשותי קנויה לכם או מבוטלת לכם תכף נקנה להם חלק שיש לו בחצר גם ביתו והוי איהו כאורח לגבייהו שאינו אוסר עוד עליהם והם מותרין להוציא ולהכניס בביתו של זה המבטל אבל איהו לא אע"ג דהוי כאורח לגבייהו דשמא ישוב בלבו מבטולו שבטל להן ואם יחזור ויזכה בחצר יהיה אוסר עליהם אי נמי להבין לכל בני החצר שמחמת ביטולו שביטל להם משתמשים בחצר וגם בביתו אבל איהו לא אע"ג דנעשה אורח גם בביתו שאם לא נעשה [אורח] לגמרי גם מביתו היה אסור לשאר בעלי חצר להכניס ולהוציא מן החצר לביתו אלא ודאי לגמרי נסתלק מביתו וחצר שלו ומן הדין היה מותר גם הוא אלא משום שלא יטעו בני החצר אסרינן ליה ובברייתא פליגי רבנן עלייהו ואסרי לו ולהם להכניס ולהוציא מן החצר לביתו שהוא דר בו דסבירא להו לרבנן שהמבטל חצרו רשות ביתו לא ביטל אא"כ אמר בפירוש כל רשותי שיש לי בין בחצר בין בבתים אבל בשאר בתים של בעלי חצר שעירבו וביטל להם רשות חברו הוא מותר להכניס ולהוציא מבתיהם לחצר דהוי אורח לגבייהו כיון שנסתלק מן החצר אע"פ שלא נסתלק לגמרי מביתו אליבא דרבנן בסתם או אליבא דר"א היכא דאמר בפירוש רשות חצרי אני מבטל לך ולא רשות ביתי והלכתא כרבנן שהמבטל רשות חצרו רשות ביתו לא מבטל אא"כ גלי אדעתיה בפירוש שביטל הכל ואפ"ה ביתו אסור לו להוציא לחצר אבל להם מותר ואם לא גילה אלא דקאמר חצר או רשות ולא אמר כל רשותי שיש לי בביתי ובחצרי אסור ביתו לו ולהם:

**שיוצאין בעקרבלין**. משום מרור בפסח והוא סיב הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה בו כלולבי גפנים ולולבי דלועין הנדבקים ונכרכין לכל מה שמוציאין:

**ובקשתי לי חבר**. אם שמע ממנו כמו ששמעתי אני ולא מצאתי:

**גמ' לר' אליעזר המבטל רשות חצירו**. מסתמא רשות ביתו נמי בטל לפיכך ביתו נמי מותרת לאנשי החצר להוציא ממנה ולהכניס לתוכה שהאוסר כבר נסתלק לגמרי ושב

כאורח לגבייהו ומן הדין גם לו נמי היה מותר להוציא ולהכניס מביתו לחצר כמו שהוא מותר בשאר הבתים אבל משום היכרא שיכירו שביטל הוא רשותו להם אסרינן ליה לאותו המבטל שלא יוציא מן הבית לחצר אי נמי שלא ימלך ויחזור מביטולו שהרי יכול לחזור מביטולו שביטל ויאסר עליהם אם יחזיק בחצר ואליבא דרבנן דאסרי ביתו לו ולהם דסבירא להן שלא בטל מסתמא כי אם החצר לבדו ולא הבית לפיכך אין להם רשות ליכנס שם ולהוציא משם לחצר אע"פ שכל החצר הוא שלהם שהרי בבית אין להם שום זכות לזכות בו אבל המבטל בשאר הבתים מותר להכנים ולהוציא כדין אורח שמתארח עם בעה"ב:

**וחמשה וכו' לרבי אליעזר**. דסבירא ליה דיותר ממה שהוציא בשפתיו אנו מבינין מתוך דבריו הכא נמי אע"פ שלא בטל בפיו אלא לאחד דעתו וכונתו היתה כנגד כולם ומותרין כולם לטלטל מבתיהם לחצר וגם לביתו ולרבנן דסבירא להו שאנו מדקדקין מה שהוציא בשפתיו ואין אנו מבינין בו יותר הכי נמי אמרינן ליה שבטל לו לבדו ולא לאחרים ואסורין כולם לטלטל בחצר שהרי זה אוסר על זה:

**סליק** עושין פסין

**בכל מערבין כו'**. מערבין עירובי חצרות ועירובי תחומין:

**ומשתתפין**. שתופי מבואות:

**חוץ מן המים ומלח**. דלאו מידי דמזון נינהו וטעמא דעירובא משום דדעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו בני החצר כדי מזונם בבית אחד נעשה כאילו דרים בתוכו ונמצאו כולן רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה המערב כאילו אוכל ושובת שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח והלכך דבר מזון בעינן:

**בכסף מעשר**. בתוך ירושלים כשהוא מוציאו כדכתיב (דברים י"ד:כ"ו) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו':

## דף ז:

**חוץ מן המים ומלח**. דלאו פרי מפרי הוא ולא גידולי קרקע כדאשכחן בבשר ויין:

**והנודר** מן המזון מפרש בגמ' [דף ל.] לא שאמר יאסר עלי מזון דודאי לא מיקרי מזון אלא חמשת המינין דהן מין דגן דזייני וסעדי אלא כגון שאמר יאסר עלי כל דבר המשביע אפי' לפי שעה וכל מילי זייני לפי שעה חוץ מן המים ומן המלח:

**מערבין לנזיר**. בין עירובי תחומין בין עירובי חצרות:

**ביין**. בשתי רביעיות של לוג יין כדלקמן [דף כט.] דאע"ג דלדידיה לא חזי חזי לאחריני וכיון דמזונא הוא גבי אחרים שרו ליה רבנן ולישראל נמי בתרומה דהא חזי לכהן:

**סומכוס אומר בחולין ולא בתרומה**. דמידי דחזי ליה בעינן ותרומה לא חזיא [דף ל:] ליה בשום ענין שאם ישאל עליו לחכם כלומר שטעה בתורם מזה על זה אפ"ה אסורה ליה שהרי טבל הוא ואין מערבין בטבל דהא לא חזיא ליה אבל נזיר ביין לא פליג סומכוס דהא אי בעי מיתשל על נדריה:

**ולכהן בבית הפרס**. מערבין לכהן בתרומה [דף לא.] ומניחו במקום שנחרש בו קבר ומיירי בתרומה שלא הוכשרה אם היא תרומת פירות או תרומת דגן שנילושה במי פירות ואינה יכולה לקבל טומאה ואע"ג דבעינן דוכתא דליהוי איהו מצי למיזל ולמשקליה ולמיכליה התם וקני שביתה בההיא דוכתא למיהוי כאילו שכב שם בבית הפרס אפ"ה שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י ניפוח דאמרי' [דף ל:] מנפח אדם בבית הפרס והולך כלומר שדה שנחרש בה קבר דכולה ספיקא משום עצמות הוא שהבשר כבר נרקב כמה שנים ועצמות בלא בשר אין מטמאין באהל אלא במגע וכשמנפח לפני רגליו אם יש עצם גדול נראה הוא ויזהר שלא יגע בו ברגליו ואם עצם קטן הוא נדחה בנפיחה ואינו מסיטו ברגליו ואם מכוסה בעפר אינו מטמא דהא עצם כשעורה אינו מטמא אלא במגע:

**אבל אין מניחין עירובי תחומין לכהן בבית הקברות**. ואפילו יהיה חולין לפי שאינו יכול ליכנס לשם ואם [תאמר והא] אפשר ליכנס בשידה תיבה ומגדל גדולים שמחזיקין מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש דלא מקבלי טומאה דילפי' משק האמור בפ' מדין מה שק מיטלטל מלא וריקן ואינו נקבע אף כל מי שמיטלטל מלא וריקן ואינו נקבע יצאו אלו שאם יטלטל אדם אותם מלאים ישברו אפילו הכי אין מערבין לו [שם] דסבירא ליה אהל זרוק לאו שמיה אהל כלומר אהל שאינו קבוע במקום אחד כל הימים וכיון שאין בין הטומאה והשידה והתיבה פותח טפח מיקרי טומאה רצוצה ובוקעת ועולה עד לרקיע ור' יהודה פליג ואמר דמערבין בבית הקברות דסבירא ליה אוהל אע"פ שהוא זרוק שמיה אהל ואינה בוקעת ומגינה בפני הטומאה אע"ג דחזינן בבית שהוא מלא עפר וצרורות במסכת סוכה שמביאה לשם אגב גררא ואמרינן שהכלים העומדים על הגג טמאין לא דמי דהתם כיון שאין חלל טפח בבית אין שם אהל כלל אלא כקבר חשבינן ליה לבית אבל בשידה תיבה ומגדל שיש לו חלל גדול אע"פ שאין בינו ובין הטומאה טפח מגינה ומגינה ואם תאמר היאך יקחנה מעל הקבר שאם מוציא ידו חוץ לשידה יאהילנה על הקבר מתרץ בגמרא שיכול להביא אצלו בפשוטי כלי עץ שאין ברחבן טפח דלא מקבלי

טומאה ואינן יכולין להביא אצלו טומאה כיון שאין ברחבן טפח ואפי' יהיה לו רוחב טפח מצד אחד אם יהפכנו לאותו צד שהוא פחות מטפח אינו מביא את הטומאה לכהן האוחז אותו בידו:

**גמ' אמר ר' יוחנן אין למדין מן וכו'**. כלומר אין לסמוך על לשון המשנה שכולל כלל גדול לדברים רבים יחד שאינו חש התנא לפרט הכל והולך אחר הרוב ואע"פ שנאמר בו חוץ דמשמע שדקדק בדבר שלא הוציא מכלל אלא אלו בלבד:

**אבל מים ומלח כאחת מערבין**. שדרך העולם לעשות ממנו כמין הילמי דתנן במסכת שבת בפ' (בתרא) [שמונה שרצים] [דף קח:] שטובלין בו כדרך שטובלין במורייס הלחם או הבשר ללפת בו הפת:

**לפסול את הגויה בכחצי פרס**. אע"פ שאין אוכלין טמאין מטמאין אדם במגע אפי' הכי אם אכיל מינייהו חצי פרס דהיינו שתי ביצים נפסל גופו מלאכול בתרומה כדתניא בפרקא דלקמן [דף פב:] וחצי חציה לפסול בה את הגויה חציה היינו פרס שהוא לשון פרוסה שנחתכה לשנים והם ארבע ביצים שהככר השלם יהיה שמונה ביצים וחצי חציה דהיינו חצי פרס הם שתי ביצים ואם אכל בין מלחם ובשר ופירות טמאים שיעור חצי פרס נפסל גופו מלאכול בתרומה:

**וכמזון** שתי סעודות לעירוב אע"פ שאינם ממין אחד:

**וכן כביצה**. בין כל אלו המינין מאוכלין טמאין יטמאו אוכלין טהורין אם יגעו בהם:

**עד דאיכא סעודה מהאי וכו'**. כלומר בעינן שתהא הסעודה אחת כולה ממין אחד והשניה ממין אחר אבל משלשת מינין לא יצטרפו:

**אמר ליה רבא אפי' למחצה לשליש ולרביע**. ואפי' ממינין הרבה מצטרפין וכן לעירוב:

**עוכלא**. שמינית של ליטרא מתבלין כגון מפלפלין וכמון והדומה להן שכך צריך לתבל שתי סעודות של בשר. וליטרא ירק. לשתי סעודות צריך ליטרא ירק ללפת בו את הפת:

**וכן עשר האגוזים**. חמשה אגוזים לכל סעודה וסעודה:

**יין כדי לאכול בו**. מוקים לה לקמן ביין מבושל שטובל בו פתו:

**בשתי רביעיות**. דהיינו חצי לוג לפי שיש בלוג ארבעה רביעיות:

**דלא איבצול זרתא**. שלא גדלו להיות ארוכים כזרת שבעוד שהם כל כך קטנים מזיק לאדם הלחות שבו ונקרא בלשון חכמים נחש:

**כל שהוא לפתן כדי לאכול בו**. לא ממש שתי סעודות דתיהוי כולה סעודתא מההוא מידי בעינן אלא כל מידי לפום חשיבותיה אם לפתן שאדם רגיל ללפת בו את הפת בעינן

שיהא בו כדי ללפת שתי סעודות ואם דבר הרגיל להביא בקנוח סעודה הוא שיעורה בכדי שאדם רגיל להביא בקינוח שתי סעודות:

**כדי לאכול ממנו**. ממש שתי סעודות:

**סיני** אמר שתים רב יוסף נקרא סיני (ברכות סד.) לפי שהיה בקי במשניות ובברייתות ומסודרין בפיו כאילו קבלם מהר סיני מפי משה רבינו:

## דף ח.

**מתני' מערבין בדמאי וכו'**. בככר שלקחה מעם הארץ ולא ידעינן אם הפריש ממנה מעשר ראשון ומעשר עני ואפילו הכי מערבין לו בה דכיון דאי בעי מפקר (ליה) ניכסיה וחזי ליה דתנן בית הלל אומרים מאכילין את העניים ואת אכסניא דמאי השתא נמי חזי ליה ופירוש אכסניא חיילות של בני אדם שמטילין אותן על בני העיר לזונן והוו כעניים שהרי אינם בבתיהם ולפי שרוב עמי הארץ מעשרין הם תלינן לקולא בהכי שהרי אין מספיק להם מזון:

**במעשר ראשון**. מפרש בגמרא שניטלה ממנו תרומת מעשר דזהו מעשר מן המעשר ולא ניטלה ממנו תרומה גדולה כגון שהקדימו הלוי לישראל בשבלין קודם שניטלה ממנו תרומה גדולה ואמר לו תן לי עשר שבולין בשביל עשרה סאין של חטה מן המאה עמרים שיש לך ונתנם לו ורווח הלוי בזה שמעורב בו קצת מן התרומה גדולה שהוא חלק [חמשים] מן הי' ועבר על דברי תורה בהקדימו מעשר ראשון לתרומה דמדאורייתא קודמת למעשר דראשית קרייה רחמנא אבל טבל לא מיקרי כיון שלא הוקבע זה לתרומה עד שיהיה ממורח דכתיב ראשית דגנך אבל שם מעשר חל עליו מדאצטריך קרא למפטריה מתרומה גדולה כשהקדים מעשר ראשון בשבולין דכתיב (במדבר יח) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר מכלל דשם מעשר חל עליו אע"פ שהוא בשבלין ואינו ממורח עדיין אבל הקדימו בכרי דמיחייב בתרומה גדולה טבל מיקרי ומאי דקתני ולא במע"ר שלא ניטלה ממנו תרומתו היינו תרומה גדולה אבל ברישא מתפרש שניטלה ממנו תרומתו תרומת מעשר דהיינו מעשר מן המעשר וקמ"ל דבהכי סגי ומוכחינן מתרי קראי דקשיין אהדדי בחד קרא כתי' והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר משמע מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה אם לא ניטלה תחלה וקרא אחד אומר מכל מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ה' ומשנינן כאן שהקדימו בשבלין דלא איחייב

בתרומה גדולה ומיפטר כאן שהקדימו בכרי שחל עליו חיוב תרומה גדולה ומיחייב להרימו גם מן המעשר:

**ובמעשר שני**. שנפדה קצת שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקמ"ל דאין חומש מעכב והקדש נמי:

**אבל לא בטבל**. דהא לא חזי ליה לאכילה ואפילו בטבל טבול מדרבנן אסור לו לערב כגון טבל פירות העץ שאינם משבעת המינים או דגן חטה ושעורה שנזרע בעציץ שאינו נקוב דלא מיחייב כלל מן התורה דהא כתלוש דמי:

**ולא במעשר שני שלא נפדה כהלכתו**. כגון שפדאו במטבע שאין בו צורה דכתיב (דברים י"ד:כ"ה) וצרת הכסף בידך דבר שיש לו צורה דהוה ליה למכתב ונתת הכסף בכיסך:

**והקדש שפדאו על קרקע**. דכתיב (ויקרא כ"ז:י"ט) (ונתת) [ויסף חמישית] כסף ערכך [עליו וקם לו]:

**השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן**. דהא לאו בני דיעה נינהו ולאו בני שליחות דהא לא ידעי למימר שביתת פלוני במקום הזה:

**או ביד מי שאינו מודה בעירוב**. כגון כותים שאינם מודים בדברי חכמים (בכורות דף ל. ודף לה.) וכל החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו דשמא שקר הוא מעיד כשאומר שהביאו שם במקום שצוה ואפי' ימצא שם העירוב שמא לא הניחו שם על מנת כן:

**ואם אמר**. השולח המערב לראובן המודה בעירוב הנני שולח לך עירוב אחד ביד כותי תקבל אותו מידו ותניחהו במקום פלוני ואחר כן שלחו לו ביד כותי והגיעו ליד ראובן עירובו עירוב והוא שראהו המערב [השולחו] מרחוק דהכי מוקמינן לה בגמרא בעומד ורואהו שאם לא כן היינו חוששין שמא לא הגיעו אליו כיון שהוא חשוד בדבר ושמא תאמר שמא לא רצה ראובן לקבלו מידו אע"פ (שהפקידו) ואותו הכותי החזירו או אכלו או השליכו לים ולכל דבר האבד ולא נתיר למערב לצאת למקום שעירב קמ"ל מתני' דסמכינן עליה דחזקה שליח עושה שליחותו בדבר שהוא מדרבנן ותלינן לקולא אבל בדברי תורה לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו כי אם לחומרא:

**גמ' אוקימנא בעירובי תחומין**. דמקנא ביתא הוא וקטנים לא אלימי למקניה ביתא בשביל אחר אבל בעירובי חצירות דקני ממילא מערב כדתנן [דף עא.] בעל הבית שהיה שותף עם שכניו אין צריך לערב ולפיכך קטן גובה אותו ולא אכפת לן שהרי הוא אינו צריך שיאמר בו כלום אבל בעירובי תחומין צריך הוא שיאמר במקום עירובי זה תהא שביתתו של פלוני והוא לאו בר דעת הוא:

**וליחוש דילמא לא ממטי ליה**. קטן עד [שיבא] לידו של מקבל:

**בעומד ורואהו**. שמוליכו שם:
**ודילמא** ההוא לא שקל ליה מיניה ולא מערב ליה אע"פ שהבטיחו:
**מתני' נתנו באילן למעלה מעשרה וכו'**. מוקי לה בגמרא כגון שנתכוין לשבות ברשות הרבים והניח עירובו בראש אילן הנוטה חוץ לארבע אמות ששבת בהם ויוצא הרבה חוץ לד' אמות וקמ"ל מתני' שאם מה שיוצא מן האילן חוץ לארבע אמות הוא פחות מי' טפחים עירובו עירוב דהוא ועירובו במקום אחד חשבינן ליה שהרי יש כח ברוח לזקפו לתוך ד' אמות ששבת בהם שדרך הענפים שיהיו רכין בראשן עד עשרה טפחים אבל אם מה שיוצא חוץ לד' אמות הוי יתר מי' אין כח ברוח להביאו תוך ד' אמותיו מפני שהוא חזק וקשה ואינו מצוי שיזקוף ברוח מצוי' והוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הויא וא"ת אפילו בפחות מי' טפחים אמאי עירובו עירוב הרי אינו יכול ליטלו מן האילן דהא קא משתמש במחובר הוא ומש"ה מוקים לה בגמ' אליבא דר' דבכל דבר שאין בו אלא משום שבות דרבנן כגון משתמש במחובר לקרקע לא גזרו עליו בין השמשות אבל אם היה האילן זקוף כולו כשאר כל האילנות ליכא לאפלוגי בין למעלה מי' ולמטה מי' דהא קי"ל הנותן את עירובו יש לו ד"א והוא ועירובו במקום אחד דהא רשותו עולה עד לרקיע לענין זה:
**נתנו בבור**. מוקים לה בגמ' במתכוין לשבות על שפת הבור העומד בכרמלית ואע"פ שטעה והניחו בבור שהוא רשות היחיד אפ"ה קנה עירוב ולא קרינן ביה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר דהא מוקמינן ליה לרישא [כר'] דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ומכרמלית לרה"י איסורא דרבנן הוא:
**נתנו בראש הקנה וכו'**. אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב ואע"ג דנתכוין לשבות ברה"ר דכיון שכל קנה וקנה הוא זקוף ועומד הא אמרי' לעיל כיון שהנותן עירובו יש לו ד"א רשות היחיד עולה עד לרקיע והוא ועירובו במקום אחד הוא ומשום מחובר ליכא דהא תלוש הוא וא"ת הא מוקמינן לה אליבא דרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אפילו היה מחובר אמאי לא הוי עירוב והא כל משתמש במחובר ליכא [איסור אלא משום שבות ומתרץ בגמרא דלאו משום דמשתמש במחובר פסלינן ליה אלא גזירה שמא יקטום לפי שהקנה רך הוא ובודאי כי שקיל ליה יקטום ליה ומיחייב משום קוצר אבל באילן שהוא קשה ליכא] אלא משום שמא יעלה ויתלוש וגזרינן משתמש באילן משום האי גזרה :

## דף ח:

**נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח וכו'**. כלומר ונתכוין לשבות במגדל (א"נ) דקאי ברה"י א"נ אפי' קאי ברה"ר ונתכוין לשבות למטה הא אמרינן הנותן עירובו יש לו ד"א והוא ועירובו במקום אחד הוא ואם לא היה נאבד המפתח הוה עירוב אע"ג דנתכוין לשבות למטה אבל כיון שנאבד כל בין השמשות לא קני שביתה שם שהרי לא היה יכול ליטלו משם אליבא דר"א ואפילו היה יכול לחתוך המנעול בסכינא דאשכפתא שהוא גדול כגון שהוא קשור בחבלים אפ"ה לא קנה שביתה דס"ל לר"א כר' נחמיה (שבת לו. ע"ש בתוס' ד"ה הא ר' נחמיה) דכלי שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו אסור אבל לרבנן קני שביתה שהרי יכול לחתכו בדבר שמלאכתו לאיסור:

**גמ' רה"י עולה עד לרקיע**. והוא ועירובו במקום אחד הוא שהרי יכול ליטלו משם ולאכלו:

**אילימא דנתכוין לשבות למעלה**. בראש האילן והוא גם הוא בראש האילן אמאי אין עירובו עירוב הלא שניהם במקום א' וכשנכנס שבת יכול לאכלו שם אע"ג דקא עביד איסורא דקא משתמש במחובר אפילו הכי קני עירוב כיון דמבעוד יום עלה שם ולא קא עביד השתא מעשה בידים והכי אמרי' בפ' המוצא תפילין [דף ק.] תני חדא עלה מותר לירד ותניא אידך עלה אסור לירד ויעמוד שם כל השבת ומוקמינן לה דהאי דאסור לירד בשעלה שם בשבת והאי דשרי בשעלה שם מבעוד יום מ"מ משמע דאיסור גדול עושה בירידה יותר מכשעומד שם על האילן לפי שעיקר איסור מחובר לא נאסר אלא מפני שמא יתלוש ובעמדו עליו ליכא משום שמא יתלוש (ה"ג) וא"כ הוא ועירובו במקום אחד הוא:

**אלא דנתכוין לשבות למטה**. בקרקע וגם הוא עומד בקרקע אמאי למטה מעשרה עירובו עירוב הא קא משתמש באילן הלא אין בו כח ליטול אותו בלא איסורא בידים שמשתמש באילן או שיביא מכרמלית לרה"ר אם יש במקום הנחת העירוב ד' טפחים ומתרץ דאליבא דרבי היא דכל דבר שאין בו איסורא דאורייתא אלא דרבנן לא גזרו עליו בין השמשות שהוא שעת קניית העירוב כיון שהוא ספק יום ספק לילה וכיון דבההיא שעתא מצי שקיל ליה נמצאת סעודה הראויה באותה שעה היא ותו לא איכפת לן אע"ג דלא מצי שקיל ליה ביום שבת ואינו יכול לאכלו:

**בבור** העומד בכרמלית כגון בקעה או תל גבוה עשרה והוא יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואע"פ שהבור הוא רשות היחיד וקא מטלטל מרשות היחיד לכרמלית אפי' הכי עירובו עירוב דרבי היא:

**תלוש ונעוץ**. הוא דהוי עירוב דליכא ביה שום איסורא אע"פ שנתכוין לשבות למטה והניח עירובו למעלה כדפרישית בפי' המשנה דהא סבירא לן כרבא דאמר [דף לב:] הנותן עירובו יש לו ד' אמות והם עולות עד לרקיע והכל כמקום אחד הוא אבל מחובר לא הוי עירוב משום דכי שקיל ליה משתמש במחובר הוא ואע"ג דאוקימנא דכולה מתניתין כרבי דלא גזרו עליו בין השמשות הכא גזרינן לפי שהקנה רך הוא ואיכא למיתש שמא יקטום כי שקיל ליה ומיחייב משום קוצר כדאמרינן (שבת עג:) זומר וצריך לעצים חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע אבל אילן קשה הוא ואי בבין השמשות יעלה לא חיישינן שמא יתלוש:

**קטיר במתנא**. קשור המנעול בחבל:

**ובעי סכינא**. כגון אותו סכינא דאשכפתא שהוא דבר שמלאכתו לאיסור וס"ל לרבי אליעזר כרבי נחמיה דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך מלאכתו כלומר אפילו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו אין לצורך מקומו לא וכיון שכן דבר שמלאכתו לאיסור לא כך ולא כך משום הכי קתני בברייתא אי בעיר אבד עירובו עירוב דאי משכח ליה מצי לאיתויי דרך חצרות וקרפיפות ואם בשדה אבד אינו עירוב שהרי אין יכול להביאו בעיר בשום ענין דלא ס"ל כר"ש דאמר בפרק המוצא תפילין (דף צה:) דנותנו לחברו וחברו לחברו אפילו במקום מצוה ולמפסקיה בסכינא דאשכפתא נמי אי אפשר כר' נחמיה ור' אליעזר לא סבירא ליה הא דרבי דלא גזרו עליו בין השמשות ורבנן ס"ל כרבנן דדבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו שרי ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו שרי ומשום פסיקותא ליכא איסורא דאע"ג דתנן שם (ביצה לא:) חותמות של קרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך הא לא קשיא דהתם מיירי בשבת אבל הכא מיירי בבין השמשות וסבירא (ליה) [להו] כרבי דלא גזרינן עלה בבין השמשות דהא לאו סתירת אהל או בנין הוא אלא פתיחת דלת בעלמא:

## דף ט.

**מתני' נתגלגל חוץ לתחום**. מפרש בגמ' לארבע אמות חוץ למדת אלפים:

**אינו עירוב**. הואיל ויש מביתו שהוא דר שם עד עירובו יותר מאלפים שהרי אינו יכול לאכלו שם בבין השמשות שהעירוב חוץ לתחום וגם חוץ לאותן ד' אמות שנתנו חכמים לכל מי שנותן עירובו ואותן ד' אמות כנגד כל העיר שהוא מפסיד כשהוא רוצה לעקור עצמו מן העיר ולשבות במקום אחר שאם לא היה חוץ לתחום אלא אמה או שתים לא הוה מיקרי חוץ לתחום שהרי בתוך תחומו הוא עדיין ולא דמי למי שיצא חוץ לתחום

דאמרי' במתניתין [דף נב:] אפילו אמה אחת לא יכנס דהתם אין ראוי לתת לו ד' אמות יותר שהרי נתכוין לשבות בעיר שהוא עולה לו כד"א ואם יצא חוץ לתחום כבר הוא חוץ לתחום וחוץ לד' אמות אבל הכא שהיה רוצה לעקור את עצמו מן העיר ראוי לתת לו במקום שמניח שם עירובו ד' אמות ששם הוא ביתו:

**נפל עליו גל**. כותל גדול שאינו יכול ליטול עירובו משם בבין השמשות שהוא זמן קניית עירובו אלא אם כן יחפור שם במרא וחצינא והוי איסורא דאורייתא שמתחייב חטאת שאם היה יכול ליטול משם מבלי שיצטרך לכלי חפירה אלא בידיו בלבד לטלטל צרורות העפר והאבנים שעליו הוי עירובו עירוב שהרי ליכא בטלטול דבר שאינו ראוי אלא איסור שבות וכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש:

**או נשרף**. בענין שאינו ראוי לאכילה שהרי כמי שאינו בעולם הוא:

**תרומה ונטמאת**. נמי שהרי יש בה איסור מן התורה באכילתה דקאי עליה במיתה דכתיב (ויקרא כ"ב:ט') ומתו בו כי יחללוהו ואפילו יהיה כהן טמא:

**ואמרינן** (סנהדרין כג.) פרט לזו שמחוללת ועומדת אפילו הכי נהי דמיעטה ממיתה אבל איסורא איכא וכאילו שאינה בעולם הוא:

**משחשיכה הרי זה עירוב**. שכבר קנה שביתתו ואפילו נאבד עירובו אח"כ מה בכך ואע"פ שאין לו מה לאכול שם שהרי בעודו בעיר כשלא היה לו מה לאכול בשבת יש לו לילך אלפים אמה לכל רוח הכא נמי יש לו אלפים אמה לכל רוח:

**ספק**. אינו יודע אם בעוד יום באו על העירוב אלו המקרים הנזכרים או משחשכה:

**הרי זה חמר גמל**. דמספקא לן שם אם קנו ליה עירוב והכא הוי בידוע ביתו ומהכא יש לו למדוד אלפים אמה לכל רוח ואין לו למזרח העיר שהוא כנגד עירובו למערב כלום ומחמת ספק זה אין לו לילך אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו דממה נפשך בהנך משתרי אפילו לא יהיה עירובו עירוב אבל אותן אלפים דמעירובו ואילך לצד מערב אסור לילך דאי לא קנה עירוב כאילו לא עירב דמי שיש לו למדוד מן העיר ולצד מערב אלפים אמה ותו לא ומביתו ואילך לצד מזרח נמי אסור לילך דדילמא קנה עירוב נמצא [הוא כחמר גמל] שהוא צריך לפנות לפניו ולאחריו ואינו יכול לזוז משם כך הוא זה שאין לו לזוז מאותן אלפים אמה שהם מהעיר ולצד המערב שהוא אותו רוח שעירב שם ואין לו להלוך הנה והנה כלל:

**ספק עירוב כשר**. דאמרינן העמד עירוב על חזקתו שכשהניחו היה בתוך התחום והיה טהור ולא היה גל עליו ולפיכך הוה עירובו עירוב והולך ממקום עירובו לכל רוח אלפים אמה:

**גמ' לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לד' אמות.** מסוף התחום אבל אי לא נתגלגל אלא שלש אמות מצי שקיל ליה דכל נותן עירוב תיקנו לו חכמים ד' אמות מלבד האלפים אמה לכאן ולכאן ונמצא שעדיין תוך התחום הוא ומצי אזיל ושקיל ליה בלא שום איסורא וכ"ש בבין השמשות:

**מתני' מתנה אדם על עירובו וכו'.** מניח שני עירובין אחד לסוף אלפים אמה למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו ויאמר אם יבואו עובדי כוכבים מן המזרח וצריך אני לברוח מפניהם אקנה עירוב שבמערב ויהיה לי למערב ביתי ארבעת אלפים אמה ואע"ג דלא אתו עד למחר אמרינן יש ברירה דבין השמשות קנה עירוב בהאי גיסא וגם אם יאמר אם יבאו עובדי כוכבים מצד מערב וצריך אני לברוח מפניהם לצד המזרח אקנה עירוב שבמזרח ויהיה לי למזרח ביתי ארבעת אלפים אמה:

**למקום שירצה ילך.** ואמרי' ברירה:

**הריני כבני עירי.** שיש להם אלפים אמה ואלך מעירי לכל רוח ואיני רוצה להשתכר מזה ולהפסיד מצד אחר ולמחר בשבת כל מה שיברור מכל אלו התנאים שהזכיר אמרינן ברירה וילך למקום שיברור:

**ואם בא חכם למזרח.** חוץ לתחום עירי ורוצה אני ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה רוח יבא ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב:

**לכאן ולכאן למקום שארצה אלך.** ואפילו יהיה אחד מהם חברו והשני שמצד האחר הוא רבו אם יברור למחר מצד שבא חבירו אמרינן יש ברירה שפעמים שדעת האדם נוחה בחברו שאינו בוש לשאול ממנו כל חפצו יותר מברבו שבוש ממנו:

**ור' יהודה.** פליג ואמר שאין לו לברור אלא לצד רבו שבו דעתו נוחה יותר מבחבירו לפי שאינו מסופק במה שיאמר לו רבו שהוא הלכה למעשה מה שאין כן בחברו דשמא אין הלכה כמותו ואם היו שניהם רבותיו אמרינן. ברירה וילך למחר למקום שירצה ולפי שדרך העולם לברוח מפני עובדי כוכבים ומפני לסטים ולצאת לקראת חכם ללמוד תורה מפיו לפיכך נקט אותה במשנתינו:

**רבי אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מערב אדם שני עירובין.** כלומר מי שהוא צריך לילך יום ראשון למזרח ביתו ארבעת אלפים אמה ויום שני יש לו צורך לילך למערב ביתו ד' אלפים אמה ובא ר' אליעזר להודיענו שיכול לילך למזרח ולמערב בערב יו"ט ראשון ואומר עירובי של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר ועירובי שהנחתי למערב ביתי יקנה לי בבין השמשות של מחר לצורך יום שני דקסבר ר"א שבת ויו"ט לאו כחד יומא אנא ב' קדושות הן ובין השמשות דיומא קמא לדידיה

הוא דקני ולא ליום שני שאם היו קדושה אחת אינו יכול לערב לשתי רוחות כשם שאסור לערב חצי היום למזרח וחצי היום של אחריו למערב:

**ואם עירובי בראשון וכו'**. כלומר ואם לא היה צריך אלא באחת מן הצדדין ביום ראשון לבדו וביום שני אינו צריך לצאת מתחומו ורוצה שיהיה ביום שני כבני עירו או הפך הדבר שלא יצטרך ביום ראשון לצאת חוץ לתחום העיר ובשני יצטרך יכול לעשות כרצונו דשתי קדושות הן:

## דף ט:

**וחכמים אומרים מערב וכו'**. מפרש בגמרא הכי קאמר כשם שמערב אדם לרוח אחת ליום אחד ולא חצי יום למזרח וחצי יום השני למערב דודאי אינו מערב כל עיקר וגם אינו יכול לומר חצי היום למזרח וחצי היום כבני עירי כך ביו"ט ושבת או שבת ויו"ט מערב לשני ימים לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר דשמא קדושה אחת הן ואם היה פשיטא לרבנן דקדושה אחת הן לא היה מצטרך להוליך עירובו אלא בבה"ש של יום ראשון לבדו דהא יומא אריכתא הוא אלא מספקא להו לרבנן דשמא שתי קדושות הן לפיכך צריך להוליך עירובו ביום ב' בין השמשות:

**וכיצד הוא עושה**. אם יניחנו שם שמא יאבד כך הוא עושה מוליכו השליח בראשון ערב יו"ט שלפני השבת ומחשיך עליו עד שיקנה עירוב שכבר החשיך לגמרי:

**ונוטלו ובא לו**. דשמא יאבד ושוב אין לו עירוב ליום ב' כדקתני נאכל עירובו בראשון אין סומך עליו בשני דשמא שתי קדושות הן וחוזר ומוליכו בשני כלומר מבעו"י של יו"ט שהוא ערב שבת ועומד שם עד שהחשיך ולהביאו אי אפשר שהרי ליל שבת הוא אלא אוכלו שם נמצא אם בעל הבית הוליכו שם בערב יום ב'. משתכר בהליכתו. כלומר שאם לא ירצה לחזור לביתו בלילה וקנה שיעור אלפים שלא יצטרך לילך אותם למחר ואם היה שולח עירובו על ידי שליח לא היה משכים למחוז חפצו כמו עכשיו:

**ומשתכר בעירובו**. שאוכלו שם שאם היה שולח עירובו על ידי שליח כיון שאי אפשר לשליח להחזירו שמא היה נאכל שם בלילה ולא ימצאנו למחר וא"ת כיון שבעל הבית עצמו מוליכו שם אמאי צריך להביא פת עמו יערב ברגליו דהא קי"ל בגמ' [דף לח:] עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני ואומר תהא שביתתי במקומי יש לומר שמא לא אמר אלא היכא שנאכל עירובו בראשון שאינו יכול לערב בפת בשני ולומר פת זה יהא עירוב דנמצא שמכין מיו"ט לשבת אבל כשהוא מערב ברגליו אינו צריך לומר מידי כיון שכונתו שתהא שביתתו במקומו אי נמי יש לומר שמוליך פת עמו ויאכלנו שם לאורן

של כוכבים שאם ימתין לאכול עד שובו שמא יכבה נרו ואין לו מקום שיאכל שם ויו"ט שלאחר השבת דלא אפשר בהכי מוליכו בראשון ואינו אוכל וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים העירוב ומחשיך עליו ואם ירצה יאכלנו שם או יחזירנו לביתו ואם לא מצא נר בביתו ידליק נרו ויאכלנו שם:

**נאכל עירובו בראשון**. אין יוצא עליו דשתי קדושות הן ור' אליעזר הקשה להם לחכמים שהיה סבור דפשיטא להו דשתי קדושות הן ומשום הכי מקשי להם לחכמים מודים אתם לי שהם שתי קדושות דאמריתו דאין עירוב לשני דאי אמרת חדא קדושה נינהו הוה ליה כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהם וכיון דשתי קדושות נינהו יכול לערב בשתי רוחות לב' ימים והוא לא ידע דלרבנן מספקא להו ואזלי הכא לחומרא והכא לחומרא:

**גמ' לרוח אחת מאי ניהו**. לרוח אחת דקתני מאי ניהו מה רוצה לומר פשיטא דלשני ימים קאמר בניחותא:

**ולשני הימים דקאמר מאי ניהו פשיטא דלרוח אחת קאמר**. וא"כ תרתי למה לי היינו קמייתא:

**הכי קאמרי ליה רבנן לר' אליעזר אי אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון**. כלומר הלילה לצפון שהרי השמש סובב בלילה לצפון:

**וחציו לדרום**. ביום יערב לדרום שהשמש הולך ביום פני דרום בין ביום ארוך בין ביום קצר שמע מינה דאין חולקין הלילה מן היום ולא היום מן הלילה דיומא חדא הוא כך אין ראוי לערב לשתי רוחות מזרח ומערב או צפון ודרום בשני הימים דכולהו יומא אריכתא הוא:

**ור' אליעזר**. השיב להם לא דמו דלילה ויום קדושה אחת היא בודאי אבל הכא שני ימים דיום טוב ושבת שתי קדושות הן ואין שם קדושה זו דומה לזו:

**אבל**. אמת כמו (בראשית י"ז:י"ט) אבל שרה אשתך ומתרגמינן בקושטא:

**שאם עירב ברגליו**. שלא היה לו פת לשגר על ידי שליח ולערב הלך בעצמו וישב באלפים עד שקדש עליו היום וקנה שביתה וחוזר ולן בביתו:

**מערב ברגליו בשני**. כלומר צריך לערב ברגליו אף בשני ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום ע"י קניה ראשונה. או אם עירב בפת בראשון ונאכל עירובו ביום ראשון לאחר שקצה עירוב אי אתם מודים שאין יוצא עליו ביום שני ע"י אותה הקנייה:

**אמרו לו אבל**. אמת הוא שאמרת:

**הא לאיי שתי קדושות הן**. ר"א מהדר להו הא ודאי אף לדבריכם שתי קדושות הן ורבנן מספקא להו בשבת ויו"ט אי חדא קדושה אי שתי קדושות נינהו:
**ועבדי הכא לחומרא**. דאינו יכול לערב לשתי רוחות דדילמא קדושה אחת הן:
**והכא לחומרא**. שאם נאבד אין סומך עליו בשני דדילמא שתי קדושות הם:
**וצריך** עיון אם הוא כבני עירו ויש לו אלפים אמה לכל רוח או דילמא כיון דמשום ספק הוא אין לו אלא אלפים אמה לבדן ואין לו לצאת (אלא) כנגד אותו רוח שעירב אפילו אמה אחת ולכאורה משמע דאין לו אלא אלפים אמה לבדן ונעשה חמר גמל ופלוגתא דר' יוסי ור' יהודה [היא] [דף לח.] דלר' יוסי ודאי שתי קדושות הן והרי הוא כבני עירו אע"ג דאזיל לחומרא דאין יכול לערב לשתי רוחות ורבי יהודה ס"ל דחמר וגמל הוא ואין לו אלא אלפים אמה אבל ממה נפשך בהנהו אלפים משתרי:
**אי אתה מודה שאין מערבין בתחלה מיום טוב לשבת**. כלומר אם לא עירב בין השמשות של ערב יום טוב והוצרך לצאת בשבת אי אתה מודה שאינו יכול לערב תחילה מיו"ט לשבת אלמא קדושה אחת הן והרי הם כיום אחד שאינו יכול לערב בחצי היום אם לא עירב בין השמשות ור' אליעזר משיב התם משום הכנה שמכין מיום טוב לשבת שטורח ביום טוב לילך אל סוף תחומו כדי לערב בשבת אי נמי שאומר תהא שביתתי במקומי ואי הוה מערב בפת אומר הרי זה לעירובי תחומין ולא משום [טעמא] דכחד יומא הוא:
**הלכה כארבעה זקנים**. מפורש בגמרא שמותם דכולהו סבירא להו דשתי קדושות הם:
**אלא הא דתנן ר' אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת וכו'**. והא קא מכין מיום טוב לשבת דקס"ד דמנח ליה לעירוב בסוף אלפים אמה מכאן ובסוף אלפים אמה מכאן והוא צריך לילך מבעוד יום אצל מקום עירובו של יום טוב שני כדי שלא יהא רחוק ממנו יותר מאלפים אמה שהנותן את עירובו חוץ לאלפים אמה לא קנה עירוב וכיון שהוא הולך סמוך לבין השמשות לסוף תחומו אצל מקום עירובו של יום טוב שני ושוב אינו יכול לחזור לתחומו הראשון לפי שתחומו השני מופלג מן הראשון נמצא זה כמכין מיום טוב לשבת והא ודאי מוכחא מילתא והרי זה כמהלך אצל שדהו לידע מה היא צריכה וכמטייל על פתח המדינה כדי שיכנס למרחץ מיד:

## דף י.

**מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפים אמה לכאן**. כדי שיצטרך לצאת לסוף תחומו מבעוד יום:

**לא דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן**. שאינו צריך לצאת לקראת עירובו כלל:

**אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני ולא בפת**. כלומר צריך לערב ברגליו בשני ולא בפת עירב בפת בראשון מערב בפת בשני הא קא מכין מיום טוב לשבת כשמערב ברגליו בשני דבשלמא עירב בפת בשני ליכא הכנה דהא אוקימנא דשבת מכינה לעצמה משום דתחלת היום קונה עירוב אלא עירב ברגליו הא ודאי הכנה היא כשמערב ברגליו ואומר כאן תהא שביתתי:

**אמר ליה מי סברת דאזיל ואמר מידי לא דאזיל ושתיק ויתיב וקאים**. וחוזר לביתו ובכי האי גוונא לאו הכנה היא כיון דשתיק וחוזר למקום שבא. משום דאין זה דומה למהלך אצל שדהו למטייל עד פתח המדינה שאינו אלא הולך ושותק וחוזר לביתו ולא מוכחא מילתא דאי צורבא מרבנן הוא אמרי' שמעת' משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי חמרא איתאבד ליה:

**גופא עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני**. כלומר צריך לערב ברגליו בשני לאותו הרוח עצמו דלאו קדושה אחת הן:

**עירב בפת בראשון**. ונאכל עירובו מערב ברגליו בשני שאין מערבין תחלה בפת מיו"ט לשבת דהוה הכנה דקרו ליה השתא שם עירוב:

**אמר שמואל ובאותה הפת**. דקרא שם עלה מאתמול והשתא קא שתיק אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרי עלה שם עירוב השתא:

**מתני' ר' יהודה אומר ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר וכו'**. שמא יעשו ב"ד הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד שני:

**מערב שני עירובין**. ומניחן ערב יו"ט זה לכאן וזה לכאן ואומר וכו' כדלעיל משום דס"ל לרבי יהודה דשתי קדושות הם:

**ולא הודו לו חכמים**. דקסברי קדושה אחת היא לפיכך או יערב לרוח אחת לשני ימים או אינו מערב כל עיקר:

**ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על כלכלה**. של טבל ביו"ט ראשון של ראש השנה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קודש אין בדברי כלום דהא אין מגביהין תרומה ביום טוב דשבות דרבנן היא במס' ביצה (דף לו:) ולמחר הוא אומר אם אתמול קדש היה והיום הוא חול תהא זו שאמרתי תרומה על אלו ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ממה נפשך ומשייר תרומה:

**ולא הודו לו חכמים**. דסברי תרוייהו קדושה אחת הם ואין מגביהין בהם תרומה וביצה שנולדה בזה אסורה בזה דכיום א' אריכתא הם:

**וכן ביצה שנולדה**. ביום טוב ראשון תאכל בשני דכיון דס"ל שתי קדושות הן ראויה להאכל בשני ממה נפשך שאם יום ראשון עיקר יום ב' חול הוא וביצה שנולדה ביום טוב מותרת לאכול מוצאי יו"ט ואם שני עיקר יום טוב נמצא שיום ראשון הוא חול ובב' ימים טובים של גליות או בשני ימים של ראש השנה לרבי יהודה ליכא למימר בהו מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא דכיון דמשום ספקא נאסר בין השמשות ולא משום ודאי כגון שלא היה ראוי לאכילה או שהיה מחובר בבין השמשות התם ראוי לומר מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא אבל דבר שאינו נאסר אלא משום דלא ידעינן אם יום הוא או שמא לילה הוא ואזלינן לחומרא ואסרינן ליה לכל בין השמשות לא אמרינן בכי האי מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא ואע"ג דאשכחן במסכת סוכה (דף מו:) גבי אתרוג [שבתשיעי] ספק [שמיני] אסורה משום האי מגו לא דמי התם משום דהוקצה למצותו מחמרינן ביה וכן הכי נמי שרינן בצבי שניצוד [ביום] ראשון שמותר לאוכלו ביום שני ממה נפשך:

**גמ' ומניחה למחר**. ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ובתנאי זה די לו ולא היה צריך לומר ביום ב' אם היום קדש אין בדברי כלום אלא כדי שיתן את לבו שהיום קודש ולא יזלזל במלאכה יאמר אם היום קדש אין בדברי כלום דסבירא ליה לר' יהודה שתי קדושות הם:

**מודה ר' יוסי וכו'**. אע"ג דסבירא ליה לר' יוסי דקדושה אחת הן ב' ימים טובים של ר"ה כדאמרינן ולא הודו לו חכמים ואמרו בגמרא דהאי לא הודו לו ר' יוסי הוא:

**רב נחמן ורב חסדא אכול**. דממה נפשך שרי כדקתני ר' יהודה במתניתין וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ממה נפשך דשתי קדושות הן כדמפורש בפירוש המשנה ואע"פ שצריך בכדי שיעשו בליל יום שני:

## דף י:

**מתני' רבי דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה וכו' החליצנו**. כלומר חזקנו ואמצנו:

**ביום ראש החדש הזה**. או היום או למחרתו וגזור עלינו בו גזירות טובות וכן למחר הוא אומר אם היום אם אמש והיתה כונתו של רבי דוסא לומר בפירוש זה אם היום אם אמש כדי שלא יראה בתפלתו כשקרן:

**ולא הודו לו חכמים**. כדי שלא יבאו עמי הארץ ויזלזלו בהם:
**גמ' כיון דחלוקים במוספין**. דכתיב (במדבר כ"ט:ה'-ו') ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם (וגו') מלבד עולת החודש ומנחתה ועולת התמיד ומנחתה ש"מ שמקריבין מוספי ר"ח ומוספי ר"ה אמרי' בתפלה נמי את יום ראש החדש הזה:
**או דילמא**. אמרי' זכרון אחד עולה לכאן ולכאן שכל העולם יודעים שראש השנה הוא ר"ח ומדכתיב זכרון תרועה ולא כתב זכרון אחר אין לנו להזכירו בפירוש:
**מהו לומר זמן**. ברכת שהחיינו וקיימנו:
**כיון דלא איקרו רגלים**. דהא לא כתב אלא שלש רגלים בשנה וגו' בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות:
**אקרא חדתא אמינא זמן**. כשאני רואה דלעת משנה לשנה כשהן מתחדשים אמינא זמן כ"ש בשמחת יו"ט של ר"ה ויוה"כ:
**מי שהוציאוהו נכרים**. שאנסוהו לצאת חוץ לתחום:
**או רוח רעה**. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום ואח"כ נשתפה והרי הוא חוץ לתחום אע"פ שיצא באונס אין לזוז ממקומו. אילך ואילך אלא בארבע אמותיו:
**החזירוהו**. תוך התחום כאילו לא יצא והרי הוא כבני עירו וכל העיר לפניו כארבע אמות כאשר היה בתחלה ויש לו אלפי' אמה לכל רוח ודוקא שהיציאה והחזרה היה באונס [אבל אם יצא לדעת אע"פ שהחזירוהו באונס] אין לו אלא ארבע אמות אי נמי יצא באונס וחזר בדעת וברצון אין לו אלא ד' אמות:
**הוליכוהו לעיר אחרת**. והרי היא מוקפת מחיצות:
**או שנתנוהו בדיר או בסהר**. שהן מוקפין והיקפן גדול:
**מהלך את כולה**. דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כארבע אמות ור"י ורבי עקיבא פליגי נמי בעיר ודיר וסהר אע"פ שמוקפין מחיצות דכיון שלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום לא מהני ליה מחיצות:
**מפרנדסין** שם מקום והיו עומדין בע"ש בנמל מקום שהספינה גוששת והיה בדעתן לצאת מן הספינה וליכנם בעיר נמצא שקנו שביתה ביבשה ובא רוח גדול וחזק ודחה את הספינה והפליג' באמצעית הים נמצא שהיו חוץ לתחום:
**ר"ג ור' אלעזר הלכו את כולה**. היו מהלכין את כל הספינה שהרי הם כאילו נתנוהו בדיר וסהר שהרי יש לספינה מחיצה ויותר עדיפא ספינה מדיר וסהר שהרי שבתו באויר מחיצות מבעוד יום ואפילו לרבי יהושע ורבי עקיבא דפליגי בנתנוהו בדיר וסהר בספינה

היה להם להלך את כולה הואיל ושבתו באויר מחיצות מבעוד יום אלא שרצו להחמיר על עצמן:

**גמ' אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת כו'**. קמ"ל רב נחמן דלא מהני חזרה באונס למי שיוצא בדעתו וברצונו דדוקא היתר החזירוהו נכרים למה שהזכיר בתחלת דבריו דזה הוציאוהו נכרים ולאו מילתא בפני עצמה היא החזירוהו נכרים לכל ענין בין היה לדעת בין שלא לדעת:

## דף יא.

**הוצרך לנקביו**. זה שהוציאוהו נכרים או מי שיצא לדעת שאין לו אלא ד' אמות:

**מהו**. לצאת חוץ לד' אמותיו ולחזור למקום הד' אמות שאם יפנה במקום ד"א שלו לא יוכל להתפלל שם ולברך המוציא וג' ברכות וכל דרכי תורה דרכי נועם הם וכל נתיבותיה שלום ויוצא ונפנה עד מקום שהרוח יכלה ממנו וחוזר למקומו [אך לא ירחיק יותר]:

**את לא תעשה שבתורה**. מוקמינן לה במס' ברכות במי שמתו (דף יט:) אלאו דלא תסור קאמר ותחומין נמי מדרבנן הם אבל לא אלאו גמור דהא אמרי' התם המוצא כלאים בבגדו פושטו ואפילו בשוק:

**אי פקח הוא**. זה שנצרך לנקביו ויהבו ליה רבנן רשותא למיפק לארבע אמותיו יתן עיניו שיפנה בתחום העיר ולא שירחיק עוד מן התחום וכיון דעל על וכאילו לא יצא ומותר לבא בעירו דהא ברשות נכנס ולא גרע מהחזירוהו נכרים דאמרי' דכאילו לא יצא ומשמע דלא אמרינן האי כיון דעל על אלא במי שיצא באונס אבל לא למי שיצא בדעתו ובמזיד דהא אמרי' לעיל דלא מהני החזירוהו נכרים למי שיצא בדעת:

**פירות שיצאו חוץ לתחום**. ביו"ט:

**לא הפסידו את מקומן**. וכל העיר להם כד"א ולכל רוח אלפים אמה:

**אנוסים נינהו**. ע"י המוציאן ואין ראוי לקנסן וכיון שחזרו חזרו והריהן כאילו לא יצאו ואם לא חזרו למקומן אין להם אלא ד"א בין שיצאו שוגג בין שיצאו מזיד ומותרין באכילה לאותן שיכולין ללך שם אם יצאו הפירות בשוגג [לת"ק דר"א בן יעקב ורבי נחמיה] חבל אם יצאו במזיד לא יאכלו כיון שלא חזרו למקומן דקנסינן להו אע"פ שהן אנוסין כלומר שיצאו שלא מדעתן. ותימה הוא למה לא כתב זה הרב אלפסי ז"ל ושמא ס"ל דהאי לא יאכלו לאנשים אחרים נמי קא אסרי וקשה ליה לדעתיה דהא קיימא לן [דף מ.] הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ויש לתרץ דאפשר דס"ל

לרי"ף דיותר אסורין פירות שיצאו חוץ לתחום ע"י ישראל במזיד מפירות שיצאו על ידי נכרים דהתם יצאו על ידי נכרים אבל הכא ישראל הוציאן הלכך קנסינן להו:

**פסיעה בינונית**. היא אמה:

**שבת בבקעה**. ויש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אבל לא היה לו לטלטל אלא בד"א דכרמלית היא וכשהקיפוה נכרים מחיצה בשבת לשום דירה מותר לטלטל בכל תוך המחיצות דכל מחיצה שנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה (ומטלטל בכולה על ידי זריקה):

**ורב הונא אמר וכו'**. אבל על ידי זריקה לא ואם בא במזיד לזרוק חייב שהזורק מרשות הרבים לתוכה חייב משום מכנים דשמה מחיצה לחומרא ולא לטלטל דלא הויא מחיצה לקולא ובשוגג אפילו לטלטל דעשיית נכרים לא גרע משוגג על ידי ישראל ודוקא שהקיפוה לשם דירה שאם לא עשאוה לדירה כיון שהוא [יותר] מבית סאתים דזהו מאה אמות על חמשים או שבעים אמה ושירים [מרובע] היאך שרינן על פני כולה לטלטל:

**מהלך אלפים אמה**. לבדן דלא מהני ליה הנך מחיצות להיות כד"א דכי אמרינן כל הבית או כל העיר הם כד"א ה"מ היכא דשבת באויר מחיצות מבעו"י אבל הכא דבשעת שביתה לא הוו ליה מחיצות לא אמרי' ואפילו לרבן גמליאל דאמר בהוציאוהו נכרים ונתנוהו בדיר וסהר דאע"ג דלא שבת באויר מחיצות נעשית לו כארבע אמות התם הוא משום דיצא באונס והקילו חכמים אצלו להיות לו היקף כארבע אמות אחרי שנאנס ומהלך את כולה אבל הקונה שביתה שיש לו אלפים לכל רוח לא הקילו חכמים אצלו להיות לו ההיקף כארבע אמות אא"כ שבת באויר מחיצות מבעוד יום:

**ומטלטל בכולה**. אפילו חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך [יכול] לטלטל שם ע"י זריקה כלומר מותר לזרוק לשם כדקיימא לן דמחיצה הנעשית בשבת בשוגג שמה מחיצה ומותר לטלטל בתוכה אבל בתוך אלפים אמה שיש לו רשות להלך מטלטל בהן כדרכו:

**ומטלטל כדרכו בד'**. אפי' בתוך אלפים אמה כאילו לא היתה שם מחיצה וטפי מד' אין לו אפילו בזריקה דלא שני לן בין טלטול כאורחיה לטלטול בזריקה אלא במקום [שמותר] לטלטל ואסור להלך כגון מתוך התחום לחוץ לתחום אבל במקום שמותר להלך אי שרי בטלטול שרי בזריקה ואי אסור בטלטול אסור בזריקה דזורק ומעביר ברה"ר או בכרמלית דין אחד להם:

**באלפים מיהת ליטלטל**. כי אורחיה דהא כל מחיצה שנעשית בשבת בשוגג [דף כה.] שמה מחיצה אפילו לטלטל ויהיה מותר בטלטול וכ"ש בזריקה ומשני כיון דחוץ לאלפים אמה אסור לטלטל אפילו בזריקה משום גזירה שמא ימשך אחר חפצו וכ"ש כי

אורחיה שהרי אפילו להלך שם אינו יכול מיתסר נמי בתוך אלפים אמה משום דהוו ליה אלפים אמה דידיה נפרצים חוץ לאלפים דהא אין הפסק ביניהם והויא מחיצה שנפרצה במילואה למקום האסור לה:

**הלכה כר"ג**. שמתיר להלך כל תוך המחיצות בין בדיר וסהר וספינה:

## דף יא:

**הואיל ושבת באויר מחיצות**. הספינה מבעו"י וכל שובת במחיצות קי"ל דכולה כד"א דמיין:

**ר' זירא אומר הואיל וספינה נוטלתו מתחלת ארבע ומניחתו בסוף ד'**. כלומר כשעוקר את רגליו קודם שיניחנה הוא יוצא מד"א שלו ונכנס בד"א אחרות בעל כרחו אפילו לא תתיר לו אלא ד"א לבדן על פני הספינה אותן ד"א הם יותר מחמשים אמה בים שהמים מוליכים אותו בעל כרחו ומה לי ד"א ומה לי מאה הלכך הכל מותר דהוה ליה כמו שאנסוהו נכרים והוציאוהו מד"א ונותנים אותו תדיר בד"א אחרות שנותנים לו לעולם עד ד"א וכן לעולם וזה הטעם א"א אלא במהלכת אבל לא בשעמדה:

**מאי בינייהו**. בין רבה לרבי זירא:

**שנפחתו דופני הספינה**. ונתבטלו המחיצות טעם רבה ליתיה הכא. ולית הלכתא כר"ג בספינה נמי דר' זירא איתא נמי בכי האי גונא:

**א"נ בקופץ מספינה לספינה**. שלא שבת באויר מחיצות של זו לרבה אסור להלך בכולה ולר' זירא שרי:

**להבריח מים הן עשויות**. ולא חשיבי מחיצות לעשות ספינה כולה כד"א:

**מהלכת**. דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפילו ר"ע מודה דשרי:

**כי פליגי בשעמדה**. ובשעת עמידתה קנו להם ד' אמותיהם:

**אין למדין הלכה מפי משנה ומפי תלמוד**. זו ברייתא לפי שהם דברי יחיד שהיה שונה המשנה או הברייתא ונראה בעיניו כעיקר ופסק הלכה כמותו ואפשר שלא הודו לו חכמי דורו על כן אין לסמוך עליהם עד שבאו חכמים האחרונים האמוראים בזמן רבינא ורב אשי ופסקו הלכה כדברי היחיד שהיו כל חכמי דורו מודים לו:

**בדמלאי גברי**. שהיו להם הרבה אנשים שהיו יכולים לעשות להם מחיצה מסוף התחום עד מקום נחמיה מאי מספקא ליה לרב חסדא למה היה שואל זה:

**הא אמר רב הלכה כר' גמליאל**. אפילו בדיר שלא שבת באויר מחיצותיה:

**מתני' פעם אחת לא נכנסו לנמל וכו'**. כלומר היו באין בים ולא הגיעו מבעוד יום ליכנס בנמל שהוא סמוך לעיר או תוך העיר במקומות רבים שאם היו שם מבעו"י או תוך תחום

העיר היו רשאין לירד מן הספינה וליכנס בתוך העיר ואם לא היו שם בתוך התחום מבעו"י אסור להם לירד מן הספינה שהרי חוץ לתחום היו ואין לזוז מד' אמות דזהו הספינה ולפיכך שאלוהו מה אנו לירד מן הספינה לתוך העיר שהרי לא הגענו אלא משחשכה לנו והורה להם לירד שהוא נתן דעתו להכיר אם היו תוך התחום קודם בין השמשות ואף על פי שהם לא נתנו דעתם לשבות בעיר כיון שהיה בדעתם שיקנו שביתה במקומן והעיד רבן גמליאל שתוך תחום העיר היו עד שחשכה והלכך היו מותרין ליכנס לעיר אבל לא ללכת חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח שהרי לא היתה כונתם לשבות בעיר ואע"פ שר"ג נתכוין לשבות בעיר ויש לו אלפים אמה לכל רוח מלבד כל העיר כיון שלא הגיד להם זה המשפט לר"מ דס"ל לקמן [דף מה.] הואיל ולא היתה כונתם לכך לא יכנס ולדעת ר' יהודה יש להם ליכנס בעיר ולמדוד אוצה לה אלפים אמה לכל רוח שאם היו יודעים לא היו קונים שביתה במקומם אלא בעיר כמעשה דר' טרפון דלקמן [שם] דאמר שביתתי במקומי וכיון שהוגד לו שהוא תוך תחום העיר נכנס בעיר כאילו שבת בעיר:

**גמ' שפופרת**. קנה חלול וכשהוא ארוך אין צופין בה למרחוק וכשהוא קצר צופין בה יותר והיתה שפופרת של רבן גמליאל מתוקנת למדת צפיית אלפים אמה ביבשה או בים: **כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה ביבשה**. ומודד כמה אמות יכול לצפות בה ואחר כך ילך על שפת הגיא ויצפה בה לעומקו של גיא ויתרחק לאחוריו עד שיבחין שבמקום שכלה עומקו של גיא שם כלה צפיית השפופרת שאם יתרחק עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא וידע שעמקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי מדת צפיית השפופרת:

הרוצה לידע כמה גובהו של דקל שרוצה לעשות ממנו שתי קורות או שלש ורוצה לקנותו ואינו יכול לעלות בו למדדו מפני שמתיירא שמא יפול כיצד יעשה ימדוד צלו של דקל וצל קומתו של עצמו ופעמים שהצל רבה על המצל ופעמים שהמצל רבה על הצל כשהחמה עומדת בגובה הרקיע צל כל דבר הוי קטן וכשחמה בשפל הוי הצל ארוך הלכך מודד אף צל קומת עצמו שהיא נוחה למדוד וכפי מה שיראה שירבה צל קומתו ידע שרבה צל הדקל על הדקל אם לקומתו רבה כפלים כן לקומת הדקל וכן לשליש או לרביע:

## דף יב.

**שרוי בצער**. שהוא חוץ לתחום ואינו יכול לזוז מתוך ד"א שלו במה תהיה תקנתו:

**א"ל לך עשה לו מחיצה של ב"א**. אם הם ישראלים מיירי שעירבו עירובי תחומין ויכולין לצאת שם ולעמוד סביביו או עבדים ושפחות דלאו בני מצוה נינהו ונמצא כאילו הוא בתוך דיר או סהר דאע"פ שלא שבת באויר מחיצות מבעו"י אפ"ה מהלך את כולה וכיון שנכנס תוך התחום ברשות נכנס דהוי כמי שהחזירוהו נכרים תוך התחום דהוי כאילו לא יצא:

**ודוקא שיצא שלא מדעת**. הוא דאמרי' כיון דעל על אבל יצא לדעת לא אמרי' כיון דעל על דהא לא מהני ליה אפילו החזירוהו נכרים:

**והנהו** דעבדינן מינייהו מחיצה בעינן שלא ירגישו בדבר כלום שלא ידעו שלשם מחיצות אדם משים אותם שם והוי מחיצה שנעשית בשוגג דהויא מחיצה אפי' להקל [לעיל כה.] לטלטל שאם ירגישו בדבר הויא נעשית במזיד ולא הוי מחיצה אלא להחמיר שמי שזורק מרה"ר לתוכו חייב ולא לדבר אחר כלל:

**רב חסדא**. שנתכוין לכך לא היה ממנין אותן שנעשו מחיצה מאליהן אלא שנסתבב הדבר על ידו ואין מזיק לנו כוונתו להתחשב כמחיצה שנעשית במזיד לפי שהרי רב חסדא לא היה מסדר האנשים בידיו אלא מאליהן נעשין שנתקבצו לו שם לתמוה עליו או לנחמו על שהיה מצטער:

**הנהו בני גננא**. בני חופה:

**דאעילו** מיא מרה"ר לרה"י והוקבעו שם לדעת שהודיעום שעל כך הם נקבעים שם:

**זיקי**. נודות:

**ריסתקא**. רה"ר:

**בהדי דאתא רבא מפרקיה**. שהיה גדוד שומעי הדרשה באים אחריו נטלם השמש והביאם בתוך מחיצות הבאים והכניסם:

**מתני' מי שיצא ברשות וכו'**. כגון לעדות החדש או להציל מן הגייס ומן הנהר וכן חכמה הבאה ללילד את האשה ואמרו להם כבר נעשה מעשה ואינן צריכין ללך יש להם אלפים אמה לכל רוח מאותו מקום שנאמר לו:

**ואם היה תוך התחום**. מפרש בגמרא ואם היו אותן אלפים שנתנו להם חכמים אף על פי שיצאו חוץ לתחום אם היו מניעות לתוך אלפים אמה של תחום העיר הרי הם כאילו לא יצאו דכיון שנכנסו ברשות תוך התחום הרי הם כבני העיר הואיל שיצאו ברשות אבל אם לא היו מובלעים בתוך תחום העיר אין להם אלא אלפים אמה לכל רוח מאותו מקום שהוגד להם:

**וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן**. ובגמרא מקשי ואפי' טובא והא אמרת רישא אלפים ותו לא ומתרץ חוזרין בכלי זיינם למקומם כלומר היתר אחר אנו מתירים להם שמותרים להכנס לבתיהם בחרבות ורמחים וקשתות ולא יניחום אותם חוץ לעיר אע"פ שהם תוך התחום שמא יבואו כרכום האויבים ויקחום ולא יהיה להם במה להלחם:

**גמ' מאי קאמר**. כלומר מאי האי דקאמר כאילו לא יצא פשיטא דלא יצא דהא עדיין הוא בתוך התחום:

**הכי קאמר אם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו דמי**. כלומר דהאי לא יצא אביתו קאי והכי קאמר אם היה עדיין בתוך תחום ביתו כאילו לא יצא מביתו דמי וחוזר לביתו והרי הוא כאילו לא עקר רגליו לכך ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח כבתחלה ולא אמרינן ממקום שנאמר לו יהיו לו האלפים אמה:

**פשיטא**. כיון דעדיין לא יצא מן התחום כאילו בביתו הוא:

**מהו** דתימא הואיל וכי עקרי רגליו לצאת ברשות רבנן תקינו לו ממקום שנאמר לו אלפים אמה הכא נמי אע"ג דקאי בתחומו נמדוד לו מהתם ואי בעי למיפק חוץ לתחום העיר ליפוק קמ"ל דלא ומעירו מודד ואע"ג דלא ניחא ליה דכאילו לא יצא מביתו דמי לגמרי:

**אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתחומו דמי**. כלומר לעולם מתניתין בשכבר יצא עסקינן שאם לא יצא הא לא איצטריך למימר אלא ודאי בשיצא חוץ לתחום מיירי וכאילו לא יצא דקתני אתחומין קאי כדהוה סלקא דעתך מעיקרא ומאי אם היה בתוך התחום הכי קאמר אם היו אותן אלפים אמה הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות תוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והולך עד ביתו והרי הוא כבתחלה דרב שימי סבר הבלעת תחומין מילתא היא וכיון דמבלעין בתחומיה וממטו ליה תחומיה הוה ליה כחד תחומא וכמאן דלא נפיק מתחומיה הוא ויש לו אלפים אמה לכל רוחות העיר כבתחלה ולא ממקום שנאמר לו כלל אע"פ שתקנו לו חכמים שלא תקנו לו חכמים זה אלא שלא יהא מכשילן לעתיד לבוא שאם לא היה להם אלא ד' אמות היה מכשילן וכיון שהועילו לו תחומין שנתנו לו חכמים שנכנס לתחומו ויכול לעמוד בעירו אלפים אמה לכל רוח תו ליכא למיחש לנמצא אתה מכשילן ודי להם במה שהחזירו להם כל מה שאבדו ואינן צריכין שירויחו בו להיות להם שמונת אלפים:

**והא אנן תנן רבי אליעזר אומר מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות יכנס**. כלומר שעומד באמה שנית:

**מאי** האי שיעור דנקט לאו רבי אליעזר לטעמיה דאמר במתניתין גבי ד' אמות שנתנו לו חכמים ליוצא חוץ לתחום הוא באמצען שיש לו לכל צדדיו שתי אמות ולפיכך זה שיצא אמה אחת ועומד באמה שנית כיון דקצת משתי אמות דבוקות בתחומו סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמובלע דמו ומותר ליכנס אלמא הבלעה מילתא היא ואע"ג דרבנן פליגי עליה דלא סבירא להו הבלעה מילתא היא דהא קאמרי אפי' אמה אחת לא יכנס הני מילי לדבר הרשות כלומר שיצא לדבר הרשות בין בשוגג בין במזיד אבל אם יצא לדבר מצוה יכנס דהבלעת תחומין מילתא היא ומתניתין במי שיצא ברשות לדבר מצוה מיירי לפיכך אמרינן הבלעת תחומין מילתא:

**פיסקא שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן**. ואפי' טובא ובריא יהיב בהו שיעורא ומשום דקשיא רישא אסיפא אוקימנא חוזרין בכלי זיינן למקומן ולא חיישינן להעביר ד' אמות ברה"ר ולא להכנסה לפי שסכנת נפשות היה בדבר אם יניחום חוץ לתחום או מחוץ לעיר באותו מקום שנאמר להם כבר נעשה מעשה שמא ירגישו בהם אויבים ויקחום ולא יהיה להם להנצל כשיצורו על העיר:

## דף יב:

**לספר**. מרק"א בלע"ז שמבדלת גבול ארץ ישראל לגבול העמים:

**יוצאין עליהם בכלי זיינן**. שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש מפניהם:

**מתני' מי שישב בדרך**. לנוח שהיה עיף ולא היה יודע בתחום העיר וחשכה לו שם ואמר שביתתי במקומי וכשעמד בבקר ראה שהוא סמוך לעיר:

**הואיל ולא היתה כוונתו**. מערב שבת לכך שיהיה מבני העיר למדוד לו אלפים אמה לכל רוחות העיר מלבד העיר אסור הוא ללכת כמו אחד מבני העיר אלא גם היא נכנסת לו בחשבון ואם כלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר וא"ת במה ימדוד אלפים אמה מפרש בברייתא [דף מב.] מהלך אלפים פסיעות בינוניות ועד מקום שיכלו יכנס ולא יותר. פסיעות בינוניות שלא ירחיב רגליו וירחיקם זו מזו כדרך שהוא רץ אלא כמהלך בינוני וזה שיעור אמה אחת בין רגל לרגל:

**רבי יהודה אומר יכנס**. דשביתתו בטעות היתה והרי הוא כבני עירו לגמרי ואין העיר עולה לו לחשבון ויש לו אלפים אמה לכל רוח ומביא ראיה לדבריו דרבי טרפון עשה מעשה כדבריו שנכנס בלא מתכוין כלומר שלא היה יודע כשחשכה לו שהוא בתוך התחום של עיר ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו וכשהודיעוהו נכנס בעיר בכוונה דשביתתו בטעות היתה:

**מי** שישן בדרך:

**ולא ידע עד שחשכה**. ולא נתכוין לקנות שביתה במקומו. יש לו אלפים אמה לכל רוח. דסבירא ליה לר' יוחנן בן נורי דנכסי הפקר שאין להם בעלים קונין שביתה במקומן ואדם המוצאן אפילו עירב לצד אחד אין להוליכן מאותו מקום שמוצאן אלא אלפים אמה לכל רוח והאדם הישן כנכסי הפקר חשוב ויש לו אלפים אמה לכל רוח נמצא דרבי יוחנן בן נורי מחמיר גבי כלים של הפקר. ומיקל גבי אדם הישן שהרי מתירו לילך אלפים אמה לכל רוח וחכמים אומרים אין לו אלא ד' אמות דהואיל וישן בדרך ולא נתן אל לבו שמא תחשך בעוד שישן ולא אמר שביתתי במקומי והרי הוא כמי שיצא חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות וכלים של הפקר שאינן בני דעה אין לנו לקנסן והם כרגלי המוצאן זה נוטל כלי אחד ומוליכו למזרח שעירב שם וחבירו נוטל הכלי השני ומוליכו למערב שעירב שם. נמצא דחכמים מחמירין באדם הישן ומקילין בנכסי הפקר ואע"ג דלא תנן במשנה זו האי סברא לרבנן בנכסי הפקר שיהיו כרגלי המוצאן שנינו אותה בפרק המוצא תפילין (דף צה:) רבי יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו חוץ לתחום אמרו לו לא תהלך חבית זו יותר מרגלי בעלים ומוקמינן לה בגמרא [דף צז:] בחבית של הפקר ומים של הפקר שאין קונין שביתה וחכמים דאמרו לו ר"י בן נורי הוא דס"ל דנכסי הפקר קנו שביתה ואינו מקפיד על המים אס היו ממעינות הנובעין אבל על החבית קפיד א"נ במי גשמים של הפקר דקני שביתה גם המים לדעתיה ועל כן קפיד הוא על החבית ועל המים ובמסכת יו"ט (דף לט.) (ובנדרים (דף מו)) דתנן בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא ולא אמרינן שיקנו שביתה במקומם ומההיא דתני נמי [דף מו.] נהרות המושכין ומעיינות הנובעים הרי אלו כרגלי [כל] אדם ליכא להביא ראיה דבההיא אפילו רבי יוחנן בן נורי מודה דלא קנו שביתה וכל מידי דאינו יכול להיות קבוע במקום א' אלא שהוא נע ונד אינו קונה שביתה וכן מים בעבים נמי לא קנו שביתה דהא מינד ניידי:

**וסברתו** של רבי יוחנן בן נורי בכלים של הפקר נפקא לן בגמרא [דף מה:] מהא דתני גשמים שירדו מערב יו"ט ונתמלא בור אחד מהם יש לו אלפים אמה לכל רוח ש"מ דקנו שביתה במקומם ואין להוליכן לכל מקום שירצו ואי הוה ס"ל לרבי יוחנן בן נורי בכלים כרבנן דלא קנו שביתה וכרגלי המוצאן הם הא לא רבי יוחנן בן נורי ולא רבנן אבל מאדם הישן ליכא לאוכחי דהיינו יכולין למימר דאע"ג דאדם הישן קני שביתה היינו טעמא משום דהואיל וניעור קנה ישן נמי קנה אבל כלים דלאו בני דעת נינהו לא קנו שביתה כלל:

**רבי אליעזר אומר והוא באמצען**. סבירא ליה לרבי אליעזר כרבנן שאין לו לזוז מד' אמות שלו אבל פליג עליה דרבנן קמאי דאמרי נותנין לו לכל צד ארבע אמות שהן שמונה אמות על שמונה ורבי אליעזר לא יהבינן ליה אלא שתי אמות לכל צד ורבי יהודה ס"ל (כרבנן) [כר"א] דאין לו אלא ארבע אמות ואותן ארבע אמות כולן לרוח אחת יהבינן להו ופליג עלייהו דרבנן דדוקא לרוח אחת ולא לכל צדדיו כרבנן דאמרי שמונה על שמונה ובבירתו הדבר תלוי שיקחם לאיזה רוח שירצה אבל כיון שברר אותם לצד מזרח והחזיק ללכת אמה אחת מאותן ארבע אמות שוב אין מניחין אותו ללך לצד מערב אפילו שלש אמות:

**גמ' הלכה כרבי יוחנן בן נורי**. דישן קני שביתה כאילו ניעור:

**הלכה כדברי המיקל בעירוב**. דנכסי הפקר לא קנו שביתה דהלכה כרבנן דאמרי הרי הן כרגלי המוצאן והכי מפרש ואזיל:

## דף יג.

**בסוף עירוב**. שהניח עירובו במקום המשתמר לכמה שבתות ונתמעט האוכל משיעור שתי סעודות מקילינן בזה לאכשורי בדבר המועט ומצינו המחלוקת לקמן בפרק חלון [דף פ:] אבל במחלוקת של תחילת עירוב לא ניזיל בתר המיקל:

**והא** דר' יוחנן בן נורי כתחלת עירוב דמיא:

**ר' אסי אמר הלכה**. כלומר דדרשינן אפילו בפרקא:

**מטין**. כלומר ר' יעקב ור' זריקא לאו הלכה ממש פסקי אלא מטין קאמרו דמטין ההוראה אחר ר' יוסי אפי' במקום רבים ואורויי מורינן לאדם יחיד לעשות כר' יוסי אבל למדרש ברבים לא דרשינן:

**נראין**. אורויי לא מורינן ואי עביד כרבי יוסי לא מהדרינן עובדא:

**ואפי' בברייתא**. דלא תימא הא דכייל ר' יוחנן דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי דוקא במחלוקת דתנן במתניתין דליכא לספוקי אי אמרה ר' יוסי הא מילתא או לא דהא תנו לה רבי הכי אבל בברייתא דדילמא החליף התנא או האמורא ששנאן דרבי יהודה לרבי יוסי ודרבי יוסי לדרבי יהודה אימא לא ליסמוך עליה [דף מז:] קמ"ל דאפי' בברייתא סמכי' אדרבי יוסי:

**חפצי הנכרי אין קונין שביתה**. והרי הן כרגלי כל אדם ואם באו מחוץ לתחום לתוך העיר מותר להוליכן לכל רוח דכיון שהנכרי לאו בר מקנה שביתה הוא הרי הן כנכסי הפקר דאין קונין שביתה והרי הן כרגלי המוצאן:

**גזרה בעלים וכו'**. ואם תאמר בנכסי נכרי שיהו כרגלי המוצאן יאמרו גם כן בחפצי ישראל:

**מברכתא**. שם מקום ומחוזא עיר הסמוכה למברכתא ותוך ד' אלפים היתה שהיו מערבין מזו לזו:

**שרא להו רבא**. לאותן בני מחוזא שעירבו ובאו במברכתא שיקנו מהם ויביאום עמהם למחוזא ואע"פ שהביאום נכרי מחוץ לתחום דקסבר אין חפצי הנכרי קונין שביתה:

**הדר** אסר להו לבני מחוזא והתיר לבני מברכתא לקנות מהם ולהוליך אותם כל אחד ואחד לביתו שיש לו במברכתא משום דכל מברכתא כארבע אמות דמיא כדתנן במתניתין הוליכוהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסהר מהלך את כולה דפסקינן [בדף מב:] הלכה כר"ג אפי' בעיר ודיר וסהר:

**תני רבי חייא חרס**. אית דגרסי בסמ"ך בחילוף ס' תחת צדי ועיקרו במ"ם ונקרא החריץ חרם על שם ששוטחים בו מצודות וחרמים והיו אלו המים מכונסים שם שאם היו נובעים היו כרגלי כל אדם כדתניא [דף מו.] מעיינות הנובעין או נהרות המושכים הרי הם כרגלי כל אדם ולא היה צריך מחיצה של ברזל ולא קורה ולא מחיצת קנים ביניהם להפסיק והיה רשאי כל אחד ואחד מזה ומזה לדלות מצד תחומו אלא מכונסין היו אותן המים שבחריץ וקנה שביתה ולא תימא דאתיא כרבי יוחנן בן נורי דסבר דנכסי הפקר קונין שביתה ונאמר שקנו שביתה במקומן שאם כן אפי' לר' יוחנן בן נורי לא היה להם להכניסן לתוך העיר שהרי כולן יש להם אלפים אמה חוץ לעיבורה של עיר אלא אפילו לרבנן קנו שביתה ולא במקומן אלא בעיר הסמוכה לרוח זה מכאן ולעיר הסמוכה לרוח אחרת מכאן דכיון שהם סמוכין לעיר דעת בני העיר עליהם והרי הן כרגלי אנשי העיר וכיון שהחריץ בין שתי העיירות דעת אלו עליהן ודעת אלו עליהן נמצא שחצי החריץ הוא לאנשי עיר אחת וחצי הב' הוא לאנשי עיר אחרת ולפיכך צריך שיזהר כל אחד ואחד מבני העיירות שלא יקח מהמים של עיר אחרת ומש"ה מצריך ליה מחיצה של ברזל כדי שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה אבל לא מהני בה מחיצה של קנים דהא מתערבי מיא ומשום הכי אחיכו עליה דהא אשכחן שאפילו על פי הבאר או על פי אמת המים שנכנסה בחצר סגי בקורה [דף פו ריש ע"ב ע"ש] אחת שעומדת בכניסה וביציאה דקל הוא שהקלו חכמים במים הכא נמי במחיצה של קנים סגי לחריץ:

**גופו שלש אמות**. בלא ראשו ובפשוט ידים נכנס הראש:

## דף יג:

**ואי קשיא לך אמאי לא תני לה גבי יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם**. משנה היא במסכת כלים [פי"ז משנה י"א] יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומצו מנחה מלא חפניו קטורת מלא לוגמיו ליום הכפורים ובמזון שתי סעודות לעירוב ליתני נמי ד' אמות ליוצא חוץ לתחום:

**משום דאיכא ננס באברים**. כלומר שגופו בינוני [ובטנו] ואמתו קצרה ולא סגי ליה באמה דידיה ובעי למיתן ליה של קדש:

**מתני' היו שנים מקצת אמות וכו'**. היו שנים עומדין זה רחוק מזה שש אמות נמצא שכל אחד ואחד מובלעות ב' אמות שלו בתוך אותן של חבירו:

**מביאין ואוכלין**. בתוך אותן ב' אמות:

**ובלבד שלא יפשוט זה ידו לתוך ב' החיצונות**. שאין לו בהם כלום ויוציא לשם פתו או חפציו שהרי דין חפציו כרגליו:

**ואם היו שלשה ואמצעי מובלע ביניהם**. שתי אמותיו בתוך של זה ושתים בתוך של זה הוא מותר עם כל אחד פונה לכאן ומשתמש עם זה פונה לכאן ומשתמש עם זה:

**ושנים החיצונים מותרים לבוא לאכול בתוך ד' אמותיו של אמצעי זה בב' הסמוכות.** לו וזה בב' הסמוכות לו ולא גזרינן שמא זה האמצעי יביא כליו של זה חוץ לתחומו של זה לצד מזרח ויכניסם בתוך תחומו של זה לצד מערב ומפרש בגמרא דמשום הכי לא גזרינן שכיון ששנים החיצונים [אסורים] שמה שאין להם לזוז משם אילך ואילך כל אחד ישמור חפציו שלא יזוזו מאצלו:

**אמר רבי שמעון למה הדבר דומה כו'**. מפרש בגמרא דה"ק רבי שמעון לרבנן זה הענין של שלשה שמובלעין תחומין של שנים באמצעי שאתם מודים ששנים החיצונים מותרים לאכול בתוך תחומו של אמצעי ולא גזרינן כדפרישית והלא זה הדבר שוה לאותו מחלוקת שאנו חולקים במקום אחר ואתם גוזרין שמה וכאן אינכם גוזרים. מהו המחלוקת בשלש חצרות זו אצל זו ופתוחות לרה"ר דכל אחת ואחת רשות לעצמה (אלא שהפתח לעצמה) אלא שפתח אחד פתוח מאמצעי' לאותה של צד המזרח ופתח אחר לאותה של צד מערב שיכולה כל אחת מהחיצונות ליכנס שם אם תרצה כדי לצאת לשניה שבצדה אבל דריסת רגליה' אינו על האמצעית שהרי פתוחות כל אחת ואחת לרה"ר וכיון שכן אינם אוסרות זו על זו כדתנן (דף עו.) ג' חצרות ופתח אחד ביניהן אם רצו מערבין לעצמן אחת אחת שאם היו זו לפנים מזו היתה אוסרת פנימית לשתיהם וחיצונות אסורות להשתמש [ואפילו] לעצמן:

**עירבו ב' החיצונות עם האמצעית**. אך חיצונות בהדי הדדי לא עירבו אם תרצה האמצעית מוליכה חפציה לאותה של צד מערב או לאותה של צד מזרח:

**והן מותרות עמה**. אם ירצו אותן שתי חיצונות להביא כליהם לתוך אמצעית עושין ולא גזרינן שמא יתערבו כליהם ויתחלפו כלי החיצונות מזו לזו ורבנן פליגי עליה דר' שמעון בגמרא ואמרי שלשתן אסורות וא"ת אמאי לא פליגי הכא ומושיבין רבנן דמתני' זו שלשתן אנשים אין לחוש שיזוזו משם וכל אחד ואחד רואה את חבירו ומזכירו ושומר חפציו אבל בשלשה בתים שאין עומדין שם בעליהם בקביעות ודרך רב ביניהם וחפצים רבים יש לגזור שם דילמא מחלפי מאנייהו ואסרינן נמי לשלשתן דכיון דעירבו שתיהן עם האמצעית וחיצונים בהדי הדדי לא עירבו הוי כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב שאוסר את כולן:

**גמ' זו דברי ר"ש**. שהאמצעית מותרת עם שתיהן והחיצונות נמי דלא גזרינן:

**אבל חכמים אומרים**. דלא שנא נתנו שניהם עירובן באמצעית או נתנה אמצעית עירובה בזו ובזו. רשות [אחת] משמשת לשתי רשויות וכלים ששבתו באמצעית מותר להוליכם לרשות של שתי החיצונות ואין שתי רשויות דהיינו שתי החיצונות משתמשות עם רשות אחת דהיינו האמצעית דכיון דשכיחי מאני של שתי החיצונות שלא עירבו זו עם זו ברשות האמצעית גזרינן דילמא אחת מן החיצונות כשתרצה להשיב כליה לרשותה תטעה ותקח כלים של החיצונה השנית שלא עירבה עמה:

**שלשתן** אסורות דכיון דנתנו שלשתן עירובן במקום אחד נמצא שיש להם חלק בבית האמצעי וכיון דשתים חיצונות לא עירבו הם כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהם ולא עירב דשלשתן אסורין:

**מתני' מי שבא בדרך וחשכה לו**. גרסינן כלומר שהוא סמוך לחשכה והיה עיף ולא רצה לזוז משם אבל אם היה רוצה לטרוח וללכת [דף נא.] היה מגיע תחת האילן קודם שיבא השמש:

**והיה מכיר אילן או גדר**. והוא שסמוך לו בתוך אלפים אמה שאם היה בין רגליו ובין האילן יותר מאלפים אמה לא היה בדבריו כלום שהרי הוא עומד חוץ לתחום אלא ודאי שאין שם אלא פחות מאלפים אמה וכיון שכן שרינן ליה לומר תהא שביתתי בעיקרו שמסיים מקום שביתתו וישן במקומו וינוח בלילה ולמחרתו ילך לאילן ומהאילן ולצד ביתו אלפים אמה:

**אבל** כשאומר תהא שביתתי תחת צל האילן ואותו צל מחזיק כ' או ל' אמה ואין אנו יודעין אם כוונתו לאותן ד' אמות ראשונות או לאמצעיות או לאחרונות ואע"פ שאין מן

האחרונות עד רגליו שהוא רוצה להתעכב שם אלא אלפים אמה אפי' הכי אין בדבריו כלום כיון שלא סיים את מקומו ואינו יכול לזוז משם שהרי במקום רגליו אין לו שביתה כיון שעקר דעתו ולבו (לזוז) מכאן ובתחת האילן נמי לא קנה שביתה:

**נמצא מהלך משחשכה ד' אלפים אמה**. שהרי קנה לו שביתה בנוף האילן ויש אלפים מרגליו עד האילן עצמו ואלפים מן האילן לצד ביתו:

**ואם אינו מכיר**. אילן או גדר:

**או שאינו בקי בהלכה**. שאינו יודע שיועיל לו ולא אמר כן אלא אמר תהא שביתתי במקומי:

**זכה לו מקומו**. וממקום רגליו לכל צדדין יש לו אלפים אמה וקמ"ל שאינו נקרא זה שביתה בטעות כדאמרינן [דף מה.] במי שהוא סמוך לעיר ולא הרגיש דפליג עליה ר' יהודה ואמר יכנס דלא דמי מי שהוא סמוך לעיר למי שהוא רחוק מן העיר קרוב לד' אלפים אמה אע"פ שאם היה יודע האילן או הגדר [שמא] לא היה אומר תהא שביתתי במקומי אבל מי שסמוך לעיר ולא ידע ניכר לכל ומפורסם ששביתתו בטעות היתה:

**ואותן אלפים אמה לא יהבינן ליה אלא ענולות**. ואף על פי דילפינן [דף נא.] לאלפים אמה של תחום שבת מאותן של ערי מקלט והתם חזינן בהו מרובעות דהא כתיב בהו פאות אפילו הכי לא ילפינן מרובעות מהתם דכתיב וזה יהיה לכם פאת נגב לזה אתה נותן פאות ואי אתה נותן פאות לשובתי שבת ורבנן דבעו פאות דרשי זה לריבוי כזה יהיו כל שובתי שבת:

## דף יד.

גמ' לא אמר כלום כל עיקר ולא יזוז ממקומו שהרי במקום רגליו אין לו שביתה כיון שעקר דעתו ולבו מכאן ותחת האילן נמי לא קני שביתה ואף על פי שכל תחתיו של נוף בתוך אלפים אמה [של] מקום רגליו אפ"ה לא מצי אזיל לתחתיו של אילן כדמפרש לקמן הואיל ולא פירש באיזה מקום רוצה שיהיו לו ד' אמותיו והרי הוא כמושישן בדרך וחשכה דאמרי רבנן שאין לו אלא ד' אמות כיון שהיה לו לתת אל לבו שמא יחשיך לו ה"נ כיון שהיה לו לברר ד' אמות שרוצה לשבות בהם ולא בירר אותה אין לו אלא ד' אמות:

**ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל**. דכיון דמירי שכל נופו של אילן בתוך אלפים ממקום רגליו וכל ד' אמות שאתה נותן לו לשביתה תחתיו כולן ראויות לו הלכך לביתו לא אמר כלום דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים אמה כדקתני

מתני' מעיקרו עד ביתו אלפים ושמא בחר לו ד' אמות הראשונות שתחת האילן מאותו הצד שהוא עומד בהם וא"כ משם ועד ביתו יש יותר מאלפים כל רוחב נוף האילן:
**אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל**. דממ"נ בכל ד"א שאתה נותן לו תחתיו לשביתה אתה מודד לו עד מקומו אלפים אמה:
**ונעשה תחתיו**. של רוחב נוף האילן חמר גמל אם הוא רחב עשרים או ל' אמה:
[**בא למדוד מן הצפון**]. כלומר כשבא למדוד לו האלפים מן הצפון מסוף נטיית הנוף לצד ביתו כדי שיגיע לביתו:
**מודדין לו מן הדרום**. ואומרים שמא מאותן ד' אמות ראשונו' בחר לו תחת האילן ומשם ראוי למדוד לו אלפים אמה לצד ביתו ונמצא רחוק מביתו ל' אמה:
**בא למדוד מן הדרום**. מד"א ראשונות אלפים לצד רגליו כדי שיוכל לחזור לאחוריו ממקום רגליו ל' אמה מודדין לו מן הצפון ואומר' שמא ד"א של סוף האילן לצד ביתו בחר ומשם עד מקום רגליו יש לו יותר מאלפים ואין יכול לחזור לאחוריו ואפי' פסיעה אחת אבל ממ"נ ארבעת אלפי' יש לו ממקום רגליו לצד ביתו פחות ל' אמה ומקום רוחב האילן הוא מפסיד מפני שלא פירש אותן:
**אמר רבא מאי טעמיה דרב**. בשלמא שמואל מסתבר טעמיה דמ"מ קנה שביתה תחת האילן אבל אין אנו יודעין הד' אמות שקנה הלכך ידו על התחתונה ומפסיד מד' אלפים כשיעור תחתיו של אילן אלא רב מאי טעמיה שאומר שאין יכול לזוז ממקומו ומתרץ משום דלא סיים אתריה וכיון דלא סיים לא קנה ולא מידי כדפרי' למעלה:
**כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו**. כיון דאם סיים ד' אמות צפוניות אינו יכול לחזור ולברור ד' אמות דרומיות להיות לו שביתה בהן כי אמר נמי כולהו כחדא כגון הכא דאמר שביתתי תחתיו לא אמרי' לקנו ליה ד' אמות מיניהו:
**ל"ש וכו'**. אדרב קאי דקאמר שאינו יכול לזוז ממקומו משום דלא סיים אתריה ה"מ באילן שיש ח' אמות בכל נופו דאיכא למימר בהאי גיסא בחר או בהאי גיסא בחר ולא הוי סיום אבל באילן שאין בכל מה שתחתיו אלא ז' אמות על כרחין מקצת ביתו ניכר באמה אמצעית דא"א שלא ביררה דאי באמצע האילן בחר לו ד' אמות הרי היא מהם ואי מהאי גיסא או מהאי גיסא הרי היא מהם הלכך קנה שם בית ומיהו אמרינן בא למדוד לו מן הצפון מודדין לו מן הדרום מן הדרום מודדין לו מן הצפון:
**שביתתי במקום פלוני**. כדמפרש ואזיל שהיה מקום מוקף מחיצות וראוי להיות כולו כד' אמות הלכך לא צריך לסיים ביה ד' אמות דכולו כד' אמות ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה:

**בד"א**. דמהלך את כולו לבד מאלפים שחוצה לו:
**במקום המסויים**. שמיוחד וחלוק משאר הבקעה:
**והוא מד' עד בית סאתים**. ואם יותר מבית סאתים הואיל ולא הוקף לדירה לא מהניא ליה מחיצות לשוויה כארבע אמות:
**אבל מקום שאינו מסוים**. כלומר שאין כולו רשות אחת כגון שאין לו מחיצה או שישנו יותר על בית סאתים אין לו בתוכו אלא ארבע אמות לבד אלפים אמה משם והלאה ובעי לסיומי הי מינייהו כדמפרש ואזיל לקמיה וכי מסיים להו קני להו ומהלך משם והלאה אלפים אמה ותוך המחיצות עולה לו מן המנין:

## דף יד:

**בד"א**. דבמקום שאינו מסויים קני ליה מיהא ארבע אמות לשביתה ואלפים אמה לכל רוח:
**בשסיים ארבע אמות שקבע**. כלומר שהיה לו בהם סימן אילן או אבן ואמר באותן ד' אמות תהא שביתתי:
**לא יזוז ממקומו**. אפילו פסיעה [אחת] מד' אמות של מקום רגליו דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן דבמקום רגליו לא רצה לקנותם וכאן שרצה לא סיים אותם והיינו כרב:
**והוא דכי רהיט מטי**. הא דקתני מתני' דאם סיים קנה שביתה בעיקרו והוא דאי הוה רהיט הוה מטי התם קודם שתחשך ואז מהני ליה אמירה וקני התם שביתה ומצי ליזל בנחת:
**חשכה לו**. לילך עד ביתו ואפי' במרוצה:
**מסגי קליל קליל**. הולך מעט מעט בנחת:
**מתני' זהו שאמרו העני מערב ברגליו**. כגון זה שהוא בדרך ואין עמו פת דהשתא עני הוא ולו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת ויאמר תהא שביתתי במקומי ואפי' במקומי שהוא מזומן שם דוקא לעני שרי ולא לעשיר שיצא מביתו על מנת לערב ברגליו דכיון שהיה יכול להביא בידו פת ולא עשה אינו קונה שביתה במקומו ואינו יכול לזוז ממקומו שהרי עקר דעתו מן העיר וגם במקומו לא קנה שביתה דסבירא ליה לר' מאיר דעיקר עירוב בפת שכיון שמביא פת עמו גילה דעתו שישבות שם ולא במקום אחר אבל כשמערב ברגליו לא ניכר לכל שהולך שם בעבור עירוב אלא אמרי אינשי אם תלמיד חכם הוא שמעתא משכתיה ואם עם הארץ אמרי חמרא אתאבד ליה והולך לבקרו שם:
**ור"י סבר עיקר עירוב ברגל**. כיון שטורח הוא בעצמו לא על חנם הוא עושה וניכר לכל יותר מכששולח שם שלוחו ובידו פת וכיון שעיקר עירוב ברגל כל שכן שיועיל למי

שיוצא מביתו לכתחלה על מנת כן דזהו עשיר אבל במקום פלוני כלומר זה ההיתר הגדול שאנו מתירין ומקילין שיאמר שביתתי באותו מקום הרחוק ממנו קרוב לאלפים אמה דוקא לעני הבא בדרך והוא יגע הוא דשרינן ולא לעשיר עד שיגיע למקום שביתתו ומיעוט דזהו שאמר אמקום פלוני קאי דזהו חשכה לו בדרך ולדברי הכל שרינן ליה שיאמר שביתתו בעיקרו ודוקא לעני היגע ולא לעשיר ובמקומי פליגי ר' מאיר ור' יהודה אלא להקל על העשיר שלא יצטרך הוא בעצמו לטרוח לערב ויכול לעשות על ידי שלוחו:

**גמ' מחלוקת במקומי**. מפורש בפי' המשנה:

**ולא** אמרו לערב בפת כו' דמשמע דעיקר המצוה ברגל:

**היא**:

**רבי יהודה קתני לה**. ולא רבי מאיר דר' יהודה סבר עיקר עירוב ברגל אבל במקום פלוני דברי הכל עני אין היינו שחשכה לו בדרך מקרה ולא נתכוין לכך:

**מערבין ברגל**. לפי שעיקר עירוב ברגל הוא שהרי הוא בעצמו שובת שם ועוקר דעתו מן העיר:

**מתני' מי שיצא לילך לעיר שמערבין וכו'**. כלומר שסמוכה לעירו ד' אלפים אמה ויכול לילך מזו לזו ע"י עירוב והוא החזיק בדרך קצת:

**והחזירו חבירו**. שא"ל עת חמה או עת צנה היא כדלקמן בברייתא:

**הוא מותר לילך**. לאותה עיר אחרת דמיירי שיש לו שני בתים אחת בזו ואחת בזו ורוצה לילך לביתו שיש לו בעיר אחרת מבערב ולשבות שם בשבת ולא יצא מביתו אדעתא דקניית שביתה בסוף התחום ולחזור אלא אדעתא למיזל התם אלא שהחזירו חברו ואמר שביתתי במקום מסוים פלוני הוא מותר לילך למחר לאותה עיר אחרת כיון שהחזיק בדרך קנה דכיון שיש לו שם בית הרי הוא כבא בדרך [לילך] אל ביתו וחשכה לו לילך והוי כעני שאין לו פת דאומר שביתתי במקום פלוני שהרי אין להאשימו כשלא שלח שלוחו ולא עירב בפת שהרי כשיצא מביתו לא היה דעתו ע"מ לערב אלא לילך לביתו שבעיר אחרת והיה יכול להגיע לעיר אחרת מבעו"י ולאפות ולבשל לו שם אחרי כן ובחצי הדרך שהחזירו חבירו נמלך שלא ילך שם היום עד למחר ואמר שביתתי במקום פלוני דין הוא שיקנה לו שביתה שם דהא עני הוא והחזיק בדרך:

**וכל בני העיר העיר אסורין**. כלומר וכל אותן חברים שהיו באים ממלאכתן שבשדות שפגעוהו ואמרו לו לין פה ואנחנו נלך עמך למחר לאותה עיר אחרת ואמרו גם הם תהא שביתתנו למקום פלוני המסוים לך וניכר לכל סד"א שיועיל להם ויהיו מותרין למחר לילך עמו שם קמ"ל דאסורין דאינהו כעשירים דמו שהרי היו בתחומם ולא יצאו מביתם

ע"מ לקבל שביתה לפיכך לא מהני להו שביתתי במקום פלוני עד שיאמרו שביתתי במקומי או שישלחו שלוחם לערב להם בפת וכיון שלא עשו הרי הם כבני עירם ויש להם אלפים אמה לכל רוח מלבד העיר שאינה מן החשבון:

## דף טו.

**ור' מאיר אומר כל שיכול לערב וכו'**. כלומר כל שיכול לערב בפת ולא עירב פליג ר' מאיר ואמר לדידכו פשיטא לכו דעני הוא זה לדידי מספקא לי אי עני הוא אם לאו שהרי יכול היה אחר כן לשלוח עירובו ע"י שלוחו שם [אחר] שהחזירו [חבירו] כדאמרי' בשאר בני העיר ואסור גם הוא לילך למחר לאותה עיר אחרת וגם אינו יכול לצאת מעירו לכל רוח אלפים אמה שמא יש לומר שאינו שוה הוא לשאר בני העיר שהוא טרח והחזיק בדרך ודמי לעני שהיה בא בדרך וחשכה לו נמצא ששביתתו שביתה ולפיכך אין לו לזוז מביתו והרי הוא חמר גמל באותם אלפים אמה שמביתו עד אותו מקום מסוים שאמר [יכול לילך] ולא יותר לפניהם ולא לאחריהם שאותם אלפים אמה שמעבר ביתו לצד שני הפסיד דשמא קנה שביתתו באותו מקום מסוים ומסוף התחום נמי לא קנה כאן אלפים אמה לפניהם לצד עיר אחרת שמא לא קנה כאן שביתה אלא בביתו:

**גמ' הנך בני העיר דאמרו ליה ערב עלן עשירים נינהו**. צריך לפרש כמו שפירשתי במשנה שהרי אין אדם רשאי לומר לחבירו ערב עלי ברגל אך זה ר"ל הרב אלפסי ז"ל ערב עלן כלומר תהא שביתתנו באותו מקום שסיימת לעצמך כדי שנלך עמך למחר ואם לא בעבור זה הטעם שהם עשירים ואין להם לומר שביתתנו במקום פלוני היינו סומכים עליו כדתניא [דף נ:] ושאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר:

**כיון שהחזיק בדרך**. ללכת לאותה עיר אחרת ולשבות שם בביתו ולאפות ולבשל מבעו"י ואירע לו אונס והוצרך לחזור ואמר שביתתי במקום פלוני הניכר קנה שביתתו שם ויכול למחר בשבת לילך שם דהא כעני נחשב שלא היה לו (להניח) [להביא] בידו פת ולערב שהרי היה [סבור] שיגיע לביתו בעוד היום גדול:

**יתר על כן**. לקמן מפרש במאי פליגי ר' יוסי בר' יהודה ור' יהודה חד אמר בלהחזיק פליגי אי בעינן שיחזיק בדרך קודם שישב ויאמר תהא שביתתי במקום פלוני דר' יהודה בעי שיחזיק ור' יוסי מיקל שאפי' מצאו חבירו קודם שהחזיק בדרך והכיר דעתו שרוצה לילך לעיר אחרת והחזירו :

**לומר כ"ע לא פליגי בין ר' יהודה [בין ר' יוסי בר' יהודה] דקאמר יתר על כן שמיקל יותר ממנו וכו'**. כלומר אע"פ שלמי שמערב ברגליו אינו צ"ל שביתתי במקומי דאמרינן

בגמרא [דף לח:] מי סברת דיתיב ואמר מידי לא דיתיב ולא אמר מידי אבל אם יאמר שביתתי במקום פלוני צריך שיוציא בשפתיו דתרתי קולי לא מקילינן בעירובי תחומין:
**כי פליגי**. ר' יהודה ור' יוסי בר' יהודה בלהחזיק אם צריך שיחזיק קצת בדרך בע"ש או נאמר כיון דאנן סהדי דהתם בעי למיזל כמו שהחזיק בדרך דמי ובאמירה לבדה סגי ליה:
**מתני' מי שיצא חוץ לתחום**. במזיד ומדעת שלא לשם מצוה או בשוגג אפי' לא עבר התחום אלא אמה אחת לא יכנס לא שרינן שיכנס בתוך התחום כרצונו ויהיה כאילו לא יצא ואין לו אלא ד' אמות מזה ומזה שהם ח' על ח' ואע"פ שמובלעות לו ד"א בתוך תחום העיר לא אמרינן כיון דעל בתוך התחום על ור' אליעזר ס"ל דהבלעת תחומין מילתא היא ואמרי' כיון דעל על והרי הוא כאילו לא יצא אבל אזיל לטעמיה [דף מה.] דלא יהיב ליוצא חוץ לתחום אלא ד' אמות על ד' אמות ולא כולם לרוח אחת אלא באמצעי הוא ב' מכאן וב' מכאן ולפיכך אם לא יצא חוץ לתחום אלא אמה אחת והוא עומד באמה השנית יכנס דהבלעת תחומין מילתא היא:
[**שלש לא**] **יכנס**. אם עומד באמה השלישית וכבר יצא שתי אמות שלמות נמצא שאין מובלע כלל תחום שנתנו לו חכמים עד תחום העיר לפיכך לא יכנס:
**מי** שהחשיך לו חוץ לתחום אפי' אמה אחת לא יכנס כלומר מי שהיה בא בדרך וחשכה לו ואינו רחוק מסוף התחום אלא אמה אחת לא שרינן ליה ליכנס אם אמר שביתתי בעיר לא אמר כלום שהרי הוא חוץ למקום שסיים יותר מאלפים אמה ובמקומו נמי לא קני שביתה שהרי גלה דעתו שאינו רוצה לקנות שביתה שם במקומו ואין לו אלא ד"א כדין מי שיצא חוץ לתחום ור"ש מתיר ליכנס עד ט"ו אמות שלימות לפי שהמשוחות שהם מודדין התחומין לעיירות ועושין סימן גדול לסוף החחום אין ממצין המדות להציב סימן בסוף אלפים אמה אלא כונסין אותן בתוך אלפים אמה:
**ומפני הטועין**. טועי המדות הם המשוחות הקובעים את התחום דאמרינן לקמן בכיצד מעברין [דף נז:] אין מודדין אלא בחבל של חמשים ולאלפים אמה יש מ' חבלים וכל חבל וחבל ממעט שיעור ב' אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן והאחיזה כופח וחצי אצבע של גודל הרי שמנים טפחים וארבעים אצבעות העולים לעשרה טפחים ד' אצבעות של גודל בטפח הרי צ' טפחים שהם ט"ו אמות נמצא כשהוא עומד באמת ט"ו חוץ לסימן עדיין ישנו תוך התחום וכיון שהיה זה אנוס שרי' ליה ליכנס ולא מחמרינן ליה כמו שאנו מחמירין למי שיוצא חוץ לתחום שהיה לו להזהר ולתת דעתו שלא יצא ואפי' באנסוהו נכרים יש לומר דר' שמעון נמי היה מחמיר בו משום גזירה דמי שיצא לדעת וי"ל שהיה מתיר לו ליכנס אם לא הוציאוהו אלא י"ד אמות:

## דף טו:

**גמ' מפני טועי המדה.** מפורש בפירוש המשנה:

**רגלו אחת בתוך התחום וכו'**. אפי' לתנא קמא דהלכתא כוותיה דקאמר אפי' אמה אחת לא יכנס ואע"פ שבפסיעה אחת בינונית יש אמה אחת וכ"ש אם היתה פסיעה גסה אפ"ה כיון שלא עקר אלא רגלו אחת אינו נקרא יוצא חוץ לתחום דכתיב אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן ביו"ד שהוא לשון רבים כלומר בששני רגליך חוץ לתחום צריך שתמנע בעבור כבוד שבת שלא תלך אנה ואנה אלא עמוד במקומך:

**כיצד מעברין את הערים וכו'**. מפורש בגמרא [דף נג.] שהוא לשון אשה עוברה ותנן לקמן [דף ס.] הנותן עירובו בעיבורה של עיר וכו' אלמא יש עיבור לעיר ומפרש השתא כיצד יש לה עיבור אם בית אחד נכנס ובית אחד יוצא מוציאין את המדה כנגד היוצא כלומר כשבא לציין סימן תחום העיר ובא למדוד אלפים אמה חוצה לה ואין לעיר חומה חלקה אלא חומה מן הבתים המחוברים והסמוכים ויש בית נכנס לתוך העיר מחבירו ונראית כניסתו פגומה מבחוץ ויש בית יוצא ובולט יותר מחבירו או פגום נכנס או פגום יוצא שהיתה העיר מוקפת חומה ויש מגדלים עגולין בולטין בחומה פעמים שבולטין לפנים פעמים שבולטין לחוץ:

**או שהיו שם.** לאמצע קרנות של עיר:

**גדודיות** שברי חומות בית שנשארו בה שלש מחיצות ואע"פ שאין עליה תקרה כיון שראוין לדירה נחשבים כבית וממנה מודדין ובלבד שישנו בתוך שבעים אמה ושירים סמוך לשאר בתי העיר המחוברות כדמפרש לקמן:

**או גשרים.** שהם מכוסין מלמעלה ויש לו כותלים מד' רוחותיו אלא שהכיפה חלולה ויש בכותלים פילוש שיעברו המים תחתיו או בני אדם ויש תחתיו דירה למוכס:

**ונפשות.** בית שע"ג הקבר שהנר דולק בפניו ושומר הקברות יש לו דירה בו וצריך שיהיה ד"א [על ד' אמות] בכל אלו. [בכל אלו] מוציאין את המדה כנגדן אם הבליטות הללו אצל קרן מזרחית צפוני' רואין כאילו יש בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא התחום שוה לשתי הקרנות ולא יהא כאן ארוך וכאן קצר:

**ועושין אותן.** כלומר את התחומין מרובעין שיש להם אלפים לצדדין כבאמצע ולא עגולין שאם [לא] כן לא היו לצדדין אלפים כדרך כל עגול שמתמעט לצדדין וזהו שאמר שיהא נשכר את הזויות ובעיר מרובעת עסקינן שאין בה אלא אלפים על אלפים דזהו נמי תחומין מרובעין שאם אינה מרובעת כגון שהיא שלשת אלפים בארכה וברחבה

אין לה אלא אלפים לא יהו מרובעים התחומין דוקא שלא יהא ארכן אלא כרחבן או שנאמר שניתן לרחבן כמו לארכן אלא כך יהיה דינם על כלפני העיר רחבן אלפים ומשך התחומין כמשך כל העיר. ואם היתה עיר קטנה שאין לה אלא אלף אמה [רוחב] אין לה לתחומיה אלא טבלא ארכה אלפים אמה ורחבה של אלף אמה רק במדת הקרנות הן שוות עיר של אלף על אלף ועיר שהיא אלפים על אלפים שלעולם נותנין לקרנות טבלא של אלפים על אלפים למלאות אותה הפגימה שיש בין טבלא של מזרח ובין טבלא של צפון שצריך למלא אותה בטבלא של אלפים על אלפים שהרי אותה טבלא של מזרח משך שלה אלפים אמה וכן אותה של צפון:

**ואם היתה העיר עגולה**. כלומר שהיא אלף אמה על אלף אמה עגולין עושין לה זויות ומוסיפין עליה הרביע כדאמרינן [דף יד: ונו:] שהמרובע יתר על העיגול רביע ואחר שנרבעה שנשתכרנו בזויותיה הרביע מאותו מקום שנשלם הריבוע נתחיל למדוד התחומין כמו כן מרובעין כמו שפירשתי דילפינן מקראי דלעיל [דלכל מילי] דשבת אנו נותנין פיאות:

**גמ' ת"ר כיצד מעברין וכו' ארוכה כמות שהיא**. כלומר שהיא ארוכה עד אלפים אמה אבל אין ברחבה אלא אלף אמה שמא תאמר ירחיבנה למזרח ולמערב כמו שהיא ארוכה בצפון [ודרום] עד שתהיה מרובעת יפה שתעמוד אלפים על אלפים [קמ"ל] כמות שהיא מניחין אותה והכי קאמר אם היתה ארוכה וקצרה זו אינה צריכה לעבר אותה אבל אם היתה עגולה אותה צריכה להתעבר ועושין לה זויות ומרחיבין אותה עד הרביע כמו שאנו אומרין כמה מרובע יותר על העיגול רביע ותהיה ארכה כרחבה לגמרי:

**מרובעת אין עושין לה זויות**. וא"ת הרי יש לה זויות מירי שהיא מרובעת אבל אינה מרובעת כריבוע של עולם שיהא צפונה לצפון עולם אלא עומדת באלכסון וקמ"ל שלא נוסיף בתחומי' עד שתהיה מרובעת כריבוע של עולם אלא מודדין אלפים אמה מחומתה אליבא דרבנן [דף נז.] ואליבא דר"מ חוץ לעיבורה של עיר דזהו כשיעור קרפף של שבעים אמה ושירים [על שבעים אמה ושיריים] שהוא כחצר המשכן והוא בית סאתים (על בית סאתים):

**היתה רחבה מצד אחד**. אלף אמה וקצרה מצד אחד חמש מאות אמה לבדן רואין כאילו חוט מתוח לשיעור רחבה לראשה הקצר ומודדין מאותו החוט ולחוץ:

**היה בית יוצא כמין פגום או שני בתים וכו'**. קמ"ל דכי היכי שמוסיפין מראש אחד כשבית אחד יוצא משם כמין פגום בסמוך לשאר הבתים בשבעים אמה ושירים הכי אמרינן בשתי רוחות. והאי או שני בתים דקאמר לא ברוח אחד עומדות ויוצאות כמין

פגום שאם כן כיון דאמר מבית אחד כל שכן משני בתים אלא בשתי רוחות וקמ"ל שמעברין אותו בכל [רוח] שיצאו ואפילו בארבע רוחות:
**רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצרות.** ואפי' לאותן היושבין בקצר של קשת מודדין מן היתר שהוא המקום הרחב שבקשת:

## דף טז.

**אם יש לו בין שני ראשיה.** היינו אורך מקום היתר פחות מד' אלפים אמה נמצא תחום ראש זה נבלע בתוך תחום ראש האחר ולפיכך נעשית עיר אחת מלאה בתים ומודדין לה מן היתר כאילו היא מלאה בתים ואם לאו אין מצטרפין אותה להיות עיר אחת ומודדין לה מן הקשת לכל אחד ואחד מפתח ביתו וחלל העיר החלק שאין בו בתים מן המדה הוא:
**שלש מחיצות שאין עליהם תקרה.** וכל שכן אם הן מקורות מזו לזו בגג דהוה ליה דירה מעלייתא:
**נפש.** בנין על הקבר וסתמיה לדירת שומר הקבר עביד הלכך אע"ג דלא דייר בה דירה הוא:
**והקבר.** בית הקברות וסתם בית הקברות לאו לדירה עביד לפיכך בעינן שיהיה שם בית דירה לשומר בית הקברות וכן סתם בית הכנסת לאו לדירה עביד דהא אין ישנין בהם:
**והאוריות.** אוריות סוסים:
**אוצרות.** לתבואה ליין ולשמן ולאו דירה הוא:
**והבורגנין שבתוכה.** שבתוך השדה:
**והבית שבים.** שהוא בתוך שבעים אמה ושירים לעיר שהיא סמוכה לעיר:
**ובור.** היא בחפירה ואין בה בנין אבנים:
**ושיח.** הוא בבנין אבנים:
**ובית שבספינה.** לא קביע ליה דוכתא פעמים שהיא בתוך שבעים אמה פעמים שאינו:
**ומערה.** שאינה ראויה לדירה שאין לה כי אם שתי מחיצו' אע"פ שהיא מקורה כדאמרינן בגדודיות שהן שלש מחיצות:
**יושבי צריפין.** דיורין של הוצין ושל ערבה ואינן קבע הלכך אפילו יש הרבה במקום אחד כשיעור מהלך אלף אמה אינן חשובין עיר להיות כד' אמות וכל אחד ואחד מודד מפתח ביתו אלפים אמה לכל רוח:
**הבא לרבעה.** כלומר שהיתה עגולה או בית נכנס ובית יוצא והוצרך לרבעה אנו נותנין לו עצה שירבענה ברבוע עולם אע"פ שאם היתה מרובעת מתחלה ואין ריבועה כריבוע

עולם אין לנו למדוד אלא מריבוע הנמצא לו אבל כיון שרוצה לרבעה טוב שירבענה לריבוע עולם:

**וסימניך**. אם אינך יודע צפון ודרום:

**ענלה בצפון ועקרב בדרום**. מזלות הם ולא ישנו את מקומם לעולם בקיץ ובחורף כשאר מזלות:

**מתני' נותנין קרפף לעיר וכו'**. כלומר כשבא למדוד התחומין אין מודדין מן החומה אלא מרחיק מן חומת העיר שבעים אמה ושירים כשיעור חצר המשכן שהיא מאה על חמשים וכשאנו מרבעים מאה על חמשים כלומר שנקח החמשים העודפים באורך על הרוחב ונוספים סביבות החמשים על החמשים יהיו שבעים אמה על שבעים אמה ושירים וכשיעור זה נוסיף על העיר ומשם ואילך נמדוד אלפים אמה וזה התוספת נפקא לן מקראי בגמרא אלא שרבי מאיר מוקים לקרא לכל עיר קטנה או גדולה וחכמים שחולקים עליו סברי לא ניתן זה התוספת אלא כשהן שתי עיירות סמוכות זו לזו שכשהם כל כך סמוכים שאין בין שתיהם אלא שיעור קרפף הנזכר שהוא שבעים אמה על שבעים אמה ושירים אנו עושין אותן שתי עיירות כעיר אחת ומודדין לאנשי עיר המזרחית מסוף עיר המערבית כל תחום שבת אבל עיקר המדידה תהיה מחומת עיר המערבית בלא שום תוספת כלל:

**אם יש לזו שבעים וכו'**. סיפא זו ר' מאיר קתני לה שנותן לכל עיר קרפף ולפיכך כשיש בין שתי העיירות שיעור שתי קרפיפות שהם מאה וארבעים ואחד ושליש חזרו שתיהן עיר אחת והיוצא מזו ללכת דרך חברתה חוצה לה מודד מחומת חברתה והולך אבל אליבא דרבנן כיון שיש בין שניהם יותר משיעור קרפף אחד מודדים לאנשי עיר מזרחית מחומתה לגמרי בלא שום תוספת ותכנס עיר מערבית בחשבון האלפים:

**וכן בשלשה כפרים המשולשין וכו'**. סיפא זו רבי מאיר קתני לה דסבירא ליה דנותנין קרפף לכל עיר ועיר ואם תאמר למה הוצרך להיות האמצעי ביניהם שלא נשאר לשתי כפרים אלא שיעור קרפף אחד ביניהם ומפרש בגמרא שקולא שנית בא התנא להודיענו במדידת תחומין והיינו דקאמר וכן כמו שהקלנו במדידת הקרפיפות שאנו מוסיפין אותן על התחומין ג"כ יש קולא אחרת בדבר תחומין והאי משולשין דקתני מתני' לא משולשין ממש כלומר שיעמדו שלשתן בשורה אחת כגון זה ולא יהיה בין ראשונה לאמצעית אלא פחות מקרפף אחד והאמצעית לבין השלישית כמו כן פחות מקרפף אלא שזו השלישית עומדת מרחוק כנגד בין החיצונות כזה והכי קאמר כל שאילו אתה מטיל האמצעי ביניהם ויהיו משולשין ואין בין זה לזה אלא מאה וארבעים ואחד ושליש עושה האמצעי

את שלשתן להיות אחד והכי פירושא כל שאילו אתה מטיל אמצעי ביניהם וכו' כלומר האי דקתני במתני' אם יש בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחד לא כדס"ד שאין ביניהם יותר אלא מתני' בהכי עסקינן דמרחקי מהדדי טובא אלף או אלפים והכי קאמר אם אויר שיש בין שנים החיצונים רב מאד אם כל כך הוא גדול האמצעי שאם תכניסנו בין שנים החיצונים לא ישאר אויר בין החיצון והאמצעי כי אם קמ"א אמות לכאן וכן קמ"א לכאן דהיינו שיעור שתי קרפיפות לשתיהן רואין אותו כאילו נתון ביניהם והרי כולן אחת והיוצא מאחת מהן לילך דרך אחת מחברותיה מודד מחומת חברותיה אבל אם רב האויר יתר על כן לא אמרינן רואין בגמרא מפרש ובלבד שיהא האמצעי סמוך לשתים החיצונות לכל אחת ואחת מהם בתוך אלפים אמה שיכולין בני החיצונה לילך שם בשבת בלא עירוב ובענין זה אמרינן רואין אותו כאילו הוא באמצע בשוה מהם אבל ברחוק מזה לא אמרינן רואין -:

## דף טז:

**גמ' נותנין קרפף לזו וקרפף לזו.** אליבא דרבנן שמודים שלשתי עיירות נותנין קרפף כונתם לתת לכל עיר ועיר קרפף ואפילו יהיה בין שתי העיירות מאה וארבעים ואחת אמה דזהו שיעור שתי קרפיפות נעשו שתי העיירות להיות אחת והיוצא מזו ללכת דרך חברתה חוצה לה מודד מחומת חברתה והולך לו עוד אלפים אמה:

**ור'** חייא בר רב פליג ואמר שאפילו ב' עיירות צריך שיהיו שתיהן בתוך שבעים אמה ולא יותר שאם יהיה ביניהם יותר ראוי למדוד התחום מחומה של עצמה וסוגית המשנה כולה הולכת כחייא בר רב ומפורשת כל המשנה לדעת חייא בר רב ואע"פ שהוא מחמיר בעירוב הלכתא כוותיה:

**ומותר ליכנס בתחומה.** שאין התחום נכנס בשם עיר אבל עיבורה נקרא על שם עיר:

**אלא ש"מ בעיבורה.** כלומר שכל כך היו קרובים לחומה שהיו עומדים בתוך שבעים אמה וקא קרי לעיבורה של יריחו יריחו:

**מתני' אין מודדין אלא בחבל של חמשים.** כשאנו מודדין תחום העיר בחבל וצריכין בה שני אנשים במדידה אחד אוחז בה מכאן והשני בראש השני צריך שיהיה החבל כשיעור הזה של חמשים לא פחות ולא יותר לא פחות מפני שמרבה את התחום לפי שכשהחבל קצר יכולים למתחו כרצונם ומאריך המדה ולא יותר מפני שממעט התחום לפי שכובדו של חבל מכפילו באמצעיתו ונקצר שאין יכולין למשכה:

**ולא ימדוד אלא כנגד לבו**. קבעו לו חכמים מקום לשום כנגדו ראש החבל שלא יתן זה כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר מפני האלכסון והתחומין מתמעטין:

**היה מודד והגיע לגיא וכו'**. מבליעו. כלומר אם אינו רחב חמשים אמה משפתו אל שפתו מלמעלה אע"פ שיש במדרונו הילוך יותר מאלף אין אומרין תעלה מדת מדרונו למדת התחום אלא יעמוד זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ויבליע מדרונו בחבל אחד ואם רצה לירד בשבת במדרון הגיא יכול לירד שם ואחר כן יוצא משם ומשלים תחומו כאילו לא ירד בגיא:

**או לגדר**. חומת אבנים שנפלה ונעשה גל גבוה ומשופע ובני אדם מהלכים עליו עולה זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ומבליעו באותו חבל:

**וחוזר למדתו**. ובגמרא מקשי למה לי למימר וחוזר למדתו ומשני קולא אחרת קמ"ל שאם היה הגיא או הגדר כל כך רחב שכנגד העיר שהוא מודד תחום העיר אינו יכול להבליעו בחבל של חמשים אבל אם ילך לאחד מראשי הגיא שלא כנגד העיר יכול להבליעו שרינן ליה לאותו המודד שילך שם ויבלענו ואח"כ חוזר לכנגד אותו מקום שהניח שהיה כנגד העיר ומשלים את מדת התחומין:

**ובלבד שלא יצא חוץ לתחום**. כלומר שאם היה כל כך ארוך שראשיו הקצרים שיכול להבליעם הם יוצאין חוץ לתחום העיר וכל שכנגד התחומין אינו יכול להבליעם מפני רחבו אע"פ שיכול להבליעו שלא כנגד התחומין לא שרינן ליה להבליעו חוץ לתחום גזירה שמא יאמרו הרואין מדת התחומין של צידי העיר באה עד לכאן:

**ואם** אין יכול להבליעו שכל כך הוא רחב [בכל הצדדים]:

**בזו א"ר דוסתאי שמעתי שמקדרין בהרים**. מקדרין נוקבין רואין אותו כאילו נוקבין אנו אותה ומודדין אותו דרך אותו הנקב ולמעוטי מדרונו הן עושין כן ולא נקיבה ממש אבל ממעטין קצת ממדרונו אע"פ שאנו מודדין מדרונו ומפרש בגמרא כיצד אנו ממעטין ואומר שאין מודדין אותו אלא בחבל של ארבע אמות והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומתמעט מדרון של כל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם ובזו דקתני בא למעט מדידה שהיא מן התורה כגון מדידת ערי מקלט ומדידת ערי [דף נח:] עגלה ערופה דלא מקלינן בהו כ"כ אלא אנו מודדין אותה מדידה יפה וכל המדרון הוא נחשב כאילו הוא [מישור] גמור:

**גמ' לא יפחות מפני שמרבה**. מפורש בפי' המשנה:

**של מגג**. כמו גמי:

**לפרה**. לפי שכל מעשה פרה היו נעשין בכלי אבנים שאין מקבלין טומאה צריך ג"כ שיהיו החבלים מדבר שאין מקבלין טומאה:
**נצרים**. צורי דקל ונקרא חבל המצרי:
**לסוטה**. ולפי שעשתה מעשה מצרים שהיו שטופים בזמה לפיכך קושרין לה חבל המצרי על דדיה:
**ושל פשתן למדידה**. למדידת תחומין וערי מקלט ועגלה ערופה:
**פיסקא מדקתני חוזר למדתו וכו'**. מפורש בפי' המשנה:
**אם היה גיא מעוקם**. ואינו יכול להבליעו מקדר ועולה וכו' וה"ק ואם היה גיא מעוקם והולך וסובב את העיר והוא כ"כ רחב שאינו יכול להבליעו בחבל של נ' לרוח מערבית עד שהוא מתעקם ולצפון הוא מתחיל להשוות ואותה הבלעה אינה מועלת למדידת תחומין של מערב:
**מקדר ועולה**. ומפרש בגמרא כיצד מקדר כלומר שמודד גם מדרון הגיא אך לא מדידה יפה לחשוב כל המדרון עצמו אלא מודד בחבל של ד"א והתחתון כנגד לבו ועליון כנגד מרגלותיו וכדי שלא יקצר החבל באלכסון ומרויח שמאריך התחומים שיעור חצי קומת האדם לכל ד"א:
**הגיע לכותל וכו'**. אלא מודד והולך לו [ויש] שגורסין אלא אומדו והולך לו לפי שהכותל זקוף יותר מדאי ולא חזי כלל להילוך לא בנחת ולא בקשה לפיכך אין גובהו ושיפועו עולה למדת התחום אלא אומדו כשיעור עובי הכותל וזהו כמו שמודדו שמודד רחב הכותל דזהו עוביו:
**לא שנו**. זה שאנו מקילין במדידה היכא דלא ניחא תשמיש הכותל וכן זה שאנו מקילין במדידה בקרקעית הגיא אלא שבדק מדרון הלוך כל הגיא ולא נשאר בגיא מקום שהוא שוה ויהיה מישור וזהו שאין חוט המשקולת יורד כנגדו כשמניח חוט המשקולת הבנאים אצל שפתו והיא יורדת לעומקו מתרחקת בשיפועו ומעכבה המדרון מלירד כנגדו דרך ישר כדרך הבנאים להשוות הכותלים זה תחת זה כדי להשוותה למטה עד למעלה שלא תהא שורה אבן אחת יוצאת ואחת נכנסת אלא מרחיקו מלמטה כנגדו שאין השפוע שבגיא מכוון ולקמן מפרש דעד ד' אמות קרי ליה ירידה כנגד שירחיק השפוע את המשקולת לקרקעיתו ד"א כנגד שפתו העליונה עד קרקעיתו מלמטה נמצא שאין מישור בכל קרקעי' הגיא ומ"ה אין מודדו מדידה יפה אלא מקדר ויורד מקדר ועולה לצד האחר שעולה ממנו אל שפת הגיא:

## דף יז.

**אבל אם הי' חוט המשקולת יורד כנגדו**. כלומ' ששפתו זקופה מאד שאין מתרחקת שפת תחתיתו מכנגד שפת גבהו ד"א והשאר מן הגיא הוא מישור ושוה אין מדרונו ממעט מדת התחום על ידי קדור אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה כקרקע חלקה ושוה ויוצא לשפתו ומשלים מדתו והולך:

**וכמה עומקו של גיא**. דנימא מבליעו כשאינו רחב נ':

**אמר** רב יוסף אלפים אבל יותר מכן אפילו יכול להבליעו אין מבליעו אלא מקדר:

**ואם לאו**. אין מבליעו כולו אלא מקדר:

**הוא דאמר כאחרים**. רב יוסף דאמר אלפים ס"ל כאחרים דאפילו יותר מאלפים מבליעו בחבל נ' אם יכול להבליעו:

**לא כרבנן**. דרבנן עד מאה סבירא להו:

**ולא כאחרים**. דהא אמרי עד אלפים אמה ולא יותר:

**התם**. מחלוקת דר"מ ורבנן דאליבא דדברי הכל ביותר מאלפים אינו מבליעו אלא מקדר מיירי שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אלא הולך בשיפוע ונמצא שיכול אדם לירד בנחת לתוך הגיא ולפיכך ראוי למדוד מדרונו בענין קדור ולא בענין מדידה יפה:

**הכא בחוט המשקולת וכו'**. רב יוסף שאומר אפילו בעומק יותר מאלפים מבליעו מיירי בגיא שקשה ירידתו לתוכו הרבה שחוט המשקולת יורד כנגדו כמו שיורד בכותל גבוה שקשה לירד לתוך הבור ולפיכך אין לנו למדוד מדרון הגיא כלל אלא מבליעו בחבל כיון שיכול להבליעו:

**וכי חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה**. כלומר כמה טפחים אנו רוצין שיהו זקופין ככותל זקוף שנאמר שתהא קשה ירידתו לתוכו ונבליענו בחבל נ' ולא נצטרך למודדו:

**אמר אביי ד'**. טפחים ויותר כ"ש אבל אם לא היו ד' אלא ג' כיון שהוא עמוק יותר מאלפים אין רשאי להבליעו אלא מקדר אבל לא מדידה יפה כיון שהוא מדרון ואין קרקעיתו שוה וחלק אלא בעלייתו וירידתו מדרון:

**פיסקא ל"ש**. שמבליעו להר אם יכול ואם לא יכול מקדרו כלומר שמודד אלכסונו לא אמרן אלא בהר המתלקט עשרה טפחים מתוך ה' כלומר דניחא תשמישתיה לעלות במדרונו שהרי יש במדרונו ה' אמות שהם ל' טפחים קודם שיגבה ההר י' טפחים וכזה השיעור היה כבש המזבח שהיה ל' אמה לגובה ט' אמות של מזבח בלא קרנות המזבח והיו עולין בו במשא כבד עם איברי העולות והאימורין נמצא שכשיש במדרון ג' חלקים יותר על חלק הגבוה ניחא תשמישתיה אבל הר המתלקט י' מתוך ד"א שהם כ"ד

טפחים שאין ג' חלקים במדרון יותר מן הגובה לא ניחא תשמישתיה כלל ואפילו אינו יכול להבליע אין מקדרו בחבל של ד"א אלא אומדו והולך לו ויש גורסין מודדו והכל אחד שמודד עביו של הר בראשו ואומדו לפי ראות עיניו שכך עולה עביו וחוזר למדתו וצורת הרב אלפסי בהר המתלקט אין ללמוד כלל [מראש] המזבח שאינו מודד המדרון אלא המישור:

**ובלבד שלא יצא חוץ לתחום**. מפורש בפי' המשנה:

**אין מקדרין אלא בחבל של ד"א**. מפורש בפי' המשנה:

**אין מקדרין לא בערי מקלט וכו'**. אלא מודדין מדידה יפה שאע"פ שאנו מקילין בדרבנן אבל במדידה דאורייתא לא מקילינן וזהו דקתני במתני' בזו ולא באחרת:

**מתני' אין מודדין אלא מן המומחה**. פי' גאון ז"ל מלשון (במדבר לז) ומחה אל כתף ים כנרת קדמה והוא לשון הגעה והשגה כלומר אין מתחילין למדוד אלא ממקום [מישור] שנוכל להגיע ממנו אל סוף התחום ולא נצטרך להניח מקום מדידתנו ולילך למקום אחר כדי להבליע הגיא או הגדר שכנגדנו ומ"מ אם התחלנו למוד ופגענו בהן נדון בהם הדין המפורש במשנה ואם לא נוכל להמלט בשום צד שלא נפגע בהם כך נעשה כאשר אמרנו וי"מ אותו כפשוטו שאין מוסרין מדידת התחום אלא למי שהוא ידוע ומומחה שהוא בקי בדיני המדידה והוא מדקדק במדידה:

**ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחד**. כלומר כשמדד אלפים אמה לרוח מזרחית ומדד ג"כ אלפים לרוח מערבית וניכר לכל ומפורסם למראית העין שאין תחום של מזרח ארוך כמו אותו התחום של מערב כנ' אמות או ק' על איזה מהן נסמך אם למדידו הקצרה ונחסר מן הארוכה כשיעור היתרון שנודע לכל שיש בה ונאמר שטעה באותה המדה הארוכה או שמא נאמר שטעה במדה הקצרה וצריך שנוסיף עליה ובא התנא להשמיענו דתלינן לקולא ונאמר כי זה בקי הוא ושמא מפני שלא מתח מתחלה החבל כל צרכה נתקצרה דתניא בתוספתא שהוא צריך למותחה בכל כחו ומוסיפין על הקצרה ומקולי עירוב שנו כאן:

**ריבה לאחד ומיעט לאחד**. מתרץ בגמרא ריבה א' ומיעט א' כלומר מודד א' ריבה ומודד אחד מיעט באותו רוח עצמו כגון שנעקרו התחומין ונסתפק להם ובאו ומדדו בתחלה ע"י מודד אחר ויצאה להם המדה השנית חוץ למדה הראשונה שנתברר להם בסוף מקום המדה הראשונה אעפ"כ שומעין למדה השניה שהיא מרובה וקאמר בברייתא ובלבד שלא ירבה השני על הראשון יותר ממדת העיר באלכסונה כי שמא ראשון טעה ולא ריבע את העיר אלא שמדד ממנה כמו שהיא עגולה מג' זויות והשני הוא בקי וריבע אותה

והוציא לה זויות ונשתכר באלכסונה ויש לנו לתלות זה האלכסון כנגד כל הרוח כולו כי שמא לכאן הוציא את הזויות או שמא לכאן והוא בקי בריבועה יותר ממנו ותולין לקולא עד שיתברר לנו שהוא טעות בידו:

## דף יז:

**ואפי'** עבדים וקטנים נאמנים לומר ע"כ תחום שבת שאנחנו ראינו מפלוני שהיה מומחה לרבים שמדד התחומין והגיע לכאן:

**שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל**. כלומר אע"פ שהצריכו חכמים ז"ל עירובי תחומין שאמרו לצאת חוץ לאלפים אמה אע"פ שלא היה אסור אלא חוץ לג' פרסאות כמחנה ישראל שהם י"ב מילין וכל מיל הוא אלפים אפ"ה לא החמירו על כל פנים אלא להקל פעמים בהם כשיסתפק לנו בהם שום ספקא:

**גמ' פי' מומחה מפורש בפרק המשנה הכל**. עד שלא ירבה יותר ממדת העיר ואלכסונה. וצ"ע אמאי לא אמר יותר מאלכסון העיר. לבדו ולמה הזכיר מדת העיר וי"ל שיש לתלות שטעה המקצר שלא רבע העיר שהיתה עגולה וגם טעה שלא הניח טבלא של תחומין כנגד הקרן באלכסון כדאמרן אלא מאמצע הקרן והפסיד זויות כל האלכסון של אלפים אבל אם ריבה הטעות יותר מזה אין לנו במה לתלות וחוזרים למדוד פעם שנית או שומעין לאותו שמיעט:

**מתני'** עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה כלום' בלא שיור דכיון שהיתה לה היתר מתחלה (התיר) לטלטל [בכולה] מפני שהיתה של יחיד כמו שמפורש בגמרא כך עתה אע"פ שהיא של רבים מטלטל בכולה ע"י עירוב בלא שום שיור בעלמא ולא נגזור עליה משום גזירה:

**עיר של רבים ונעשית של יחיד וכו'**. הא דקתני נעשית של יחיד אין מערבין את כולה כך צריך לפרש שאם היתה מתחלה של רבים וקנאה אדם כולה והוא משכיר הבתים שבה לבני אדם שהרי הם כתחלה שהיו צריכין לערב אע"פ שהוא של יחיד עכשיו צריך לשייר בעירובה כדי שיהא להם היכר באיסור שבת וטלטולו וכ"ש עיר של רבים עכשיו וכל הימים היתה של רבים והטעם מפני שהיתה בחזקת איסור מתחלתה לפיכך נגזור עליה ומצרכינן לה שיור ובההוא שיור הוי היכרא לכל שאנו מטלטלין בה משום עירוב:

**אלא א"כ עשה חוצה לה שיור**. שלא עירבו עם שאר העיר אלא לבדן וכל שכן אם היו מערבין אותה מבואות בפני עצמן שאין שיור גדול מזה אלא רבותא אשמעינן שאפי' שיור של חוצה לה מהני לשאר העיר:

**כעיר** חדשה כך שמה [ובה] שיערו חכמים שיורי עיירות והיא עצמה היתה שיור לעיר גדולה הסמוכה לה ור"ש פליג ואמר שאפילו שלש חצרות שיש בהן שני בעלי בתים בכל חצר וחצר הוי שיור לעיר גדולה:

**גמ' ורשות הרבים עוברת בתוכה**. ואע"פ שאינה שש עשרה אמה שאם היה בה שש עשרה לא היה ניתר בלחי וקורה כדתנן והרחב מעשר אמות ימעט ורבי יהודה אומר [אין] צריך למעט ואתנייה רב צריך למעט:

**ואין מערבין אותה לחצאין**. בין לארכה בין לרחבה משום דכל אחד ואחד יאסר את חבירו וזהו מבוי ששכח אחד מן החצרות ולא נשתתפה בו דאסרה אכולה דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה:

**מבוי** אמבוי [נמי] אסרי אהדדי כדפרישית שאפי' לרבנן דסברי שאפי' רגל האסורה אינה אוסרת הני מילי בשתי חצרות זו לפנים מזו שאע"פ שיש דריסת רגל לפנימית על החיצונה לא אסרה לפי שיש לבקש מהם בדרך פיוס שיסלקו היום דריסת רגלם ויסגרו שעריהם שהרי לא יזיק להם כלום כיון שהם אסורים במקומם כמו כן אבל ברה"ר שאין הפרש וחלוק לארכו ולרחבו של מחיצה [אין] לומר תיחוד דשא ותשתמש ועוד שלא נוכל לומר לרבים שבכל העיר שיסלקו דריסתם מעל זה המבוי שעירב בפני עצמן אפי' רבנן מודו בהא דאסרי אהדדי ואפי' איכא לחי או קורה למבוי לא מהני:

**ומתרץ דעביד דקה**. בראש כל מבוי ומבוי יעשו דקה שהוא אצטבא גבוהה ארבעה טפחים וגלי דעתייהו כלהו לאסתלוקי כל חד מחבריה:

## דף יח.

**לפתחו**. לפתח חצרו:

**אינו אוסר על בני מבוי**. אם לא נשתתף עמהם דגלי דעתיה דאסתלק לגמרי:

**יש** שגורסין רקה ברי"ש ויש שגורסין בדל"ת:

**ולא שביק לה שיור**. ועיר של רבים היתה:

**א"ל אביי מאי טעמא עביד מר הכי**. שלא הנחת לה שיור:

**לדידי נמי אמרי לי סבי דידה מעיקרא נמי דרבים הואי**. והאי דעירבה רב חייא בר אשי כולה בלא שיור משום דאשפה היה לה שסתם אחד מפתחיה ולא היה לה אלא שער אחד ואמרינן לעיל דאפי' עיר של רבים והרי היא של רבים בהכי סגי לה אבל השתא דאשתקילו לה אשפה הוי לה כשני פתחים ואסור לערב את כולה בלא שיור:

**א"ל לאו אדעתאי**. כלומר לא נתתי אל לבי וטעיתי בדבר:

**סולם מכאן וכו'**. כלומר סולם שעולין ויורדים בו חוץ למחיצתה:

**תורת מחיצה עליו ולא בעי שיור**. ומערבין את כולה אע"פ שהיא של רבים והיתה של רבים:

**ותורת פתח עליו**. כלומר אזלינן לקולא הכא והכא:

**הלכה כר"ש**. דבשיור של שלשה חצרות של ב' בני אדם בכל חצר סגי:

**בית א' וחצר א' ס"ד**. וכי בית בלא חצר צריכה לערב ומה היכרא יש בחצר ומתרץ חדא קתני שאפי' חצר שאין בה אלא בית אחד שפתוחה לרשות הרבים ופתוחה להם כיון שלא עירבה עם כל בני העיר יש היכרא בדבר לכל שעל ידי עירוב מטלטלין בכל העיר:

**מתני' מי שהיה במזרח**. בשדה וקדש עליו היום בהיותו שם וכבר אמר מבעוד יום לבנו לערב לו במערב רואין אם כשקדש היום לא היה ממנו ולביתו יותר מאלפים אבל עד מקום העירוב יותר מאלפים:

**מותר לביתו**. לרוח ביתו כלומר יש לו למנות שביתתו מביתו כאילו לא עירב:

**ואסור לעירובו**. לרוח עירובו יש לו למנות שביתתו לעירובו דכיון דכי קדש עליו היום היה רחוק מעירובו יותר מאלפים שאינו יכול להלך שם ולאכלו נמצא שאין עירוב זה מועיל לו אלא הוא מזיק לו וכיון שכן יותר רוצה בביתו מבעירובו שעירב לו בנו ואע"פ ששנינו בפרק מי שהוציאוהו (דף נ:) שהאומר תהא שביתתי במקום פלוני והיה אותו מקום רחוק ממנו יותר מאלפים אמה אמרינן התם הרי זה לא יזוז ממקומו לא דמי התם בבא בדרך מיירי וכיון דבמקום פלוני לא היה יכול לקנות שביתה שהרי רחוק מאלפים היה ובמקום רגליו לא הוה ניחא ליה דליקני אין לו שביתה כלל שהרי הוא פשע בעצמו שהיה לו לפרש דבריו ולומר אם אני רחוק מאותו מקום יותר מאלפים תהא שביתתי במקומי וכיון שלא אמר פושע הוא. אבל האי ששלח ע"י שליח היה לו לשליח לדקדק בשליחותו שיכוין שכשיקדש היום לא יהא אביו חוץ לתחום וכיון שלא דקדק יכול לומר האב לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וקנה שביתה בביתו והרי הוא כאילו לא עירבו עליו כלל וכדתנן בפרק בכל מערבין (דף לה.) גבי נתגלגל חוץ לתחום ספק מבעוד יום ספק משחשכה ואמרינן הרי זה חמר גמל ולא קתני לא יזוז ממקומו שמע מינה דכשאינו פושע בדבר יש לו שביתה בביתו:

**לעירובו אלפים ולביתו יותר מכן**. אבל אם כשקדש היום היה עומד בתוך תחום עירובו והיה רחוק מתחום ביתו:

**אסור לביתו**. אסור למנות מביתו אלפים אמה לכל רוח שהרי קנה לו עירובו דבודאי ניחא ליה בעירובו שהרי עשה שליחותו ובגמרא פריך היכי אפשר שיהיה קרוב ממקום עירובו ויהיה רחוק יותר מביתו ומתרץ כגון דקאי ביתו באלכסונה כזה שראובן עומד

במזרח ביתו ועירובו מושך למערב יותר מביתו ואעפ"כ פעמים שהאלכסון רב והוי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו:

**הנותן את עירובו בעיבורה של עיר**. כלומר באחת מן הבתים העומדים בתוך שבעים אמה ושיריים:

**לא עשה כלום**. שהרי בלא עירוב נמי יש לו אלפים לכל רוח וכל העיר ועיבורה שלה כארבע אמות הן:

**נתנו חוץ לתחום וכו'**. מקשי' בגמרא הא לא הוי עירוב כלל כדאמרינן גבי נתגלגל חוץ לתחום ומתרץ(נמי) תני חוץ לעיבורה של עיר כלומר מעט או רב:

**מה שנשכר**. לרוח זו שהניח מפסיד לרוח שכנגדה שהרי הוא מונה מן העירוב אלפים אמה לכל רוח ואם נתנו בסוף אלף למזרח נמצא שכלה אלפים של מזרח בסוף שלשת אלפים אמה [לעיר] ונשתכר אלף לרוח מזרח וגם הוא מפסיד אלף אמה לרוח מערבית שאין לו לילך לרוח מערבית אלא אלף אמה וקמ"ל משנה זו שאין העיר עולה לו לחשבון האלפים של מערב אלא כולה כד' אמות כיון שלא כלתה מדתו בחצי העיר שאם הרחיק כ"כ עירובו למזרח שיכלה מדתו בחצי העיר תחשב לו העיר בחשבון ואין לו לילך אלא חצי העיר ואע"פ שאנו אומרים שכל העיר כארבע אמות דמיא אין אנו רוצין לומר שנחשוב אותה כד' אמות ויפסיד מן האלף של צד מערב אותן ד' אמות אלא כוונתו לומר שאין העיר כלל מן החשבון אע"פ שנתנו לו ד' אמות למקום הנחת עירובו אע"פ שאנו אומרים שאין העיר כלל מן החשבון כשעירב לסוף אלף אמה לרוח מזרח אבל אין לו לצאת חוץ לשער העיר לצד צפון ולצד דרום כלל שהרי דרומו וצפונו [חוץ] למקום שנתן בו עירובו הוא נמשך ואין לו לילך לצפון העיר ולדרומה כלל שהרי למי שנתן עירובו שנותנין לו ד' אמות חוץ מן האלפים וגם האלפים שאנו נותנין לו אינם כי אם אלפים אמה ברוחב ד' אמות למזרח וכן למערב וכן לצפון וכן לדרום ולקרנות אלפים על אלפים ולהשלים פגימת הקרנות וכן לכל קרן וקרן נמצא שאין מגיעות כלל תחום של צפון ושל דרום של מקום שביתתו לתחום צפון ודרום של העיר ולכאורה משמע שאף לרוח מערבית שאמרנו שיש לו אלף אמה חוץ לעיר אין לו רשות לילך אלא אלף אמה ברוחב ד' אמות ולא לכל רוח העיר אע"פ שהיה לו בתחלה רשות בזה גם בתוך העיר:

## דף יח:

**צ"ע** אם ידקדק שלא ילך בה בכל רוחב העיר אלא כשיעור ד' אמות לבדן אותן שכנגד מקומו ולא אנה ואנה שאין לו להטות ימין ושמאל ויש לבעל דין לחלוק בזה דכיון שאין

אנו קפדין עליו למנות לו אורך העיר כלל כמו שפירשנו גם כן אין למנות לו רוחב העיר ויש לו להלך את כולה לארכה ולרחבה ויאמר גם כן היכא שכלתה מדתו בחצי העיר דאע"פ שאמרנו אין לו אלא חצי העיר אבל אותו חצי ילך לארכו ולרחבו ואין נראין דבריו בזה שכלתה מדתו בחצי העיר:

**גמ' חוץ לתחום סלקא דעתך**. הא לא הוי עירוב כלל שהרי אינו יכול להלך שם ולאכלו ואם טעה השליח יאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ונמצא שהבעלים קנו שביתה במקומם בביתם כאילו לא שלחו שם [ומתרץ] אימא חוץ לעיבורה של עיר:

**בסוף העיר**. לאו דוקא וכ"ש אם כלתה מדתו חוץ לעיר דמהלך את כולה וחוצה לה אלף אמה שהיה לו להשלים מתחום אלפים:

**אנשי עיר גדולה מהלכין וכו'**. מפורש בפירוש המשנה:

**בעיתא תשמישתא**. מפני המים שלפניו הלכך אי הויא ד' אמות חשיב ומודדין לה אלפים משפת התקרה ואילך :

**מתני' אנשי עיר גדולה וכו'**. אם שבתו שם שכל מי ששובת יש לו ד"א דכתיב שבו איש תחתיו כתחתיו כשיעור גופו דהיינו ד' אמות ואם שבת במקום שהוא מסויים כגון תל שהוא גבוה עשרה או חריץ שהוא עמוק עשרה או בקרפף ודיר וסהר או עיר גדולה או קטנה כולן כד' אמות לבדו נחשבין ויש לו חוצה לה אלפים אמה לכל רוח כרוחב אותו מקום ששבת אם מעט אם הרבה ובשובת לא פליגי רבי עקיבא ורבנן דלכולהו אית להו דכל העיר ששובת שם כארבע אמות דמיא אבל בנותן את עירובו ששולח שם מזון שתי סעודות ע"י שלוחו פליגי רבי עקיבא ורבנן בין בעיר חרבה או במערה חרבה אבל ראויה לדירה כלומר שלא נפלו מחיצותי' אע"פ שאין בה עכשיו דיורין סבירא להו לרבנן דכולה כד' אמות דמיא וכ"ש בעיר ישובה אפי' גדולה כאנטוכיא ור"ע פליג ואמר אפי' בעיר ישובה כיון שאין שובת בה הוא בעצמו אין לו אלא ממקום עירובו דהיינו ד' אמות וחוצה להם אלפים אמה והעיר מחשבון האלפים אמה לכל רוח:

**והקשה להם ר"ע לרבנן הלא אתם מודים לי במערה שהנותן עירובו בתוכה לא אמרי' כולה כד' אמות דמיא**. והשיבו לו רבנן אימתי אנו מודין בזמן שאין בה דיורין מתרץ בגמרא שאינה ראויה לדירה כלומר שנפלו ממנו קצת ממחיצותיה ומתירא אדם ללון בתוכה אבל אם היתה בריאה אע"פ שהיא חריבה מאדם אמרינן כולה כד' אמות דמי:

**נמצא קל תוכה**. שהרי היא ראויה לדירה ובשביל כך אנו מקילין בה דמהלך כולה וחוצה לה אלפים אמה:

**מעל גבה**. שאין ראוי לדור על גבה ואילו נתנו עירובן על גבה אין נותנין להם אלא ד"א לבדן וחוצה לה אלפים אמה:

**ולמודד שאמרו וכו'**. כלומר אע"פ שחלקו חכמים על ר"ע בנותן עירובו בעיר לומר שכל העיר או המערה הראויה לדירה כולה כד"א דמיא מודים הם בזו במי שבא מעיר אחרת או ממקום ששבת שם וכלתה מדתו של אלפים אמה או של אלפים פסיעות בינוניות בחצי מערה הראויה לדירה ואפי' יש בה דיורין וכן בעיר ישובה שאינו רשאי ליכנס ממקום מדתו ולהלן כלום ורישא דמפליג בין אנשי עיר גדולה לאנשי עיר קטנה וקתני נמי כיצד מתרץ לה בגמרא חסורי מיחסרא והכי קתני אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה בד"א במודד אבל מי שהיה בעיר גדולה והניח עירובו בעיר קטנה או היה בעיר קטנה והניח עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה והכי פירושו אנשי עיר גדולה שיוצאין מעירן לעיר קטנה הנבלעת כולה בתוך אלפים אמה שלהם כגון שרחוק מעירן אלף והיא עצמה אלף מהלכין את כולה כד"א ומשלימין אלף חוצה לה שהרי כלתה מדתן בתוך העיר כלומר חוץ לעיר אי נמי בסוף לעיר בצמצום אם אפשר לצמצם ואין אנשי עיר קטנה היוצאין לעיר גדולה הרחוקה ממנה אלף והיא עצמה אלפים הואיל ואין כולה נבלעת באלפים אמה שלהן העיר עולה להם במדת התחום דזהו כלתה מדתו בחצי העיר ואין רשאי ליכנס בה אלא באלף אמה לבדן אבל מי שהיה בעיר גדולה וכו' דהיינו נותן עירובו לכתחלה בתוך העיר לקנות בה שביתתו אין חילוק בין גדולה לקטנה אליבא דרבנן בתרוייהו אמרי' כולה כד' אמות דמיא:

## דף יט.

**גמ' שבת בעיר גדולה**. בין שהיא ישובה בין שהיא חרבה מהלך את כולה אפילו לרבי עקיבא דבשבת מודה להו לרבנן ובנותן עירובו הוא דפליג ולית הלכתא כוותיה:

**סליקו** להו כיצד מעברין

**הדר עם העובד כוכבים בחצר וכו' מי שאינו מודה בעירוב**. כגון כותאי כדאמרינן בפרק בכל מערבין (דף לא:) דסבירא לן כותים גירי אריות הם וכעובדי כוכבים נחשבים לגמרי:

**הרי זה אוסר עליו**. לטלטל מביתו לחצר ואפי' ביטל לו רשותו דאע"ג דביטול רשות מהני מישראל חבירו ובצדוקי אע"פ שהוא מין כדאמרינן בסמוך בעובד כוכבים וכותי לא מהני כדמפרש בגמ' וכדי שלא ילמוד ממעשיו החמירו בהם חכמים והצריכום שישכור מהם הישראל [והוא לא ישכיר] מפני שהעובד כוכבים יחוש לכשפים ויאמר בלבו אני

רוצה לתת לו חלקי שבחצר מתנה ועם כל זה אינו רוצה לטלטל בו עד שאשכיר לו בפחות משוה פרוטה בודאי לכשפים הוא מתכוין ולא ישכיר לו ומתוך כך יצא הישראל מביתו ולא ילמוד ממעשיו אבל מן הדין לא היה צריך אפילו ביטול כדאמרי' בגמרא דדירת עובד כוכבים לא שמה דירה כי אם כדיר של בהמה אבל הקלו בו חכמים דאע"ג דישראל המבטל רשות לחבירו שלא עירב עמו אמרי' שאין לו רשות למבטל להוציא בכל אותו שבת מביתו לחצרו כלום אבל גבי עובד כוכבים מקילינן כיון ששכר ממנו יש לו רשות לנכרי להוציא מביתו כמו שקנה:

**ראב"י אומר לעולם אינו אוסר**. העובד כוכבים על ישראל עד שיהיו שני ישראלים דרים בשני בתים שהם אוסרין זה על זה והם צריכין לערב ביניהם ואמרו חכמים שלא יועיל עכשיו עירוב להם ולא ביטול רשות זה לזה אע"פ שמועיל להם במקום אחר עד שישכרו מן הנכרי אבל אם לא היה בחצר כי אם ישראל אחד אינו אוסר עליו העובד כוכבי' וטעמי' דר"א דכיון דחד הוא בחצר מתיירא מן העכו"ם מפני שפיכת דמים דנחשדין העכו"ם על זה ויצא מעליו ועל כן א"צ לגזור דבר מפני זה דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן וכיון דדירת עכו"ם לא שמה דירה א"צ לשכור ממנו ומותר להשתמש בחצר אבל כשיש שנים בחצר שאחד שומר את חבירו והדבר מצוי בכל יום ולא יצטרכו לצאת משם וילמדו ממעשיו הצריכום חכמים לשכור ממנו והנכרי לא ישכיר מפני כשפים ובטלו עירובם ואפילו יבטלו זה לזה אין ביטול רשותם מועיל כלום:

**גמ' כ"ע לא פליגי בין לר"א בין לר"מ וכו'**. מפורש בפירוש המשנה:

**שוכרין מן הנכרי אפילו בפחות משוה פרוטה**. לפי שהיא חשובה להם מחמת קמצנותם כדאמרי' [מכילתין דף סא.] בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה דאזהרה שלהן זו מיתתן ולא ניתן להישבון משא"כ גבי ישראל דבני מחילה נינהו ובני נדיבים שאינם קפדים בדבר מועט כזה:

**ביעתא בכותחא**. ביצים גמורות הנמצאות במעי התרנגולת דבר פשוט הוא דלאו מין בשר הוא ומותר לאוכלן בכותחא אע"פ שיש בו חלב ועם כל זה לא רצה להורות בעוד שהיה רבו חי ולנסותו היה מתכוין השואל אם יורה במקום רבו:

**ולאפרושי מאיסורא**. אם ראה תלמיד אדם רוצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור בו:

**דקא קטר חמרא**. שהיה קושר החמור:

**בציניתא**. בדקל ואין משתמשין באילן משום שבות דגזרינן כל תשמיש במחובר משום שמא יעלה עליו ויתלוש דהוא איסורא דאורייתא:

**כי האי גוונא**. דעבדית השתא קמך מי הויא אפקירותא גבי תלמיד לפני רבו אבל רבינא אע"ג דמספקא ליה לא חשש דתלמיד חבר הוה כדלקמן:
**אין חכמה וגו'**. אין תורת חכמה וכבוד איש תבונה ויועץ עומד לנגד חילול השם:
**בפניו**. ר"ל תוך ג' פרסאות אסור להורות וחייב מיתה בידי שמים:
**שלא בפניו**. אפילו רחוק ממנו יותר מג' פרסאות:
**אסור**. לכתחלה להורות אבל ליכא מיתה:
**המשגר מתנותיו וכו'**. לפי שגוזל לכהנים האחרים שאין להן ממה שיחיו שאין חשובים בעיני העשירים כמו זה הכהן:
**כל הלן בקילעא**. בחדר כמו בקליעה וי"א מלשון קלעים כלומר תוך הוילון הפרוס ששוכבין שם האיש ואשתו לפי שבושין ממנו:
**ואפילו היא נדה**. דליכא מניעת תשמיש אפ"ה בושה האשה לשכב שם ודברי צניעות שבין איש לאשתו אינו יכול לומר אותם ומצטערים שניהם ועוד שדרך כבוד הוא לאשה ששוכבת אצל מטת בעלה:

## דף יט:

**המן בר רסתק**. זה שמו:
**בטל לן רשותך**. לא אמרו לו אלא לנסותו דהא אין ביטול רשות מועיל במקום נכרי עד שישכור:
**ניזיל חד מינייכו ונשאול מיניה דוכתא**. כלומר ישתדל עם הנכרי עד שיהא אוהבו וישאיל לו הנכרי מקום בחצרו לאתנוחי ביה מידי דבהא לא יחוש לכשפים וכיון דהשתא דייר ישראל בחצר הנכרי חשבינן ליה כאילו שכר הבית של הנכרי וצריך שיערב עם חביריו הישראלים העומדים בשאר בתי החצר ודי לנו בזה ואין אנו צריכין לשכור מן הנכרי רשות חצרו דכאילו שכר כל בתי הנכרי חשבינן ליה והנכרי מסולק משם:
**פי' שכיר**. לעבודת כל השנה:
**לקיט**. לימות הקציר והאסיף:
**היו**. שם בבית הנכרי חמשה שכירים ולקיטים דרים בחדרים ובעליות כל אחד ואחד בפני עצמו שאילו היתה רשות שלהם היו כולן צריכין לערב כדתנן מתני' [דף עב.] ומודי' במקום שמקצתן שרויין בחדרים ובעליות שצריכין לערב והשתא דרשותא דנכרי הוא מהו להצריכן לערב זה עם זה ואם שכח האחד ולא עירב יאסור אותן מי אמרי' כי היכי דמשווינן ליה לשכיר ולקיט כבעלים להקל ולהתיר עירוב במבוי להחמיר נמי הוו

כבעלים או דילמא לקולא שוינהו רבנן כבעלים אבל לחומרא לא דכל בעירובין להקל והני ודאי לאו דידהו הוא:

**כאילו מאבד הונה של תורה**. כבודה של תורה וסופה להשתכח ממנו:

**רועה זונות**. זו נאה ואדענה ואתעסק בה עד שתתקיים בידי:

**הדרי בי**. לא אוסיף עוד:

**אין מעבירין על האוכלין**. המוצא אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחם שם אלא יסלקם לצדדין או יקחם שהולכין אחר רוב עוברי הדרכים ולא נזרקו שם לשם כשפים:

**פתיתין אין מעבירין**. לפי שאין דרך הכשפניות לעשות בפתיתין אלא בשלימין:

**דשקלן באגרייהו**. פתיתי לחם כדי לעשו' כשפים מדברים אחרי' והכי קאמר נביא בשביל פתותי לחם שנותנין לכם בשכרכם חללת' את שמי בתוך עמי שהייתן עושות בהם כשפים לנביאי הבעל להטעות בהן עמי:

**אקלעו להההוא פונדק**. דהוו דיירי ביה בההוא חצר תרי ישראל וחד נכרי ששכר דירתו מחבירו נכרי ואותה שבת לא היה הנכרי השוכר שם אלא הנכרי המשכיר והיו יראים שמא יבא הנכרי בשבת:

**פונדק**. יש בו חדרים ופתוחין לחצר והאכסנאים נכנסים בהן ואוסרין זה על זה בשבת:

**היכא דלא מצי מסלק ליה**. משכיר לשוכר עד זמנו לא תבעי לך דודאי ברשותיה הוא ולא מצי למיגר מיניה:

**נשכור**. דספק דדבריהם להקל:

**אתא נכרי בשבת**. ומאתמול שפיר מצי לאיערובי דיורין דישראל דהוו בה משום דנכרי לא אסר עלייהו היכא דליתיה והשתא דאתא אין לטלטל בחצר:

**אמרי**. מהו למיגר מיניה בשבת:

**מה מערב מבעוד יום**. ולא בשבת אף שוכר מהנכרי מבעו"י ולא בשבת:

## דף כ.

**או דילמא שוכר כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות אפילו בשבת**. כדתנן במתני' [דף סט:] בית הלל אומרים משתחשך:

**נשכור**. דכל בעירובין להקל:

**מה מערב אפילו בפחות וכו'**. דלקולא אקשינהו רבי יוחנן ולא לחומרא דכל בעירובין להקל:

**ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו וכו'**. אם נכרי הוא משכיר רשות אדוניו לדרים בחצר:

**ומה מערב א' מערב על ידי כולן**. כגון שתי חצירות ופתח ביניהם ובאין לערב זה עם זה אחד מוליך עירובה של זו לשל זו כלומר (משלו) נעשה שלוחם והותרו כולם כדתניא בהאי פירקא [דף עב:] ה' שגבו את עירובם כשהן מוליכין אותו למקום אחר אחד מוליך על ידי כולן אף שוכר וכו' ה' ישראל נמי ששרוין עם הנכרי בחצר אחת אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן וכיון שעירב עמהן סגי להו בהכי כדאמרי' לעיל [דף סד.] נותן עירובו ודיו:

**אין ביטול רשות מחצר לחצר**. כגון שני חצרות זו בצד זו ופתח א' ביניהם ושכחו כולם ולא עירבו נהי דבני חצר החיצונה יכולין לבטל רשותן לאחד מבני חיצונה דהא באותה חצר עצמה עומד אבל שיבטלו בני חצר זו לבני חצר אחרת וישתמשו בשניהם קמ"ל שמואל דלא עבדינן [דף סו.] כיון שאין אוסרין דהא אמרי' [דף עו.] רצו מערבין אחד רצו מערבים שנים גם לענין ביטול נמי אין מבטלין:

**אין ביטול רשות בחורבה**. כגון בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהם ושתי הבתים פתוחים לה ואסור להשתמש בה אלא א"כ עירבו ואם לא עירבו אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר האחד להוציא ולהכניס מביתו לא ורבה דלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית דאקילו רבנן משום דהוי עיקר תשמישתייהו התם אבל חורבה אין עיקר תשמישתייהו התם:

**משום דהא רשותא דחד הוא והא רשותא דחד הוא**. כלומר שאין בני חצר זו אוסרין על בני חצר אחרת כדאמרינן רצו מערבין שנים אבל חורבה דרשותא דתרוייהו היא כלומר תשמיש שוה לשנים ואוסרין זה על זה הוה אמינא ליבטלי אהדדי קמ"ל שמואל דלא:

**דאישתפוך חמימי**. שהיו רוצים למולו והחמו לו מים מבערב כדאמרינן בפסח שני (דף סט.) דהכל אצל מילה חולים הם ואין ראוי למול אא"כ רוחץ במים חמין האבר כדי לרכך הבשר ולא יהיה לו צער כל כך ונשפכו המים בשבת קודם המילה [שאם היה אחר המילה אפילו לכתחילה היינו מחמין לו חמין בשבת] דסכנת נפשות יש בה כדאמרי' בפר' רבי אליעזר דמילה (דף קלד:) ביום הראשון כדרכו:

**מגו ביתא**. מביתיה דרבה והתינוק היה בבית אחד בחצר אחר:

**נסמוך אשתוף**. דמבוי דאע"ג דתנן במתניתין [דף עג:] אם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן ואוקמינן ליה [התם] ואם נשתתפו נמי קאמר דר' מאיר קתני לה דסבירא ליה דבעינן תרתי שלא לשכח את התינוקות אבל הכא משום דבר מצוה שהרי היתה עליו חובת מילה הוי שרי לסמוך על שתוף במקום עירוב:

**בעאי לאותובי ליה למר**. כדבעי למימר בסמוך למה היה מתיר לומר לנכרי דבר שהוא בעצמו לא היה עושה:
**בדאורייתא** מותבינן תיובתא באיסור של תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים מי שיודע להשיב לחכם בהוראתו [ישיב קודם שיעשה כדי שלא לעבור על דברי תורה: בדרבנן. כגון עירוב חצרות שבקינן לחכם בהוראתו]:
**והדר** מותבינן ליה ללמוד אם יפה הורה כפי מה שקבל מרבו:
**הזאה**. על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום שבות:
**מההזאה שבות ואינה דוחה את השבת**. אפי' במקום מצוה כגון לשחוט את פסחו כשחל שביעי בשבת שהוא ערב הפסח וכיון דאין מזין עליו בשבת לא ישחטו עליו הכהנים הטהורים שהרי אינו ראוי לאכלו בליל הפסח שאם הזה [היו שוחטין] עליו אע"פ שהוא טמא ואינו יכול ליכנס במקדש כיון דלאורתא חזי:
**אף באמירה לנכרי**. דאית בה משום שבות לא נתירנה משום דבר מצוה:
**ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה**. כלומר בהזאה דין הוא שנחמיר בו לאסור משום שבות שהרי יש בטלטולו מעשה בידים ואפשר שיעבור איסורא דאורייתא אם יוליך השפופרת של מי חטאת ד' אמות ברשות הרבים אבל באמירה לנכרי לא עביד באמירתו מעשה אלא דיבור בעלמא הוא ולעולם לא יבא לידי איסורא דאורייתא לפיכך זה האומר לנכרי אפילו היה אומר לו עשה מלאכה זו בשבת כלומר שיאמר לו זיל אחים עליו לעולם לא יבא לידי איסורא דאורייתא לפיכך דין הוא שנקל בו :

## דף כ:

**תרי גברי רברבי כרבנן**. כגון אתה ורבה דדייריתו ביה:
**מר**. דהיינו רבה:
**לאו אורחיה**. אין כבודו לחזר על בני מבוי ולגבות את השיתוף:
**אנא טרידנא בגירסאי**. הייתי מתבטל כל אותו היום מדברי תורה:
**ליקנו להו ריפתא בסלא**. כלומר יזכה להו אביי בככר אחד מאותם שבסלו ולא יהיה בזה טורח ולא ביטול תורה:
**ומתרץ זימנין דבעו לה מינאי**. כלומר אם היה אחד מהם צריך לאכול מן השתוף היה שואל ממני ואין יכולת בידי לוותר את שלי בכל שבת לכך נמצא שאין בלבי להיות להם בו חלק גמור ובטל השתוף:
**שבקש יין ושמן**. משל השתוף שזיכה להם אחד מן המבוי לשם השתוף. ואם תאמר נהי דאביי שהיה תלמיד לא היה יכול לוותר משלו בכל שבת ושבת אבל רבה שהיה ראש

הישיבה והיה עשיר למה לא היה עושה יש להשיב דכיון שהיה ראש הישיבה לא היה לו פנאי אפילו לזה כי כל בני הישיבה היו נצבים עליו מבקר ועד ערב:

**ליקני להו רביעתא דחלא בחביתא**. יקנה להו אביי אע"פ שהוא עני רביעית חומץ לכל אחד ואחד באחת מחביותיו ובזה לא היה קפיד אם ישאלו ממנו בכל שבת ושבת ועיקר שתוף ביין כדאמרי' לקמן בהאי פירקא:

**אין משתתפין באוצר וכו'**. בדבר האצור כגון חביות של יין או פירות המכונסין אין סומכין על מה שבתוכן משום דאין ברירה איזהו של שיתוף וכי מסתפק ממנו איכא למימר אזיל ליה שיתוף אי נמי ליכא היכרא:

**לבית שמאי דלית להו ברירה**. גבי מתניתין דתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין וכו' אבל לב"ה משתתפין באוצר ומה שנסתפק מן החבית למוצ"ש או למחרת ואומר זהו של שתוף ונאמר איגלאי מילתא למפרע דזהו של השתוף שאם לא יאמר לא הועיל כלום כדאמרינן אי אתם מודים שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע דכיון שלא הופרש אפי' בסוף מן החבית לשם תרומה לא הוה כלום הכא נמי צריך שיהא מפריש בסוף מן החבית לשם שיתוף:

**דאישתפוך חמימיה**. בחצרו:

**לישיילה לאימיה אם צריכה היא להחם לה חמין**. דקיימא לן חיה (שבת קכט.) לאחר שבעה אפילו אם אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין לה ע"י נכרי ה"נ ליחים ליה נכרי ונרחץ התינוק עם אמו לפני המילה:

**והא קא אכלה תמרי**. כלומר הא קא חזינן דאינה צריכה חמין אפי' לשתות וכל שכן לרחוץ כל גופה והיאך נאמין אותה בדבר ניכר לכל שהיא כבריאה:

**תונבא**. נבהלה מכובד החולי ואוכלת ואינה יודעת מה שהיא אוכלת:

**פנו לי מנאי**. בחצרו. של רבא היו חמין והתינוק נשפכו חמין שלו בחצר אחרת ופתח ביניהם ולא עירבו שתי החצרות יחד והיו בביתו חדרים פנימים שאינן פתוחין לחצר והם לצניעות והנשים יושבות שם ובי גברא היה פתוח לחצר ותנן במתני' [דף סט:] המבטל רשות חצרו אסור להוציא הוא מביתו לחצר דהא לאו דידיה הוא ובשלו לא אמרינן דליהוי אורח לגבייהו הלכך הוצרך רבא לפנות כליו מבי גברי כדי שלא יצטרך לכל אותו היום להוציא משם לחצר והלך וישב בחדרים הפנימיים וביטל רשות חצרו ובית האנשים אשר לפני החצר והותרו להביא החמין מחצרו לחצרן לרחוץ בו הולד לפני המילה:

**ניתיב מר אדוכתיה**. מדקא אמרת פנו גלית דעתיך שמאחר שתבטל רשותך שוב אין לך היתר בכל היום לטלטל בחצר זו והיינו כשמואל דאמר לקמן אין מבטלין וחוזרין ומבטלין דאי לאו כשמואל ס"ל למר ליתיב מר אדוכתיה ויבטל להם רשות חצרו שעה אחת עד שיקחו חמין ויחזרו הם ויבטלו לך אותו הרשות עצמו ויחזירו לך את חצרך:

**דהא אמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין**. כלומר שנים הדרים בחצר אחת ולא עירבו מבטל זה לזה עד שיעשה צרכיו ויחזור זה ויבטל לזה וטעמא דאין חוזרין ומבטלין לא משום דהוה ליה חצר אחרת כיון שבטל להם רשותו ונסתלק משם לגמרי דאם כן קשיא ליה לרבא דהא ס"ל כר' יוחנן דיש ביטול רשות מחצר לחצר אלא טעמו של דבר כי היכי דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא דהיינו שחוק וטלולא דהיינו ליצנות:

**דרב כרבנן**. דס"ל המבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל נמצא שאינו מסולק מן החצר לגמרי ויש ביטול רשות באותה חצר לדברי הכל ומשום הכי קאמר רב מבטלין וחוזרים ומבטלין:

**ושמואל דאמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין**. ס"ל כר"א דאמר שהמבטל רשות חצרו רשות ביתו נמי ביטל נמצא שהוא מסולק לגמרי מן החצר ולא קיימא לן כשמואל דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר:

**מתני' אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד כו'**. קסבר רבן גמליאל צדוקי אינו כנכרי דלא דמי לכותים לפי שכותיים גרי אריות הם ואינם גרים אבל צדוקי ישראל הוא ונהפך למינות וכיון דישראל הוא יכול לבטל רשות בלא שום שכירות והכי קאמר שהיה דר עמנו במבוי וביטל לנו רשותו מערב שבת:

**אמר לנו אבא מהרו והביאו כליכם למבוי והחזיקו בו כיון שקדש היום מיד כדי שלא יחזור בו**. כלומר שלא יוציא הצדוקי כליו למבוי קודם שתוציאו אתם כליכם וכיון שלא שכרתם ממנו יכול הוא לחזור מביטולו שביטל לכם דהא דיבורא בעלמא הוא אבל כיון שתחזיקו אתם ראשונה קודם שיוציא כליו למבוי כאילו קניתם ממנו דבכל מקום חזקה מועילה בקניה ככסף ואע"פ שאין זו החזקה כשאר חזקות שקרקע נקנה בה אפילו הכי הקילו חכמים בה (ותקנו) [שתקנה] כשאר חזקות וזו החזקה דבעיא משקדש היום בעינן לה דחזקה מבעוד יום לא מוכחא מילתא וכיון דגבי צדוקי מהני חזקה כל שכן גבי ישראל דמהני להו חזקה ושוב אין יכול לחזור בו:

## דף כא.

**ר' יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם.** כלומר דסבירא ליה לר' יהודה דרבן גמליאל ס"ל דצדוקי הרי הוא כנכרי ולא מהני ליה ביטול אלא בשכירות ואין שוכרין מן הנכרי בשבת ומשום הכי אמר שיעשו צרכיהם במבוי מבעו"י קודם השבת לפי שאין תועלת בביטולו מתני' זו דקתני עד שלא יוציא דמשמע נקרא ביטול ואם לא היה חוזר בו היה מועיל להם ביטולו [ובחזקה הוא דפליג] דכיון (שלא) שחזר בו לא מהני להו חזקה כיון דהאי חזקה לאו כשאר חזקות היא שהם בגוף הקרקע מתרץ בגמרא [דף סט] תני עד שלא יצא היום כלומר קודם שיצא יום ששי ויכנס יום שביעי רוצה לומר דלעולם בצדוקי לא מהני ביטול אלא עד שישכיר והוא לא היה רוצה לשכור אבל בישראל דקי"ל דמהני ביה ביטול אם ביטל והחזיקו בני מבוי במבוי קודם שחזר בו שוב אינו יכול לחזור בו:

**גמ'** מהרו ועשו צרכיכ' במבוי מפורש בפירוש המשנה:

**כיצד אומר לו רשותי קנויה לך או רשותי מבוטלת לך.** אישראל קאי:

**קנה.** בדיבורא בעלמא:

**ואינו צריך לזכות.** בקניין סודר:

**מתני' אנשי חצר ששכח אחד מהם וכו'**. ולא עירב עמהם אבל ביטל להם רשותו וסבירא ליה להאי תנא שהמבטל רשות חצרו רשות ביתו לא בטל להם ומשום הכי ביתו אסור להם לבני חצר להוציא ולהכניס מביתו לחצרו שהרי לא ביטל להם רשות ביתו בפירוש וכל שכן שאסור לו מביתו להוציא ולהכניס שהוא המבטל עצמו שכבר ביטל להם חצרו ושארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ואע"פ שהמבטל מותר לו להוציא ולהכניס משאר בתים שבחצר לחצר לא דמי דהתם היינו טעמא משום דאיהו הוי אורח לגבייהו אבל בביתו של עצמו אסור להוציא אל החצר שסילק עצמו ממנו דאין דרך לומר כשהוא בביתו דליהוי אורח לגבייהו ועוד דנראה לכל אם יוציא מביתו לחצר שחזר מביטולו ואע"ג שאינו יכול לחזור בו כיון שהחזיקו בני מבוי במבוי אפי' הכי אסור דנראה כחוכא וטלולא (או) שיראה לכל שבאיסור משתמשים בני חצר בחצר:

**ושלהם מותרין לו ולהם.** כדפרשי' משום דהוי אורח לגבייהו:

**נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין.** כלומר הוא מותר להוציא מביתו לחצר שהרי סילקו עצמן מן החצר לגמרי:

**והן אסורין**. לא מבעיא מבתיהן לחצר דאסורין שהרי סלקו עצמן ויראה כחוכא וטלולא ועוד מפני החשד כדפרישית אלא אפילו מביתו אסורין להוציא ולהכניס לחצר דליכא למימר ברבים שיהיו כאורחים אצל יחיד:

**היו** שנים ששכחו ולא עירבו ושאר בני החצר בטלו להם את רשותן:

**שניהם אוסרין זה על זה**. לפי שהחצר היא של שניהם והבתים מיוחדות כל בית לבעליה ואין מוציאין מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו:

**שהא' נותן רשות ונוטל רשות**. פירוש ונוטל רשות כשמבטלין לו רשותן והוה ליה אחר הביטול הרשות דידיה לעשות בו כל חפצו כלומר דין הוא זה כשם שהא' נותן רשות ליחיד או לרבים והם מותרין בבטולו כמו כן נמי דין הוא שנוטל רשות מן האחרים כשביטלו לו שהרי אין בחצר מי שיאסור עליו אבל שצים ששכחו ולא עירבו עם בני החצר דין הוא שיתנו רשותן לאותם שעירבו ויסלקו נפשם לגמרי מן החצר אבל היאך יקבלו שנים אותן שלא עירבו רשות מיחיד או מרבי' הלא יאסר כל א' וא' את חצר חברו להוציא מביתו שהשאיר לעצמו לחצרו שהרי יש לחברו נמי חלק בה ובברייתא תני שאע"פ שהשני בטל רשותו לחבירו דנמצא שכולן בטלו רשותן ליחיד אפילו הכי אסור להוציא לחצר דכיון שתיכף שבטלו אותן שעירבו לאותם שלא עירבו לא הותר בחצר לטלטל שוב לא מהניא לו ביטול חבירו עוד משמע מכאן שהעשרה או השנים שמבטלין רשותן ליחיד צריכים שיבטלו לו רשותן בב"א :

**גמ' ביתו הוא דאסור הא חצרו שרי**. מדקתני ביתו ברישא ובסיפא נקט רשות משמע דדוקא ביתו ולא חצרו:

**היכי** דמי אי דבטיל רשותו לבני חצר אמאי ביתו אסור הרי נתן להם ביתו ונסתלק:

**ואי דלא בטיל להו**. מידי רשות חצרו מאן שריא:

**לעולם דבטיל וקסברי רבנן וכו'**. כלומר שבטל מסתמא ולא הזכיר בפירוש בתים וחצרות:

**וקסברי רבנן וכו'**. המבטל רשותו בסתמא רשות חצר ביטל אבל לא רשות ביתו ופליגי אדר"א דאמר בעושין פסין (דף כו:) שהמבטל רשות בסתמא הכל ביטל דבית בלא חצר לא דיירי ביה אינשי ולפיכך אמרי רבנן ביחו אסור לו להוציא שאם יוציא נמצא שהוא חוזר מביטולו ולהם נמי אסור שהרי לא ביטל להם רשות ביתו אבל הוא מותר בשלהם להוציא לחצר ולהכניס לבתיהן דכאורח הוי גבייהו ואע"פ שהוא משתמש בחצר אינו נראה כמי שחוזר מביטולו כיון שאין משתמש בה כדרך תשמישו הראשון שהיה דרכו להוציא מביתו לחצר:

**נתנו לו רשותן**. שהרבים בטלו רשותן ליחיד הוא מותר בשלו להוציא מביתו לחצר אבל בשלהם לא שהרי לא סלקו נפשם מבתיהם אלא מן החצר לבדו:
**והן אסורים אפילו בשלו**. דלא נחשוב אותם באורחים כדמפרש ואזיל דחמשה לגבי חד לא הוו אורחים:
**מהו דתימא לישתרי**. דהא הוו להו כחמשה השרויין בחצר אחת ולא עירבו דמבטלי רשותא לחד מינייהו:
**קמ"ל**. דלא דמי דאילו התם כל חד וחד מבטל ליה רשותיה אבל הכא כיון דשאר בני החצר לאו להאי דפייש לחודיה בטיל אלא לתרוייהו כי הדר חד ומבטל לאידך רשותא דידיה מצי לבטולי רשות דאקני ליה אבריה לא מצי לבטולי כיון דבעידנא דבטילו להו הנך קמאי רשותא דידהו לא הוה ליה להאי מבטל שריותא והתירא בהאי חצר משום דאסרי אהדדי אשתכח דביטול קמאי לא מהני וכי הדר ומבטל האי לא מצי לאקנויי רשותא דידהו דהא לא קנייה:
**ואין נוטלין רשות למה לי**. הא תניא ליה היו שנים אוסרין זה על זה:
**לא צריכא**. ממשנה יתירה בא להשמיענו דאפילו אמרי ליה קמאי קני על מנת להקנות כלומר להקנות פלוני לפלוני חבירו אח"כ והדר איהו ומבטל לחבריה אפילו הכי לא משתרי האי בתרא דמהו דתימא שלוחא שוייה קמ"ל כיון דלא קנה איהו לאישתרויי לא מצי (קני) לאקנויי:

## דף כא:

**אחד שלא עירב וכו**'. כגון שהיו שלשה דיורין בחצר השנים עירבו והשלישי לא עירב ואותו שלא עירב מבטל רשותו לא' מן המערבים ומותר דהא בהדי חבריה עירב ליה אלמא אין צריך לבטל אלא לאחד דכלהו הוו כחד ולקמן מתרץ לה דהוה אחרינא בהדיה ומית שאם היה חי צריך לבטל לכל אחד ואחד בפירוש דאי לא עביד אמרינן למאן דגלי גלי למאן דלא גלי לא גלי:
**ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים הדרים עמהם ועירבו או ליחיד הדר עמהן ולא עירב**. לא הוא ולא הם אבל אין אחד שעירב עם אחד מבני חצרו נותן רשותו ליחיד השלישי שדר עמהן ולא עירב דכי בטיל ליה איהו רשותא אכתי איכא חבריה דאסר עליה:
**ואין שנים שעירבו נותנין רשותם לשנים שלא עירבו**. כדאמר לעיל דהא אכתי אסרי אהדדי ואפילו ביטל האחד אחר כן לחבירו כדפרישית:

**ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותם לשנים שלא עירבו**. וקא משמע לן דאפילו אמר להם על מנת להקנות כדפרישית:

**דהוה אחרינא בהדיה ומית**. ומיירי בשייירא שחנתה בבקעה והקיפוה מחיצה ונעשה חצר ונטו בה איש אהלו דכי מת אין ליורשים שם כלום דאי בחצר ממש הא איכא יורשים וכיון דאילו הוה אבוהון הוה אסר אינהו נמי אסרי:

**מתני' מאימתי נותנין רשות בש"א מבעוד יום**. אבל משתחשך שוב אינו יכול לבטל דסבירא להו לב"ש דמבטל כמערב דמי מה מערב מבעו"י מהני ולא משחשכה אף בטול רשות נמי לא יועיל אלא מבעו"י לכתחלה:

**וב"ה סברי משתחשך**. דלא ילפי' בטול מעירוב דהתם הוי ביה מעשה ומשום הכי אסור לעשותו תחלה בשבת אבל בטול דאמירה בעלמא הוא מה לי מבעוד יום מה לי משחשכה ובהא לא אמרינן [דף ע:] כיון שנאסר למקצת שבת אסור לכל השבת דהכי תניא בברייתא חוץ מן המבטל רשות:

**מי שנתן רשותו והוציא וכו'**. בישראל קא מיירי שבטל רשותו והוציא אחר כן כליו לחצר ועדיין לא החזיקו בני מבוי במבוי:

**ה"ז אוסר עליהם**. בין שהוציא במזיד קודם שהוציאו והחזיקו אותם שבטל להם דהדר שקליה לרשותיה ואפילו בשוגג אוסר גם כן דגזרינן [דף סח:] שוגג אטו מזיד ואסור לטלטל עוד בחצר עד שיבטל פעם אחרת:

**ורבי יהודה לא גזר שוגג אטו מזיד**. אבל במזיד אליבא דרבי יהודה שוב אינו יכול לבטל דכמומר דמי ליה [דף סט.] שהרי מחלל שבת בפרהסיא הוא שנושא ונותן בלא עירוב וצריך שישכרו ממנו כדין נכרי אבל אליבא דר"מ הוה סגי ליה בביטול אע"פ שמחלל שבת בפרהסיא ומכניס ומוציא בלא עירוב דכיון דעירובי חצרות דרבנן לא מיקרי מומר מחלל שבתות בפרהסיא אם נושא ונותן בלא עירוב:

**בעל הבית שהיה שותף לשכניו**. עם שכניו שבמבוי לשום שותפות בעלמא ולא לשם שתוף עירוב:

**לזה ביין ולזה ביין**. בגמרא מוקים לה דוקא בכלי אחד אבל בב' כלים לא היה מועיל ואע"ג דאמרי ב"ה בפרק מי שהוציאוהו (דף מט.) דעירוב הנתון בשני כלים כשר לא דמי דהתם הוא דמעיקרא לשם עירוב גבו אותו ומליוה למנא ואייתר אבל הכא דלא נגבה לשם שיתוף מבוי דוקא בכלי אחד אבל בשני כלים לא ואע"פ שיין ויין הוא וראוי לערבן יחד לא היה מועיל כלום וצריכין היו לערב:

**לזה ביין ולזה בשמן**. דהיינו מסתמא בשני כלים צריכין לערב:

**רבי שמעון אומר אחד זה ואחד זה וכו'**. מקשינן בגמרא [דף עא.] אפי' לזה ביין ולזה בשמן ואמאי והא לא חזי לערוב כדאמרינן [דף מט.] דהחולק עירובו אינו עירוב אפילו היה נגבה לשם עירוב וכל שכן הכא דלא נגבה לשם עירוב דלא [חזי] לערוב ומתרץ דהכי קאמר ר"ש לרבנן משכחת לה דאפי' בשני כלים מועיל כגון אם היתה חצר עומדת בין שני מבואות עם מבוי זה נשתתפה ביין ועם מבוי השני נשתתפה בשמן וכיון דשני עירובין הן לא איכפת לן אם אינו דומה מין זה למין זה וכי היכי שאם היה השיתוף הזה עם זה ועם זה לשם שתופי מבואות שהיתה האמצעית מותרת להשתמש עם שניהם גם החיצונות אע"פ שאסורין זה עם זה שניהם מותרין עם האמצעי' ולא גזרינן דלמא טעו ומחזירין בחזקת כליהם כלי בני מבוי אחר דהכי אמרינן בפרק מי שהוציאוהו (דף מט.) גבי שלש חצרות שפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי וכו' (אין) ה"נ כשנשתתפה עם מבוי זה ועם מבוי זה לשם סחורה ולא לשם שתוף מבוי מועיל השתוף ואינם צריכים השכנים דהיינו שני המבואות לערב עם הבית האמצעי פעם אחרת ואע"פ שאין השיתוף ממין אחד אבל אליבא דת"ק אפילו נשתתף האמצעי עם שני המבואות העומדים סביביו ביין ויין ואפי' לשם שיתוף של מבוי לא מהני מידי ואפילו האמצעית אסורה להוליך כלים שבחצרה למבוי ולהשתמש עם המבואות לא בזה ולא בזה כיון שעירבו החיצונים עמה ושנים החיצונים לא עירבו נעשו כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהם ולא עירב שכולם אסורין:

**גמ' אמר רב ובכלי אחד**. מפורש בפי' המשנה:

**מערבין לחצרות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין**. דעירוב משום דירה כדאמרינן במי שהוציאוהו [דף מט.] ודירתו של אדם אינה נמשכת אלא לאחר פתו:

**ומשתתפין במבוי ביין**. דשתוף דמבוי אינו אלא לשתף (רשות חצרו במבוי דלא ליהוי רשות הרבים) וחצר לאו דירה הוא ולפיכך סגי ביין:

**ואם** רצו בפת מערבין כ"ש דחשיב טפי:

**מערבין בחצרות**. הפתוחות זו לזו ואע"פ שעירבו דרך פתחיהן צריכין להשתתף במבוי להתיר המבוי ואם לא עשו חצרות מותרות ומבוי אסור ואיפכא נמי מבוי מותר וחצרות אסורות דאין סומכין על עירוב במקום שתוף ולא על שתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בתי חצר לעצמן שאם יסמכו על זה תשתכח תורת עירוב או תשתכח תורת שתוף:

**וחכ"א** מערבין או משתתפין אם לא עירבה כל חצר לעצמה אבל נשתתפו כולם במבוי אע"פ שלא עירבו חצרות זו עם זו שתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי

בין דרך הפתחים כדתנן [דף עג:] שהמבוי לחצרות כחצר לבתים מה עירוב החצר משוי לבתים חדא אף שתוף המבוי משוי חצרות חדא:
**הלכה** מנהג נהגו מפורש בתעניות בפ' בתרא (דף כו:) ומייתינן ליה בריש פירקין [באלפסי סוס"י תרל"ב] ולדעת ר' יוחנן צ"ע פשיטא דלא מחינא בידיה אם רצה לערב ולהשתתף וי"ל דצריך לאשמועינן דלא הויא ברכה לבטלה אע"ג דרבים פליגי ואמרי דסגי בחד:

## דף כב.

**מתני' ה' חבורות ששבתו בטרקלין וכו'**. טרקלין זה בית גדול ורחב. (ב"ב צ"ח:) והוא י' על י' ברום י' ופתוח לחצר ואין בתים אחרים פתוחין לחצר וטרקלין זה עשוי קיטוניות קיטוניות והוא חלוק במחיצות וכל חלק וחלק פתוח לחברו ויוצאין בפתח אחד ופעמים שאין פתוחין זה לזה ויוצאין כל אחד ואחד בפתחו הפתוח לו לחצר ולמעלה מהם עליה על כל (בני) הבית אלא שאין אדם דר בה אבל הם עצמן [משתמשין] בה ביחד ועכשיו נחלקו ב"ש וב"ה אם נחשוב אלו הקיטוניות שלמטה כבתים חלוקים או נאמר מאחר כי מלמעלה בית אחד הוא ותשמיש השוה לכולן בעליות יחד והוא מצרפן ולא נחשוב אותם כבתים חלוקים ב"ש סברי בתים חלוקים הם ואע"פ שאין מחיצות שביניהם מגיעות לתקרה ואין להם אלא י' טפחים הואיל וכל אחד ואחד אוכל בביתו צריכין כל אחד וא' ליתן חלק בעירוב שרוצין לערב עם חצר הסמוכה להן ופתח אחד ביניהם ומניחין שם בחצר כאחת עירובן ולא בטרקלין א"נ יש דיורין אחרים בחצר שלפני הטרקלין וצריכין על כרחן לערב עמהם ואין מניחין העירוב בטרקלין אלא בשאר בתי החצר וכיון שנותנין עירובן בבתי האחרים הדרים עמהם בחצר צריכין כל א' וא' להתחלק בעירוב דהא איבדור איבדורי וזהו לשון הברייתא שאומרת [דף עב:] בד"א שמוליכין עירובן למקום אחר כלומר בין לבני חצר אחרת בין אותה חצר שלפני הטרקלין:
**וב"ה סברי בית א' הוא**. אע"פ שכל א' אוכל מפתו אין צריכין אלא עירוב אחד דכיון שאין המחיצות גבוהות ואין משתמשים כל אחד ואחד בביתו בצניעות כמו שדרך שאר בתים כולן כאחד הם נחשבים אבל אם היה עירוב בא אצלן שאותן בני חצר [אחרת הסמוכה לטרקלין או בני אותה החצר] שלפני הטרקלין מביאין עירובן ומניחין אותן באחד מבתי הטרקלין אפי' לבית שמאי אין צריכין לערב כלל דכי היכי שאותו בעל הבית שמונח שם העירוב אינו צריך לערב כדאמרי' בברייתא בית שמניחין בו עירוב אינו צריך לערב כמו כן נמי שאר בני הטרקלין אינן צריכין כלל לתת חלק בעירוב דהא

מכונפין הם שהטרקלין מחברן וכל שכן אם אין דיורין אחרים בחצר וגם אינם רוצים לערב עם בני חצר אחרת ואפי' בית שמאי מודים שהטרקלין מחברתן ואינם צריכין לערב דכלם כבעל הבית אחד דמו כיון שאין מחיצות מגיעות לתקרה:

**ומודים** בזמן שמקצתה שרויין בחדרים או בעליות שצריכין עירוב לכל אחד ואחד:

**חדרים** אלו הן אחורי הטרקלין ואינם בכלל הבית ופתוחין לטרקלין ופתוחין לחצר והרי הם שני בתים ממש ועליות כמשמען שמקצתם שרויים מלמטה ומקצתם שרויים מלמעלה באותן העליות ויוצאין דרך מרפסת לחצר [והן] כשני בתים שהרי אין כאן עלייה שתצרף אותן כמו שפירשתי הואיל ועלייה עצמה חלוקה היא לדירה וצריכין כל אחד ואחד לתת חלק בעירוב אע"פ שהעירוב בא אצלן דזהו שהוא מונח באחד מבתי הטרקלין:

**גמ' מחלוקת במסיפס**. כלומר כשדירותיהם חלוקות במסיפס מחיצה נמוכה של חתיכות עצים וקנים דבהאי סברי [ב"ה] בית אחד הוא ודמו לחמשה שגבו את עירובן [דהכא] נמי כמו שעירבו דמי אבל במחיצות עשרה דברי הכל עירוב לכל אחת ואחת מן החבורות. מחיצה עשרה של אבנים שהוא בנין קבוע:

**אף במסיפס מחלוקת**. וב"ש מחמירים אף במסיפס וב"ה מקילים אף במחיצה עשרה כיון שאין דפנות מגיעות לתקרה:

**רבי** יהודה הסבך פירוש גדיל סבכה ואיכא דאמרי ר"י הסבר על שם חורפיה נקרא הכי:

**הלכה** כר' יהודה הסבר ובמחיצות המגיעות לתקרה מודו בית הלל שאין תשמיש העלייה שהיא שוה לכולן מצרפן:

**מתני' האחין לא גרסינן השותפין אלא האחין שאוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם וכו'**. מוקמינן לה בגמ' במקבלי פרס מאביהן כלומר דלאו דוקא אוכלין על שלחן אביהם אלא ר"ל שאוכלין ממה שאוכלין על שלחן אביהם בכל יום ולעולם בבית שישינין בו אוכלין בו דהוה מקום פיתא ומקום לינה וקמ"ל מתני' זו שאע"פ שהן סמוכין על שלחן אביהן אינן נגררין עם אביהן ולא סגי להו בעירוב שעירב אביהם עם בני החצר שלהם או [עם] בני החצר הסמוכה לחצר אביהן ופתח אחד ביניהם דכיון שהם אוכלין בפני עצמן והם מוליכין עירובן למקום אחר כמו שפירשתי צריכין כל אחד ואחד לתת חלקן בעירוב:

**ואם שכח אחד מהם מן האחין ולא עירב**. צריך שיבטל את רשותו לבני חצרו או לבני חצר אחרת למאן דסבירא ליה [דף סו:] דיש ביטול רשות מחצר לחצר:

**אימתי אנו מצריכין לכל אחד ואחד מן האחין עירוב**. ולא סגי להו חלק שנתן בו אביהן בזמן שמוליכין את עירובן לתתו באחד מבתי שאר בני חצרן או בבתי בני חצר אחרת דהואיל והוזקקו לעירוב אמרינן בגמ' מגו דשאר דיורין אסרי אינהו נמי אסרי וצריכין כולן ליתן פת הואיל וחלוקין דיוריהן בלינה ומקבלי פרס הן ואינם אוכלין בבית אביהם ממש וכיון דניידי כולהו ניידי ואיבדרי להו איבדור אבל אם היה עירוב כל החצר בא אצל אביהם שלא הוזקקו לעירוב כדאמרי' [דף מט. ודף עו.] בית שמניחין בו עירוב א"צ ליתן את הפת גם הבנים כלם נמשכין בו ופטורין הן מתת חלקן בעירוב כיון שמקבלין הן פרס מאביהם והעירוב עומד בבית שמקבלין בו את הפרס:

**או שאין עמהן דיורין אחרים**. כלומר בכל אותו חצר אלא הם ואביהם לבדן וגם הם אינם חפצים לערב עם בני חצרות הפתוחות להן לפיכך אינם צריכים לערב כלל עם אביהן דכיחידים הם ואע"ג דפליגי ב"ה בחמש חבורות דפטרי להו לכולהו בעירוב אחד והכא באחים שהן דומין להם לגמרי לא פליגי ומודו דצריכין עירוב לכל א' וא' היכא שמוליכין למקום אחר לא קשיא דכיון שכל א' וא' מן האחין עומדין בחצרים ועליות בפני עצמן דין הוא שיאסרו כיון שהונרך אביהן לערב שמי שיראה שגובין עירוב מאביהן ואינו רואה שגובין מבניו שעומדין בפני עצמן באכילתן ולינתן אתי למימר מותר לטלטל בחצר אע"פ שלא עירבו כלם מה שאין כן בחמש חבורות השרויות בטרקלין דלכל העולם ניכר דכיחידים דמו כדפרישית:

## דף כב:

**גמ'** ש"מ מקום לינה גורם דאי הוו ישנים בבית אביהם אפי' מוליכין עירובן למקום אחר לא הוו צריכין לערוב אלא אביהם ונימא דתיהוי תיובתא דרב דאמר לקמן בשמעתין [דף עג.] מקום פיתא גורם והרי אלו אוכלין בבית אביהן:

**במקבלי פרס מאביהן**. ואין אוכלין על שלחנו ממש אלא שולחין להם מכל סעודות אביהם בכל יום ויום מה שיספיק להם ואוכלין בבתיהם. ולעולם מקום פיתא גורם ואע"ג דאינו מקום לינה ומקום לינה בלא מקום פיתא לא מהני כלום ואהניא להו קבלת פרס שמקבלין מאביהן שאם אין עמהן דיורין בחצר אין צריכין לערב ובבריי' תני נמי תלמיד אצל רבו ומקבל פרס מרבו אע"פ שאוכל בביתו אינו צריך לערב אם אין דיורין אחרים בצדו וכן הדין בעבדים משום דמפר' רב טעמיה מדכתיב (דניאל ג') ודניאל בתרע מלכא כלומר כל מקום שהיה הולך היה רואה את עצמו כאילו הוא בשער המלך מפני מוראת המלך. והא דבעא מיניה אביי מרבה ה' שגבו את עירובן כשהן מוליכין עירובן למקום

אחר פי' לחצר אחרת לערב עמה עירוב א' לכולן או צריכין עירוב לכל א' וא' ולא סגי בא' שעירב משלו עם החצר האחרת:

**א"ל עירוב אחד לכולן**. דכולן ה' כיון שעירבו יחד כיחיד חשיבי ואקשי' עליה והא אחים כמי שגבו את עירובן דמי [וקתני צריכין עירוב לכל אחד וא'] שאם אין עמהן דיורין בחצראין צריכין לערב אלמא אע"ג שלא גבו כמי שגבו דמי וכשמוליכין עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן כך היה לנו לומר באחין ולמה תנן צריכין עירוב לכל אחד ואחד וסלקא דעתך אפילו כשמוליכין עירובן למקום אחר כלומר לחצר אחרת ואוקימנא כגון דאיכא דיורין אחריני בהדייהו והאי מקום אחר לאו חצר אחרת דאי הוה הכי בעירוב אחד סגי ליה אלא האי מקום אחר בבית א' מבני חצר לומר שמוליכין שם עירובן ומניחין אותו שם נמצא שיש דיורין אחרי' בחצר עצמה ואמרי' מיגו דהני אסרי הני נמי אסרי הני כלומר מתוך שהאחרים אוסרים [את האחין אף האחין אוסרים] זה את זה וצריכין עירוב לכל א' וא':

**ה"נ מסתברא מדקתני סיפא אימתי וכו'**. מכלל דרישא בשיש עמהן דיורין עסקינן והאי דקתני או שאין עמהן דיורין בחצר אינן צריכין לערב כלל הוא לומר אף כשמוליכין עירובן למקום אחר אינן צריכין אלא עירוב א' לכולן ולהאי פי' משמע מה שמפורש במשנה שמשוה מוליך עירובו לחצר אחרת כמו לאותה חצר כשיש עמהן דיורין בחצר ומונח עירובן שם נראה מכאן דלאו כהלכתא הוא:

**האב** ובנו או הרב ותלמידו ומקבלי פרס כרבים דמו לענין שתי חצרות זו לפניס מזו ודריסת הרגל של פנימית על החיצונה ותנן במתניתין אם היו של יחידים כלומר שיחיד דר בפנימית דהויא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ואם של רבים היא ולא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה אפילו עירבה חיצונה לעצמה אוסרת ואם האב ובנו עומדין בפנימית אם כרבים הם צריכין לערב עם החיצונה ואם כיחידים הם אינן צריכין לערב עם החיצונה:

**בי רב דכרכי ריפתא בבאגא**. פי' בבית אושפיזא בבקעה:

**ואתו ונייחי בבי רב**. כלומר הולכים וישנים בבי רב שהיה בתוך אלפים אמה:

**כי** משחינן להו פי' כשמודדין להם את תחומן מבי רב דהוה מקום לינה או מבאגא דהוה מקום פיתא:

**צריכין לערב**. היכא דליכא דיורין אחרים עמהם ואע"ג דפשטה ממקום אחר לעיל [דף עג.] מרב בי ר' חייא ור' חייא בי ר' (אידי) [איידי] דבעי שאר בעיות בעי נמי הא:

**מבוי שלהם ניתר בלחי וקורה**. דקי"ל אין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו ואת"ל נמי דכיחידים דמו ה"נ חשבינן שתי חצרות אחד של אב ואחד של בן כחדא חצר ולא משתרי מבוי דידהו או דלמא אפי' הני דאין צריכין לערב מבוי שלהם ניתר בלחי וקורה דהא חצרות מ"מ איתנהו ומסקנא דאזלינן הכא לקולא והכא לקולא:

**מתני' חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי וכו'**. ובכל חצר וחצר הרבה בעלי בתים ואוסרין זה על זה אבל חצרות אינן אוסרות זו על זו כדאמרינן [דף עו:] דכותל שבין ב' חצרות ופתח א' רצו מערבין (הרבים) רצו מערב אחד:

**עירבו בחצרות**. כל חצר עם בני חצרו וגם החצרות זו עם זו ועיקר עירובי חצרות בפת:

## דף כג.

**ולא נשתתפו במבוי**. כלומר שצריכין עוד להשתתף כולן ביין כדי שלא יאסרו זה עם זה במבוי הפתוח להחצר החיצון:

**מותרין בחצרות ואסורין במבוי**. לפי שאין סומכין על העירוב במקום שתוף כר' מאיר דסבירא ליה בברייתא דבעינן עירוב ובעינן שתוף:

**ואם נשתתפו במבוי**. כלומר ואם נשתתפו נמי כלומר שעירבו ונשתתפו מותרין כאן וכאן וקא משמע לן שאע"פ שאין לכל החצרות כולן פתח לכל אחת ואחת בפני עצמה פתוח למבוי אפ"ה מיקרי שתוף:

**עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי**. כמשפט אבל שכח אחד מבני החצר שלא עירב בחצרו להתיר חצרו אבל בשתוף היה לו חלק מותרין כאן וכאן דאע"פ דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב ולא על עירוב במקום שתוף ה"מ כשלא נשתתף כלל [כל] החצר או שלא עירב כלל אבל השתא שגם באותו חצר שאירע בו השכחה רובם עירבו מותר לאותו ששכח עצמו לסמוך על השיתוף שנתן בו חלקו דמאי טעמא קאמר ר"מ דבעינן עירוב ובעינן שתוף משום כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות והכא דרובה של אותה חצר עירבו לא תשתכח בעבור אחד שלא עירב ויש לו לסמוך על שתופו:

**שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף**. כלומר ששכחו כל בני חצר אחת ולא נתנו חלק ביין השיתוף אבל בעירוב הפת נתנו חלקן מותרין בחצרות ואסורין במבוי דאין סומכין על עירוב במקום שתוף דתרוייהו בעינן אבל אם לא שכחו כל בני החצר להשתתף אלא אחד לבדו היה מותר גם השוכח במבוי כדאמרינן בעירוב דתו לא אתי לאשתכוחי שיתוף כיון דרובם שתפו:

**שהמבוי לחצרות כחצר לבתים**. וכשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב כך אסור להוציא מחצר למבוי בלא שיתוף וקא משמע לן שלא תאמר דין הוא שנחמיר בבתים לחצר לפי שהבית הוא רה"י והחצר רשות לכל בני חצר אבל חצר ומבוי ששניהם רשויות של רבים הם לא נצריכם לשתף קמ"ל דצריכין:

**גמ' וטעמא מאי אר"מ בעינן עירוב ובעינן שתוף וכו'**. מפורש בפירוש המשנה:

**רב לא תני פתוחות זו לזו**. אלא פתוחות למבוי כל אחת ואחת ולא למקום אחר וכל עירבו בחצרות דקתני במשנה עירבה חצר לעצמה קאמר ומותרין בחצרות דקתני מותרין כל בני החצר לעצמן קאמר:

**בתים וחצרות פתוחות לתוכו**. כלומר בתים לחצרות שני בתים לכל חצר וחצר ושתי החצרות פתוחות למבוי והנך כיון דכולן פתוחות זו לזו ומעורבות יחד דרך פתחיהן חדא חשיב להו ואע"ג דתניא לעיל [דף עג.] האב ובנו הרב ותלמידו דמבוי שלהן ניתר בלחי וקורה אע"פ שאינן צריכים לערב לא דמי דהתם משום דמקבלי פרס הוא דפטרינן להו מעירוב אבל החצרות ראויות לעירוב כל אחת ואחת בפני עצמה שהרי הן פתוחות כל אחת ואחת למבוי מה שאין כן היכא שפתוחות זו לזו:

**בית אחד וחצר אחת**. כלומר בית אחד בפני עצמו וחצר אחת עם שני בתים:

**אפילו חורבה**. בית חרב מצד אחד שהיא גרועה מבית שהרי נפרצה ביותר מעשר:

**ומתני' דמסייעא ליה לרב שהמבוי לחצרות כחצר לבתים**. נקט במבוי חצרות שהוא לשון רבים ונקט בחצר בתים לשון רבים משמע דצריך ארבע' בעלי בתים בשתי החצרות:

**מבוי שצדו אחד נכרי וצדו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי**. כלומר אם יש בתים אצל ביתו של זה שפתוחות לרה"ר ולא למבוי וחלונות ביניהם אין מערבין ישראל זה עם זה דרך חלונותיהם להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי והטעם משום שאסור להעשות יחיד במקום נכרי שמא ילמד ממעשיו לפיכך לא יערבו ולא ישתתפו עמו במבוי כדי שיהא יחיד ויירא מן הנכרי שלא יהרגנו ויצא כי אם יערבו עמו יסמוך עליהם ויתערב שם וילמד ממעשיו:

**וכן** בחצר שישראל ונכרי דרין בה ובית ישראל אצל כותל ביתו של ישראל זה ולא בחצר אסור לערב דרך חלונות להוציא כליו דרך ביתו של זה לחצר ולהכי נקט חלונות שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית וצריך עיון אמאי אצטריך רב למיסר משום נכרי במבוי תיפוק ליה שהרי אין במבוי ד' בעלי בתים ואפילו הוה סבירא ליה דדירת נכרי שמה דירה:

**מתני' שתי חצרות זו לפנים מזו וכו'**. כלומר פנימית פתוחה לחיצונה וחיצונה לרשות הרבים ודריסת רגלה של פנימית בחיצונה כשרוצה ללכת ברשות הרבים ובכל חצר וחצר יש בעלי בתים רבים שאוסרין זה על זה וצריכין לערב זה עם זה בחצרן של עצמן והחצר [הפנימית אינה] צריכה לערב עם החיצונה שהרי אין דריסת חיצונה עליה ואם היא רוצה סוגרת פתחה לעצמה ומשום הכי עירבה הפנימית (מותרת) לעצמה עם בעלי בתים שבתוכה:

## דף כג:

**ולא עירבה החיצונה**. לעצמה עם בעלי בתים שלה:
**הפנימית מותרת**. שהרי יכולה לסגור פתחה ואין יכולין לעכב עליה בני חיצונה וחיצונה אסורה שהרי לא עירב זה עם זה בחצר של עצמה:
**חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות**. פנימית כמשפטה וחיצונה אע"ג דעירבה לפי שרגליה של פנימית אוסרתה שהרי הפנימית רגל האסורה במקומה היא ורגל האסורה אוסרת:
**עירבה זו לעצמה וזו לעצמה**. כל אחת ואחת מותרת שהרי הפנימית רגל המותרת במקומה היא שהרי עירבה לעצמה וקסברי רבנן רגל האסורה אוסרת אבל רגל המותרת אינה אוסרת:
**ור"ע**. סבר אף הרגל המותרת אוסרת במקום שלא עירבה שם כיון שיש לה רשות לעבור עליה כמי שעומדת שם בחיצונה דמי:
**וחכ"א אין דריסת הרגל אוסרת**. מפרש בגמ' אפי' רגל האסורה במקומה כגון שלא עירבה פנימית לעצמה אינה אוסרת על החיצונה שעירבה דכיון שאין לפנימית לעבור עליה בחיצונה אלא בדרך העברה אין אוסרת עליה להוציא כלים שבבתים לחצר:
**שכח אחד מן החיצונה**. אע"פ שהחיצונה אסורה הפנימית מותרת דאחדא דשא וזו היא משנה שאינה צריכה דהא תנא ליה רישא פנימית ולא חיצונה פנימית מותרת:
**שכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות**. דהויא פנימית רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה וגם זו משנה שאינה צריכה וי"ל דפסק הלכתא כדברי האומר דרגל האסורה אוסרת ושאינה אסורה אינה אוסרת:
**נתנו עירובן במקום אחד**. כלומר שעירבו שתיהן זו עם זו והאי במקום אחד מפרש בגמרא שנתנוהו בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות ולא מיבעיא אם השוכח הוא מן הפנימית דשתיהן אסורות שהרי הפנימית

אסורה במקומה היא ואוסרת שלא במקומה אלא אע"פ שלא היה השוכח מבני הפנימית אלא מבני החיצונה אפ"ה שתיהן אסורות דפנימית נמי אסורה לטלטל במקומה אע"פ שלא באה הפשיעה בעבורה משום דלא מצי למיחד דשא ולאסתלוקי מן החיצונה ולאשתמושי באפי נפשה דהא ליתא לעירובה גבה שהרי אותו העירוב המתירן בחצרה הוליכוהו לחיצונה שאם היה העירוב מונח בפנימית כיון שלא באה הפשיעה בעבורה יכולה היא לסגור הדלת ולהשתמש במקומה ואין לעכב בידה מחמת שנשתתפה עם בני החיצונה דיכולה לומר להן לתקוני שדרתיך ולא לעוותי:

**אם היו של יחידים**. כלומר שאין בפנימית אלא בעל הבית אחד וכמו כן בחיצונה אחד לבדו:

**אין צריכין לערב**. זה עם זה. משום דריסת הרגל דכיון דיחיד הוא והפנימית נמי הויא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת וסתמא כרבנן קמאי:

**ואם** היו שנים אפילו בחיצונה גזרינן דילמא אתי למישרי שנים בפנימית ואחד בחיצונה דהויא פנימית רגל האסורה במקומה:

**גמ' מאי מקום אחד אמר רב חיצונה**. והתם היינו טעמא דפנימית אסורה משוס שכחה דחיצונה דהא ליכא למימר תסתלק מינה ותשתמש בפני עצמה ותסגור הדלת שביניהם כיון דליתא לעירובה גבה [כ"ש] אם שכחה אחד מן הפנימית מיתסרא חיצונה בשכחה דפנימית אבל אם נתנו עירובן בפנימית לא מיתסרא פנימית משוס שכחה דחיצונה דאחדא דשא ומשתמשא ואע"פ שיש חלק לחיצונה בעירוב אין בידה לעכב דמצי אמרה פנימית לתקוני שדרתיך ולא לעוותי:

**נכרי הרי הוא כרבים**. כלומר אם דר נכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסרת דריסת רגלו עליהם עד שישכרו ממנו וצריך לפרש שיהו שנים בחיצונה דקיימא לן כרבי אליעזר בן יעקב דאמר בריש פרקין [עד שיהו] שני ישראלים אוסרין זה על זה והשתא אפילו היה ישראל הדר עמו בפנימית לא היה אוסרו דריסת רגלו [לא כל שכן דלא אסרה]:

**ומאי שנא ישראל דלא אסר**. אם היה יחיד דר בפנימית:

**דאיידע שהוא שם יחידי**. ידע שאין רגל המותרת אוסרת ולא נפיק חורבא מיניה:

## דף כד.

**מפעא פעי**. קודם שישכור והאי כיון שלא נשמע לרבים ששכרו ממנו שהרי אין ראוי לשכור ממנו דהא יחיד הוא וסבור אותו שרואה שנכנס הנכרי עליהם ואינו יודע שהוא

דר שם יחידי סובר שאין דריסת הרגל אוסרת אי נמי יאמר עירוב של פנימיי' וחיצונים מועיל במקום נכרי בלא שכירות ולפיכך אסור עד שישכור ויש מפרשים מפעא פעי מתרעם בכל עת כמה זול עשיתי לכם בשביתתי ואם שכר כבר היה נשמע לכל:

**סליקו** להו הדר

**חלון שבין שתי חצרות ד' על ד' בתוך י' וכו'**. מפרש בגמ' דלא בעינן שתהא כל גובה החלון למטה מי' אלא אפי' במשהו ממנה למטה מי' סגי:

**מערבין שנים**. כל אחד ואחד לעצמו אם אין בכל חצר וחצר אלא יחיד ואם בכל חצר וחצר ב' או ג' בעלי בתים מערבת כל חצר וחצר בפני עצמה ואסורין זו עם זו:

**ואם רצו מערבין אחד**. עירוב אחד כלומר שיתנו אלו לאלו עירוב כא' ויערבו עמהן ויהיו כחצר אחת:

**פחות מד' וכו'**. פחות מד' לאו פתח הוא ואין ראוי לעבור מזו לזו ולמעלה מי' נמי אין דרך להשתמש מזה לזה שהרי אפילו לא תהיה גובה הכותל יותר מי' טפחים הויא מחיצה מעלייתא ומערבין שנים הלכך כשאין כלום מן חלל ד' בתוך י' לאו כפתח הוא דהא לא ניחא תשמישתיה:

**ואין מערבין אחד**. ואסורות זו עם זו בדרך ראש הכותל ודרך אותו חלון או חורין וסדקין ובגמרא [דף עו:] מוקים הא דלמעלה מי' דאמרי' דמערבין שנים דוקא כשהוא חלון בכותל שבחצר שאינה מקורה אבל בכותל שבתוך הבית שהוא מקורה אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי ואפילו למעלה מי' מערבין אחד לפי שדרך הבית להשים ספסלים או תיבות סביבות הבית וא"כ אפי' למעלה מי' מערבין א' שהרי כלמטה הוא נחשב וניחא תשמישתיה:

**גמ' ת"ר כולו למעלה מי' וכו'**. כלומר רובו של חלון למעלה מעשרה טפחים וקצתו למטה מעשרה טפחים כלומר אפי' משהו:

**אם רצו מערבין אחד ביתא כמאן דמלי דמי וכו'**. מפורש בפירוש המשנה:

**לול הפתוח מהבית לעליה**. כגון בית ועליה של שני בתים ולול דהיינו ארובה בקרקעית העלייה והעלייה גבוה מקרקע הבית הרבה יותר מעשרה טפחים ורוצין לערב בני עלייה עם בני בית מלמטה דרך אותה ארובה מי מצרכינן שיהא סולם קבוע עומד תמיד באותה ארובה כדי שיהא נוח תשמישתיהו מזה לזה דרך הסולם והויא אותה ארובה כפתח שביניהם אם רצו מערבין [ב' אם רצו מערבין] אחד שאם לא היה שם סולם קבוע אין יכולין לערב כיון שהארובה למעלה מעשרה טפחים דכי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי הני מילי מן הצד לפי שדרך בעל הבית לשום שידה תיבה ומגדל סמוכים לכותלים ודרך

אותם יכול להשתמש בחלון שהוא למעלה מי' טפחים אבל באמצע הבית שאין דרך להיות שם שום דבר בעולם כיון דלא ניחא תשמישתיהו אסור לערב ביניהם כיון שהוא למעלה מי' טפחים או דילמא לא שנא דבכל ענין אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי והוי כמאן דלא גביהא י' ואפי' סולם עראי לא צריך ויכולין לערב ביניהם דרך אותו לול וישתמשו זה עם זה בדרך שלשול ובדרך זריקה העליון לתחתון בדרך שלשול כדרך שדולה אדם מבור והתחתון לעליון בדרך זריקה:

**מתני' כותל שבין שתי חצרות וכו'**. האי דנקט רוחב ארבעה משום סיפא נקט לה דבעי למתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דחשיב ליה רשותא באפי נפשה ואינו בטל לא לגבי זה ולא לגבי זה כיון שרחבו ארבעה אבל לענין למהוי כמחיצה בכל דהו פותיא הוי כסתימה ואין מערבין אחד:

**היו בראשו פירות וכו'**. כדפרישית ודוקא עולין אבל מעלין מן הקרקע למעלה על הכותל אסור:

**ובלבד שלא יורידו למטה**. מפרש בגמרא [דף צב.] למטה למטה דבתים כלומר אותן פירות ששבתו בראש הכותל אסור להכניסן בבתים משום דגגין ובתים שתי רשויות הן אבל למטה בקרקע החצר מותר דהא גגין וחצרות רשות אחת הן בין עירבו חצרות עם בתים דשכיחי מאני דבתים בחצר ולא גזרינן שמא יעלה כלים ששבתו בבתים על הכותל או שמא יכניס אותן הפירות ששבתו על הכותל לבתים וכ"ש היכא שלא עירבו חצרות עם בתים דליכא למיגזר מידי שהרי אין מכניסין מן החצר לבתים כלל ודוקא דעולין אין מעלין לא כשרוחב הכותל ד' דחשיב כגג וגג ובתים שתי רשויות הן אבל לא היה רחב ארבעה אלא פחות מארבעה לא חשיב כגג ומותר להכניס פירותיו גם לבתים דמקום פטור הוא ואמרינן מקום שאין בו ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובין עולין ובין מעלין ומורידין לבתים מותר:

**נפרץ הכותל עד י' אמות וכו'**. ונשאר מן הכותל משהו מכאן ומשהו מכאן או מצד אחד לבדו ונשאר ארבע' טפחי' רוחב בגובה עשר':

**ממערבין שנים**. אם ירצו אלו לעצמן ואלו לעצמן ואין אוסרין זה על זה שהרי לא נפרצה במילואה ואותה פרצה אינה נחשבת אלא כפתח ואם רצו מערבין אחד כדאמרינן בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה בתוך עשרה:

**יתר מכאן**. יתר מי' אמות נפרץ ואע"פ שנשאר מן הכותל מכאן ומכאן כפלי כפלים ממה שנפל (הכל) חשוב כמו שנפל כולו ואין זה פתח אלא פרצה והוו כולהו כדיורי חצר אחת ואם עירבה כל אחת ואחת לעצמה היו כחולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו:

## דף כד:

**גמ' אין בו ד' מאי**. כלומר אם אין רוחב הכותל ד' טפחים מי יכולין בני חצרות לעלות למעלה ולאכול עליה כמו שעושין כשיש ברחבה ארבעה על ארבעה או דילמא לא:

**אמר רב אויר שתי רשויות שולטת בו**. דכיון דלא חשיב למיהוי רשותא בטיל לגבי תרוייהו ורשות שתי החצרות שולטין בו ואוסרין זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטולי:

**ולא יזיז**. על הכותל ממקום למקום:

**אפילו כמלא**. נימא אחת אפילו פחות מטפח לפי שהוא כמטלטל מרשות לרשות בלא עירוב ולא דמי האי לבקעה או לרשות הרבים שמותר לטלטל חפץ מתחלת ארבע לסוף ד' דהתם כל אותם פחות מארבע אמות חדא רשותא הוא והכא רשות ראובן ושמעון שולט בכל טפח וטפח אבל כשרוחב הכותל ארבעה אין רשות אחד מהם שולט בו והוא הוי רשות היחיד בלא בעלים שמותר לטלטל בכולו:

**ורבי יוחנן אמר אלו מעלין וכו'**. אלו מעלין מחצרן לראשן והוא הדין למורידין דמקום פטור הוא ובטל לכאן ולכאן להקל ואפילו כלים ששבתו בבתים דכלים ששבתו בחצר פשיטא הוא דהא אפי' בשיש בכותל ד' טפחים מותר להעלותו שם דהא קי"ל [דף צא.] דגגין וחצרות רשות אחת הן אלא אפי' כלים ששבתו בבתים דאסרינן להעלות לכותל כשיש בה ד' טפחים דבתים וגגות שתי רשויות הן כיון שלא עירבו בעלי הגגות עם בעלי הבתים שאוסרין זה על זה ואע"פ שאין בכותל גובה עשרה [אלא] רחב ד' ואין בו דיורין שיאסרו על בעלי בתים אפי' הכי אסור לטלטל מן הבתים לכותל לפי שדרך בעל הבית מכאן ובעל הבית מכאן להשתמש בו בזריקה הוי לזה בזריקה ולזה בזריקה ושניהם אסורין בו אבל להשתמש למעלה ממש כלים או פירות ששבתו למעלה מותר לטלטל בכולה כדאשכחן בחצר שאינה מעורבת שאסור להכניס ולהוציא מן הבתים לחצר ומותר לטלטל בכל החצר כלים ששבתו בחצר:

**אבל ברשות דרבנן**. כגון כותל שבין שתי חצרות דרה"י הוא והוא גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה מותר לכתף ולהחליף ומשמע לן דוקא על גבי הכותל העומד תחת אויר הוא דמותר לכתף ולהחליף אבל בדרך חורין בכותל שהוא גבוה הרבה והכותל מקורה

כלומר שהוא בין שני בתים אסור לכתף ולהחליף מזה לזה אע"פ שאין ברוחב החור ארבעה על ארבעה אי נמי בכותל שבין שני בתים שאינה גבוהה יותר מעשרה טפחים אסור להשתמש עליה מזה ומזה אע"פ שאין ברחבה ארבעה על ארבעה לפי שהכותל נחשבת כחורי רשות היחיד לזה וחורי רשות היחיד לזה ואוסרין זה את זה ועוד דהא אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי וכאילו היא פחותה מעשרה דמי לגבי נפשה ורשות שניהם שולטת בו אפי' לר' יוחנן שמתיר להעלות עלה מאני דבתים דדוקא התיר בכותל העומד תחת אויר שאין עליה קירוי כלל אי נמי אמרי' כיון שמקורה כמאן דמלי דמי וקרקע הבית נחשב כאילו הוא שוה לאותה חור הכותל או לגבהה של כותל וכמי שיש בהם ארבעה טפחים רוחב דמי ואסור לכתף עליו וכ"ש שאסור להחליף עליו:

**וצדו אחד שוה לארץ**. כלומר גבוה הוא מן הצד האחד ונמוך מצד אחר כגון שקרקעיתה שלזו גבוה מחצר חברתה עשרה ממש או פחות מעשרה נמצא שלעליונה ניחא תשמישתא על עובי הכותל יותר מן התחתונה שאינה יכולה להשתמש עליו אלא בזריקה לפיכך נותנין אותו עובי הכותל כולו לעליון להעלות מחצרו עליו ולהוריד ממנו לחצרו וחברו התחתון אסור בו לפי שהוא לעליון תשמישתו בנחת ולתחתון תשמישתו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישתו בנחת:

**חריץ שבין שתי חצרות כו'**. חריץ על פני אורך החצרות מבדיל בין זו לזו הוי מחיצה מעלייתא:

**וצדו א' שוה לארץ**. כלומר שאינו עמוק ממנה עשרה כגון שקרקעיתה נמוך יותר מקרקעית חצר שכנגדו נמצא שתשמיש החריץ הוא נוח למי שעומד בחצר התחתון יותר מלבני חצר העליונה:

**מתני' חריץ שבין שתי חצרות וכו'**. וארוך הוא ומפסיק על כל פני החצר כולה:

**ורחב ארבעה**. דאי הוה פחות מכן היה נוח לפסעו משפתו אל שפתו כעין גשר [וכחצר אחד לגמרי דמי שאוסרין זה את זה ומערבים אחד ואין מערבין שנים] ולא דמי לכותל גבוה עשרה ואינו רחב ד' דאמרינן דמערבין שנים ואין מערבין אחד דהתם לא ניחא להשתמש מזה לזה אבל בחריץ ניחא תשמישתייהו וכפרוץ חשיב ולא כפתח:

**אפילו מלא קש או תבן**. אמרינן דמערבין שנים ולא אחד לפי שאין דרך קש ותבן לבטולינהו דהא חזו לבהמה לפיכך אינו נחשב כסתום כלל ואע"פ שרגלי אדם אינן נשקעות לתוכו שכל כך הוא מעובה אפילו הכי ככותל חשוב ומפסיק בין שתי הרשויות הפסק גמור:

**מלא עפר וצרורות וכו'**. מערבין אחד דהוי סתום לגמרי לפי שדרך עפר וצרורות להתבטל במקומו ונמצא שחצר א' הן ואין דבר שיפסיק ביניהם ומשום הכי אין מערבין שנים והוא הדין אם לא נסתם מכל אותו חריץ אלא עשר אמות לבדן ונשאר חריץ מכאן ומכאן דכפתח הוי ואם רצו מערבין אחד ואם רצו מערבין שנים אלא משום דלא שכיח למיהוי כענין זה לא הוזכר במשנה:

**נתן עליו נסר רחב ארבעה**. כמין גשר מזו לזו כלומר שנתן ארכו של נסר לרחבו של חריץ כיון דניחא תשמישתיה שאין אדם ירא לעבור מזה לזה דרך הגשר כסתום דמי:

**ואם רצו מערבין אחד**. אבל אין אוסרין זה את זה שהרי נשאר חריץ מכאן וחריץ מכאן:

**ואם** הוא נסר פחות מארבע לא מיקרי סתום שהרי אדם ירא לעבור מזה לזה וכפתוח לגמרי דמי ומערבין שנים ואין מערבין אחד:

**וכן הדין לשתי גזוזטראות**. שהן תקרות הבולטות האחת מרוח מזרח למערב והאחרת ממערב למזרח נמצא שרשות הרבים הוא מקורה חוץ מבאמצע עד ארבעה טפחים רוחב או יותר אמרינן שאסור הוא להוציא ולהכניס מגזוזטרא זו לגזוזטרא זו בשבת ואם רצו לערב אין כח בידם ואם נתן נסר רחב ארבעה כמין גשר מערבין אחד ואם ירצו מערבין שנים דכסתום הוא ואם אינו רחב ארבעה האדם ירא לעבור ומערבין שנים ואין מערבין אחד:

**גמ' לא שנו**. דבעינן נסר רחב ארבעה:

**אלא שנתנו לרחבו של חריץ**. כלומר ארכו של דף לרוחב החריץ משפה לשפה כעין גשר והחריץ מכאן ומכאן מפסיק בין שתי החצרות דכי יש בו ארבעה טפחים אין אדם ירא לעבור על הגשר ותשמישתן מזה לזה בנחת הוא והוה הגשר כאילו פתח יש ביניהם ורצו מערבין אחד:

## דף כה.

**אבל לארכו של חריץ**. שנתן אורך הנסר לאורך החריץ והוא נשען על גבי יתדות אצל שפתו האחד וסתם קצת רוחב החריץ ומיעטו מארבע במשך ד' כשיעור פתח הרי מיעט לרוחב החריץ מארבעה במשך מדת הפתח ואע"פ שאין סותם בכל החריץ כולו כיון שממעט בשיעור הפתח אם רצו מערבין אחד דכפתח הוי אותו שיעור כיון שאין בין החצר לחצר ארבעה:

**אבל זו שלא כנגד זו לא**. לפי שאין הגשר ישר אלא באלכסון עומד ומתירא אדם לעבור בו לפיכך לא סגי אפילו בנסר ארבעה טפחים או זו למעלה מזו דכיון שהגשר ראשו הא' גבוה מחברו אדם מתירא לעבור בו:

**ולא אמרן אלא כשיש ביניהם ג' טפחים**. כלומר רחוקה זו מזו ג' או גבוה מחברתה ג' ולא ניחא תשמישתן בגשר רחב ארבעה כדפרישית:

**אבל אין בין זה לזה שלשה**. כאילו היו שניהם שוים חשבינן להו וסגי להו בנסר רחב ארבעה ואף על פי שיעמוד הגשר בעקמימות או במדרון אין מזיק לאדם להשתמש בעקמימות כזו ובמדרון כזו:

**מתני' מתבן שבין ב' חצרות**. גדיש של תבן מפסיק על פני כל רוחב החצרות:

**אלו מאכילין**. את התבן לבהמתן ולא חיישינן דילמא מתמעט התבן מי' טפחים דהויא ליה חדא רשותא ואסרי אהדדי ולא מסקי אדעתייהו ומטלטלי בחצר דהא אפי' אימעיט אי לא הוי מיעוט על פני י' אמות ויותר לא אסרי דעד י' פתחא הוי ואין בהמה ממעטת באכילתה כ"כ ובגמרא מפרש דהאי מאכילין דקתני במתניתין שמעמיד הבהמה סמוך לגדיש והיא באה ואוכלת ומש"ה לא חיישינן דילמא ממעיט דבהמה קלי קלי אכלה אבל בידים אין לו לעשות דאע"פ שלא נתמעט על פני י' אמות אין לו ליטול ממקום שנתמעט שהרי נוטל מתבן שברשות חצרו של חבירו:

**נתמעט התבן**. על פני כל אורך החצר או במשך יותר מי' אמות:

**מערבין א'**. אם נתמעט בחול שהרי הכל נחשב כפרוץ ואפילו לא נתמעט מע"ש אלא בשבת אפ"ה נאסרים שניהם אע"פ שהותרה למקצת שבת משום דלא אמרינן ה"ט [דף יז.] דשבת הואיל והותרה הותרה אלא בעירוב ולא במחיצה והוי כמבוי שניטלה קורתו או לחייו דאמרינן כיון שאסורין לשבת הבאה אסורין נמי לאותה שבת:

**גמ' ובלבד שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל**. ובלבד שלא יתן בעל הבית בידים מן המתבן לתוך קופתו להוליכה לבהמתו משום שאותו מתבן במקום כותל נעשה להם ומוקצה הוא לבהמה ולאו בר טלטול הוא אלא מאכילין דקתני מתני' שהבהמה באה מאליה ואוכלת מן המתבן:

**ולאוקמי מי שרי**. היה סובר המקשה שהמשנה ר"ל לדעת רב הונא שהוא יקח בהמתו באפסר שלה ויעמידנה סמוך למתבן ומש"ה מקשי ומי שרי ולא גזרי' דילמא שקיל בידים וספי לבהמתו וקא מטלטל מוקצה אלמא חמירא עליה איסורא דרבנן ולא עבר עליה:

**והא אמר ר' חנינא מעמיד אדם בהמתו**. כלומר שאוחזה באפסר שלה והיא אוכלת מעשבים מחוברים ולא חיישינן דילמא עקר מינייהו בידיה וספי לה לפי שאיסורא דאורייתא חמירא ליה:

**אבל לא יעמידנה על גבי מוקצה**. תבן או קש שלא היה מיוחד למאכל בהמה אלא לבנין או לשום דבר כגון זה להיות מחיצה בין שניהם דכיון דאיסורא דרבנן הוא דאיכא קילא עליה ואיכא למיחש דילמא שקיל מיניה בידים ומאכיל להו ומתרץ לא כדקא ס"ד מעיקרא דמתני' מיירי דנקיט לה באפסר אלא רוצה לומר דקאי באפה שלא תלך למקום אחר ואיהי מאליה אזלא התם ואכלה וכולי האי לא גזור רבנן:

**מתני' כיצד משתתפין במבוי מניח החבית וכו'**. ואם ירצה לזכות להם על ידי בנו ובתו הגדולים אומר להם קבלו חבית זו וזכו בה לשם כל בני מבוי ודוקא גדולים לפי שאין רשות אביהם עליהן וכן נמי בעבדו ושפחתו העבריים שאין גופן קנוי וכן אשתו:

**אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים**. והדומה להם מפני שידן כידו ונמצא שלא הוציא החבית מתחת ידו וכמי שלא זכה לאחר דמי:

**גמ' צריך להגביה מן הקרקע טפח**. כלומר כשהוא מזכה משלו חבית אחת לכל בני המבוי צריך שיגביהנה מן הקרקע הזוכין בה כגון בנו ובתו הגדולים טפח דכל כמה שהוא ברשותו לא הויא זכייתם זכיה והכי תני לה בתוספתא אם משלהם א"צ לזכות ואם משלו השליח מגביהה מן הקרקע ואומר זכיתי להם ואף על גב דבשאר הגבהות בעינן שיעור ג' טפחים כמו שמצינו בבבא קמא (דף כט:) גבי ההופך את הגלל אבל גבי עירוב אקילו ביה רבנן דבטפח לחודיה סגי ויש מפרשין שאחר שזכו בה הזוכים כמשפט כל הגבהה צריך שתעמוד החבית מופרשת משאר החביות העומדות באוצר ותהיה גבוהה טפח מהם:

**סבי דפומבדיתא**. רב יהודה וישיבתו:

**החולק את עירובו**. כלומר שנותן בשני כלים שהאחד מהם היה מחזיק כל ככרות בעלי בתים ששלחו שם עירובן והוא לא רצה ליתנן בכלי אחד אלא בשנים לפיכך אין עירובן עירוב דמה שמו עירוב שמו:

## דף כה:

**אימתי**. שרי ב"ה בשני כנים כגון דהוי עדיין שני חצאין של העירוב בבית אחד:

**אבל אין שניהם בבית אחד**. אפי' ב"ה מודה דאינו עירוב:

**דמלייה למנא ואייתר**. כלומר שהיה הכלי קטן וצר מלהחזיק כל ככרות בעלי בתים ולפיכך שמו בשני כלים ולא עשה משום קפידא וכיון דעדיין בבית אחד הם שניהם עירובן עירוב:

**אבל פלגי מיפלג לא**. שהיה יכול הכלי להחזיק כולם ולא רצה לערבם כדי שלא יתחלף ככרו עם ככר חבירו ובשעת החלוקה יקח כל אחד ואחד ככרו כיון שהם מקפידים בזה אע"פ שהם כולם מונחים בבית א' אינו עירוב:

**בית שמניחין בו עירוב וכו'**. ואע"פ שאין בכל אותו הבית פת כלל אפילו הכי מותר עמהם דכיון שהניחו שם כולם עירובן כאילו הם דרים באותו בית דמי וכבני ביתו הם נחשבין כולם וא"צ שיתן חלק בעירוב כלל שאם היה צריך ליתן חלק בו לא היה מועיל אפי' היה לו פת באותו הבית עד שישימהו עם שאר ככרות העירוב בכלי אחד:

**פטור מן המזוזה**. דלאו בית הוא ובכולהו בית כתיב בהו:

**ואין מערבין בו וכו'**. אין אוסרין בחצר ולא במבוי דהא לאו בית הוא כלל ואנן בעינן בית הראויה לדירה וכחצר היא דומה:

**ואין מניחין בו עירוב**. כלומר עירובי חצרות דהא קי"ל עירובי חצירות מצוה להניחו בבית שבחצר ולא בחצר אבל שתופי מבואות שמשתתפין החצירות למבוי להשתמש במבוי מניחין אותו בבית זה שאין בו ד' אמות על ד' אמות דלא גרע האי בית מחצר שבמבוי שהוא מקום שראוי להניח בו שיתוף דתניא עירובי חצירות בבית שבחצר ושתופי מבואות אף בחצר שבמבוי והטעם שהעירוב נעשה להתיר הבתים להשתמש מבית לבית על כן צריך שיהיה מונח בבית והשיתוף אינו נעשה אלא להתיר חצרות למבוי לפיכך יכול להניחו אף בחצר שבמבוי וכ"ש בבית שבחצר ובחצר נמי דקא אמרי' דמותר בלבד שיהיה שמור שם אבל במבוי היינו טעמא שאין להניחו שם לפי שאינו שמור שהכלבים והעובדי כוכבים מצויין שם:

**ואין עושין אותו עיבור בין ב' עיירות**. דאע"ג דקי"ל שאם היו בין ב' עיירות הקרובות זו לזו ע' אמה ושיריים לזו ולזו דהיינו קמ"א אמות ושליש כולן נחשבות כעיר אחת והשובת באחת מהן הולך את כולה ואותן קמ"א אמות וכל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה אבל אם יש בין שתיהן יותר מקמ"א אמות כשתי עיירות הן נחשבות והשובת באחת מהן הולך את כולה וחוצה לה אלפים אמה ואם העיר השניה היא כ"כ גדולה שכלתה מדתו בחצי העיר עולה בחשבון האלפים אמה ואין לו אלא חציה אבל אם היה בית של ד' אמות על ד' אמות או בורגנין שהוא בית של קנים לסוף ע' אמה ושירים והם ממעטין אותה האמה היתרה על קמ"א אמות נעשו כל אותן שתי העיירות אחת וכן המשפט

שאם יש לסוף ע' אמה ושירים בורגנין וכן לסוף שבעים אמה ושירים אחרים בורגנין גם כן וכן עד אלף פעמים הכל יכול לילך בלא עירוב בשבת ואפילו הן י' פרסאות אבל בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות לא חזי לדירה כלל וכמי שאינו חשוב הוא ויותר חשובין הבורגנין לפי שהן רחבין וראויים לעמוד בהן אבל בית צר כזה אינו ראוי לכלום:

**נקטינן אחד עירובי תחומין ואחד שיתופי מבוי צריך לזכות**. והוא הדין לעירובי חצרות דדין שיתוף ועירוב אחד הוא וכן לשיעור גרוגרות לכל אחד ואחד דהא אמרינן [בדף עא:] דרבנן ס"ל דסמכינן על עירוב במקום שיתוף ועל שיתוף במקום עירוב:

**ולא נשתתף**. כלומר אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהן ואינו חושש בהפסדעצמו ותמות נפשי עם פלשתים הוא דקא אמר:

**מתני' נתמעט האוכל וכו'**. נתמעט האוכל מערב שבת השני משיעורו הראשון המפורש לקמן במשנתנו אם רוצה הוא לזכות להם משלו על ידי בנו ובתו הגדולים מוסיף עד שיהיה בו שיעור ואינו צריך להודיע להם ואפילו יערב עליהם משלהם שהרי כולם נתרצו בו בתחלה ובין שיהיה ממין ראשון ובין שיהיה ממין אחר כיון שנשאר קצת מן הראשון אינו נראה כמו שמערב בתחילה וא"צ לשאול דעתן בזה וכ"ש אם יערב להם משלו ואם היה כלה לגמרי צריך להודיעם אם יתרצו ממין האחר אם יערבו משלהם אבל באותו המין עצמו א"צ להודיעם אפילו יערב עליהם משלהם אבל אם יערב עליהם משלו אינו צריך להודיעם והאי דנקט נתמעט במשנה ולא נקט כלה כי היכי שיוכל לומר א"צ להודיעם דבין משלו בין משלהם א"צ להודיע:

**ניתוספו עליהן**. דיורין:

**מוסיף ומזכה**. משלו ככרות לחשבון הנוספים ומשים אותם בסל אחד עם הראשונים ואינו צריך להודיע לדיורין הנוספין ואם משל הנוספין רוצה לערב צריך להודיעם אם יתרצו בעירובו אבל אם רצה לערב משלו על הראשונים ועל הנוספים תבא עליו ברכה ואינו צריך כלל להודיעם מבעוד יום אלא עד שחשכה כדחזינן בתחילת עירוב שיכול להניח את החבית על כל בני המבוי ותרתי קתני מוסיף ומזכה אם משלו הוא מערב ובלא הודעת הנוספים כלל וצריך להודיע לכל הנוספים אם משלהם הוא מערב:

**גמ' סוגיא דשמעתא וכו'**. מ"ש בהלכות הרב ז"ל צריך תיקון גדול וזהו תיקונו אם בא לערב מאותו המין הראשון אפילו כלה מוסיף ומזכה ואפילו מערב עליהם משלהם ואינו צריך להודיע ואם בא לערב ממין אחר אם כלה הראשון צריך להודיע להם אם מערב משלהם ואם משלו א"צ להודיעם כלל ואם נתמעט מוסיף ומזכה אף ממין אחר ואין צריך להודיע להם בין שיערב משלו בין משלהם ובניתוספו בו דיורין אם משלו מוסיף

על ככרות של עירוב ומשים בכלי אחד וא"צ להודיע לדיורין הנוספים ואם משלהם צריך להודיעם אם יתרצו בעירוב:

**בחצר שבין שני מבואות**. רגילה בזה ולא עם זה ואמרינן בגמ' שמותרת ברגילה ואסורה בשאינה רגילה ואם עירבו עליה שלא מדעתה באותה שאינה רגילה נמצא שחייבו לה שיותר היתה רוצה ברגילה ועכשיו כיון שעירבו עליה בשאינה רגילה נאסרת באותה שרגילה אבל בחצר שבמבוי אחד אינו צריך להודיע לה כלל אפילו יערבו עליה משלה דבודאי זכות הוא לה שהרי היתה אוסרת על בעלי חצר ונאסרת שלא להוציא מן הבתים לחצר:

## דף כו.

**מתני' כמה הוא שיעורו וכו'**. של שיתופי מבואות וה"ה לעירובי חצרות:

**בזמן שהן מרובין**. כלומר שהרבה בעלי חצירות יש במבוי א"נ הרבה בעלי בתים (יעמדו) [יש] בחצר ומפרש בגמ' מרובין י"ח בעלי בתים או בעלי חצרות [ומי"ח ואילך] לא קפדינן אגולגלתא דכל בני בית של כל אחד ובמזון ב' סעודות סגי להו ואע"פ שאילו היינו חולקין אותם לא היה מגיע לכל אחד ואחד מן הבעלי בתים כגרוגרת אפילו הכי די להם בזה והוא הדין לעשרים ולשלשים והאי דנקט שמונה עשרה להודיענו שאין שמונה עשרה גרוגרות [אלא] כשיעור שתי סעודות ואפילו הכי כיון דדבר חשוב הוא סגי להו בהכי ואע"פ שבזמן שהם מועטין צריך כגרוגרת לכל בעלי הבית שבחצר ולמועטין די להן כגרוגרת לכל אחד ואחד ואינן צריכין לשתי סעודות [אף על פי שבערובי תחומין צריך אפילו ליחיד שתי סעודות בערובי חצרות לא בעינן]:

**אמר רבי יוסי בד"א בתחלת עירוב**. כלומר צריך כגרוגרת לכל אחד ואחד אבל בשיורי עירוב שנתמעט משיעורו משנכנס שבת ראשון כל שהוא אין צריך להוסיף עליו אפילו לשבת הבאה כיון שמתחלה היה בו שיעור ואם נתמעט קודם שנכנס שבת ראשון תחלת עירוב קרינא ביה:

**ולא אמרו לערב בחצרות וכו'**. כלומר אחר שנשתתפו במבוי ביין לא הצריכו לערב בפת:

**אלא שלא לשכח את התינוקות**. שלא תשתכח תורת עירובי חצירות מתינוקות הדרים שם או הבאים מבחוץ שמא יאמרו אין צריך לערב בחצרות כלל כי התינוקות אינם נותנים לבם אל השתוף וכיון שלא הוצרך עירוב אלא משום גזירה הלכך מקילינן ביה דסגי בכל דהו כשנתמעט העירוב כיון שהשתוף קיים והוא הדין בשיורי שיתוף כשהעירוב קיים ומשמע דלא מקילינן הכי בחצר שאינה פתוחה למבוי שעירבה לעצמה

א"נ פתוחה למבוי ולא נשתתפה עם המבוי אם נתמעט משיעורו צריך להוסיף בו ולהעמידו על שיעורו ומשמע מכאן דר' יוסי כר"מ [דף עא: ובאלפס סי' תרמ"א] ס"ל וא"כ אמאי לא דרשינן בפרקא ולא מצינא למימר דהאי לא אמרו סתמא היא דכ"ש דקשיא אמאי לא דרשינן בפרקא:

**גמ'** ה"ג ואגב אורחיה קמ"ל די"ח גרוגרות (לא) הויין [יותר משתי] סעודות אפי' הכי באה המשנה ללמדנו דמשמונה עשר בעלי בתים [ואילך] אין מגיע להן בשתי סעודות כגרוגרת לכל אחד ואפ"ה סגי להו בב' סעודות:

**מתני' בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח**. שאין נקרא עירוב או שיתוף אלא כשהוא מדבר חשוב אבל מים ומלח אין אדם קפיד מתת לחבירו כרצונו ואין אדם קונה בהם דירה דמתנת חנם הוא אבל בפירות ויין שהן דברים חשובים מערבין ומשתתפין ור' יהושע פליג ואמר דלא מערבין אלא בככר שלם כגרוגרת בכל ככר וככר לכל בעה"ב ואחר כן משימין כולן בסל א' ואם לא היה שלם אפילו יהיה כ"כ גדול שיש בו מאפה סאה כיון שניטל ממנה שיעור חלתה שהוא אחד ממ"ח לנחתום הרגיל למכור נקרא פרוסה ואין מערבין בו וכ"ש אם ניטל ממנה שיעור חלה של בעה"ב שהוא אחד מעשרים וד' שאין מערבין בו וככר כאיסר לאו דוקא אלא אפי' כגרוגרת והוא שלם מערבין בה אי נמי יש לומר דרבי יהושע מיקל מצד אחד דלא בעי כגרוגרת אלא כשיעור איסר סגי ומחמיר דבעי ככר שלם וטעמו משום איבה שחביריו מכניסין שלם והוא מכניס פרוסה:

**גמ'** ואין מערבין אלא בפת למעוטי פירות ובפת שלימה כר' יהושע דאמר ככר הוא העירוב ואפילו הוא כאיסר כלומר כגרוגרת בכל ככר וככר של כל אחד ואחד מן הבעלי בתים:

**ואין מערבין בפרוסה משום איבה**. כי שמא האחד יביא ככר שלם וחברו פרוסה ויבואו לידי קפידא והקנטה ואפילו יביאו כולן פרוסות גזרו שלא יועיל גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו ויבא לידי איבה:

**שהיתה דבובה**. שנאה כתרגומו:

**מערבין בפת אורז**. שדרך העולם לאכלו מה שאין כן בפת דוחן:

**מערבין בפת עדשים**. דאע"ג דחזינן ביחזקאל דקרי ליה דלאו לחם הוא דהא כתיב (יחזקאל כ"ד:כ"ב) ולחם אנשים לא תאכלו [וכתיב (שם ד) ואתה קח לך חטין ושעורין וגו' ועשית אותם לך ללחם] ההיא משום הכי לא מיקריא לחם לפי שהיתה אפוייה

בגללי צואת האדם ועוגת שעורים דכתיב (שם) ועוגת שעורים תאכלנה ההיא שעורים לאו שעורים ממש אלא שעורים שלא יאכל ממנה לשובע אלא כדרך רעבון:

**מתני' נותן אדם מעה לחנוני**. שהוא מוכר יין ודר עמו במבוי או לנחתום המוכר ככרות ודר עמו בחצר:

**שיזכה לו בעירוב**. עם בני חצרו אם יבאו בני המבוי לקנות ממך יין לשיתוף או ככר לעירוב יהא לי חלק בו ואע"פ שלא עשאו שליח לערב הוי עירובו עירוב דאע"ג דבעלמא (ב"מ מד. מז:) אמרינן אין מעות קונות הכא קונות שהעמידו דבריהם בעירוב על דין תורה דמעות קונות:

**וחכמים אומרים לא זכו לו מעותיו**. שאין מעות קונות עד שימשוך ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים [וזכה גם לזה] אינו עירוב שהרי לא נתכוין לזכות נו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות הלחם במעה והרי אינה קנויה לו דכיון דמעות אינן קונות לא סמכא דעתיה דהאי שיקנה לו הככר ונמצא שמערב לו במעותיו שלא לדעתו:

## דף כו:

**ומודים בשאר כל אדם**. מפרש בגמרא בעה"ב שאמר לו חברו הילך מעה זו וזכה לי בעירוב והלך וזכה לו שקנה עירוב לדברי הכל דהואיל ואין בעל הבית רגיל למכור ככרות לא נתכוין זה אלא לעשותו שליח ונעשה כאומר לו ערב לי דגבי חנוני גופיה אי אמר ליה ערב לי אמרינן בגמ' דקני:

**שאין מערבין לו לאדם**. כלומר משלו אלא לדעתו הלכך כיון דחנוני כי אמר ליה זכה לי לא נתכוין אלא לזכות הימנו ולא סמך עליו שיעשה שלוחו ומעות אינן קונות ולא סמכא דעתיה נמצא שהוא מערב לו שלא מדעתו אבל אם משך הככר והניחו אצלו לכך שליח עשאו ועירובו עירוב ובגמרא אמרינן דדוקא במעה הוא דפליגי רבנן אבל נתן לו כלי אחד שיזכה לו בעירוב קני לדברי הכל דכל מידי מיקני [בנעל] דזהו כלי וכדאמרינן קונין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה:

**אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין וכו'**. כלומר בעירובי תחומין צריך להודיעו משום דחוב הוא לו שמפסיד כל צד האחר כמה שמרויח מכאן ושמא אין נוח לו באותו רוח אלא ברוח שכנגדו אבל בעירובי חצירות דזכות הוא לו דודאי שאם לא יערב עליו יאסר להוציא מביתו לחצר מערבין עליו אפילו שלא לדעתו והא דתנן לעיל [דף נז:] ונתוספו עליהם דיורין שצריך להודיעם מוקמינן ליה בגמרא בחצר שבין ב' מבואות ובאחת רגילה ובאחרת אינה רגילה דאמרינן זה שרגילה אסור וזה שאין רגילה

מותר ואם עירבו עליה שלא מדעתה בשאינה רגילה נמצא דחוב הוא לה שאינה יכולה עוד להשתמש ברגילה ואין חבין לאדם שלא בפניו:

**גמ' אבל בעה"ב קנה**. מפורשת בפירוש המשנה:

**אלא בדאמר זכי** . לא עשאו שליח בעירוב שעירב לו הוא בעצמו וכיון שלא צוהו על זה אפילו עשה לא סמך עליו המצוה ונמצא שעירב עליו בלא דעתו אבל אמר לו ערב לי קנה דחזקה שליח עושה שליחותו וסמך עליו בודאי בעל הבית המצוה:

**ולא שנו דאמר ליה זכי לי אלא כשנתן לו מעה**. דקי"ל דמעות אינן קונות אבל נתן לו כלי בדמי הככר קנה לו לגמרי דכל מידי מיקני [בנעל]:

**הלכה כר' יהודה**. דלעירובי חצרות לא בעיא דעת שעירבו עליו ואפילו עירבו להם משלהם ולא משלו מערב עליהם:

**אפילו במבוי שניטל קורתו או לחייו**. כלומר בשבת דר' יהודה מתיר באידך פירקין [דף צד.] דכיון שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת כולה ורבי יוסי פליג עליה ואסר:

**בעירוב אמרתי**. כל היכא דאיירי בהלכות קניית עירוב:

**ולא במחיצות**. כגון מבוי שנטלה קורתו או לחייו דקורה ולחי במקום מחיצה הן עומדין:

**ובמה לחלוק**. והכא דקתני במה ודאי רבנן חלוקים עליו דבעו דעת בעלים אם עירבו עליהן משלהן ולית הלכתא כותייהו אלא כרבי יהודה שאינו צריך דעת בעלים דבודאי ניחא להו דהא אסורין הם לטלטל מבתים לחצרות וזכין לאדם שלא בפניו ולדעת רבי יהושע בן לוי דסבר דלפרש בא צריך לתרץ משנתינו של ניתוספו עליהן דיורין בחצר שבין שני מבואות דאינו זכות לו אלא חובה כדפרישית בפירוש המשנה ולמעלה בסמוך לזה:

**סליקו** להו

## דף כז.

**חלון כיצד משתתפין בתחומין מניח את החבית**. משלו ומזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולים כדאמרינן באידך פירקין [דף עט:] גבי שתופי מבואות ואומר אח"כ הרי זו לכל בני עירי הרוצין לילך לצד מזרח ארבעת אלפים:

**לילך לבית האבל ולבית המשתה**. ומשום הכי נקט הני משום דאין מערבין עירובי תחומין בפת כי אם ברגל או לדבר מצוה ואף על פי שלא נודע לבני העיר שזה עירב עליהן מבעוד יום ואע"פ שלא הסכימו על עירובו אלא משחשכה אמרינן יש ברירה כלומר אמרינן כיון שנתרצה עכשיו איגלאי מילתא למפרע שקודם זמן קניית העירוב דעתו היה כן ודוקא כשהודיעם מבעוד יום שאם לא הודיעם שעירב עליהם אלא משחשכה

היאך יתכן לומר בו ברירה הא לא ידע דהוה עירוב בעולם והאי כל שקבל עליו מבעו"י מתרץ בגמרא דהכי קתני וכל מי שהודיעוהו מבעו"י אע"ג [שלא] קבל בודאי עליו [אלא] משחשכה מותר לילך דאמרינן ברירה:

**משחשכה אסור**. כלומר אם לא הודיעם אלא משחשכה אסור לסמוך עליו שאין מערבין עירובי תחומין משתחשך דהא ליכא למימר ברירה בדבר שלא היה יודע כלל:

**גמ' א"ר יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה**. כלומר לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום בעירוב של פת אלא לדבר מצוה שהקילו על העשיר שלא יערב ברגליו אבל לדבר הרשות צריך שיערב ברגליו וישבות הוא בעצמו בשעת קניית העירוב:

**מהו דתימא אורחא דמילתא קתני**. שאין דרך העולם שיניח אדם את ביתו וילך לשבות בעיר אחרת אלא משום מצוה ולעולם אפי' לדבר הרשות יהא מותר לערב בפת קמ"ל רב יוסף דמשום דוקא נקט להו:

**קטן בן שש יוצא בעירוב אמו**. כלומר באותן שתי סעודות של האם סגי לשניהם דכגוף אחד דמי ובגמ' מוקים לה להאי מילתא בדליתיה לאבוה במתא והבן עד בן שש שנים צריך לאמו ויוצא בעירוב אמו אבל אי איתיה לאבוה במתא אינו צריך לאמו מבן ד' שנים ולמעלה:

**בין מדעתן**. בסתמא:

**בין שלא מדעתן**. אע"ג דאמרי לא דהא ברשות אביהן הן אבל באשה והדומה לה כגון בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העבריים מדעתן דהיינו בסתמא די אבל אמרו לא לא מהני עירובן כלל ואי עירבו הן לעצמן ועירב רבן עליהן יוצאין בשל עצמן דכיון שעירבו אין לך מיחוי גדול מזה:

**מתני' וכמה שיעורו כו'**. מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מהרוצין לילך שם דכיון שיש לו שם שיעור סעודת לילה וסעודת יום נראה לכל שעקר דעתו מן העיר ושובת שם במקום סעודתו ובמשנה זו לא פירש אלא שיעור כשהוא מערב בפת אבל ביין לא פירש אע"פ שמשנה זו בנויה על עירובי תחומין ביין כדקתני מניח את החבית אבל בברייתא מפורש בפרק בכל מערבין וכו' ואומר שם שבשתי רביעיות סגי ומשאר מינין דבר שהוא נעשה לשבוע ממנו בעינן שתי סעודות ודבר העשוי ללפת את הפת בעי' ממנו שיעור ללפת ממנו שיעור שתי סעודות ואע"פ שאין דרך לאכול לפתן בלא לחם אפ"ה הקילו חכמים בעירובי תחומין דסגי ליה בלפתן לבדו דכיון שגילה דעתו ועשה מעשה סגי בכך:

**מזונו לחול**. שאין צריך כל כך כמו שאוכל בשבת שאוכל לפתן ורווחא לבסומי שכיחא אבל בחול שאינו אוכל לפתן ממעט בלחם:

**ר'** יהודה סבר אדרבה בשבת אוכל מעט מפת לפי שהוא ממלא בטנו מתבשיל ומיני מתיקה:

**וזה וזה**. בין ר' מאיר ור' יהודה שניהם מתכוונין למעט שיעור ב' סעודות שהצריכו חכמים לעירובי תחומין וטעמייהו כדפרישית:

**מככר בפונדיון**. ככר הלקוח מן הנחתום בפונדיון שהוא חלק שנים עשר בדינר העשוי מסאה שנלקחה ברביעית של סלע דהיינו דינר שהרי נקט מארבע סאין בסלע [והסאה שש קבין שהם י"ב חצאי קבין הרי מגיע חצי קב לפונדיון] ובאותו ככר שהוא חצי קב מששה קבין לסאה יש בו שתי סעודות נמצא שבקב ליכא אלא ד' סעודות ובברייתא תני ר' יוחנן בן ברוקה ששמנה סעודות יש בקב ומתרץ בגמ' ששיעור תנא דמתני' לאו שיער אלא אחר שנטל החנוני מחצית הסאה בשכר טרחו ובשכר העצים שקנה לאפות אותו ואידי ואידי חד שיעורא נמצא ככר בפונדיון רובע הקב הוא ולא חצי קב וקיימא לן קב ארבעה לוגין ולוג ששה בצים נמצא שעשרים וארבע ביצים יש בקב ורביעיתו הוא שש ביצים ובשש [ביצים] יש שתי סעודות שלש בצים לסעודה וזהו חציה לבית המנוגע דהיינו שלש ביצים וחצי חציה לפסול בה את הגויה זהו ביצה ומחצה ורבי שמעון מיעט בשיעור ואמר שתשע סעודות יש בקב ודי לעירוב בשתי ידות של ככר שעשה מן הקב שלשה ככרות כמוהו נמצא ככר השלמת שלישית הקב וחולקים אותה לג' חלקים ובשני חלקים יש שתי סעודות שהן שמנה ביצים בין השלש סעודות ובסעודה האחת שתי ביצים ומחצה ועוד משהו:

**חציה לבית המנוגע**. סתמא היא והכי קאמר חצי ככר השלמה ששיערו בו את העירוב בין למר בין למר לשהיית בית המנוגע לטמא בגדים שעליו מאותו שהוא נכנס שם צריך שישהה שם שיעור אכילה כזו שאע"פ שהאיש שנכנס שם טמא הוא מיד אבל מלבושיו שהוא לובש אותן אינן טמאין שאע"פ שהוא נוגע אותם אין להם אלא טומאת ערב שהם עצמן נקראין ראשונים ואינם עושין אלא שני ולא ראשון אבל כששוהה שם שיעור אכילה טמאים הבגדים טומאת שבעה ונקראין גם הם אב הטומאה ועושין ראשון ושני שאם לא היה לובשן אלא מכניסן על כתיפו היו טמאים מיד טומאת שבעה כמו האדם המכניסן וגזירת הכתוב הוא שבדרך מלבוש לא יהא אב הטומאה אלא אם שהוא ישהה בבית המנוגע שיעור אכילה דכתיב (ויקרא י"ד:מ"ו) והבא אל הבית יטמא אע"פ שלא [ישהה] שיעור אכילה שם וכתיב (שם) והאוכל בבית יטמא דמשמע דבעינן שיעור אכילה ולא

קשיא כאן לאדם כאן לבגדים שלובש וקמ"ל מתניתין שאע"פ שלא אכל אלא חצי ככר זו הרי זו כדי אכילה ואע"ג דלרבי שמעון לענין עירוב הוי ככר שלש סעודות וליכא אפילו ג' ביצים ובבית המנוגע בעי סעודה של ארבע בצים לא קשיא התם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו להקל אבל שיעור סעודות. אכילה קים להו לרבנן הכי דבעינן שישהה בכדי אכילת חצי ככר זו והוא פרס שאנו אומרים בכולה תלמודא על שם ששיערוה בפרוסה כלומר בחצי ככר:

**לפסול את הגויה**. כלומר האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה ומדרבנן היא דהא אין אוכל מטמא אדם ורבנן גזור שהאוכלן יפסל מלאכול בתרומה עד שיטבול כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ:) הנח לטומאת גוייה דלאו דאורייתא:

**גמ' אי ר' יוחנן בן ברוקה ארבע סעודות לקבא**. מפורש בפי' המשנה:

## דף כז:

**כדי עיסתכם**. שאתם רגילין ללוש במדבר עומר לגלגולת מספר נפשותיכם:

**והעומר עשירית האיפה הוא**. ואיפה שלש סאין במנחות (דף עז.) יליף לה דכתיב (יחזקאל מ"ה:י"ד) האיפה והבת תוכן אחד להם וכתיב (שם) מעשר הבת מן הכור וכור שלשים סאין מעשר דידיה כמה הוי ג' סאין ש"מ דאיפה הוי שלש סאין והעומר עשירית האיפה של שלש סאין שהן י"ח קבין שהן ע"ב לוגין שהרי קב ד' לוגין עשירית ע' לוגין ז' לוגין עשירית של שני לוגין חומש הלוג והיא ביצה וחומש שהרי לוג ו' ביצים והיינו דקתני שבעה רבעים ועוד ביצה וחומשא מלוגין מדבריות שהן חוזרין שש לוגין לירושלמיות שהרי ו' מדבריות [נעשו] ה' ירושלמיות נשאר לנו לוג מדברי וחומשו דהוא ביצה וחומשא שהוא חומש הלוג נמצא הלוג יש בו ו' ביצים חוזרין לחמש ירושלמיות וביצה וחומש חוזרין לביצה אחת גדולה וממנה תשלום הלוג נמצא שהן שש ירושלמיות ושש לוגין ירושלמיות הן ה' לוגין לצפוריא והיינו דקתני (ז') [ה'] רבעים קמח ועוד שהן חמשת לוגין ומשום הכי קרי להו ללוגין רבעים משום שיש בקב ארבעת לוגין והאי ועוד דקתני משום דבעינן להו שוחקות:

**האוכל כמדה הזו**. בשתי סעודות:

**הרי זו בריא**. שאוכל כל צרכו:

**ומבורך**. שאינו אוכל יותר מדאי דכתי' (משלי י"ג:כ"ה) ובטן רשעים תחסר:

**מתני' אנשי חצר וכו'**. ה"ג אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו כולן ולא עירבו אלו עם אלו וכו'. אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן. פי' מרפסת תקרה היוצא' על האכסדרה והיא ארוכה הרבה לפני העליות ויש עליה עלייה אחרת שיוצאת לחוץ כלפי החצר כשיעור המרפסת התחתונה וכך יש לעלייה השניה ובני המרפסת התחתונה יכולין להשתמש בתשמיש נוח ע"ג עמוד שהוא גבוה עשרה העומד בחצר מה שאין כן לבני חצר [שאין] יכולין להשתמש ע"ג עמוד אלא בתשמיש קשה כלומר בזריקה ובני עלייה העליונה כמו כן תשמישן בקשה כלומר בשלשול שמשלשלים בחבל כליהם ע"ג העמוד וכל אותם בני העלייה האמצעית שהמרפסת לפניהם ובני עלייה העליונה שיש לפניהם כמו כן תקרה לפניהם כולם יוצאין בסולם אחד לחצר ומן החצר לרשות הרבים ואע"פ שהן אוסרין הואיל וגבוה מרפסת עשרה [שלא הלכו בסולם אלא להקל כדאמר בכיצד מעברין בסופו (דף נט:) סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו והכל להקל] מ"מ שתי רשויות הן ומשום דריסת הרגל נמי אין אוסרין את בני חצר שלא עירבו עמהן דהא לית הלכתא כר' עקיבא [בדף עה.] אלא כרבנן דאמרי דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ובני מרפסת מותרין במקומן הן שהרי עירבו כולן לעצמן:

**כל שגבוה י' טפחים**. כיון שלא עירבו אלו עם אלו אם יש בחצר תל או עמוד גבוה עשרה סמוך למרפסת רשות המרפסת שולטת בו וראויין הם להשתמש בו כיון שהוא להם בנחת ולא בני החצר דתשמישם קשה הוא שהרי טורח להם להגביה כלי כבד על גבי העמוד אבל בני המרפסת אינם גבוהים מן העמוד עשרה ואינו נקרא שלשול בפחות מעשרה:

**פחות מכאן לחצר**. דיותר נוח לבני חצר שהרי לבני מרפסת הוא נמוך עשרה ואין יכולין להשתמש בו אלא בשלשול ובני חצר משתמשין בו בנחת:

**ואם אין המרפסת גבוהה מחצר כי אם עשרה**. כיון שהעמוד סמוך למרפסת אע"פ שאין העמוד או חולית הבור והסלע גבוהין עשרה ותשמישו בנחת לבני החצר כיון שגם לבני מרפסת היינו אותן שדרין בעלייה הראשונה נמי תשמישן בנחת נותנין אותו לשניהם ושניהם אסורין בו דלזה כפתח ולזה כפתח הוא ושניהם אוסרין זה את זה ומאי לחצר דקאמר ר"ל אף לחצר וכן הדין לחוליית הבור כלומר מן העפר שהוציאו מן הבור הקיפו פי הבור סביב עד שהוא גבוה עשרה טפחים ורחבו ארבעה משאר קרקע עולם שבחצר:

**או** סלע סלע ממש וראוי להשתמש בעובי הסלע ובעובי החוליא שהרי רחבו ארבעה:

**במה דברים אמורים**. כשגבוה עשרה דנותנין אותו לגמרי לבני עלייה ראשונה שדרין במרפסת הני מילי שסמוכה המרפסת לעמוד בתוך ארבעה טפחים יש שגורסין עשרה טפחים דניחא תשמישתיה לבני מרפסת מלבני חצר:

**אבל במופלגת**. ארבע' מן העמוד אע"פ שגבוה עשרה אין יכולין גם בני מרפסת נמי להשתמש בעמוד אלא בקושי כלומר בזריקה שזורקין שם כליהם ולא בדרך הנחה:

**נותנין אתו לחצר**. כלומר אף לחצר ושניהם אסורין בו לזרוק עליו לא מן החצר ולא מן המרפסת אבל כלים או פירות ששבתו על העמוד או על הסלע אנו עולין שם ואוכלין ואלו יורדין שם ואוכלין ודוקא שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן דשכיחי מאני דבתים בחצר משום הכי מותר לבני חצר להשתמש בעמוד ונותנין אותו למי שמשתמש בו יותר בנחת אבל אם לא עירבו אלו לעצמן ולא אלו לעצמן בני חצר ובני מרפסת נמי מותרין זה עם זה דהא קיימא לן גגין וחצרות רשות אחת הן:

## דף כח.

**גמ' ת"ר אנשי חצר ואנשי עליה ששכחו ולא עירבו**. אלו עם אלו:

**בעשרה התחתונים**. מכותל הבתים שבחצר אם היה נסר נתון על גבי יתידות היוצאות מן הכותל והנסר רחבו ארבעה אנשי חצר משתמשין בעשרה התחתונים דלדידהו הוי בנחת ולבני עלייה בשלשול:

**בעשרה העליונים**. הסמוכין לעלייה אנשי עלייה משתמשין בו שסמוכין הם לעלייה והוי לדידהו בנחת ולבני חצר בזריקה אבל בנסר נתון בין עשרה האמצעים שניהם אסורין בו דהוה לזה בזריקה ולזה בשלשול ורשות שניהם שולטת בהם:

**מתני' הנותן את עירובו בבית שער וכו'**. בעירובי חצרות קאמר שמשפטם להיות מונחים בבית אחד מבתי החצר שהרי נעשה להתיר הבתים זה עם זה אבל בית שער אע"פ שיש להן ארבע מחיצות כיון שרבים עוברין לבתיהם דרך שם אין עליהם תורת בית אלא תורת חצר:

**והדר שם אינו אוסר**. הדר שם בבית שער שבחצר אינו אוסר על בעל החצר ואין צריך שיתן חלקו בעירוב דהא לאו דירה היא כלל:

**בית התבן וכו'**. אבל אם הניח עירובי חצירות בבית שבחצר שהוא מיוחד לאצור שם תבן או בהמותיו הרי זה עירוב שהרי ראויה לדירה הוא ובית מיקרי:

**והדר שם**. בבית העשוי לתבן והוא עשוי מענפי אילנות ומקנים כלומר שאינה בית של קבע אפילו הכי בית מיקרי לכל דבר ומי שאוכל שם אוסר על בני חצר אע"פ שאינו ישן ושוכב שם דמקום פיתא גורם [דף עג.] והכי הלכתא:

**רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר**. רוצה לומר יש לך בית קבוע בארבע מחיצות ואין רגל אחר דורסתו ואפילו הכי אינו אוסר מי שהוא דר בו כגון השוכר בית בחצר מבעל הבית שבחצר ויש לו למשכיר תפיסת יד באותו בית כגון שמצניע לשם סחורתו או מטלטליו שאין ניטלין בשבת אינו אוסר עליו בחצר מפני שהוא נראה כאכסנאי הואיל ועדיין יש לו תפיסה באותו בית שלא עקר עצמו משם אבל אם היו לו לבעה"ב כלים הנטלין בשבת אינו נקרא תפיסה שהרי יכול ליטלם בשבת ואין לו תפיסה שם כלל נמצא שכולה לשוכר הוא ולא למשכיר ומילתיה דרבי יהודה דברי הכל היא ואין חולק עליו ויש מן הרבנים שאומרים כי מה שאמרנו שאינו אוסר ה"מ כגון חצר שהיא כולה שלו ומשכיר הבתים שבה לאחרים והוא שוכן באחד מהן ויש לו תפיסת יד בכולן שאינן אוסרין עליו משום דדמו לאחין השותפין [דף עב:] שאוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם שאין צריכין עירוב כל אחד ואחד וה"מ בזמן שאין עמהן דיורין אחרים בחצר אבל אם יש שם דיורין בחצר ומוליכין עירובן אצל אחרים צריכין עירוב בכל אחד ואחד מגו דאסרי הני הני נמי אסרי והכא נמי כך אנו דנין בו דיקא נמי דקתני אינו אוסר עליו עליו הוא דאינו אוסר אבל על האחרים אוסר הא למדנו שאם יש שם דיורין אחרים אוסר עליהן וצריך לערב עמהן ואע"פ שבעל הבית [עירב] עמהם נמצא שכולם צריכין לערב בזמן שיש שם אחרים בחצר:

**גמ' משום עירוב**. עירובי חצרות להתיר הבתים מזו לזו:

**משום**. שתוף שתופי מבואות שלא יאסרו החצרות זו על זו תשמיש המבוי המשותף ביניהם:

**ולא פליגי כאן שמסובין בבית**. סומכין עליו משום עירוב לפי שעירובי חצרות משום דירות הוא דמערב להו לבית דירה כאילו כל בני הבתים דרין בו הלכך אי לא חזי לדירה לא מצי למישרי אבל שתוף לאו משום דירה דהא לאו בתים שייכי בה אלא חצרות הלכך לאו דירה בעינן אלא מקום המשתמר כגון חצר והוא הדין שגם מסובין בבית יכולין לעשות ממנו שתופי מבואות אבל מסובין בחצר אי אפשר להיות משום עירובי חצרות:

**דתניא עירובי חצרות בבית שבחצר**. כלומר שני דברים בא ללמד. בבית. למעוטי בית שער ואכסדרה ומרפסת וחצרות ומבוי. שבחצר. למעוטי בית שבחצר אחרת:

**שתופי מבואות בחצר שבמבוי**. בחצר לרבויי נמי בחצר וכל שכן בית שהוא שמור. שבמבוי. לאפוקי חצר שאינה פתוחה למבוי זה לפי שלזכר נעשה שידעו שאין מטלטלין במבוי אלא בשתוף דאע"ג דשתופי מבוי ראוי לעשותו מיין אבל בפת כולי עלמא לא פליגי דיוצא בו:

**כגון יתד של מחרישה**. אפי' אין לו לבעל הבית כלי חשוב אצל זה אלא יתד של מחרישה בלע"ז קבילי"א הוי תפיסת יד:

**דבר הניטל בשבת**. אינו תפיסת יד ואוסר דאי בעי שקיל ושדי ליה לברא:

**יש לו טבל**. שאינו ראוי לטלטל כל זמן שאינו מתוקן ותנן (ביצה לו:) אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט:

**עששית**. של ברזל חתיכות גדולות שאין בהן תורת כלי שאם היו שפודין של מתכת אע"ג דמלאכתו לאיסור הוא הא קי"ל (שבת קכד.) דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו מותר לטלטלו:

**מתני' המניח את ביתו והלך וכו' הרי זה אוסר**. דס"ל לר"מ דדירה בלא בעלים שמה דירה ור' יהודה ס"ל דלא שמה דירה ור' יוסי נמי ס"ל דלא שמה דירה מיהו נכרי אוסר שמא יבא בשבת ור"ש ס"ל דדירה בלא בעלים לא שמה דירה וכיון שהלך לשבות אצל בתו שבאותה העיר כבר נואש מבית דירה שיש לו בחצר זה וכיון שחשב וסלק עצמו משם שוב לא ימלך מזה ולא יחזור בו (צפניה ג':י"ג) דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב וגו' אבל עכו"ם אוסר שיחזור בו דכתיב (תהילים קמ"ד:ח') אשר פיהם דבר שוא ודוקא נמי בישראל אצל בתו שאינו ירא מבעלה אפי' יכעוס עמו כי האשה עיקר הבית אבל הלך לשבות אצל בנו אסור שלא סילק דעתו משוב לביתו בשבת עצמו מפני שהיה מתייירא מתגרת אשת בנו:

**גמ' דוקא בתו**. דעביד איניש דדייר אצל חתנו:

**אבל בנו**. אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור עם כלתו שמא תתקוטט ויצא:

**כלבא**. זכר:

**גורייתא**. כלבתא נקבה כגון כלתו:

**מתני' בור שבין שתי חצרות וכו'**. עומד בעובי הכותל המפסיק ביניהם חציו בזו וחציו בזו:

**אין ממלאין ממנו בשבת**. לפי שזה ממלא מרשות חבירו אא"כ עשו לבור מחיצה:

**בין מלמטן**. תחת המים ואע"פ שאין יוצאין קני מחיצה חוץ מן המים אלא טפח:

**בין מתוך אוגנו**. אע"פ שאינה סמוכה למים אלא רחוקה מאד כלומר באמצע הבור או סמוך לפי הבור ובלבד שתהא בתוך אוגני הבור שתראה כהפסקה ורשב"ג בא להשמיענו דהאי מתוך אוגנו דקא שרי תנא קמא ב"ה הוא ולא ב"ש ור' יהודה פליג ואמר דכיון דס"ל דמחיצה תלויה מתרת במים לא בעי' שתכנס המחיצה בתוך אוגני הבור ואע"פ שהיא למעלה מחוליית הבור שאינה נוגעת כלל לחוליית הבור מועיל דזהו כותל המפסקת בין החצרות אע"פ שהוא גבוה מאד מחוליית הבור ורוחב הבור יותר מעובי הכותל ונשאר מרוח הבור מצד זה וכן מרוח השני ומסתמא רוחב הכותל ד' טפחים ואמרינן קורה ארבעה מתרת במים אע"פ שאינה מתרת (בחודה) [בחורבה] וא"ת למה לי ד' אפילו בפחות נמי תשתרי שהרי אין אנו קפדים בעירבוב המים מתרץ בגמרא אף על פי שאין אנו חוששין למים המתערבין צריכין אנו לחוש שלא ילך הדלי לחלק חבירו וקים לרבנן דאין דלי מהלך יותר מד' טפחים ובשאר מחיצות של קנים שאינן רחבות קבעינן בגמרא שצריך לשקוע ראשי הקנים תחת המים טפח כדי שלא יעבור הדלי לחלק חבירו:

## דף כח:

**גמ' למטה**. דקאמרי ב"ש:

**למטה ממש**. סמוך למים ואין צריכין ראשי הקנים ליגע במים אבל סמוך לשפתו העליונה לא מהני מידי:

**למעלה**. דקאמרי ב"ה:

**למעלה ממש**. סמוך לשפתו העליונה אם ירצה דיו בכך:

**וזה וזה בבור**. [דאפי' לב"ה] צריך שתהא כל מחיצה עשרה מאוגן הבור ולפנים:

**ורב יהודה אומר וכו'**. מפורש בהלכות הרב ז"ל וסוגיין כרב יהודה אע"ג דתלמיד דרב הונא הוא דהא חזינא בגמ' דר' חייא קאי כוותיה שאומר שצריך שיראו ראשי הקנים במים טפח ורב נחמן אמר רבה בר אבוה [דף פו:] קורה ארבעה מתיר במים ואע"ג דקי"ל דקל הוא שהקלו חכמים במים אפי' הכי בעינן במחיצות קנים שיראו ראשי קנים מלמעלה טפח כדי שלא יצא הדלי לחלק חבירו חוץ למחיצה או שתכנס טפח למטה מן המים מהאי טעמא דפרישנא ולא משום עירוב מים ואם יעשה מחיצת אבנים או קורה על שפת הבור מלמעלה לא תתיר אלא בקורה ד' כי היכי דלא ליזיל דלי לאידך גיסא ומייתי ממים שהגיעו לחלק חברו וקים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מד' טפחים והא דקי"ל דקל הוא שהקלו חכמים במים מיירי בענין דליכא למיחש לדלי שילך לחלק חברו כגון שהיה הבור רחב הרבה שישאר חוץ לעובי המחיצה שעליו הרבה מכל צד או

כגון אמת המים העוברת בחצר דליכא למיחש דלמא אזיל דלי לאידך גיסא וא"ת אכתי מה תיקן הריא"ף ז"ל במים שתחת הקורה עצמה שחלק שניהם שוה בו י"ל דכיון דס"ל דבדרבנן [יש] ברירה אמרי' כל אחד ואחד מדידיה קא ממלא אבל אם ידלה ממה שאחר המחיצה שניכר לכל שהגיע לחלק חבירו בזה צריך לחוש לדברי הכל ולהכי מצרכינן קורה ד' למחיצה שאינה נוגעת כלל במים וא"ת לא ליעביד מחיצה כלל ונאמר ברירה בכל הבור שלו הא לא איפשר בלא מחיצה שהרי רשות שניהם שולטת בו ואוסרים זה את זה כיון שלא עירבו על כן צריך להפסיק ביניהם ואכתי צריך עיון דהא בגזוזטרא לקמן [דף פז:] חזינן שניתרת במחיצה שאין בעבייה ד' טפחים ולא חיישינן דילמא אזיל דלי לברא:

**מתני' אמת המים העוברת בחצר וכו'**. ואפי' ברה"י נחשבת לכרמלית כיון שבאה מכח כרמלית דזהו הנהר שנמשכת ממנו ולעולם אסור למלאות ממנה עד שיעשה לה מחיצה בתוך אוגניה על פני רחבה בכניסתה לחצר וביציאתה מן החצר שיהא ניכר שבשבילה נעשית אבל מחיצת החצר שהיא תלוייה וגבוהה מן האמה העוברת אינה מועילה אע"ג דקי"ל דמחיצה תלויה מתרת מדקאמר [דף פו.] בין בתוך אוגנו ה"מ היכא דנראית מחיצה שנעשית בשביל המים אבל כי האי מחיצה שנעשית בשביל החצר אינו מהני למים ואפי' לא נפרצה החצר אלא בפחות מעשר צריך מחיצה כיון שעמוקה י' ורחבה ד' דמי לים והא דאמרינן בפ"ק [דף יב.] בלשון ים שנכנס לחצר וכו' בד"א שנפרצה ביתר מי' אבל בפחות מי' אינו צריך כלום ל"ק דהתם מיירי בשאינה עמוקה י' דכארעא סמיכתא היא כלומר ואינה חולקת רשות לעצמה:

## דף כט.

**ר' יהודה אומר כותל וכו'**. רבי יהודה לטעמיה דאמר [דף פו.] בבור שבין שתי חצרות דלא בעי מחיצה הנעשית לשם הפלגת מים ומביא סיוע לדבריו מאמה של אובל שם עיר והיתה עוברת בין החצרות והיו ממלאין ממנה מן החצרות ולא היתה שם אלא מחיצת הכותל העוברת תחתיתו האמה:

**אמרו לו מפני שלא היה בו כשיעור**. כרמלית דזהו גבוהה י' ורחבה ד' דומיא דים ואז נעשין רשות לעצמן ואפי' ברה"ר הם כרמלית אבל בפחות מעומק י' או אפי' עומק י' כיון שאין ברחבה ד' אם עוברת ברה"ר דין רה"ר יש להם כדתנן בהזורק (דף ק:) הזורק ד' אמות בים פטור דכרמלית היא ואם היה רקק מים ורה"ר מהלכת בו חייב דרה"ר הוא וכמה הוא רקק מים פחות מי' טפחים אלמא מים שאינם עמוקים י' אינן חולקין רשות

לעצמן וכי הוו נמי בחצר הוו להו רה"י ואם עשו לה בכניסה ולא ביציאה כיון שהוא דומה לים שהוא עמוק י' ורחב ד' לא מהני מידי דהא מחוברת למים שהוא חוץ לחצר וביציאתה לחוץ נעשה הכל כרמלית:

**גמ' ת"ר עשו לה מחיצה בכניסה ולא ביציאה.** לא מהני מידי דהא מחוברת למים שחוץ לחצר ונעשה הכל כרמלית:

**שמא אין בעומקה י' ורחבה ד'.** כלומר [שלא] היתה עמוקה י' אע"פ שרחבה ד' או לא היתה רחבה ד' אע"פ שהיתה עמוקה י' דלא חשיב בפחות מד' למיהוי רשותא לנפשיה:

**מתני' גזוזטרא שהיא למעלה מן המים.** גזוזטרא קורות שיוצאות חוץ לעליות הספינה ומסככים אותן הקורות בנסרים ומניחין באותה התקרה נקב ד' טפחים על ד' טפחים שדולים בה מים מן הים ושופכין לתוכה שופכין וקמ"ל מתני' שאין מותר לדלות דרך אותה ארובה בשבת מן הים אע"פ שהתקרה רחבה מכל צדדי הארובה יותר מי' דס"ל לתנא דמתני' דלא אמרינן כוף וגוד אלא גוד לחודיה כגון שעשו מחיצה סביבותיה אע"פ שאינה נוגעת במים אבל שנאמר כוף וגוד בגזוזטרא עצמה לא אמרי':

**בין מלמעל' בין מלמטה.** בין מלמעלה כלומר שהמחיצות אינן כל כך ארוכות מן התקרה עד הים בין מלמטה שעשו כמין כוורת שעשו לה לשם מחיצות ונתנוהו סמוך לים אבל אינו מגיע לתקרה ואפ"ה מתיר לדלות דרך אותה ארובה שסביבה עשו בנסרים כמין כוורת:

**וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו.** כלומר שיש בספינה עליות רבות זו למעלה מזו ובכל עלייה ועלייה מוציאים קורות ומקרין אותן בנסרים ומניחין ארובה בכל תקרה ותקרה ואם עשו לעליונה כמין כוורת או כמין תיבה מרובעת ולא עשו לתחתונה ורוצה התחתונה למלאות בשבת דרך אותה ארובה העשויה במחיצות כמין כוורת או כמין תיבה מרובעת אסור אם לא עירבו מע"ש זו עם זו לפי שאוסרים זו את זו דמיירי שבאין בני התחתונה דרך עליונה למלאות בדרך אותה ארובה וכ"ש שהתחתונה אסורה למלאות בנקב שלה שהרי אין לה מחיצות כלל ומרה"י לכרמלית קא מטלטל א"נ מכרמלית לרה"י קא ממלא אבל אם עשו בני תחתונה מחיצות לארובה שלהם שתיהם מותרות בלא עירוב דכיון שעשתה תחתונה נמי לעצמה נמצא גלי דעתה תחתונה דסלוקי סליקא נפשה מעליונה כלומר שבטלה ומחלה זכותה שהיתה לה להשתמש בעליונה:

**גמ' לא תימא למלאות הוא דשרי אבל לשפוך אסור.** מפני שהנהר מוליך שופכיו חוץ למחיצת הגזוזטרא:

**פשיטא**. דהיינו עוקה דתנן במתניתין [דף פח.] חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא א"כ עשו לה עוקה דהיינו גומא מחזקת סאתים ותני עלה אע"פ שנתמלאת העוקה מבעוד יום שופכין לה בשבת ואע"פ שהמים יוצאין הימנה לרה"ר:
**מהו דתימא התם תיימי מיא**. המים עשויין להבלע בקרקע הילכך כי שפיך אדעתא דליבלעו בדוכתייהו קא שפיך ואי נפקו לבר לאו מחשבתו להכי הואי ולא נתקיימה מחשבתו ואיסורא ממש ליכא דהא ברה"י קא שפיך אבל הכא דמידע ידע דודאי נפקי ולא תיימי אימא דהוי אסור קמ"ל דאפי' לשפוך נמי שרי דמה שיוצא לחוץ אינו חושש עליו ואינו נהנה ממנו אבל חצר הפחותה מד' אמות [ניחא ליה דליפוק לבר שלא ילכלך חצרו הלכך בעי עוקה] דניחא ליה דליבלעו בעוקה:
**מתני' חצר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת**. מפרש בגמרא טעמא כיון שהחצר כל כך צר וקצר מתקלקל החצר בטיט אם ישפוך לתוכה כל אותן המים שהוא רוחץ בהן ידיו וכלי תשמישיו ולפי שהוא חש על קלקול חצרו גזרינן שמא ישפכם לרשות הרבים ומשום הכי אנו מצריכין לו שיעשה עוקה כלומר חפירה בקרקע שתחזיק סאתים מים ומשליך שם כל שופכין שלו ואינו צריך להשליך מימיו לרה"ר:
**מן הנקב ולמטה**. כלומר כ"כ תהיה גדולה שתחזיק סאתים מים קודם שיגיעו המים אל הנקב העשוי לה על שפתה כדי שיצאו ממנה המים לרה"ר ולא שיהיה הנקב לגמרי סמוך לקרקע העוקה שא"כ תיכף שישפך לתוכה חצי קב מים יצא לחוץ מכחו ואנו רוצים שיתעכבו שם כל שופכיו כל יום השבת ויתבלעו במקומם או שינוחו שם קצת משא"כ כשהנקב מלמטה לגמרי וא"ת כיון שהעוקה מלאה בסאתים ונתמלא מע"ש היאך ישפוך שופכיו שם בשבת י"ל שבע"ש לא ישפוך שם כלל שהרי יכול להוציאם לרה"ר ולזורקם שם נמצא שבעוקה אין שם מים כלל ושופכין שלו יחזיק אותם העוקה שלו ואפילו אם תמצא לומר שהיא מלאה אפ"ה מותר לשפוך בה ואע"פ שיצאו ממנה המים לרה"ר דכיון שיש לה עוקה מוכנת לקבל קצת משופכיו נמצא שבשעת זריקתו שם יעשו הנחה אותן המים תחלה בעוקה קודם שיצאו לרה"ר ולא משכחת לעולם דאיכא איסורא דאורייתא דכיון דמילתא דלא שכיחא היא שתהא מלאה מע"ש כיון שיכול לשפכן לרה"ר ואי נמי נתמלאה אפשר שנתבלעו במקומם וא"נ שיכול להשליך קצת משופכיו בחצר וקצתם בעוקה לא גזרו חכמים בכך והתירו לשפוך שופכיו שם בעוקה אע"פ שנתמלאה מע"ש ומש"ה נקט סאתים (לפרקים) משום דקים להו לרבנן שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום אפי' אדם פחות ומי שדירתו כ"כ קצרה שאין לו חצר ד' אמות מאותם שאין להן בני בית רבים הוא ודי לו בעוקה סאתים ואותה עוקה אם ירצה יעשנה מבפנים בתוך

החצר או סמוך לרה"ר ואם ירצה יעשנה לגמריברה"ר חוץ לשער החצר וישפוך שופכיו סמוך לשער והן יורדין לאותה עוקה ואותה עוקה לאו רה"ר גמורה אלא ככרמלית שהוא עמוק מג' טפחים ורחבו ד' וכיון דאיכא למיחש נמי לאיסורא דרבנן מצרכינן ליה לקמור אותה כלומר לכסות פיה בנסרים כדי שיפלו המים הבאים מכחו בשפכם סמוך לשער למקום פטור אך כשהעוקה מבפנים אינה צריכה לקמור שהרי ברשות היחיד עומדת:

## דף כט:

**רבי אליעזר בן יעקב אומר ביב שהוא קמור ארבע אמות וכו'**. ביב חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרה"ר והוא קמור במשך ארבע אמות ברשות הרבים מותר לשפוך לתוכו בשבת דקים להו לרבנן דבד"א בחפיריו יש שיעור לבלע בהם סאתים ממים שאדם עשוי להסתפק בכל יום דהא תיימי מיא ואי נמי לא תיימי דיש בו מים מבעו"י כיון דרוב השנה עשויין להתבלע הכי נמי כי נפקי לבראי לאו להכי איכוין וכיון דלא נתקיימה מחשבתו שרי דאפי' איסורא [דרבנן] ליכא הכא דלאו לרשות הרבים זריק להו איהו גופיה אלא מאיליהן יוצאין הלכך כי לא מיכוין שרי לכתחלה:

**לא ישפוך ע"פ הביב**. כלומר בתוך החריץ ואע"פ שיש אורך מאה אמה עד יציאתו ויכולין להתבלע שם אסור דכיון דבגופיה קא שפיך גלה דעתו שכוונתו שיצאו לחוץ וגזרינן שמא ישפכם הוא בעצמו לרה"ר אלא שופכן מבחוץ והמים יורדין לביב:

**החצר והאכסדרה מצטרפין לד' אמות**. ואין צריך לעוקה כלל שהרי יכול לזלפן בין החצר והאכסדרה ונבלעים השופכים במקומם ואין מתקלקלין במים כיון שרחבם ארבע אמות:

**וכן** שני דיוטות זו כנגד זו למי שגורס וכן מתפרש הכי כי על ענין צירוף קאי דקאמר לעיל מיניה החצר והאכסדרה מצטרפין זה עם זה וקאמר כמו כן דשתי דיוטות שלפני עלייה ופתח אחד של עלייה (סתומה) [פתוחה] אל הדיוטא האחת ופתחה השני פתוחה אל הדיוטא השניה ובשתיהן ד' אמות נמצא שיש לעלייה ההיא ד' אמות ריוח מלמטה אע"פ שאינן במקום א' אלא בשני מקומות קמ"ל מתניתין זו דמצטרפין כיון שהן זו כנגד זו ואינן זו למעלה מזו והן סמוכות זו לזו הרי הן כדיוטא אחת ושופכין בהן בשבת ואינן צריכין לעוקה כלל והדיוטאות הללו יש על התקרה מעזיבה רכה שמתבלע בה המים כמו בחצר אבל אם אינם זו כנגד זו או [שהם] זו למעלה מזו או שתיהן רחוקות ד' טפחים זו מזו אינם מצטרפות אע"פ שיש בין שתיהן ריוח ד' אמות לפי שאין תשמישתן נוחין מזו לזו ושמא כשיצא אל הדיוטא האחת לשפוך שופכיו ויראה שמתקלקל בכאן לא

יעבור אל האחרת לשפוך לה מפני הטורח וישפכם לרשות הרבים ומשום הכי מצרכינן להו עוקה כגון עריבה מעץ או גיסטרא חבית שנשברה מחזקת סאתים:

**מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו וכו'**. עכשיו מדברת המשנה על בני החצר שהיא פחותה מד' אמות שצריכה עוקה ואם עשה אחד עוקה לתשמיש ביתו והאחר לא עשה את שעשה עוקה מותר ואת שלא עשה עוקה אסור לשפכם בחצר בפתחו והן מתגלגלין ויורדין לעוקת חבירו ולא מפני שרבו המים שהן כד' סאין בין שתיהן והעוקה אינה מחזקת אלא סאתים דהא תניא בתוספתא [פ"ו] עוקה גזוזטרא בריכה ועריבה אע"פ שנתמלאה מים מע"ש שופכין לתוכה מים בשבת כמו שפירשנו למעלה דכיון שתקנו לו חכמים זכר לשבת שלא ישכח והוא בעצמו ישפכם לרה"ר תו לא גזרינן הכא נמי אע"פ שהם שני בעלי בתים סגי להו בעוקה אחת אלא משום הכי אסור אותו שלא עשה עוקה דמיירי שלא עירב עם חברו בעל העוקה ואי שרית ליה לשפוך שופכין שלו בתוך ביתו ויתגלגלו וירדו לעוקת חברו שמא יחוס על קלקול ביתו ויוציאם עם הכלי לחצר וישפכם בעוקת חברו וקא מטלטל מאני דבתים לחצר שאינה מעורבת אבל אם עירבו מותר אע"פ שמסתפקין בין שניהם ארבע סאין והעוקה אינה מחזקת אלא סאתים:

**גמ' מאי טעמא**. אחצר פחותה מד' אמות קאי דמשמע הא ארבע אמות שרי מאי טעמא:

**אדם רוצה לזלפן**. שראויה היא לזלף ולהרבית עפרה שלא יעלה אבקה דבימות החמה מוקמינן לה למתני' לקמן בברייתא וכיון דרוצה לזלפן אי נמי שפיך להו ונפקי לא מיקיימא מחשבתו:

**פחות מד' אמות**. אינה ראויה לזלף ושופכן וכי נפקא מיקיימא מחשבתו וגזרו בה רבנן דילמא אתי למישרי זריקה בהדיא לרשות הרבים:

**תיימי מיא**. בד' אמות ראוין ליבלע סאתים מים הלכך אי נמי נפקי לבר לא מיתקיימא מחשבתו:

**דאריך וקטין**. כגון שישנה שמונה אמות על שתים דאיכא קרקע כשיעור ארבע אמות מרובעות ויש מקום ליבלע סאתים מים אבל לזלף אינה ראויה לדעת רבה אסור לשפוך בלא עוקה לר' זירא לא בעי עוקה ובין למר ובין למר ד' אמות דמתני' באורך וברוחב קא משמע:

**פיסקא בד"א**. דצריך עוקה כדי שיבלעו במקומה:

**בימות החמה**. שאין חצרו מטונפת ומתרצה שיצאו לחוץ:

**אבל בימות הגשמים**. דלא איכפת ליה דליפקו לבראי דהא בלאו הכי חצרו מטונפת ועומדת מפני הגשמים:

**מאי איכא למימר שמא יאמרו צנורו של פלוני וכו'**. כלומר אי משום שיאמרו צנורו של פלוני מקלח מים ואתי למימר דשרי לזרוק בהדיא לרה"ר דמה לי בצנור מה לי לרה"ר ממש דהא נמי להכי קא מיכוין ומשני להא ליכא למיחש דסתם צנורות בימות הגשמים מקלחין הן ואמרי גשמים נינהו אבל גבי ביב בימות החמה אע"ג דיש בו שיעור ואדם רוצה שיבלעו במקומם איכא למיחש לשמא יאמרו וכו':

**מחזיק סאה**. העוקה נותנין לו רשות להסתפק ולשפוך סאה שהרי רוצה שיבלעו מים במקומם:

**התם למאי ניחוש**. ליה א"נ אתי למיעבד סאתים לא איכפת לן דהוא גופיה לא יליף מיניה חורבא למימר כי היכי דשרי לשפוך בעוקה זו כדי לצאת לחוץ הכי נמי שרי למשדינהו לבראי דהא לא מיתקיימא מחשבתו ולא ניחא ליה דליפקו דהא חצרו מיקלקלא וקיימא ואי משום שמא יאמרו הרואים הרי צנור של פלוני מקלח וסבורין שהוא מכוין לכך סתם צנורות בימות הגשמים וכו'. מיהו לכתחלה לא שרינן ליה טפי משיעוריה:

**אמר אביי הלכך**. כיון דליכא למיחש מידי אפי' כור וכוריים קא שרי תנא בברייתא:

**אבל עירבו**. דליכא למיחש דילמא אתי לטלטולי מאני דבתים בחצר דהא לא איכפת לן מותרין לשפוך אותן שלא עשו עוקה לאותה דיוטא שעשו עוקה ולא קפדינן אנפישא דמיא כלומר דהא אינה מחזקת אלא סאתים והשתא קא שדו בה שני בעלי בתים כל אחד ואחד סאתים דהיינו ארבע סאין שהרי שנינו שאע"פ שנתמלאת העוקה מבעו"י שופך ושונה ואינו נמנע לפי שכוונתו שיתבלעו במקומן בקרקע הלכך כי שפיך אדעתא דליבלע בדוכתייהו קא שפיך ואי נפקי לבר לאו מחשבתו להכי הוא ולא נתקיימה מחשבתו ואיסורא ממש ליכא דהא ברשות היחיד קא שפיך:

**סליקו** להו כיצד משתתפין

## דף ל.

**כל גגות העיר רשות אחת וכו'**. אע"פ שדיורים חלוקין מלמטה לשני בני אדם ולא עירבו זה עם זה אפי' הכי גגות שאין תשמישן (לדור) [תדיר] אין בהם חלוקת רשות וכלים ששבתו בגג זה מותרין להוציאן לזה:

**ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה מחברו או נמוך עשרה מחברו**. ומפרש בגמרא [דף פט.] טעמא לפי שאפילו בחצר שאינו מעורב אם היה באמצע החצר עמוד גבוה עשרה ורחבו ארבעה אסור לכתף עליו מן החצר לעמוד גזירה משום תל ברה"ר כלומר שיחשוב הרואה ויאמר הלא חצר זה נחשב כרשות הרבים שהרי אין מכניסין מתוכו לבית ולא

מן הבית לתוכו ואפי' הכי מעלין מן החצר על העמוד ומורידין ממנו לחצר הכי נמי אם יהיה תל אועמוד גבוה עשרה ברשות הרבים אע"פ שאסור להוציא ולהכניס ממנו לרשות היחיד אבל מותר הוא ברשות הרבים עצמו להעלות מרשות הרבים על העמוד והוא אינו יודע שאין דומין זה לזה לפי שהחצר גם הוא רה"י אע"פ שאין מכניסין ממנו לבתים ומשום הכי היה ראוי להעלות מן החצר לעמוד מה שאין כן מרה"ר לעמוד שהוא רה"י גמור ומשום הכי אסרינן נמי לטלטל מן הגג הנמוך לגג הגבוה ממנו י' טפחי' שהוא (בחצר) [כחצר] שלא עירבו זה עם זה והגג הוא עמוד גמור:

**וחכ"א כל אחד וא' רשות לעצמו**. ואם לא עירבו דיורין שלמטה אסורין לטלטל מזה לזה דאמרינן כשם שדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה:

**ר"ש אומר וכו'**. ר"ש מיקל מכולם ואמר חצרות וגגות וקרפיפות שאינן יותר מבית סאתים הואיל וכולן אין תשמישתם מיוחד ותדיר רשות אחד הן ומטלטלין מזה לזה אפי' מחצר של רבים לחצר של רבים בלא עירוב ולא הוצרכו לר"ש עירובי חצרות אלא משום היתר כלי הבית (לכלים ששבתו בתוכן):

**לכלים ששבתו בתוכן**. כלים ששבתו בא' מהן מוציאין אותן מזה לזה אבל כלים ששבתו בתוך הבית והביאום לחצרן ע"י שעירבו בחצר אסור להוציאם מחצרן לחצר אחרת אם לא עירבו שתי החצירות יחד:

**גמ' אמר רב יהודה כשתמצי לומר וכו'**. כשתעמוד על סוף דעתם זו היא גמר דעתם לדבריהם:

**לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן**. ומטלטלין מגגו של ראובן לגגו של שמעון:

**וחצרות רשות לעצמן**. ומטלטלין מחצרו של ראובן לחצרו של שמעון כלים ששבתו בחצר וכן מחצר של רבים לחצר של רבים. וקרפיפות. דהיינו גנות רשות לעצמה ואפי' הן של שני אנשים מטלטלין מזה לזה דהא א"ר מאיר כל גגות העיר רשות אחת הן ש"מ דסבירא ליה דאין רשות מתחלקת מחמת שינוי בעלים אלא בתים לחודייהו מפני שהן תדירות לדירה ומה לי גגין ומה לי חצרות ומה לי קרפיפות אבל מגג לקרפף ומגג לחצר לא ואפי' הן של איש אחד כדאמרינן [בדף פט.] גזירה משום תל ברשות הרבים וכל שכן כשהן של שנים ומחצר לקרפף נמי דשמעינן להו לרבנן בברייתא דאסור לטלטל מחצר לקרפף ור"מ לא שמעינן ליה דפליג עלייהו להקל אלא בחילוק רשות דגגין הואיל ושמן שוה אבל ברשויות החלוקין בשמן לא שמעינן להו להקל דדוקא קאמר ר"מ גגות דתשמישן שוה וכן קרפיפות ואפי' הן של שנים דבשינוי בעלים לא מיתסרי אלא בתים לר"מ וגגין לרבנן אבל בחילוק ותשמיש ושינוי שם הרשות קפיד הלכך מחצר לקרפף

אסור ואפי' הוא שלו ושאינו יתר על בית סאתים דעל כרחיך קרפיפות בשאינן יתירין על בית סאתים קאמר דאי ביתרים בהא לימא ר"ש דמטלטלין הא כרמלית הוא דליכא מאן דפליג דמחצר המשכן גמרינן ועוד בהדיא אמר בשלהי פרק עושין פסין דפלוגתא דר"ש בקרפף בית סאתים ואפי' חצר וקרפף של אחד אסרי רבנן דקא אמרינן התם [דף כג:] קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגנה ואמר רב הונא בריה דרב יהושע וכו' וכי דייקת בה שמעינן מינה דלא שרי ר"ש אלא בקרפף בית סאתים ורבנן אסרי ואע"ג דלחד גברא הוא:

**ולדברי חכמים**. דלא גזרי משום תל גגין וחצרות רשות אחת ולא מטלטל מגג לגג אם חלוקין בעליהן משום דרבנן כבתים משוי להו ע"י חילוק של מטה אבל מחצר דרבים לחצר דרבים מטלטלין כדתניא בברייתא לקמן ומגג לחצר מטלטלין ואע"ג דגג רשותא דידיה וחצר דשותפות כדתניא לקמן בברייתא הואיל וגג תשמיש שאינו תדיר הוא לא הוי ממש כבית ומטלטל ממנו לחצר:

**וקרפיפות רשות אחת הן**. ואפי' הן של שנים דכל רשות ששמו שוה מותר לו חוץ מן הגגין אבל מחצר לקרפף אפילו דחד גברא אסור ולא דמי לגג וחצר דתשמישא דגג וחצר שוה הוא והכי שמיע לרב יהודה ומתניתין דייק ליה מדקאמר ר"ש כולן רשות אחת הן מכלל דרבנן לאו חדא רשותא משוו לכולהו ובברייתא מסייע ליה לקמן [צא:] דקתני גג וחצר אכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן [וחצר] ומרפסת כשתי חצרות דמי ומדיוקא דידה דלא תנא בה קרפף ומבוי מוקמינן להו כרבנן דאי ר"ש אפי' קרפף נמי משתרי בהדי חצר ואי ר"מ גג וחצר לא משתרי דהא בהדיא אסר במתניתין מנמוך לגבוה:

**לדברי ר"ש כולן רשות אחת הן**. דלא תימא האי דאמר ר"ש אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות כל חדא וחדא רשות באפי נפשה הוא כלומר דמשוי להו חצרות רשות לעצמן וגגין לעצמן וקרפיפות לעצמן דהאי סברא ר"מ אית ליה אבל לר"ש כולהו שלשתן חדא רשותא משוי להו והכי שמיע ליה לרב יהודה ובריייתא מסייע ליה לרב יהודה דתניא כותיה לקמן [צא.] היינו מעלין לו שמן ואלונתית מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף ומקרפף לקרפף:

**שמן**. לסוך :

**ואלונתית**. להסתפג:

**עד שהיינו מגיעין למעיין**. כלומר חמי טבריא:

**הלכה כר"ש**. דשלשתן גג וחצר וקרפף כולן רשות אחת הן ומותר לטלטל מזו לזו כלים ששבתו בגג או בחצר או בקרפף:

**והוא שלא עירבו**. בני החצרות כל אחת לעצמה דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר וליכא למגזר אי שרית להוציא כלים ששבתו בזו להכניסן לחברתה אתי לאפוקי נמי כלי הבית:

**אבל עירבה**. כל חצר לעצמה ולא עירבו שתי החצרות יחד:

**אסור** לטלטל מזו לזו אפילו כלי החצר כיון דשכיחי מאני דבתים בחצר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים שבחצר זו לחצר זו ור"ש מודי בהו דקתני אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית:

**ספינה רב אמר מותר לטלטל בתוכה בכולה**. ואפילו יש בה יותר מב' סאתים דהוקף לדירה הוא:

**ושמואל אמר מחיצות להבריח מים עשויות**. ולא לדירה וכל דבר שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' אמות כיון שהוא יותר מבית סאתים דכרמלית היא:

**מתני' גג גדול וכו'**. הגדול מותר כלומר להכניס לו כלי הבית של מטה ואין בני קטן אוסרים עליו דקטן שלפני גדול פתחא הוא ושרי בגפופין שנשארו לגדול מכאן ומכאן משהו או מצד אחד ד' טפחים וכגון שאין הפרצה יותר מי':

## דף ל:

**אבל** קטן אסור להוציא לו כלי הבית דבני גדול אסרי עליה דנפרץ לו במילואו ודברי הכל הוא דאפי' ר"ש לא אמר דגגין וחצרות רשות אחת הן אלא לכלים ששבתו בתוכו אבל לכלי הבתים לא אמר דומיא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דלכולי עלמא חצרות רשות אחת הן ולענין כלי הבתים גדולה מותרת להוציא לה כלי הבתים אם עירבה רשותה לעצמה ולא אסרי עלה בני קטנה:

וכן חצר קטנה שנפרצה במילואה לחצר גדולה אבל גדולה נשארו צד גיפופיה ומה שנפרץ נמי לא הוי יותר מעשר:

**גדולה מותרת**. להוציא אליה כלים ששבתו בבתים שלה לפי שאין דיורי הקטנה אוסרים עליה וקטנה אסורה להוציא מן הבתים שלה לחצר שהרי נפרצה במילואה למקום האסור לה ודיורי גדולה אוסרים עליה:

**גמ' גידוד חמשה ומחיצה חמשה**. כלומר חצר שקרקעית הגבוה מחברתה חמשה טפחים והוסיפו על אותו גובה מחיצה ה':

**מצטרפין**. ומערבין שנים ואין מערבין אחד ואע"פ שאין החצר העליונה רואה מחיצה י' ביניהם אפ"ה אינה אוסרתה לפי שמי שעומד על גבי ראש המחיצה ומביט למטה רואה עומק החצר התחתונה שהיא למטה מי':

**דיורין הבאים בשבת**. כגון כותל שבין ב' חצירות שנפל בשבת דהוי דיורייהו השתא כי הדדי:

**מהו שיאסרו**. אלו על אלו:

**וקטנה אסורה**. דהא נפרצה במילואה וקס"ד שנפרצה בשבת ש"מ דיורין הבאין בשבת אוסרים:

**א"ל רבה אימור מבעוד יום נפרצה**. כלומר לעולם אימא לך אי נפרצה בשבת מספקא ליה אבל ממתני' לא יכלינן לאוכוחי דדילמא מערב שבת נפרצה [ודין הוא שיאסרו: לא תימא אימור. אלא ע"כ אית לן למימר דמבעוד יום נפרצה] דהא אמרת דיורין הבאים בשבת אין אוסרים דאמרת לן בעאי מיניה דרב הונא עירב דרך הפתח כלומר שתי חצרות שעירבו יחד על ידי פתח שביניהם ונסתם בשבת כגון שנפלה מפולת כנגדו מהו לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל ודרך חורין וסדקין מי אמרי' הואיל והותר למקצת שבת הותר לכל השבת או לא:

**כותל שבין ב' חצרות**. כלומר שלא היה פתח ביניהם ולא עירבו יחד:

**רב** אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ורב לית ליה הואיל והותרה הותרה וכחד חצר נמי לא משוינן ליה דקי"ל חצר שלא עירבה מטלטלין בתוכה כלים ששבתו באוירה דההיא כולה חדא רשותא הוא אבל הכא שתי רשויות האסורות זו עם זו היו ונמצאת כל אחת פרוצה במלואה למקום האסור לה ואע"ג דקי"ל כר"ש דחצרות רשות אחת הן הכא כשעירבו כל אחת לעצמה עסקינן ורב לטעמיה דאמר הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו דשכיחי מאני דבתים בחצר לא דשתי רשויות הן:

**ושמואל אמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה**. כדמעיקרא דאמרי' הואיל והותרה הותרה ובכלי הבית קאמר שמואל דשרי עד עיקר מחיצה ולא יותר דאי בששבתו בחצר אפי' מחצר לחצר נמי דהא שמואל הוא דאמר הלכה כר"ש ואפי' עירבו כל אחת לעצמה ולא גזר משום מאני דבתים דהשתא הוו להו כחצר :

**נגידו לי גלימא**. קחו טלית ופרשו אותה לשום מחיצה:

**אהדרינהו רב לאפיה**. דקסבר אסור לטלטל הסדין לתוכה:

**אי קפיד**. אם רב הוא כועס בזה קחו אבנטו של רב עצמו וקשרו בו את הטלית למחיצה (ואע"ג) דמשום איסור בנין ליכא דהא שלא לצורך נעשה ואליבא דרב שהיה צריך למחיצת הטלית הוו בזה תרי איסורי משום טלטול ומשום דקא עביד מחיצה בשבת:

**והלכתא כשמואל וכו'**.:

**מתני' חצר שנפרצה לרה"ר וכו'**. כלומר במילואה או ביותר מי' אע"פ שנשארו שם גיפופין:

**המכניס מתוכה לרה"י חייב**. דכרשות הרבים היא לגמרי וחייב משום מכניס ומרשות היחיד לתוכה חייב משום מוציא:

**וחכמים אומרים**. פטור אבל אסור דכדין כרמלית היא ובתוכה נמי לכתחלה לא (אפי') [אלא] ד"א כדין כרמלית דכיון דלא ניחא תשמישתיה לבני רה"ר שהרי היא כצידי רה"ר לאו רה"ר גמור הוא אבל ר' אליעזר ס"ל דצידי רה"ר כרה"ר דמי:

## דף לא.

**חצר שנפרצה משתי רוחותיה וכו'**. כלומר בשבת אבל כשנכנס השבת היתה שלמה ונפרצה בשבת בפחות מי' ונשארו לה גיפופין שאם נפרצה ביותר מי' אפילו מרוח אחת היתה נאסרת ולא אמרינן כיון שהותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה אלא ודאי בפחות מי' ואי הוי מרוח אחת לבדו לא מיתסרא דאמרינן פיתחא היא ואם תאמר מב' רוחותיה נמי אמאי אסורה לשבת אחרת ויש לתרץ דהאי ב' רוחות לאו מזרח ומערב הוא אלא צפון ומזרח הסמוכה לו ופיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי:

**וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכו'**. כלומר בקרן זוית דפיתחא בקרן זוית [לא] עבדי אינשי ואע"פ שלא נפרץ ביותר מי':

**וכן מבוי שניטל קורתו או לחייו מותרין לאותה שבת**. דאמרינן מתוך שהותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה:

**ור'** יוסי פליג עליה לחומרא דכיון שאתה מוד' שאסורין לעתיד לבא דזהו שבת אחרת אסורין נמי לאותה שבת דלא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה והכי מתפרש בבריי' דר' יוסי להחמיר בא ולאסו' אפי' באותה שבת [שכבר הותרה] ולא להתיר שבת אחרת אע"פ שמצינו דכה"ג מותר לשבת אחרת כגון שיורי עירוב [דף פ:] שאפילו לשבת אחרת מועיל בכל שהוא אע"ג דלכתחלה בעינן שיעור:

**הבונה עלייה על גבי שני בתים**. והם בשני צידי ר"ה:

**מטלטלין**. תחת העלייה דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם:

**וכן גשרים המפולשין**. ויש להם מחיצות שלמות מלמטה בשני הצדדין מותר לטלטל תחתיהן דאמרינן פי תקרה יורד וסותם:
**וחכמים אוסרין**. דלא סבירא להו פי תקרה יורד וסותם:
**ועוד א"ר יהודה מערבין במבוי המפולש**. ואע"ג דליכא למימר ביה פי תקרה יורד וסותם מערבין כלומר משתתפין בו ומטלטלין בכולן כיון דאיכא ב' מחיצות שלמות דס"ל ב' מחיצות דאורייתא ואפי' לטלטל בתוכו ומתוכו לרה"י וכ"ש לחומרא שהזורק מרשות הרבים לתוכו שהוא חייב חטאת דרשות היחיד גמורה היא:
**גמ' אסיקנא דבצדי רשות הרבים קא מיפלגי**. כלומר אע"פ שמקום מחיצה ניכר אפ"ה משוי ליה ר"א למקום מחיצות רה"ר ורבנן קרו ליה צידי רה"ר אבל מן המחיצה ולפנים דברי הכל היא שהיא ככרמלית אבל בגוף המחיצה הסמוכה לרה"ר שהיא נדרסת תדיר כרה"ר גמורה אליבא דר"א:
**אכסדרה בבקעה**. לפי הגמ' משמע דפי' אכסדרה בבקעה כך היא אכסדרה בבקעה שהיא [כרמלית] כדאמרינן ביציאות השבת [דף ו.] ואכסדרה זו מפולשת מארבע רוחותיה ועומד קירוייה על ד' יתדות ונותנין ארבע קורות מיתד ליתד ועליהן מסדרין הנסרים לסכוך ואותן קורות קרי פי תקרה ורב ס"ל דאמרינן פי תקרה אפי' מד' רוחות ושמואל פליג עליה דפי תקרה לא אמרינן אלא ברוח אחת אבל בכמה רוחות לא אמרינן ולפירוש הרב אלפסי באכסדרה מפרשינן הכי הא דאמרינן בגמרא הא לא קשיא כי לית ליה לשמואל בג' אבל בד' אית ליה כלומר באכסדרה דלית לה אלא שלש מחיצות לא אמרינן בכולה דופן רביעית שנפרצה במילואה פי תקרה אבל בד' אית ליה כלומר בבית וחצר דאית ליה ד' מחיצות אע"פ שנפרצה ביותר מעשר הדופן הרביעית כיון שנשאר מחיצה כל שהוא הוה ליה ההוא כל שהוא כפצימין ואמרינן פי תקרה יורד וסותם ואמרינן התם במס' סוכה (דף יט.) יש לה פצימין כשרה:
**להיתר** או לאיסור מפורש בפירוש המשנה:
**סלייק** להו כל גגות
**המוצא תפילין וכו'**. פי' המוצא תפילין בשבת במקום האבד אע"פ שגזרו חכמים בהנחת תפילין בשבת משום שמא תפסק הרצועה ויביאם בידו ואפילו למאן דאמר שבת לאו זמן תפילין כיון דבהנחתן ליכא חיוב חטאת כדאיתא במסכת שבת בפרק במה אשה יוצאה (דף סא.) משום דדרך מלבוש עבידן ולא משוי הוא הכא נמי משום הצלה דכתבי הקודש שרו ליה רבנן לאצולינהו דרך מלבוש כמו שהתירו לו (שבת קטז:) להציל תיק הספר עם הספר ותיק תפילין עם התפילין לחצר שאינה מעורבת או למבוי שאינו מפולש:

**מכניסן זוג זוג**. כדרך שלובשן בחול וחוזר ומכניסן זוג זוג עד שיכלו ור"ג מתיר ללבוש בזרוע ב' ב' של זרוע ובראש ב' ב' של ראש ובגמ' מפרש טעמא דס"ל לר"ג דכיון דמשום הצלה התירו חכמים שרו ליה ללבוש שני זוגות אבל טפי לא דלא מיקרו דרך מלבוש אלא שני זוגות לבדן לפי שמקום יש בראש להניח בו שני תפילין וכמו כן יש בזרוע אבל תנא קמא סבר לא שרינן אלא זוג אחד שהרי אם לבש בחול שנים שנים קא עבר משום בל תוסיף לפיכך לענין הצלה נמי זוג אחד אין טפי לא:

**במה דברים אמורים**. דשרינן ליה ללבשן בשביל הצלה:

**בישנות**. שניכר בהם הקשר העשוי כמין יו"ד בשל זרוע וכמין דלי"ת בשל ראש דודאי תפילין הן ויש בהן קדושה ואסור להניחן בבזיון:

## דף לא:

**אבל בחדשות פטור**. כלומר פטור מלהכניסן דקמיעי בעלמא הם כיון שאינם מקושרות ואע"פ שעשויים כמין בתים של תפילין ואע"פ שיש בהן רצועות הלכך לא מחללי' שבתא עלייהו בשביל הצלתן לפי שאין בהן קדושה אלא כשנעשו לשם תפילין:

**מצאן צבתים**. קשרים קשרים הרבה של תפילין דאע"ג דשרינן ליה להכניסן דרך מלבוש מעט מעט לא יכלו עד שתחשך וצריך לטרוח הרבה [גם] משתחשך והואיל וצריך להתעכב שם לאחר שקיעת החמה בשביל האחרונים גם בשביל הראשונים לא שרינן ליה לחלל את השבת אלא יחשיך עצמו שם כלומר יעמוד שם כל היום עד שיחשך ויביא כולן בידו:

**ובסכנה מכסן והולך לו**. מוקים לה בגמרא בסכנת נכרים פירוש שעת הגזירה שגזרו שלא להניח תפילין ואם יפגעו בו נכרי עומדין עליו ויהרגוהו מפני הגזירה שיאמרו שהוא מניחן בראשו ופחות פחות מד' נמי לא דכ"ש שיראום ויסתכן אם ימצאום בידו הלכך מכסן בקש או בתבן כדי שישמרו שלא יראום הנכרי ובבקר ישכים שם ויביאם לעיר בתוך כלים ולא ירגישו בהם והאי בסכנה מכסן והולך לו דקתני אכולה מתני' קאי בין שמצאן זוג אחד או שנים ובין שמצאן צבתים או כרוכות וצבתים וכרוכות דבר אחד הן כלומר שהם הרבה ולא יכול להביאן עד שתחשך:

**צבתים**. זוגים זוגים של ראש ושל יד קשורין יחד כל זוג וזוג בפני עצמו ועוד קשורין אחר כן בצבת זוגות רבים:

**וכרוכות דכריכין טובא**. כלומר הכל מעורב יחד ומבולבלי' אלא שנקשרים כולן יחד באגודה אחת ובברייתא דתני [דף צז.] מוליכן פחות פחות מד' אמות מוקים לה בסכנת

נכרים ליסטין ולא בסכנת עריצים שאין להתירן אלא מפני ליסטין שאם ימצאוהו משתחשך ישללוהו ויהרגוהו כמנהג שודדי לילה אבל מבעוד יום אין לו לירא משום אדם אם יביאם בידו לפיכך כיון שאינו יכול להחשיך שם מפני פחד הליסטים שרינן ליה שיביאם בידו שאם יניחם שם ימצאום שודדי לילה ויפסידום ויאבדום ומתניתין נמי חסורי מיחסרא והכי קתני במה דברים אמורים בסכנת נכרים אבל סכנת ליסטים מוליכין פחות פחות מד' אמות:

**ר"ש אומר נותנן לחבירו וכו'**. פירוש במה דברים אמורים דמכסן והולך לו כלומר שעוזב אותן במקומן בסכנת נכרים דזהו סכנת עריצים שגזרו גזירה ואין יכול להביאם בידו אפילו משתחשך שמא ימצאום בידו ויהרג עליהם לפיכך מכסן בתבן ובקש עד למחרת שיביאם בתוך כלים ולא ירגישו בהם אבל בסכנת ליסטים ולא סכנת עריצים כיון שאי אפשר להחשיך עליהם מפני הליסטים שרינן ליה להביאן בידיו מבעוד יום שהרי אם יראום בידיו לא יחושו עליהם ובלבד שיהיה פחות פחות מארבע אמות כלומר קודם שיגיע לד' אמות עומד לפוש רגע אחד וכן עושה תמיד ור"ש פליג ואומר [שטוב] לעשות בענין זה משנתיר לו פחות פחות מד' אמות משום דזמנין דלאו אדעתיה ואתי לאיתויי ד' אמות שלמים ואע"ג דאוושא מילתא בענין זה שאומר ר"ש שנשמע הדבר לרבים אין אנו חוששין דהא ליכא סכנת עריצים אבל בסכנות עריצים מודה ר"ש שאין אדם יכול לעשות זה שמא יודע הדבר להם ויהיו כולן מסוכנים אלא יניחם במקומן מכוסין בתבן וקש אם ימצא:

**וכן בנו נותנו לחבירו וכו'**. בברייתא [צז:] תני כגון שילדתו אמו בשדה ואע"ג דקשי ליה ידא שמטלטלין אותו מיד ליד אפ"ה הא עדיפא בשבת ולא יטלטלנו לבדו פחות פחות מד' אמות ודוקא לדבר מצוה הוא דשרי ר"ש כי האי גונא והא דבנו נמי מצוה היא שצריך הוא להרחיצו ולסוכו ביום הולדו ואליבא דת"ק שרי בפחות פחות מד' אמות כיון דקשי ליה ידא ועוד דאוושא מילתא דשבת ויש חלול השם בדבר בעיני עמי הארץ השומעים שסוברים דאיכא חילול שבת:

**גמ' בחדשות מ"ט לא וכו'**. מפורש בפי' המשנה עד אבל בסכנת ליסטים מוליכם כולם כאחת פחות פחות מד' אמות:

**ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם וכו'**. דס"ל להאי תנא דלילה לאו זמן תפילין לפיכך מכסן כדי שלא יחשדוהו שעובר על בל תוסיף וכמו כן כשקדש עליו היום דס"ל דשבת לאו זמן תפילין לפיכך מכסן ביד עד שמגיע לביתו ולפיכך אינו מניחן שם בבית המדרש לפי שדרך המדרשות שלהם חוץ לחומה היו ולא היו נשמרים לא מחמת כלב ולא

מחמת גנבים וכיון דלא מינטרן מחמת גנבי ממטי להו לביתו דכיון דדידיה נינהו בעי לינטורינהו ועוד דהא מחתן ברישיה ואי מינטרן אף מחמת גנבי אפילו בבית הסמוך לחומה לא שרינן ליה לאמטויינהו עד לביתו אלא עד שיגיע לבית הסמוך לחומה או לבית המדרש והיכא דלא מינטרן לא מחמת כלבי ולא מחמת גנבי אפילו מחתן בארעא ומשכח להו ממטי להו דרך מלבוש עד דמטי לביתיה כדקתני בהאי פירקא ואי משכח להו בשבת דמחתן בארעא בדוכתא דמינטר מחמת כלבי ולא מחמת גנבי שבקי להו כדאיתנהו כיון דלא לביש להו מעיקרא ויש מן הרבנים שקובעים דלית הלכתא כאביי בשקעה עליו החמה כיון דקובע במסכת מנחות (דף לו:) דהלכה ואין מורין כן דלילה לאו זמן תפילין הוא אין צריך שיניח ידו עליהם:

**מתני' ר' יהודה אומר נותן אדם חבית וכו'**. אם יש אדם צמא שיצא חוץ לתחום או שעומד בסוף תחומו ואין לו מים לשתות או חולה יתקבצו הרבה בני אדם שקנו תחומן בעיר ויביאו אחרים מתחום אותו חולה או הצמא ונותנין זה לזה ואין שם חלול שבת:

## דף לב.

**אמרו לו לא תהלך חבית זו יותר מרגלי בעליה**. דהא קי"ל שהבהמה והכלים כרגלי הבעלים אבל על המים אין אנו קפדים דמיירי במים שנשאבו מן המעיינות דכיון דניידי [דף מו.] לא קנו שביתה כלל אפילו כרגלי מי שלקחן מן המעיין ביו"ט ואע"פ שזכה בהם הממלא אינם כרגליו לבדו אלא כרגלי כל אדם והחבית נמי מיירי [אפי'] בחבית של הפקר דכיון דלא נייד קני שביתה והאי אמרו לו [דף צז:] רבי יוחנן בן נורי הוא דס"ל דנכסי הפקר קנו שביתה אבל רבי יהודה סבר שאין קונין שביתה כרבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי בפרק מי שהוציאוהו:

**גמ' כשילדתו אמו בשדה**. מפורש בפירוש המשנה:

**מתני' היה קורא בספר על האסקופה וכו'**. כל הספרים שהיו עשויין בימות הראשונים היו עשוין בגליון כעין ספר תורה שלנו והאסקופה היא כרמלית ולפניה היא רה"ר ונתגלגל ראש הספר מידו לרה"ר עם העמוד השני:

**גוללו אצלו**. הואיל וראשו אחד בידו דליכא אלא משום שבות דהא אגדו בידו הוא ומשום כבוד ס"ת שרינן להחזירו שאם היה נופל מידו לגמרי ליכא אלא איסורא דרבנן:

**היה קורא בראש הגג וכו'**. שהוא רה"י ונתגלגל ראש הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים ברה"ר גוללו אצלו שהרי עדיין לא הוי באויר רה"ר אבל משהגיע לעשרה טפחים התחתונים אסרו לגוללו ומיירי בכותל משופע שעשוי כמין מדרון רחב

מלמטה ומתקצר ועולה דכיון דבולט מלמטה נח על בליטתו ואע"ג דאגדו בידו גזרינן משום דילמא יפלו שני ראשיו שם ואיכא איסורא דאורייתא משא"כ באסקופה לפיכך הופכו על הכתב כלומר מהפך האותיות כלפי הכותל שלא יהא כל כך מוטל בבזיון ומניחו שם עד שתחשך וחסורי מיחסרא והכי קתני בד"א בכותל משופע אבל בכותל שאינו משופע אפי' בפחות מג' טפחים גוללו אצלו דברי ר' יהודה שר' יהודה אומר אפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא חוט גוללו אצלו דבעינן הנחה ע"ג משהו אבל הגיע לארץ לגמרי הופכו על הכתב דאסור לגוללו דהא נח ברה"ר ואע"ג דאגדו בידו גזרינן משום שמא לא יהא אגדו בידו. ור"ש לא גזר כיון דאגדו בידו ואיכא בזיון דכתבי הקדש שרינן ליה להחזירו אצלו:

**גמ' לא התירו להפוך יריעה על פניה.** משום בזיון דכתבי הקודש אלא כיצד יעשה פורס עליה את הבגד:

**התם אפשר.** הוא לכסותה בסודר שהרי בביתו הוא עומד ובהיתרא יכול לעשות ולמה נתיר לו זה הבזיון אע"פ שהוא קטן הכא בנתגלגל הספר מידו אי אפשר לו בלאו הכי שהרי אינו יכול לפרוש עליו סודר שיוסיף על חטאתו פשע:

**והא לא נח.** וכיון דלא נח ליכא אלא איסורא דרבנן וכשם שהתרנו באסקופה להחזירו אצלו כמו כן נתיר כשהוא בראש הגג:

**בכותל משופע.** רחב מלמטה וצר מלמעלה והולך במדרון ונמצא שנח באויר רה"ר וכיון דאי לא הויא אגדו בידו הוה איסורא דאורייתא לפיכך אינו רשאי לגוללו אצלו:

**חסורי מיחסרא כו'.** מפורש בפי' המשנה עד מחשבתו משויא ליה מקום:

**מתני' זיז שלפני החלון וכו'.** כלומר נסר גבוה י' ורחב ד' טפחים והוא מונח לפני החלון רשאין בני העלייה להניח כליהם שם דרה"י גמור הוא ודוקא כלים הנשברים כגון קדרות וקערות שהוא נשמר וזריז שלא יפלו לארץ אבל שאר כלים שאין דרכן להשבר אסור להניחם שם שמא יפלו ברה"ר וירד שם ויכניסם לרה"י וכמו כן אם יוצא הנסר על חצר חבירו נמי לא שרינן להשתמש העליון עליו אלא כלים הנשברים דדילמא אתי לאשתמושי מרשות חבירו שלא עירב עמו לרשותו או שמא יוציאנו מרשות חצרו לרשות הרבים ויחזירנו אחר כן לביתו:

**עומד אדם ברה"י וכו'.** בבית או על גג או על עמוד גבוה י' ורחב ד' ושוחה ונוטל חפץ העומד ברה"ר מכאן ומניחו כאן ובלבד שלא יוציאנו מארבע אמותיו ממקום שהיה מונח בו ואשמעינן מתני' דלא גזרינן שמא יכניסנו אצלו ולא בעינן שיהא ראשו ורובו שם ברה"ר כדבעי ר"מ לקמן ובלבד שלא יהיו החפצים ההם צריכין לו לאותו מקום שהוא

עומד שאם היו צריכין לו אפי' רבנן מודו דבעינן ראשו רובו באותו מקום שמטלטלו כדי שיהא נזכר ולא יביאם אצלו:
**לא** יעמוד אדם ברה"י וישתין ברה"ר משום דקא מפיק מרה"י לרה"ר ואע"פ שאין בפי אמתו רוחב ד' מיחייב חטאת דמחשבתו משויא ליה מקום וכן הדין ברקיקה:
**ר"י אומר אף מי שנתלש רוקו בפיו**. משנתעגל ונאסף לצאת לא יהלך ד"א ברה"ר עד שירוק דכיון דלמשדייה קאי משוי הוא ואע"ג דאמרינן (שבת צב.) הוציא כלי בפיו ובמרפקו פטור לא דמי התם אין דרך להוציא כלים בפיו אבל הרוק ואוכלים דרכן בכך ומחייב חטאת כדאמרינן בעלמא (כריתות יג:) אם היה שבת והוציאו בפיו חייב חטאת:

## דף לב:

**גמ'** כיח בפני רבו והוא ליחה עבה הנתלשת מן הגוף ע"י החולי שקורין טו"ש:
**שנאמר** כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניא למשנה דעתו באנינות:
**והא מינס אניס**. שעל כרחו הוא ע"י חולי או תונבא:
**כיח** ורק קא אמרין שרקק אותה לחה בפני רבו והיה לו להסתלק משם או להבליעו בכסותו:
**מתני' לא יעמוד אדם ברה"י וישתה וכו'**. כגון שהוציא צוארו לרה"ר דגזרינן שמא יכניס הכוס שהוא שותה בו לרה"י ואפי' רבנן דלא גזרו גבי מפתח לקמן [דף קא.] הכא גזרי משום דמיירי בכלים הצריכים לו ודברי הכל שאם לא היה ראשו ורובו שם אסור אבל כיון דרובו שם נזכר הוא ולא אתי להוציאן:
**וכן בגת**. מפרש בגמרא לענין מעשר דקי"ל שמותר לשתות עראי מן היין שבגת קודם שהוקבע למעשר דהיינו קודם שירד לבור ויקפה ובלבד שאותו יין שיקח בכוס לשתותו לא ימזגנו במים חמין דכיון שלא מזגו גילה דעתו שאינו קובע עצמו לשתות ממנו הרבה ומה שישאר לו בכוס לא ימזגנו דראוי הוא להחזירו לגת ולא יפסיד שאר היין שבגת ונקרא מותרו חוזר ולא הוקבע למעשר אבל אם נמזג אינו ראוי להחזירו שם עוד וכיון דאין מותרו חוזר הוקבע למעשר ואפילו אכילת עראי אסור לאכול ממנו ומהאי טעמא נמי אמרי' הכא אפי' לא ימזגנו אלא שרוצה לשתותו כמות שהוא אם ראשו ורובו מוטל על הגת גילה דעתו שאם ישאר לו מעט מן היין בכוס יחזירנו בגת שאז נמצא שנקרא מותרו חוזר ולא הוקבע למעשר ומש"ה לא מפרשינן האי וכן בגת לענין שבת וכגון דהוי הגת כרמלית משום דמסקי' בגמ' דלענין כרמלית לא בעינן ראשו ורובו משום דאיהו גופיה גזירה ואנן נגזור גזירה לגזירה ואפילו בכלים הצריכים לו:

**קולט אדם מן המזחילה למעלה מי' טפחים**. גגין שלהם חלקים הן וטוחין אותן בטיט ומרזבים קטנים הרבה היו לגג להוציא המים ונותנין למטה מהם דף לאורך הכותל בשיפוע וכל המרזבים שופכין עליו והוא מביא את כל המים למקום אחד שלא יזיקו את הכותל וסתם מזחילה רחבה ד' אבל אינה בולטת ויוצאת חוץ מן הגג אפי' ג' טפחים ומש"ה קאמר מתניתין שקולט אדם מאותן המים הנופלים מן המזחילה כלומר רחוק מן המזחילה ג' טפחים יעמיד ידו או הכלי ואינו נראה כמי שמוריד מהגג לרה"ר:

**אבל לא יצרף**. כלומר שידביק הכלי או ידיו לפי המזחילה או בסמוך לה פחות משלשה שאע"פ שאין המזחילה בולטת לחוץ ד"ט ונמצא שאין במה שבולט ד' טפחים על ד"ט אלא ד"ט במשך בליטה פחות משלשה אפי' הכי מיקרי רה"י דכיון שהוא פחות משלשה סמוך לגג רה"י מיקרי ונראה כמוציא מרה"י לרה"ר:

**אבל בצינור מ"מ**. אפילו מצרף שרינן ליה לפי שהצנור בולט הרבה למרחוק יותר [משלשה] טפחים ואין ברחבו ארבעה טפחים נמצא שמקום פטור הוא ולא מצינן למחשביה כגג כיון שבולט הרבה חוץ לגג והוא הדין דאפילו במזחילה היה מוצא ענין להתיר צירוף כגון שהיא בולטת משלשה עד קרוב מארבעה טפחים אלא משום דהוי מילתא דלא שכיחא דאי בליטתה מטפח ועד פחות משלשה אפילו לא היה ברחבו ארבעה אסור דכיון שסמוכה לגג בפחות משלשה אמרינן לבוד ואם בולטת ארבעה היא עצמה רה"י היא לפי שכל מזחילה רחבה ארבעה טפחים וכיון שבולטת ארבעה טפחים נמצא שיש בה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אי נמי י"ל אפילו משלשה ועד קרוב לארבעה אסור דלא גרע מחורי רה"י וכמו כן היה יכול למצוא בצנור חיוב חטאת אע"פ שאינו רחב ארבעה כגון שלא היה בולט חוץ לגג אלא פחות משלשה אלא מילתא דלא שכיחא היא שכל צנור בולט הרבה. וצריך עיון אמאי בצנור עצמו מותר לצרף אע"ג דמקום פטור הוא ליהוי כחורי רה"י דלכולי עלמא כרה"י דמו ויש לומר כיון שדרך כל מזחילה וצנור להיות נמוכין מן הגג הרבה כדי שירדו המים במדרון ולא יתעכבו שם מפני צרורות או עפרורית שיעמדו בפי המזחילה או הצינור לפיכך לא יקראו חורי רה"י ואינן נאסרין אלא בשביל עצמן לפיכך מזחילה שהיא רחבה ארבעה במקום מושבה היא עצמה נקראת רשות היחיד והמצרף ידו אליה בפחות משלשה בין בידו בין בכלי אסור אע"ג דליכא חיוב חטאת שהרי הטעינו שמים הוא וכשנים שעשאוה דמי אבל בצנור הוא עצמו אינו נקרא גג שהרי אינו רחב ארבעה טפחים וגם אינו סמוך לגג מפני מדרונו שהוא רוצה לקלחו חוץ הרבה רחוק מן הכותל לפיכך מותר לכתחילה אפילו לצרף ובמזחילה נמי שאסרנו צירוף צריך עיון למה נקט למעלה מעשרה אפי' למטה מעשרה

נמי ליתסר אי הוי פחות משלשה סמוך למזחילה שהרי היא עצמה רה"י ורש"י ז"ל גורס קולט אדם מן המזחילה למטה מעשרה אבל מצרף אפילו למטה מעשרה אסור ומפרש עומד אדם ברה"ר וקולט בכלי למטה מעשרה מן המים היורדים מן המזחילה אבל לא יצרף פיו או כלי למזחילה שהוא בפחות משלשה סמוך לגג ואע"פ שהיא למטה מעשרה מאי טעמא דהואיל ומוטלת לאורך הכותל ובתוך שלשה לגג דמיא לגג והוי כמוציא מן הגג שהוא רה"י לרה"ר:

**ומן הצנור מ"מ.** כלומר בין קולט בין מצרף משום דצנור לעולם ארוך הוא ויוצא לרה"ר וליכא למימר ביה לבוד וכיון דלמטה מעשרה הוא ליכא איסורא ובגמ' מוקמינן לה שאין בפי הצנור ארבע' שאם היה בו ארבע' אע"ג דלמטה מעשרה הוא ולבוד נמי ליכא אפי' הכי כרמלית מיהא הוי ומפיק מכרמלית לרה"ר ואינו גורס בגמרא הכא במזחילה שלשה עשרה טפחים עסקינן דכל פחות משלשה לגג כלבוד דמו אלא הכי גורס הכא במזחילה פחות משלשה סמוך לגג עסקינן דכל פחות משלשה סמוך לגג כגג דמי ויש מן הרבנים שכותבין כך קולט אדם מן המזחילה למעלה מעשרה טפחים ושותה ומן הצנור שותה מ"מ:

**מזחילה.** מלשון זוחלי עפר והוא לשון זוחלין שבמשנה שעושין כעין כוורת ארוך פעמים עושין אותו של עץ ומחברין אותו אל הכותל בגבהו של כותל ומגיע לארץ וכל המים נכנסין לתוכה על ידי שפוע או ע"י מרזב והכוורת מזחילן לארץ מתוכו ויוצאין מתחתיו אל הביב והביב מזחילן למרחוק ופעמים שעושין אותו מן הבנין עצמו בולט מן הכותל וסתם מזחילה רחבה ארבעה טפחים ופעמים שעושין לה חלונות להכניס היד לתוכה לשתות ממנה ואם היא גבוה עשרה כיון שהיא רחבה ד' אם יצרף ידו לפי המזחילה ויטול מתוכה מים וישתה והוא עומד ברה"ר הרי הוא מוציא מרה"י לרה"ר אלא קולט ממנה ומכניס ידו לאויר המזחילה ומקבל מים מאויר המזחילה ושותה צנור הוא דבר קצר ונמשך מחוץ לגג ומקלח לארץ וכיון שהוא נמשך ג' טפחים חוץ לגג ואין ברחבו ד' טפחים הרי הוא מקום פטור הלכך שותה ממנו בין קולט בין מצרף ואם יש בצנור ארבע' טפחים ברוחב אסור לצרף ידו אליו ולשתות מפני שהוא מוציא מרשות לרשות ואית דגרסי מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות אבל אינו מוציא ממש לפי שלא נחו המים על גבי הצינור אלא שהן מתגלגלין ובאין:

## דף לג.

**ודייקינן** במזחילה קולט אין מצרף לא כדפרי' מ"ט לא כלומר וכי המים היורדין מתוך המזחילה דרך כותליה מי נחו כלל וגם אינן נחים אלא מתגלגלין והרי היא כאילו הוא קולט מאויר המזחילה ואוקמה רב נחמן במזחילה גדולה שלשה עשר עסקינן ולא יותר וכשמכניס ידו לתוכה למעלה מעשרה ומצרף ידו אל כותל המזחילה הסמוך לגג בפחות מג' הרי הוא כמצרף ידו אל הגג עצמו ונוטל ממנו ואלו נוטל מעל גבי הגג הרי הוא מוציא מרשות לרשות או כמוציא מרשות לרשות מפני שהוא מתגלגל עד כאן. וקשיא להאי פירושא שמתיר להכניס ידו לאויר המזחילה ומקבל מאויר ושותה הא ודאי אמרי' במסכת שבת בפירקא קמא (דף ה.) בעי רבא הכניס ידו לחצר חברו וקבל מי גשמים והוציא מהו חייב חטאת או לא והקשו לו היכי מיחייב חטאת הא לאו עקירה הוא ומה לי הטעינו חברו ומה לי הטעינו שמים והטעינו חברו פטור אבל אסור דשנים שעשאוה הוא נמצא שאסור לקלוט מאויר מקום שיש בו ארבעה על ארבעה ולהוציא לחוץ לפיכך הפירש הראשון נראה יותר:

**גמ' קולט אין מצרף לא.** מפורש בפי' המשנה עד סוף ההלכה:

**מתני' בור ברה"ר וחולייתו גבוה עשרה טפחים וכו'.** מפרש בגמרא שהוא רחוק מן הכותל ארבעה טפחים ונמצא שבינו ולכותל מפסיק רה"ר לפיכך צריך שתהיה גבוהה עשרה טפחים החולייא אשר סביביו נמצא שכשמשלשל מן החלון דליו לבור אינו יורד לאויר רה"ר אלא לאויר מקום פטור מרה"י לרה"י באויר מקום פטור הוא ממלא אבל אם לא היה חולייתו גבוהה עשרה טפחים נמצא שהוא מוציא מרה"י לרה"י דרך רה"ר אבל אם לא היה הבור רחוק מן הכותל ד' אע"פ שאין בחולייתו גבוהה י' מותר לשלשל דליו מן החלון לבור דמרה"י לרה"י באויר מקום פטור קא מטלטל דכיון שאין ברחבו ד' מקום פטור הוא אי נמי יש לפרשה דהכי קאמר בור עם חוליתו שהוא גבוה עשרה טפחים והוא סמוך לכותל בתוך ד' מותר למלאות ממנו בשבת וקמ"ל דאע"פ שאין החוליא העומדת סביביו חזקה ובריאה שיוכל איש להשתמש בה כרצונו כל דבר קל וכבד אפ"ה מצטרפה לבור להיותו רה"י שאם לא היה עמוק י' מיקרי כרמלית שהרי יש ברחבו ד' ואסור לשלשל דליו שם דמכרמלית לרה"י קא מטלטל:

**וכן אשפה וכו'.** אשפה הסמוכה לכותל בין שהיא סמוכה לכותל בין שהיא סמוכה בתוך ד' טפחים בין שהיא רחוקה יותר מותר להשליך שם שופכין שלו דכיון שהיא גבוהה י' טפחים מרה"י לרה"י בדרך אויר מקום פטור קא מטלטל שאם לא היתה גבוהה עשרה מיקרי כרמלית ואסור לזרוק מרה"י לכרמלית ואע"פ שתהיה סמוכה לכותל לגמרי כ"ש

אם תהיה ממנה רחוקה ארבעה דקא מטלטל נמי באויר רה"ר. ומוקים לה בגמרא דוקא באשפה דרבים הוא דשרינן דרבים לא מימלכי מעשותה אשפה ולעולם תהיה גבוה י' טפחים ולא מצי אתי לידי איסורא לא דאורייתא ולא דרבנן שהרי כל היום משליכין זה לזה שופכיהן וזבליהן שם ולא תחסר גובהה אבל באשפה דיחיד אע"ג דהשתא הויא גבוהה עשרה טפחים למחר ינקנה ויחסר גבהותה אי נמי שוב לא ירצה להשליך שם זבליו ותבנו וקשו עוד והוא לא ידע וזורק שם שופכיו ויבא לידי איסור דאורייתא שתהיה רשות הרבים גמורה:

**גמ' וכן באשפה וכו'**. מפורש בפירוש המשנה עד שכל דירה שתשמישה לאויר וכו':

**מתני' אילן המיסך על הארץ וכו'**. כלומר שנופו נוטה לרה"ר למטה מכל צדדיו סביב סביב עד שאין בין ראשי הענפים ולארץ שלשה טפחים מטלטלין תחתיו דאמרינן לבוד והרי יש כאן מחיצה י' ומוקמינן בגמרא של מסכת סוכה בפרק הישן תחת המטה (דף כד:) בדעביד לה בהוצא ודפנא כעין שתי וערב כי היכי דלא ליזיל וליתי ברוח מצויה דכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה ואע"פ שהוא עשוי בהוצא ודפנא אם היה תחת האילן יותר מבית סאתים אסור לטלטל תחתיו לפי שהוא אינו מוקף לדירה כלומר לדור בו יומם ולילה אלא לשמור משם אויר השדות והכרמים ולא שמיה מוקף כלל ואין מטלטלין בו אלא כשהוא עד בית סאתים שנראה כחצר דזהו שיעור חצר המשכן שהוא מאה על חמשים ומרובעות שבעים אמה וארבעה טפחים:

**היו** שרשי האילן יוצאין מן הקרקע ונראין כמו האילנות הזקנים אם גבוהים מן הארץ שלשה טפחים אסור לישב עליהם דכאילו משתמש באילן עצמו דמי וכל שכן בענפים ואע"ג דבשרשים ליכא מידי למיגזר אפילו הכי כל תשמיש שבאילן נאסר משום גזירה שמא יעלה ויתלוש אבל אינן גבוהים השרשים שלשה טפחים מותר לישב עליהם דכארעא סמיכתא דמי:

**גמ' איתמר שרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך שלשה**. כלומר לאחר שהוגבהו חזרו ונכפפו:

**רבה אמר מותרין**. דכיון שהוכפפו לפחות מג' כארעא דמי ורב ששת אוסר כיון שאותו ענף עצמו נאסר מתחלה היאך יבא לו היתר כשגדל יותר הרי הוא בא מכח איסורא ולכך דין הוא שיאסר:

## דף לג:

**אבל בור ושיח ומערה מטפס ועולה וכו'**. כלומר מותר לירד שם ולעלות משם בין יש בהם מים בין אין בהם מים ושמא תאמר משום טרחא אסרו חכמים לעלות באילן ואם כן ליהוי נמי אסור בבור ומערה קמ"ל שאין הטעם אלא משום שמא יעלה ויתלוש ובבור ושיח דליכא למיגזר מידי שרי:

**צדו אחד שוה לארץ אסור**. כיון שמשלש צדדיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים אסור אפילו אליבא דרבה אע"פ שצדו אחד שוה לארץ:

[**אין**] **נתלים באילן**. אשטוטרלו"ר בלע"ז:

**נשענין**. נסמך בגבו לגוף האילן ואע"ג דליכא למיגזר בכי האי גוונא מידי גזרי' כולהו משום שמא יעלה ויתלוש:

**מבעוד יום**. אם עלה מבעוד יום וקדש עליו היום לא קנסינן ליה דהא לא עבד שום איסורא בעלייתו:

**משחשיכה**. דעבד איסורא בעלייתו קנסינן ליה:

**בשוגג**. שלא [היה] זוכר לשבת לא קנסינן ליה:

**במזיד**. קנסינן ליה ולא ירד:

**אסור שיהלך ע"ג עשבים**. כלומר לחים משום תולש אבל יבשים כתלושים דמו:

**בימות החמה**. שנוטים ליבשות וקרובים לישבר אסור:

**בימות הגשמים**. שהם לחים [יותר] מותר:

**דסיים מסאני שרי**. נועל מנעלים מותר אינו נועל מנעלים אסור לפי שהעשבים נכנסים בין קשרי אצבעות רגליו ונתלשין:

**כל הכופה את אשתו לדבר מצוה**. תשמיש:

**דכתיב ואץ ברגלים חוטא**. לשון תשמיש כמו בין רגליה כרע נפל שכב (שופטים ה':כ"ז) ואץ הוא ל' דוחק דכתיב (בראשית יט) ויאיצו המלאכים ומתרגמינן ודחיקו:

**גם בלא דעת נפש לא טוב**. רישיה דהאי קרא ואץ ברגלים חוטא:

**נפש לא טוב**. אינם טובים הבנים שנעשים בלא דעת האשה שהיה בעלה אץ ברגלים:

**הבועל ושונה**. בעל כרחה:

**יבעול וישנה**. לפי שמחמת ביאה ראשונ' האשה לובשת תאוה וממהרת להזריע בביאה שנייה משא"כ האיש שכבר הזריע בראשונה לפיכך יולדת זכר מפני שהאיש מזריע אחריה ויהיה זרע הזכר העליון ועילאה גבר:

**אם היה בית אפל מותר**. לשמש אפי' ביום דהא ליכא למיגזר שמא יראה בה דבר מגונה:

**מאפיל בכסותו**. על ראשו ומותר:
**מתני'** הדלת שבמוקצה שהוא מוקצה בחצר לצניעות ועשו לו מחיצה שלקשין ודלת של קשין וכן פרצת החצר שסוגרים אותה בחדקין והן קוצין ופעמים שסוגרין את אלו במחצלאות ואין להם ציר ולא צורת דלת ולא משקוף מלמעלה ולא מלבן מן הצד כעין שאר דלתות:
**אם אינן גבוהין מן הארץ ג' טפחים**. כנגררין בארץ דמו ואין פותחין ונועלין בהן משום דמיחזי כבונה כיון שאין עליו תורת דלת עשוי מאתמול ועכשיו הוא שסוגר בפני הפרצה ובהגבהתו מעל הארץ הוא מטלטל דבר שאין בו תורת כלי:
**גמ' ומחצלת**. של קנין:
**קנקן**. הוא כלי שאוחזין בו מאחורי המחרישה כשחורשין ויש שנועלים בו ומעמידין אותו במקום דלת שנועצין אותו באמצע הפתח כדי שלא תצא הבהמה:
**בזמן שקשורין ותלויין**. אגמא אתלייה הוא דקפיד אבל אגבוהין מן הארץ שלשה טפחים לא קפיד:
**בשיש** להן ציר שיש להם תורת כלי ולא מיחזי כבונה שניכר לכל שלא הושם שם לקביעות אלא לצורך שעה:
**כשהיה** להם ציר אע"פ שאין להם עכשיו:
**דלת אלמנה**. דלת שהיא אלמנה מתיקוניה:
**דחד דפא**. עשויה מקרש א' דהכא ודאי מיחזי כבונה ונותן הקרש בכותל שאין בה היכר דלת:
**גושמא**. בריחים המחברים אותה:

## דף לד.

**מתני' לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר כו'**. כלומר ויקח מפתח המונח ברה"ר ויפתח בו פתח חנות שברה"ר ואע"פ שאין ממקום המפתח עד הפתח ד' אמות גזירה שמא יכניס המפתח בידו:
**וכן לא יעמוד אדם ברה"ר ויושיט אצבעו למעלה לרשות גבוה י' ורחב ד'**. כגון שהיה מפתח החנות מונח על גבה ויטול אותה משם ויפתח בה החנות והוא גבוה למעלה מי' גזירה שמא יביאנו אצלו לתוך י':
**אלא א"כ עשו לו מחיצה ויעמוד בתוכה**. ובין אסיפא ובין אריש קאי שאם יעשה מחיצה סמוך לפתח מבחוץ מרה"י לרה"י קא מטלטל ואמרינן בגמרא דחסורי מחסרא ממתני' ממקום זה והכי קתני וכן לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח בכרמלי' כגון שערי גינה

שהגינה כרמלית אע"פ שיש לה מחיצות נעשות על ידי אדם לפי שהזרעים מבטלין המחיצות וקא אסר ר"מ לעמוד בה ולהושיט ידו על מקום גבוה י' ורחב ד' שהוא רה"י וליטול מפתח ויפתח המנעול מתוך הגינה שמא ימשוך המפתח אליו דמחמיר ר' מאיר אפי' ברשויות דרבנן וסתם שערי גינה מנעוליהם גבוהים עשרה ורחבים ד' ורשות היחיד הן:

**אמרו לו וכו'**. רבנן פליגי עליה דר"מ אפילו ברשויות דאורייתא כגון רה"י ורה"ר דלא בעי ראשו ורובו למקום שהוא מטלטל בו דלא גזרינן שמא ימשוך חפצים הצריכין לו מבחוץ שאם היו חפצים הצריכים לו אפי' רבנן מודו דגזרינן אלא כיון שאין המפתח צריך לו אלא לפתוח החנות לא גזרינן שמא יביאנו אליו וכ"ש בשערי גינה שהן כרמלית ומנעוליהן רה"י דלא גזרינן ומייתי ראיה משוק של פטמין שהיה בירושלים וירושלים כרמלית היא דכיון שדלתותיה ננעלות בלילה לא מיקריא רה"ר אלא דין כרמלית יש לה ואפילו הכי היו עומדין בקרקע שהוא לפני החנות שהוא כרמלית ומניחין המפתח בחלון שהוא על גב הפתח שהיה רחב ד' ונוטלו משם ופותח ונועל בו החנות אע"פ שרגליו עומדות בכרמלית ש"מ דלא גזרינן ברשויות דרבנן:

**של צמרים**. מוכרי צמר ולא פליג רבי יוסי ואמרו לו אלא שניהם חולקין עם רבי מאיר:

**גמ' שערי פתחי גינה**. סתם מנעוליה' גבוהים י' ורחבים ד' ורה"י הן:

**בית שער**. בית קטן ופתח הגנה פתוח לו ובשערי גינה הסמוכים לרה"ר עסקינן מדקתני סיפא וכן חנויות פתוחות לרה"ר פותח ונועל מבפנים דבית שער רה"י הוא כמו המנעול וכמו כן כשהבית שער מבחוץ:

**אסורין מכאן ומכאן**. לפי שהמנעול רה"י הוא ואע"פ שהמפתח מונח עליו גזר ר"מ שלא לעמוד ברשות הרבי' ולא בגינה ויטול מפתח מהמנעול שהוא רשות היחיד דשמא יביאנו אצלו לרשות הרבים או לכרמלית:

**וכן** חנויות פתוחות לרשות הרבים ובגמ' מפרש דבאסקופה כרמלית (בגינה) קא מיירי:

**שערי** חנויות פעמים שמנעוליהם גבוהים או נמוכים לפיכך נתן בהם חילוק בזמן שהמנעול למטה מי' מביא מפתח מע"ש ומניחו באסקופה שהיא כרמלית למחר פותח ונועל בו שאם יש בו ד' על ד' כרמלית הוא ומכרמלית לכרמלית קא מטלטל ואם אין בו ד' על ד' מקום פטור הוא ומכרמלית למקום פטור קא מטלטל:

**ובזמן שהמנעול למעלה מי'**. לקמן מוקמינן דהאי מנעול לית ביה ד' על ד' ויש בו לחוק בתוך הדלת אצל ראש המנעול בעוביו של דלת ולהשלים ראש המנעול לד':

**ור' מאיר סבר חוקקין להשלים**. רואין אותו כאילו הוא חקוק ונמצא שהוא רה"י ולפיכך מצריך ר' מאיר שמלפני השבת ישימנו במנעול וכשנסגר מחזירו על המנעול אבל אינו יכול לתתו באסקופה דמרה"י לכרמלית קא מטלטל וגם נראה מכאן שחזר בו רבי מאיר ממה שאמר במשנה דבעי ראשו ורובו אפילו מרה"י לכרמלית והכא קא שרי שהרי האסקופה כרמלית והמנעול רה"י וקא שרי לטלטל ולא גזר דילמא אתי לאיתויי אצלו וחכמים מתירין בתחלה לטלטל מן האסקופה למנעול אע"פ שהוא למעלה מעשרה דסבירא להו אין חוקקין להשלים ומקום פטור הוא המנעול ואם רוצה מניחו בחלון שהוא על גב הפתח שגם הוא מקום פטור אבל אם היה בחלון ד' על ד' אסור לפי שהמפתח הונח בתחלה באסקופה שהיא כרמלית והחלון הוא רה"י ועכשיו נמצא שהוא מחליף מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור וסבירא לן דאסור להחליף אפילו ברשויות דרבנן:

**מתני' נגר שיש בראשו גלוסטרא**. קבי"לא בלע"ז שתוחבין אותו באסקופה לנעול הדלת ופי' שיש בראשו גלוסטרא כלומר שראשו עבה וראוי לבוכנתא לכתוש ולשחוק בו פלפלין ואע"פ שיש בו תורת כלי אסר ר' אליעזר בשבת דכיון שאינו קשור ותלוי בדלת כשאר יתידות של עצים העומדים להיסק דמי שאסור לטלטלם וכשנועץ הנגר במשקוף מיחזי כבונה:

**ור' יוסי מתיר**. דתורת כלי עליו משום גלוסטרא וכיון דכלי הוא לא מיחזי כבונה:

**גמ'** בניטל באגדו כשהוא קשור ותלוי בחבל של קיימא שראוי לטלטלו על ידי אותו חבל ואינו נפסק בידים:

**כולי עלמא לא פליגי דשרי**. כיון שקשור ותלוי יפה מוכח מילתא דלנעול קאי ולא מיחזי כבונה:

**כי פליגי בשאין ניטל באגדו**. כלומר שהחבל דק ואם היה רוצה ליטלו משם על ידי אותו חבל מיד היה נפסק:

## דף לד:

**ר' אליעזר סבר כיון שאינו ניטל לא**. דהוה ליה כמי שאינו קשור ותנן לקמן נגר המונח שאינו קשור בדלת אין נועלין בו והאי נמי מונח הוא ומשום גלוסטרא לא שרינן ליה:

**ור'** יוסי סבר גלוסטרא מהניא ליה שנראה כלי וכיון דכלי הוא לא הוי כבנין דניכר לכל דלפי שעה משימו שם:

**מתני' נגר הנגרר כו'**. שקשור בדלת בחבל ואינו תלוי שהחבל ארוך ומתוך שהוא נגרר אינו נראה כקשור ובשאין בראשו גלוסטרא קאמר:

**נועלין בו במקדש**. דשבות בעלמא הוא דאינו בונה ממש הואיל וקשור לכך אלא הואיל ונגרר מיחזי כבונה ואין שבות דרבנן במקדש שכשגזרו לא גזרו שם לפי שהן זריזין וחכמים היו:

**והמונח**. שאינו קשור כלל דהוי בנין ממש ורבי יהודה סבר לאו בנין הוא אלא דומה לבנין ובמקדש לא גזרו על השבות:

**גמ' אף במדינה מותר**. הואיל וקשור אע"פ שאינו תלוי:

**ושומטו ומניחו בקרן זוית**. כשרוצה לפתוח נוטלו משם ומניחו אחורי הדלת ולפי שאין בו שום היכרא דומה לשאר חתיכות עץ דלאו בני טלטול נינהו וכשנועצין אותו אחורי הדלת כבר מבטלו שם והוי בנין קבוע:

**הלכה כרבי יהודה**. בנגר הנגרר דמותר אפילו במדינה כיון שהוא קשור אבל במונח דשרי ליה ר' יהודה במקדש לית הלכתא כוותיה כיון שאינו קשור שם כלל הוי בנין גמור שנראה כשאר נגרים ויתדות שנועצין בכותלין והבונה כל שהוא חייב ומלאכה דאורייתא הוא שלא הותר במקדש חוץ מהקרבת תמידין ומוספין וקרבנות צבור הדוחין את השבת מגזירת הכתוב:

**והוא שקשור**. בדלת עצמה דמוכח שפי' דלנעול קאי ולא שקשור במזוזה שאחורי הדלת ובבריח הדלת:

**ואם ניטל באגדו**. שקשור בחבל חזק:

**נקמז מהו**. שנכנס בחור האסקופה ויוצא הנגר לצד הקרקע ונעוץ בקרקע ועד השתא איירי בשהאסקופה גבוהה ואין החור נקוב עד לארץ:

**והגאון** רבינו האיי ז"ל אמר נקמז כמו נקמץ הרבה הוא מצוי אצלנו כנגר שעושין בו חריץ ומכניסין בו עץ ועושין מסמר בנגר ובעץ כשנועלו מעמיד אותו העץ בתוך החריץ שבנגר והוא נסגר וכשפותח מפילו והנגר נופל ופותח הדלת:

**נשמט מהו**. שנפסק החבל שהוא קשור בו והרי הוא נשמט ומונח בקרן זוית:

**שרותא**. קורה כדמתרגמינן בצל קורתי (בראשית יט) בטלל שריתי:

**בי עשרה**. כלומר כל כך היתה גדולה שהיה בה משוי עשרה בני אדם ואפילו הכי לא אסר עליה:

**אמר תורת כלי עליה**. שראוי לישב עליה:

**אסיתא**. פירוש מכתשת של אבן גדולה:

**אדרכא** לתך חטים דהיינו חמשה עשר סאין שהוא חצי כור:

**מתני' מחזירין ציר התחתון כו'**. ציר התחתון של דלת חלון של שדה ושל תיבה ומגדל שפתחיהן מצדיהן דציר התחתון כל זמן שלא יצא העליון נוח להחזירו ואין כאן בנין:
**אבל לא במדינה**. גזירה שמא יתקע בגרזן ובמקבת דהוי מלאכה:
**והעליון כאן וכאן אסור**. דכיון שיצא עליון כולו נופל מיד והוי כבונה וקסבר יש בנין בכלים ומלאכה לא התירו במקדש ודוקא בדלתות כלים דמשוי חילוק בין מקדש למדינה אבל בדלתות בתים ובורות ויציע אפי' במקדש אסור בין עליון בין תחתון:
**ר' יהודה אומר העליון במקדש וכו'**. דסבירא ליה אין בנין בכלים וליכא אלא שבות ובמקדש לא גזרו על שבות:
**גמ'** ציר דלת של שידה שהן כלים:
**במקדש מחזירין**. דהא ליכא אלא שבות דאין בנין בכלים:
**ובמדינה דוחקין**. אם לא יצא כולו מחור האסקופה אלא התחיל לישמט דוחקין אותו בחור. דוחקין בלע"ז אינפושארי:
**והעליון כאן וכאן לא יחזיר**. דכיון שיצא עליון כולו נופל והוי בונה ממש:
**גזירה שמא יתקע**. שמא יחזקנו במסמרים ובגרזן דהוי מלאכה ואתחתון במדינה קאי דאי עליון ובמקדש הויא לה שבות והך חזרה גזירה משום תקועה:
**של בור ושל דות**. דהוי בנין המחובר לקרקע תשיב בנין בכל דהו:
**בור** [ב"ב דף שד.] בחפירה ודות בבנין:
**מתני' מחזירין רטיה**. כהן שלקה בידו ונתן עליה רטיה מבעוד יום והוצרך לעבוד בשבת או ביום טוב ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא חוצצת בינו ובין כלי שרת דחציצה (זבחים כד.) פוסלת בה דבעינן ולקח הכהן וכיון דחייץ לא הוי לקיחה בכהן:
**מחזירה במקדש**. דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מידו ומימנע ולא עביד עבודה וזה אחד משלשה דברים האמורים במסכת ביצה (דף יא:) שהתירו סופן משום תחילתן:
**אבל לא במדינה**. גזירה שמא ימרח הרטיה ומירוח (שבת עה:) היינו ממחק האמור באבות מלאכות של שבת:
**ואם בתחלה**. שלא היתה קשורה לו מבעוד יום וכהן זה לא סילק אותה לצורך עבודה:
**כאן וכאן אסור**. אפי' במקדש דהכא ליכא למימר אין שבות במקדש דהא שבות זה לאו צורך גבוה הוא אלא לצורך עצמו:
**קושרין נימא במקדש כו'**. כלומר כנור של לוים לקרבן אם נפסקה בשבת קושרין אותה דקסבר מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותה מאתמול דהא היום נפסקה הנימא דוחה את השבת ואף על גב דקשר אב מלאכה מוקמינן לה בגמרא שקושרה באמצע כלומר

שנפסקה באמצעיתה וכשקושרה שם אינה של קיימא שהרי מעכב השמעת קול הניגון ואינו עושה כי אם לפי שעה עד מוצאי שבת אבל מן הצד סמוך ליתדות אסור לקשרה דהוי קשר של קיימא:

**ואם בתחלה**. שלא היתה שם נימא מעולם שהיה יכול לעשותה מערב שבת או מערב יום טוב אפילו במקדש אסור וקסבר האי תנא עיקר שירה בכלי שאם היתה עיקרה בפה לא היו מתירין במקדש אפילו קשירה באמצע:

## דף לה.

**חותכין יבלת במקדש כו'**. יבלת וירו"אה בלע"ז והוא מום לתמיד כדכתיב (ויקרא כ"ב:כ"ב) או חרוץ או יבלת יבלת דמתניתין הוא שם המום ויבלת דקרא הוא שם התואר על משקל עורת [משום דקרא כתיב יבלת לא תקריבו. ואינו מקריב היבלת אלא הבהמה בעלת היבלת. וכן הוא עורת] ודקא אמרינן הכא חותכין אותה ביד קאמר דאי בכלי כאן וכאן אסור אע"ג דכי עביד נמי ביד מתקן הוא והוה ליה חותך מבעלי חיים והוא תולדה דגוזז אפילו הכי כיון דלאחר יד קא עביד שאין דרך כן לחתכה אלא בסכין אין כאן אלא שבות:

**ואם בכלי כאן וכאן אסור**. דאב מלאכה הוא הואיל ואינו משנה מכמות שעושה בחול:

**גמ' רטייה שפירשה**. שנפלה ובמדינה מיירי ולהכי נקט פירשה שהוא לא נטלה מדעתו:

**מחזירין**. דמילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן וכי קא אמרינן במתניתין אבל לא במדינה מיירי שנטלה משם בכוונה:

**ר' יהודה אומר כו'**. אם נפלה כולה אין מחזירין אבל אם הוחלקה דוחקה למעלה או למטה כפי מה שצריך:

**ומגלה מקצת רטיה**. אליבא דדברי הכל מותר זה:

**ורטיה עצמה לא ימרח**. לא יחליק גומות הנעשות ברטיה דמירוח חייב משום ממחק:

**לא שנו**. דתנא קמא שרי להחזירה:

**אלא שפירשה על גבי כלי**. כלומר שנפלה או על גבי הכר או על גבי הכסת:

**אבל על גבי קרקע אסור**. דכל כתחלה דמי ואסור משום שחיקת סמנים:

**אבי סדיא**. נפלה ליה על הכר שבמראשותיו כמו שמתרגמינן מראשותיו אסדוהי:

**לא סבר ליה למר להא דרב חסדא**. דמוקי פלוגתייהו כשנפלה על הכלי ואפילו הכי קאסר ר' יהודה ואמר שמואל הלכה כרבי יהודה:

**לא שמיע לי**. הא דרב חסדא דאנא סבירא לי דכי פליג ר' יהודה כשנפלה על גבי קרקע אבל בנפלה על גבי כלי מודה דהוה ליה כהוחלקה בעלמא:

**מתני' כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי**. ואף על פי שהגמי מרפא את המכה הואיל והשתא מיהא צורך עבודה הוא דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם העבודה ומכסה אותה בגמי:

**אבל לא במדינה**. דרפואה בשבת שבות הוא ואסור:

**ואם להוציא דם**. שמהדקה בגמי להוציא דמה כאן וכאן אסור שאין זה צורך עבודה ועוד דה"ל חובל ואב מלאכה לא אשתרי לגבייהו:

**בוזקין מלח וכו'**. מפזרין ומכתתין מלח על הכבש מפני שהוא חלק וכשהגשמים נופלין עליו מחליק ובוזקין הוא לשון כתית כדאמרי' בפ' שני. דיומא (דף כג:) ממאי דהאי ויפקדם בבזק לישנא דמיבזיק הוא ועוד כמראה הבזק מפרש בחגיגה (דף יג:) כאור היוצא מבין החרסים שצורפין בהם הזהב והם נקובים וסדוקים ולהבה יוצאה בו כמראה ירקרק או אדמדם:

**אבל לא במדינה**. מפני שהוא כמתקן חצרו כדי להלך בו והרי הוא כבונה:

**ממלאין מבור הגדול ומבור הגולה**. כך שמם מלשון (זכריה ד':ב'-ג') וגולה על ראשה ושניהם בלשכות העזרה:

**בגלגל**. טורנ"ו בלע"ז:

**אבל לא במדינה**. וטעמא מפרש בגמרא שמא יאמרו ממלא לגינתו ולחורבתו הוא או שמא יוסיף יותר ממה שצריך לו לשתות וישקה מהמותר לגינתו ולזרעיו הנזרעים בחורבתו:

**בור הגולה**. היה בעזרה כמו ששנינו בסוף מדות לשכת הגולה שם בור הגולה קבוע בו והגלגל נתון עליו ומשם מספיקין מים לכל העזרה בור הגדול לא מציע לו עיקר בעזרה חוץ ממקום זה ואפשר שבו היו משקעין את מי הכיור כדתנן ביומא(דף לז.) אף הוא עשה מוכני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה כי בבור הגולה מאחר שהגלגל נתון עליו והוא שינמ"א בלע"ז ובלשון אגדה גלגל אנטילייא"א ובלשון תוספתא עדשה היאך יכול הכיור להשתקע בתוכו ע"י מוכני ולא יתכן אלא בבור ארוך מאד ואפשר לומר שבזה הבור הגדול היו משקעין אותו:

**ומבור הקר ביו"ט**. ממלאין כמו כן בגלגל אף במדינה מה שאין כן בשאר בארות הנובעין שאסור לעשות בגלגל והכי תני בברייתא לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד וכשעלו בני הגולה חנו עליה [נביאים שביניהם והתירו להם ולא] נביאים שביניהם בלבד התירום להם אלא מנהג אבותיהם בידיהם:

**שרץ הנמצא במקדש וכו'**. כלומר שמצאוהו מת:

**כהן מוציאו בשבת**. ולא חיישינן לטלטול לפי שאין שבות במקדש:
**בהמיינו**. באבנטו ואע"ג דמטמא ליה לאבנט שהוא קדש אפילו הכי עדיף ונוח להרבות טומאה משישהה עד שנחזר אחר צבת של עץ שהוא מפשוטי כלי עץ ואינה מקבלת טומאה ובידיו לא יגע דלא ליטמא בהם גופו הלכך בהמיינו אוחזו ולא יגע בו דשרץ אינו מטמא במשא והאבנט שמיטמא בשרץ אינו מטמא את הכהן האוחזו דהוה ליה אבנט ראשון לטומאה והלכה רווחת שאין אדם וכלים מטמאין אלא מאב הטומאה בלבד גם במקרא לא מצינו טומאה לאדם ולכלים אלא מן השרץ והנבלה וכיוצא בהם שהם אב הטומאה אבל ראשון לטומאה או שני לטומאה מטמאין אוכלין ומשקין כדכתיב (ויקרא י״א:ל״ג) וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו וגו' דהוי ליה כלי חרס ראשון לטומאה מכיון שנתלה השרץ באוירו ואע"פ שלא נגע והכלי חוזר ומטמא מה שבתוכו ואמרינן התם בשחיטת חולין בפירקא קמא יכול אם היו כלים בתוכו יטמאו מחמת כלי ראשון ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מטמאין מחמת הכלי ואין כלי אחר מיטמא מחמתו:
**רבי יוחנן** [**בן ברוקא אומר**] **בצבת של עץ**. שהוא מפשוטי כלי עץ:
**שלא לרבות את הטומאה**. לטמא אבנט הטהור ונוח לו להשהותו שם ולחזר אחר הצבת מלהרבות הטומאה:
**מהיכן מוציאין אותו**. בשבת:
**מן ההיכל ומן האולם**. אבל בעזרה אם נמצא מכסהו בסיר של נחושת ומניחו עליו עד מוצאי שבת דתרגום ועשית סירותיו לדשנו (שמות כ״ז:ג') ותעביד פסכתרוותיה למיספי קיטמיה והוא השנוי במסכת תמיד [פ"ה] ושלשה דברים משמשת כופין אותו על גבי גחלים ועל השרץ בשבת ומורידין בו את הדשן מעל גבי המזבח ואע"פ שהעזרה קדושה כמו ההיכל ובין האולם ולמזבח שאסור ליכנס טמא לשם אפילו הכי החמירו בקדושת היכל ואולם:
**ר' עקיבא אומר כ"מ שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת**. והיא משער ניקנור ולפנים. :
**משם מוציאין אותו ולשאר כופין עליו פסכתר**. ובגמ' מפרש טעמייהו:
**רש"א כ"מ שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות**. ומקשינן בגמ' הא דר"ש אהיכא קאי ומשני התם קאי אהא דקתני [דף נב:] מי שהחשיך לו חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר"ש אומר אפילו ט"ו אמה יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועים פירוש שאין החכמים המודדין התחומין

מצמצמין את המדה למדוד אותה בדקדוק אבל מקצרין אותה מפני הטועים שאם יצאו מעט חוץ לתחום עדיין הם בתוכו על פי המדה המכוונת ולפיכך יכנס וט"ו אמה פרשתיה (בפ') [בסוף פרק] מי שהוציאוהו נכרי או רוח רעה והיינו דקאמר הכא משלך נתנו לך שכבר הוא בתוך תחומו ומקשי' בגמ' היכי שייך למתני עלה שלא התירו לך אלא משום שבות והלא בהאי מילתא דתחומין אפי' שבות נמי ליכא כדפרישית שהוא לא יצא עדיין חוץ לתחום ומתרץ שזה שאמר שלא התירו לך חכמים אלא משום שבות אמילתא אחריתי קאי דקאמר תנא קמא לעיל [דף קב:] דנימא באמצע הכנור שנפסקה לבן לוי קושרין אותה בשבת לפי שאינו קשר של קיימא מפני שמעכב הקשר את הניגון וקאמר ליה ר"ש דלא התירו לו במקדש אלא דבר שאין בו כי אם שבות במדינה דהיינו עניבת הנימין שהוא שבות במדינה הואיל ואינו צריך לה כלל ובאותה עניבה אי אפשר שיבא לידי חיוב חטאת דעניבה אינה קשר של קיימא כלל אבל קשירה דאיפשר שיבא בה לידי חיוב חטאת אפילו באמצע כנור דזמנין דשביק לה התם זמן ארוך והוי קשר של קיימא לא התירו לך אפילו במקדש דגזור רבנן על כל קשירה אע"ג דלא שביק לה אטו היכא דשביק לה וכך הוא סדר דבריו כ"מ שהתירו לך (בתחומין) [בנימין] לא התירו לך אלא דבר שאין בו כי אם שבות הקל שאי איפשר לו לבוא לידי חיוב חטאת. וכדי שלא יקשה לך על דברי ר"ש היאך הוא מיקל בעניינא דתחומין דאיכא מאן דאמר דאית בה דררא דאיסורא דאורייתא דכתיב (שמות ט"ז:כ"ט) אל יצא איש ממקומו וכתיב (ישעיהו נ"ח:י"ג) אם תשיב משבת רגלך וכאן שאנו מחמירין דאפילו שבות הקל אין מתירין במדינה ר"ש מחמיר יותר מהם שאפי' במקדש אינו מתיר שבות שאפשר לו לבוא לידי חיוב חטאת לכך הוצרך לומר כאן כי מה שהוא מיקל שם בתחומין לא להקל על שום שבות דרבנן אלא משלך נתנו לך שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועים כדפרישית שלא יטעו:

## דף לה:

**גמ' מביא תבן ומרדה בה.** דלא מבטל ליה וליכא משום אשויי גומות שהיא מלאכה גמורה דהוי כבנין דכיון דחזי למאכל בהמה או לטוח החומות לא מבטל לה התם:

**וכשהוא מרדה לא ירדה וכו'.** דבעינן שישנה קצת ממעשה חול:

**לא בסל ולא בקופה.** כדרך חול אלא בשולי קופה שנשתברה [ונשארו] השולים:

**בור הגולה.** כמו גולת הזהב ומפורש בפי' המשנה:

**טרף אבבא.** הקיש על הדלת באגרופו והשמיע קול:

**דקא מחלל שבתא**. דקא סבר עולא כל אולודי קלא אסור:
**בקול של שיר**. הנשמע כעין שיר בנעימה ובנחת דאיכא למיגזר שמא יתקן כלי שיר:
**מעלין בדיופי**. מעלין יין מחבית לחבית ע"י שני קנים התחובין באלכסון דמניח ראשיהן המשופעים זה כנגד זה ונותן [אחד] מן הקנים בחבית ומוצץ בפיו בראש קנה האחד עד שמושך מן היין אליו ומסתלק משם והיין עולה ויוצא כולו מאליו ולישנא דרבנן דיופי דו פיות ב' פיות:
**ומטיפין מי מרק לחולה**. כלי הוא ופיו קצר ושל מתכת הוא ומנוקב בתחתיתו נקבים וממלאו מים וסותם פיו העליון כל זמן שפיו סתום אין המים יוצאין בנקבי' התחתוני' וכשרוצ' נוטל הפקק העליון והמים יוצאין בנקבים טיף טיף אחר טיף טיף ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו וקולן נשמע לחולה:
**ובעי לאיתעורי**. על ידי קול זה שמתייראין להקיצו בידים שמא יבעת וכיון דלהקיץ הוא לאו בנעימה ובנחת עושין ואפ"ה לבריא לא:
**ומשני** דתיר ובעי לאונומי כו':
**זמזומי**. צינבש שהוא כמו שיר:
**לא יטפח בידו**. על לבו:
**ספוק**. כף אל כף:
**ירקד**. ברגל להשמיע קול להבעית העופות שמע מינה דאולודי קלא אסור ומשני לא מיתסר משום אולודי קלא אלא משום שמא יטול צרור ויזרוק ברה"ר להבריחם:
**נשים המשחקות באגוזים**. לגלגל האגוז ואיכא אולודי קלא אבל בתפוחים דליכא קול שרי:
**לאשוויי גומות**. כדי שיגלגל היטב ולא יעכבנו תל העפר או הגומא לפיכך הוא משוה פני הקרקע והוא הדין דאפי' בתפוחים אסור:
**אבל לא במדינה**. לאו משום אולודי קלא (אלא) שהגלגל משמיע קול:
**אלא גזירה משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו**. שמתוך שממלאין בו בלא טורח אתי להשקות בו גינתו וחורבתו הזרוע מזרעים או נטועה מנטעים א"נ שמתוך שהוא ממלא מים רבים וא"צ לכולם לשתותם מה שישאר לו מהם יפתח האמה ויכנסו לגינתו הסמוכה שם:
**ר' אלעא איעצר בסידרא**. נתעכב בבה"מ וכשבא לביתו מצאם ישנים ולא רצה להקיש בדלת וישן כל הלילה לפני הדלת ש"מ דכל אולודי קלא אסור ואע"פ שאינו עשוי בנעימה ובנחת:
**הכא לא גינה וכו'**. לפי שבתוך העיר היה:

**תרו בה כיתנא**. שורין בו פשתן:
**מאי בור הקר**. לשון מקור כדכתיב כהקיר בור מימיה כמו שמעיין מיקר מימיה כשנובעין ומתחדשין ומוסיף כן הוקר רעתם:
**ביר**. כמו בור:
**נביאים שביניהם**. חגי זכריה ומלאכי:
**מנהג אבותיהם**. היו באותו הבור ולא רצו ללמוד ממנו למלאות בגלגל בשבת בשאר בורות אפי' בתוך העיר שאין בהן גנות ופרדסין לפי שיש לגזור שמא ישרו במים ההם פשתן שלהם:
**סליקא** לה מסכת עירובין